

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΔΙΚΤΥΟΥ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

Καινοτομία & ποιότητα στη σχολική εκπαίδευση

Πρακτικά της Συνάντησης

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΔΙΚΤΥΟΥ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Πρακτικά της Συνάντησης

Σάββατο, 7 Νοεμβρίου 2009
Εκπαιδευτικό Κέντρο Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, Γλυφάδα

Επιστημονική Επιτροπή:

Βιβή Ανθοπούλου, Υπεύθυνη Δικτύου Σχολικής Καινοτομίας
Σωτήριος Γκλαβάς, Πρόεδρος Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
Γεώργιος Θεοφ. Καλκάνης, Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών
Μαρία Καπετανίδου, Σχολική Σύμβουλος Δ.Ε. Νομ. Πειραιά
Ελένη Καραντζόλα, Αναπλ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αιγαίου
Δρ Νικήτας Καστής, Διευθυντής Ιδρύματος Λαμπράκη,
Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Δικτύου «MENON»
Δρ Δημήτρης Κοκκώνης, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης,
Επιμορφωτής στο Δίκτυο Σχολικής Καινοτομίας
Γεράσιμος Κουζέλης, Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών
Δήμητρα Μακρυνιώτη, Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών
Δημήτρης Ματθαίου, Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών
Γεώργιος Μαυρογιώργος, Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Γιώργος Παπακωνσταντίνου, Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Χρυσή Χατζηχρήστου, Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών

Οργανωτική Επιτροπή:

Βιβή Ανθοπούλου, Υπεύθυνη Δικτύου Σχολικής Καινοτομίας
Φίλιππος Μπεβεράτος, Συντονιστής Μορφωτικής Πρωτοβουλίας
Άννα Μαρία Χάβιαρη, Συνεργάτης Μορφωτικής Πρωτοβουλίας
Ελένη Χελιώτη, Επιστημονικός Συνεργάτης Πρωτοβουλίας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	7
Η Μορφωτική Πρωτοβουλία	9
Το Δίκτυο Σχολικής Καινοτομίας	10

Α' ΜΕΡΟΣ

Εισηγήσεις σε Ολομέλεια: Εκπαιδευτική Καινοτομία και Ποιότητα **13** |

- Εκπαιδευτικό υλικό και σχολική καινοτομία: Σχεδιάζοντας μαζί,
Ελένη Καραντζόλα, Βαγγέλης Ιντζίδης.....15
- Εκπαιδευτικές καινοτομίες και σχολικός χρόνος:
Να φέρουμε τη βραδύτητα στο σχολείο; Γιώργος Μαυρογιώργος 20
- Σχολική Καινοτομία και Φυσικές Επιστήμες, Γεώργιος Θ. Καλκάνης 24
- Η ευρωπαϊκή εκπαιδευτική δράση eTwinning: ανασκόπηση,
Γεωργία Κατσιφαράκη.....33
- Καινοτομούμε Μαθαίνοντας! Νικήτας Καστής 40

Β' ΜΕΡΟΣ

Παράλληλες Συνεδρίες Θεματικά «Εργαστήρια»:

Η Εκπαιδευτική Πράξη Σχολική Καινοτομία και Δικτύωση – Νέοι γραμματισμοί και βασικές ικανότητες στον 21ο αιώνα **45** |

Σχολείο για όλους	47
Επισκόπηση συνεδρίας.....	49
Παρουσιάσεις:	
– Μια τάξη για όλους, 4ο Δημοτικό Σχολείο Ναυπάκτου	53
– Εμείς και οι... Άλλοι, Γυμνάσιο Θιναλίου Κέρκυρας	58
– Θεατρική παράσταση της «Ειρήνης» του Αριστοφάνη, Σχολικό Κέντρο Παξών ...	63
– Ανακαλύπτοντας την προσβασιμότητα του σχολείου μας για άτομα με αναπηρία, 5ο Γυμνάσιο Σερρών	66
– Όλοι μαζί και διαφορετικοί, 26ο Δημοτικό Σχολείο Αχαρνών	72
– Η διαφορετικότητα και οι μορφές της, Γυμνάσιο Αγίας Παρασκευής Λέσβου ...	76
– Μοιράζομαι σκέψεις και συναισθήματα με την παρέα μου στο σχολείο, Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Άμφισσας	78
– Τελικά όλα λύνονται, Δημοτικό Σχολείο Νέας Γενιάς Ζηρίδη	83
– Ταξιδεύοντας στην Ευρώπη, 1ο Γυμνάσιο Μυτιλήνης	89

Τεχνολογίες και Μάθηση	95
– Επισκόπηση συνεδρίας.	97
Παρουσιάσεις:	
– Οι μικροί σύνεδροι παρουσιάζουν, Αριστοτέλειο Κολλέγιο Θεσσαλονίκης	102
– Ευνωώντας τη μάθηση, 16ο Γυμνάσιο Πατρών	106
– Νέες τεχνολογίες και ομαδική εργασία, Εκπαιδευτήρια Μαντουλίδη	109
– Η χρήση των διαδραστικών πινάκων στην καθημερινή διδασκαλία, Δημοτικό Σχολείο Κολλεγίου Αθηνών	114
– Θα μάθω, θα μάθεις, ας διασκεδάσουμε..., Γυμνάσιο Σουφλίου	117
– Ιστοσανίδες παιδικής δημιουργίας, 2ο Δημοτικό Σχολείο Ακράτας	121

Διεπιστημονικές και βιωματικές προσεγγίσεις

διδακτικών αντικειμένων	127
– Επισκόπηση συνεδρίας.	129
Παρουσιάσεις:	
– Δημιουργώντας ένα επικοινωνιακό εργαλείο μαθηματικών εννοιών, 5ο Δημοτικό Σχολείο Κέρκυρας	132
– MathTree - Το δέντρο των Μαθηματικών, 8ο Γυμνάσιο Βόλου	136
– Διαδικτυακό ταξίδι στην αρχαία ελληνική τεχνολογία, Γυμνάσιο Κρεμαστής Ρόδου	143
– Εννοιολογικοί χάρτες: Χάρτες μάθησης και κριτικής σκέψης, Δημοτικό Σχολείο Παληού Καβάλας	147
– Ο απλός κόσμος του Γιώργου Σεφέρη, Δημοτικό Σχολής Μωραΐτη	154

Σχολεία του Κόσμου (& eTwinning)

– Επισκόπηση συνεδρίας.	159
Παρουσιάσεις:	
– Ιστολόγιο «The Rights of Children», 2ο Γυμνάσιο Ξυλοκάστρου	164
– Σχολεία του Κόσμου, Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Κάμπου Ζακύνθου	170
– Η Ενωμένη Ευρώπη του Σήμερα, Γυμνάσιο Νέας Γενιάς Ζηρίδη	175

Αγωγή Υγείας και Περιβάλλον

– Επισκόπηση συνεδρίας	179
Παρουσιάσεις:	
– Το κινητό στη ζωή μας, Πειραματικό Γυμνάσιο Τρίπολης	184
– Έχω το δικαίωμα να κυκλοφορώ με ασφάλεια, 11ο Δημοτικό Σχολείο Αγρινίου	189
– Η επίδραση της φύσης στο λαϊκό πολιτισμό, Δημοτικό Σχολείο «Πλάτων» Κατερίνης	191

– Παιχνίδια στον κήπο, στην αυλή, στο μπαλκόνι με λαχανικά, φρούτα και αρωματικά άνθη. 11ο Δημοτικό Σχολείο Π. Φαλήρου	195
– Στην αυλή των οικολογικών Σχολείων... σαν στο σπίτι μας, Δημοτικό Σχολείο Άργους Καλύμνου	199

Εκπαιδευτικός Σχεδιασμός & Μαθητικές δραστηριότητες 203

– Επισκόπηση συνεδρίας	205
Παρουσιάσεις:	
– Ομαλή μετάβαση από το Νηπιαγωγείο στο Δημοτικό, Εκπαιδευτήρια Αργύρη – Λαιμού	208
– Διευκολύνοντας τη μετάβαση των μαθητών από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο, Δημοτικό Σχολείο Παναγιάς Θάσου	214
– Το κυνήγι στην εποχή του νόμου μου, Μονοθέσιο Νηπιαγωγείο Κερίου Ζακύνθου	220
– Κερδίζοντας το χαμένο χρόνο, 2ο Γυμνάσιο Κιλκίς	225
– Εφημερίδα «Χαμογελάω», Δημοτικό Σχολείο Μερόπης Μεσσηνίας	233
– Σχολικό Διαδικτυακό Ραδιόφωνο, Γυμνάσιο Εκάλης	236
– Έφηβοι δημοσιογράφοι (ηλεκτρονικό περιοδικό), Βαρβάκειο Γυμνάσιο	242

Σύντομα βιογραφικά σημειώματα των εισηγητών στην Ολομέλεια 247

Εισαγωγή

Η Επιστημονική Συνάντηση του Δικτύου Σχολικής Καινοτομίας με τίτλο *Καινοτομία και Ποιότητα στη Σχολική Εκπαίδευση* πραγματοποιήθηκε στις 7 Νοεμβρίου 2009, στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Έτους για τη Δημιουργικότητα και την Καινοτομία, με τη συνεργασία των σχολείων του Δικτύου Σχολικής Καινοτομίας και τη συμμετοχή του υπουργείου Παιδείας Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων και του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Απευθυνόταν σε εκπαιδευτικούς, στελέχη και ερευνητές της εκπαίδευσης, σε μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας και σε κέντρα σχεδιασμού εκπαιδευτικής πολιτικής, με στόχους:

- την ενίσχυση γόνιμου διαλόγου για τη Σχολική Καινοτομία και τη Δημιουργικότητα στην ελληνική εκπαιδευτική κοινότητα
- την ενίσχυση της δικτύωσης και της συνεργασίας μεταξύ των σχολικών μονάδων και των εκπαιδευτικών-μελών του Δικτύου Σχολικής Καινοτομίας
- την εμπέδωση και την ευρύτερη αξιοποίηση του έργου της Μορφωτικής Πρωτοβουλίας, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την επέκταση και την εμβάθυνση του Δικτύου.

Οι θεματικοί άξονες της συνάντησης περιλάμβαναν:

- τη διερεύνηση των συνθηκών που ευνοούν την ανάπτυξη και την υιοθέτηση καινοτόμων πρωτοβουλιών στο σχολικό περιβάλλον
- τη δημιουργία και την επέκταση δικτύων σχολείων και εκπαιδευτικών, που προάγουν την ανταλλαγή γνώσης, εμπειριών, ιδεών, τη συνεργασία και την ανάδειξη καλών πρακτικών.

Οι εισηγήσεις, τα παράλληλα «Εργαστήρια» και οι συζητήσεις κάλυψαν διάφορες πτυχές της ελληνικής και ευρωπαϊκής σχολικής πραγματικότητας και ανέδειξαν επιτυχημένες περιπτώσεις και προτάσεις, με στόχο τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού έργου. Στο πρώτο μέρος της Συνάντησης το πρόγραμμα περιλάμβανε εισηγήσεις σε ολομέλεια από εκπροσώπους της ακαδημαϊκής κοινότητας, οι οποίες εντάχθηκαν στους θεματικούς άξονες της Επιστημονικής Συνάντησης και έθιξαν θέματα όπως η σχολική κουλτούρα, οι μέθοδοι διδασκαλίας, τα αναλυτικά προγράμματα και οι «βασικές ικανότητες», η αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση, η επαγγελματική ανάπτυξη εκπαιδευτικών, η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου, η ψυχοκοινωνική στήριξη των μελών της σχολικής κοινότητας, η συμμετοχή των γονέων και το άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία, η ανάπτυξη της σχολικής μονάδας και η διοίκηση του εκπαιδευτικού έργου, καθώς και το πλαίσιο εκπαιδευτικής πολιτικής. Στο δεύτερο μέρος πραγματοποιήθηκαν θεματικές παράλληλες συνεδρίες με εισηγήσεις από ομάδες εκπαιδευτικών από σχολεία-μέλη

του Δικτύου Σχολικής Καινοτομίας. Στα παράλληλα αυτά εργαστήρια, οι εκπαιδευτικοί-μέλη του Δικτύου παρουσίασαν και ανέλυσαν εκπαιδευτικές δραστηριότητες τις οποίες σχεδίασαν, εφάρμοσαν και αποτίμησαν με βάση τη μεθοδολογία του Δικτύου, με βασικό στόχο να καλλιεργήσουν και να ενισχύσουν την καινοτομία και τη δημιουργικότητα στο σχολείο.

Η Μορφωτική Πρωτοβουλία

Οκτώ αναγνωρισμένα για την κοινωφελή τους δράση ιδρύματα στην Ελλάδα, το Ίδρυμα Ευγενίδου, το Ίδρυμα Ιωάννου Φ. Κωστοπούλου, το Ίδρυμα Λαμπράκη, το Ίδρυμα Α. Γ. Λεβέντη, το Ίδρυμα Μποδοσάκη, το Ίδρυμα «Σταύρος Νιάρχος», το Κοινωφελές Ίδρυμα Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης και το Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, συνεργάζονται για την εκπόνηση σειράς δράσεων με στόχο την ποιοτική αναβάθμιση της Παιδείας και τη διασφάλιση ίσων ευκαιριών για δημιουργική μάθηση και απασχόληση των νέων ανθρώπων της χώρας.

Η ισότιμη και καινοτόμος αυτή συνεργασία των οκτώ ιδρυμάτων, στο πλαίσιο της ευρύτερης κοινωνικής τους ευθύνης, αποσκοπεί στη βελτίωση της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου, στον εμπλουτισμό της γνώσης, στην καλλιέργεια βασικών ικανοτήτων των μαθητών, καθώς και στην ενημέρωση αυτών και της οικογένειάς τους για τις ευκαιρίες σπουδών και τις προοπτικές απασχόλησης.

Η Πρωτοβουλία αυτή, προσδιοριστικό χαρακτηριστικό της οποίας είναι η σύνδεση Παιδείας, Πολιτισμού και Ανάπτυξης, στοιχείο που βρίσκεται στην αιχμή των αναζητήσεων των κοινωνιών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, περιέχει δράσεις που απευθύνονται κυρίως στη σχολική εκπαίδευση, σε εκπαιδευτικούς και μαθητές, για την περαιτέρω αξιοποίησή τους από την πολιτεία.

Αναλυτική παρουσίαση της Πρωτοβουλίας και των δράσεων της είναι διαθέσιμη στο δικτυακό τόπο www.protonoulia.org

Το Δίκτυο Σχολικής Καινοτομίας

Το Δίκτυο Σχολικής Καινοτομίας, μία από τις δράσεις της Μορφωτικής Πρωτοβουλίας, απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς και σε σχολεία της Πρωτοβάθμιας και της Γυμνασιακής Εκπαίδευσης σε όλη τη χώρα. Προτείνει παιδαγωγικές προσεγγίσεις και οργανωτικές πρακτικές που προάγουν την υιοθέτηση καινοτομιών και την ανάπτυξη της πρωτοβουλίας και της δημιουργικότητας στο σχολείο, παράλληλα με ένα ολοκληρωμένο επιμορφωτικό πρόγραμμα σε τρεις διαδοχικούς κύκλους προόδου.

Το Δίκτυο (ΔΣΚ) υποστηρίζει σχολικές μονάδες καθώς και μεμονωμένους εκπαιδευτικούς, προσφέροντάς τους προγράμματα εξ αποστάσεως επιμόρφωσης μέσω ενός σύγχρονου ηλεκτρονικού περιβάλλοντος μάθησης. Τα σχολεία που εντάσσονται στο ΔΣΚ συμμετέχουν καταρχήν στον Α΄ Κύκλο, με ολιγομελείς ομάδες εκπαιδευτικών (3-5 ατόμων), στο ηλεκτρονικό *Εργαστήριο Καινοτομίας*, όπου υποστηρίζονται και ακολουθούν επιμορφωτική πορεία που ολοκληρώνεται σε τρεις κύκλους (σχολικά έτη).

Κατά τη διάρκεια της επιμορφωτικής διαδικασίας στον αρχικό πυρήνα των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν εντάσσονται όλο και περισσότεροι συνάδελφοί τους, οι οποίοι δραστηριοποιούνται στοχεύοντας παράλληλα στη συνολική συμμετοχή του συλλόγου διδασκόντων, με την ολοκλήρωση των τριών κύκλων ανάπτυξης-επιμόρφωσης. Από το 2007, οπότε εντάχθηκαν τα πρώτα σχολεία στο Δίκτυο, έχουν συμμετάσχει 215 σχολεία, ενώ τις εργασίες του Εργαστηρίου έχουν παρακολουθήσει 680 εκπαιδευτικοί, οι οποίοι επεξεργάστηκαν και εφάρμοσαν 154 προτάσεις εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων (καινοτομίες), ως αποτέλεσμα ενδοσχολικής ή/και διασχολικής συνεργασίας. Περίπου 80 ακόμη εκπαιδευτικές προτάσεις βρίσκονται σε διαδικασία σχεδιασμού, υλοποίησης και αποτίμησης κατά το σχολικό έτος 2009-10, από τους συνολικά 560 εκπαιδευτικούς που παρακολουθούν τις εργασίες του *Εργαστηρίου*.

Οι εκπαιδευτικοί που συμμετέχουν στο *Εργαστήριο* απαρτίζουν μια μαθησιακή κοινότητα από διαφορετικά μέρη της Ελλάδας, διαφορετικές βαθμίδες εκπαίδευσης, με διαφορετικές ειδικότητες, διαφορετικό πολιτισμικό και γνωστικό κεφάλαιο και επαγγελματικές εμπειρίες. Αυτοί «συναντώνται» στο ηλεκτρονικό περιβάλλον του ΔΣΚ και ανταλλάσσουν προβληματισμούς, απόψεις, εμπειρίες, προτείνουν προσεγγίσεις και αξιοποιήσιμο υλικό, με στόχο τη βελτίωση της σχολικής εκπαίδευσης με την υιοθέτηση καινοτόμων πρακτικών.

Το πρόγραμμα του ΔΣΚ δίνει την ευκαιρία στην εκπαιδευτική κοινότητα της χώρας να υιοθετήσει, να εφαρμόσει, να αξιολογήσει και, ανάλογα, να επεκτείνει σειρά καινοτομιών, θεματικού και μη χαρακτήρα, που προέρχονται είτε από τις πρωτοβουλίες των

ίδιων των εκπαιδευτικών και των σχολείων είτε από τα προγράμματα του Υπουργείου Παιδείας. Ως πεδίο αναφοράς των καινοτόμων αυτών δράσεων λαμβάνεται το ισχύον Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών και το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών, με στόχο την καλλιέργεια στους μαθητές των λεγόμενων «βασικών ικανοτήτων» (Key Competencies) των θεωρούμενων γραμματισμών του 21ου αιώνα.

A΄ ΜΕΡΟΣ

Εισηγήσεις σε Ολομέλεια

Εκπαιδευτική Καινοτομία και Ποιότητα

Εκπαιδευτικό υλικό και σχολική καινοτομία: Σχεδιάζοντας μαζί

*Ελένη Καραντζόλα, αν. καθ., Παν/μιο Αιγαίου
Βαγγέλης Ιντζίδης, εκπαιδευτικός γλωσσολόγος, Παν/μιο Αιγαίου*

Σε μια συζήτηση για το εκπαιδευτικό υλικό αναδεικνύονται –μεταξύ άλλων– ζητήματα σχετικά με τις διαδικασίες παραγωγής και χρήσης του, τον αξιακό προσανατολισμό του, καθώς και το σχεδιασμό του νοήματος σε συνάρθρωση με το πρόγραμμα σπουδών.

Η στοχοθεσία του προγράμματος σπουδών πραγματώνεται στα εκπαιδευτικά υλικά και αποτελεί το πλαίσιο των επιλογών σύνταξης και οργάνωσής τους. Στη χώρα μας, το ισχύον Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) από τη μια εισάγει παιδαγωγικά πλαίσια, στα οποία ο επιμερισμός του σε γνωστικά αντικείμενα είναι με σαφήνεια προσδιορισμένος, με παράλληλη ταξινόμηση των δεξιοτήτων ανά γνωστικό αντικείμενο, σύμφωνα με επιτελεστικά εκπαιδευτικά μοντέλα (Performance Models of Education)· ταυτοχρόνως, αναδεικνύει μεθοδολογίες, όπως τα διαθεματικά σχέδια εργασίας, σύμφωνα με τις οποίες τα γνωστικά αντικείμενα ως περιεχόμενα και ταξινομημένες δεξιότητες αναδιατάσσονται για να συναρθρωθούν σε ενιαίες θεματικές περιοχές σχεδίων εργασίας (projects), σύμφωνα με εκπαιδευτικά μοντέλα που δίνουν έμφαση στο μαθησιακό αποτέλεσμα με όρους ικανότητας/επάρκειας (Competence Models of Education) (πρβλ. Bernstein 1996). Είναι εμφανής η τάση του ΔΕΠΠΣ να διατηρηθεί από τη μια ο έλεγχος των επιλογών από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (top-down) (εκπαίδευση και παιδαγωγική της επιτέλεσης), επιτρέποντας ταυτόχρονα σε εκπαιδευτικούς και μαθητές, για συγκεκριμένες διδακτικές ώρες –λόγου χάρι η περίπτωση της Ευέλικτης Ζώνης– να αποκτήσουν τον έλεγχο στις επιλογές του curriculum, διατηρώντας ωστόσο την έμφαση σε στόχους κατάκτησης ικανοτήτων, εφαρμογής δηλαδή δεξιοτήτων και γνώσεων που αποκτήθηκαν ή αποκτώνται από τη συνδρομή διαφορετικών γνωστικών αντικειμένων σε ένα σχέδιο εργασίας (εκπαίδευση και παιδαγωγική της ικανότητας).

Ο σχεδιασμός των εκπαιδευτικών υλικών με όρους σχολικής καινοτομίας σχετίζεται άμεσα με το σχεδιασμό προγραμμάτων σπουδών με ανάλογους όρους. Σε τέτοιους σχεδιασμούς, επιχειρείται μια μετατόπιση από την έμφαση σε αποπαισιωμένες δεξιότητες, οι οποίες εμφανίζονται ως σταθερές, απόλυτες και ανεξάρτητες της κοινωνικής αλληλεπίδρασης στη σχολική τάξη, στην έμφαση στις «γλώσσες» της εμπειρίας, δηλαδή στις πρότερες εμπειρίες των μαθητών/τριών, στις διαδικασίες αναπλαισίωσής τους μέσα από τις σχολικές δραστηριότητες (Κουζέλης, 2006) αλλά και στη διαπραγμάτευση του νοήματος μέσω της αλληλεπίδρασης εντός και εκτός σχολικής τάξης (Barton 1994, Gregory & Williams 2000). Κατά τη μετατόπιση

αυτή, το εκπαιδευτικό υλικό παράγεται από την αλληλεπίδραση εκπαιδευτικού και μαθητών/τριών, με την αξιοποίηση διαδικασιών ροής ανάμεσα στο/η δάσκαλο/α και στους/στις μαθητές/τριες, ανάμεσα στους/στις μαθητές/τριες της ίδιας τάξης, αλλά και ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς και μαθητές/τριες της σχολικής μονάδας.

Πρόκειται για εκπαιδευτικά υλικά που δεν καλούνται οι μαθητές/τριες να τα μιμηθούν, υλικά για τα οποία αγνοούν τις συνθήκες παραγωγής τους και στα οποία δεν εξατομικεύονται οι ανάγκες τους ως υποκειμένων του εκπαιδευτικού θεσμού. Σε ένα εκπαιδευτικό υλικό με όρους σχολικής καινοτομίας, μετακινούμαστε από τη μίμηση στον αναστοχασμό, καθώς η παραγωγή του εκπαιδευτικού υλικού παραμένει μια ανοιχτή διαδικασία (Kalantzis & Cope, 2005). Έτσι, οι μαθητές/τριες και οι εκπαιδευτικοί μπορούν να επανέρχονται διαρκώς στο από κοινού σχεδιασμένο υλικό, με σκοπό να ορίζουν και να πολλαπλασιάζουν τις πηγές από τις οποίες θα αντλήσουν περιεχόμενα, να κρίνουν τους τρόπους θέασης του κόσμου που αυτές οι πηγές προκρίνουν, να προσθέτουν τις δικές τους βιογραφικές εμπειρίες σε αυτά, να αλλάζουν και να παρεμβαίνουν διαρκώς στη διάρθρωση των περιεχομένων, ούτως ώστε να αναγνωρίζουν τον εαυτό τους και να διακρίνουν τη διαπραγμάτευση ως συστατικό στοιχείο κάθε συγκρότησης νοήματος σε κάθε περιεχόμενο εκπαιδευτικού υλικού.

Πρόκειται για ένα σχεδιασμό εκπαιδευτικών υλικών βασισμένο σε παιδαγωγικούς βηματισμούς που προσανατολίζονται στην παρέμβαση των μαθητών/τριών στα νοήματα και στο μετασχηματισμό αυτών των νοημάτων σε διαφορετικά πλαίσια, καθώς μετακινείται κανείς στις διαφορετικές «γλώσσες» της εμπειρίας, στα διαφορετικά δηλαδή γνωστικά αντικείμενα καθώς αυτά επιμερίζονται στα προγράμματα σπουδών.

Σε τέτοιες διαδικασίες σχεδιασμού, δεν είναι μόνο ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού που αλλάζει. Αλλάζει και ο ρόλος του/της μαθητή/τριας. Ο/η εκπαιδευτικός δεν είναι πλέον το υποκείμενο στο οποίο θεμελιώνεται μια *εκπαίδευση του διδασκισμού*, η οποία δίνει έμφαση στην εκτέλεση οδηγιών για να διεκπεραιωθεί ένα συγκεκριμένο και προαποφασισμένο περιεχόμενο, ή μια *εκπαίδευση της αυθεντίας*, κατά την οποία «τα πράγματα είναι έτσι επειδή έτσι είναι η πραγματικότητα» που κατέχει ο/η εκπαιδευτικός ως θεσμικός εγγυητής του τρόπου που πρέπει να «διαβάξει» και να «γράφει» κανείς. Ο/η εκπαιδευτικός γίνεται ολόένα και πιο αναστοχαστικός και κριτικός με τους θεσμικούς-κοινωνικούς προσδιορισμούς εντός των οποίων σχηματίζεται η θεσμική του ταυτότητα, για να μπορέσει να οδηγήσει και τους/τις μαθητές/τριές του σε ανάλογες εμπειρίες. Είναι μια *εκπαίδευση του κριτικού μετασχηματισμού* των πρακτικών της συμμετοχής των υποκειμένων στη σχολική τάξη και στη σχολική μονάδα, όπου το «μαθαίνω το μάθημά μου» σημαίνει «μετασχηματίζω τις πρακτικές της συμμετοχής μου στην εκπαιδευτική διαδικασία» (Freebody & Luke, 1990). Πρόκειται για μια συνάρθρωση της καινοτομίας με τη χειραφέτηση, μέσω της συνεργασίας εκπαιδευτικών και μαθητών/τριών στο σχεδιασμό του εκπαιδευτικού υλικού. Πρόκειται για μια πρόσκληση της παιδαγωγικής –αλλά και μια πρό-

σκληση και προς την ίδια την παιδαγωγική– «να δούμε το ίδιο σαν να μπορούσε να είναι και διαφορετικό».

Στο πλαίσιο μιας τέτοιας διαλεκτικής του οικείου-ανοίκιου, προσχεδιασμένου-προαποφασισμένου έναντι του συμμετοχικού σχεδιασμού, οι ρητορικές περί *σχολείου δεξιοτήτων* αδυνατούν να ξεφύγουν από το μηχανιστικό τρόπο που προτείνουν την απόκτηση δεξιοτήτων και περιγράφουν το μαθησιακό αποτέλεσμα της επάρκειας των μαθητών/τριών. Αντίθετα, αν αναγνωρίσουμε σε αυτή τη διαλεκτική μια διαρκή διεύρυνση των ορίων, αναγνωρίζουμε διαφοροποιήσεις στις οπτικές και μετασχηματίζουμε τη σχολική ρουτίνα σε δημιουργική ανάγνωση της εμπειρίας και της κριτικής επίγνωσης. Έτσι, το σχολείο μπορεί να γίνει χώρος καινοτομίας, καθώς αναδεικνύεται μια προνομιακή του διάσταση ως χώρου στον οποίο, συμμετέχοντας από κοινού δάσκαλοι/ες και μαθητές/τριες στην εκπόνηση του εκπαιδευτικού υλικού, ασκούνται όχι μόνο «στο τι θέλουμε για τη ζωή μας», αλλά και «στο πώς θα επιθυμούσαμε να ζήσουμε» (πρβλ. Habermas 1990,166). Από μια τέτοια οπτική, το σχολείο είναι ένα σχολείο κοινωνικής αλληλεπίδρασης, απόρροια (και όχι εκκίνηση) της οποίας είναι η άσκηση δεξιοτήτων, ενώ η εκπαιδευτική διαδικασία παραμένει διακριτή, δεν αποικιοποιείται δηλαδή από διαδικασίες κατάρτισης (Intzidis & Karantzola, 2008). Πρόκειται, στην ουσία, για το σχεδιασμό του εκπαιδευτικού υλικού αλλά και την οργάνωση της σχολικής μονάδας, με κύριο μέλημα το/τη σημερινό/ή μαθητή/τρια ως πολίτη του αύριο και ως εργαζομένου/ης.

Στις μετατοπίσεις που προαναφέρθηκαν ενδημεί η μετατόπιση από το *σχολείο της αφομοίωσης* (assimilation), στο οποίο ο κίνδυνος του κοινωνικού αποκλεισμού «αποσοβείται» μέσω της ομοιογενοποίησης, στο *σχολείο της ένταξης* (inclusivity), μέσα από την αναγνώριση και την παραγωγική αξιοποίηση των διαφορών (Kalantzis & Cope, 2008). Υποστηρικτικά σε μια τέτοια μετατόπιση είναι και τα πορίσματα των σπουδών γραμματισμού για τη διδακτική των γλωσσών.

Σύμφωνα με τα πορίσματα αυτά (Kalantzis, Cope et al., 2000, Καραντζόλα, 2000), η σύγχρονη γλωσσική αγωγή δεν εκκινεί από την παραδοχή πως η γλώσσα *αντανακλά την κοινωνία*, αλλά από την παραδοχή πως η γλώσσα *παράγει κοινωνικές σχέσεις*. Κατ' επέκταση, «τα κείμενα και οι διάφοροι τρόποι ανάγνωσής τους δεν προκύπτουν έτοιμα μέσα από την ψυχή (ή τη βιολογία) του καθενός. Είναι κοινωνικές και ιστορικές επινοήσεις διάφορων ομάδων ανθρώπων» (Gee 1996, στο Χαραλαμπίδης, 2006). Ο σχεδιασμός του εκπαιδευτικού υλικού γλωσσικής αγωγής, μέσω της αλληλεπίδρασης στη σχολική ροή αλλά και τη δικτύωση του σχολείου με την τοπική κοινωνία, με άλλα σχολεία ή/και με υπερτοπικές κοινωνίες, μετασχηματίζει το περιεχόμενο της ανάγνωσης και της γραφής. Εν προκειμένω, «διαβάζω» δεν σημαίνει μόνο «κατανώ» και «ερμηνεύω», αλλά «προχωρώ στη διαπίστωση κριτηρίων για τη χρήση του κειμένου και στην παρέμβαση στο σχεδιασμό του νοήματός του» (Intzidis, Παπαρίζος, 2006). «Διαβάζω» σημαίνει «παρεμβαίνω στο σχεδιασμό

του νοήματος του κειμένου». Η γραφή, έτσι, διαμορφώνεται στο ενέργημα της ανάγνωσης και ολοκληρώνεται με τη μετασχηματιστική παρέμβαση στο κείμενο που διάβασα, παράγοντας το δικό μου κείμενο και εκθέτοντάς το στην ερμηνευτική της ομάδας, για να το μετασχηματίσω εκ νέου, επιλέγοντας ποια νοήματα από την κοινωνική αλληλεπίδραση θα ενσωματώσω στο δικό μου σχεδιασμό του νοήματος ή στο σχεδιασμό του νοήματος της ομάδας όπου ανήκω.

Το εκπαιδευτικό υλικό με όρους καινοτομίας είναι το υλικό που σχεδιάζεται από κοινού με τα μέλη της σχολικής τάξης και προϋποθέτει την αλληλεπίδραση των μελών της σχολικής μονάδας. Πρόκειται για ένα υλικό που σχεδιάζεται από το/τη μαθητή/τρια και το/τη δάσκαλο/α του σήμερα, αξιοποιώντας τις «γλώσσες» της εμπειρίας τους και την πρόσβαση στις πηγές τους, αναδεικνύοντας τη φωνή τους και τη θέση τους για όσα συμβαίνουν γύρω τους.

Ναι, μπορούμε να πούμε πως ο σχεδιασμός του εκπαιδευτικού υλικού με όρους καινοτομίας αποβλέπει σε μαθητές/τριες-πολίτες του αύριο. Σε μαθητές/τριες-πολίτες του αύριο που ασκούνται όχι στην παθητική ανάγνωση μιας λέξης, ενός όρου, ενός κειμένου, με στόχο την απλή γνώση ενός περιεχομένου, αλλά που ασκούνται στην κριτική ανάγνωση του κόσμου, στη διερεύνηση των στερεοτύπων, ενδυναμώνοντας τις υπάρχουσες πρακτικές αλλά και αποκτώντας νέες εμπειρίες μετασχηματισμού τους στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Barton, D. 1994. *Literacy: An Introduction to the Ecology of Written Language*. Οξφόρδη: Blackwell.
- Bernstein, B. 1996. *Pedagogy, Symbolic Control and Identity: Theory, Research, Critique*. Λονδίνο: Taylor & Francis.
- Freebody, P. & A. Luke. 1990. Literacies programs: Debates and demands in cultural context. *Prospect: Australian Journal of TESOL* 5(7): 7-16.
- Gregor, E. & Williams, A. 2000. *City Literacies: Learning to Read Across Generations and Cultures*. Λονδίνο: Routledge.
- Habermas, J. 1990. *Κείμενα γνωσιοθεωρίας και κοινωνικής κριτικής*, μτφρ. Α. Οικονόμου. Αθήνα: Πλέθρον.
- Ιντζίδης, Ε. & Παπαρίζος, Χ. 2006. «Σχεδιάζοντας το μάθημα της γλώσσας ως μάθημα γραμματισμού». *Πρακτικά 26ης Ετήσιας Συνάντησης Γλωσσολογίας*. Αριστοτέλειο Παν/μιο Θεσσαλονίκης - Φιλοσοφική Σχολή: 131-141.
- Intzidis, E. & Karantzola, E. 2008. «Reframing literacy: interconnections with citizenship and social skills in supranational LLL educational policies». *The International Journal of Interdisciplinary Social Sciences* 2 (6): 154-164.
- Kalantzis, M. & Cope, B. (eds) 2000. *Multiliteracies: Literacy Learning and the Design of Social Futures*. Λονδίνο: Routledge.

Kalantzis, M. & Cope, B. 2005. *Learning by Design*. Μελβούρνη: Common Ground Publishing

Kalantzis, M. & Cope, B. 2008. *New Learning: Elements of a Science of Education*. Cambridge: Cambridge University Press.

Καραντζόλα, Ε. 2000. «Γραμματική, γλωσσικό μάθημα και προγράμματα σπουδών στην Ελλάδα». *Γλωσσικός Υπολογιστής*, 2:15-31.

Κουζέλης, Γ. 2006. *Ενάντια στα φαινόμενα: για μια επιστημολογική προσέγγιση της διδασκτικής των κοινωνικών επιστημών*. Αθήνα: Νήσος.

Χαραλαμπίδης, Α. (επιμ.). 2006. *Γραμματισμός: κοινωνία και εκπαίδευση*, μτφρ. Μ. Αραποπούλου. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη).

Εκπαιδευτικές καινοτομίες και σχολικός χρόνος: Να φέρουμε τη βραδύτητα στο σχολείο;

Γιώργος Μαυρογιώργος
Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Συνήθως, όταν τίθεται ζήτημα εισαγωγής και υποστήριξης εκπαιδευτικών καινοτομιών, αναδεικνύονται πολλά εμπόδια και δυσκολίες που έχουν να κάνουν με τη διάθεση χρόνου, τόσο από τη μεριά των εκπαιδευτικών όσο και από την πλευρά των μαθητών. Το ωρολόγιο πρόγραμμα προβάλλεται ως ένα αρκετά αυστηρό πλαίσιο, το οποίο δεν προσφέρεται για εμπειρίες συνεργασίας στην προώθηση καινοτόμων ιδεών. Στο κείμενο αυτό θα προσπαθήσουμε να αναδείξουμε τις παγίδες αυτών των παραδοχών και να αναζητήσουμε ενδεχόμενες καινοτόμες ιδέες για μια εναλλακτική διευθέτηση του σχολικού χρόνου, με επίκεντρο την προοπτική της καινοτομίας στην εκπαιδευτική διαδικασία. Στο ΔΣΚ έχει ήδη «δοκιμαστεί» μια σχετική καινοτομία σε σχέση με το χρόνο.

Η οργάνωση του σχολικού χρόνου, του σχολικού χώρου και των σχολικών δραστηριοτήτων συνιστά βασικές παραμέτρους της εκπαιδευτικής δομής, στο πλαίσιο της οποίας οι εκπαιδευτικοί καλούνται να δίνουν λύσεις. Οι συνθήκες συνωστισμού, η «κοινωνική τοπογραφία» του σχολείου και η επιβολή ελέγχου απαιτούν από τη μεριά των εκπαιδευτικών συνεχή παρέμβαση, ρύθμιση και διακανονισμό της ροής των δραστηριοτήτων στην τάξη. Αυτές οι παρεμβάσεις δεν είναι εγγενή συστατικά της διδασκαλίας, αλλά απορρέουν από τις συνθήκες υπό τις οποίες διδάσκουν και από τις μη διδακτικές δραστηριότητες που αναγκάζονται οι εκπαιδευτικοί να κάνουν στο πλαίσιο της συνολικής κοινωνικής λειτουργίας του σχολείου*.

Το πλαίσιο οργάνωσης της σχολικής ζωής (κοινωνική σύνθεση, υποχρεωτική φοίτηση, υποχρεωτικό πρόγραμμα, διδασκαλία τάξης κ.τ.ο.) υποδηλώνει ότι οι εκπαιδευτικοί δεν μπαίνουν απλώς στην αίθουσα διδασκαλίας για να κάνουν το μάθημα που θα είναι ενδιαφέρον και σημαντικό σε μια τάξη από διψασμένους για μάθηση μαθητές. Αυτά που συνήθως συναντάμε είναι προβλήματα οργάνωσης, συμμετοχής, διευθέτησης, ελέγχου, πειθαρχίας κ.ά. και εκπαιδευτικούς να προσφεύγουν σε διάφορες τεχνικές θετικής ή αρνητικής ενίσχυσης για να προκαλούν τη συμμετοχή όσων αποσύρονται ή αρνούνται να παρακολουθήσουν. Συνήθως οι εκπαιδευτικοί αναφέρονται στην «τυραννία» του χρόνου και της διδακτέας ύλης.

* Η ανάλυση που ακολουθεί αντλεί από το: Μαυρογιώργος Γ. (2008), *Εκπαίδευση και Χρόνος*, στο Αθανασούλα-Ρέππα, Α. κ.α. Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων, Τόμος Α', ΕΑΠ, σσ.213-238, Πάτρα.

Οι κυρίαρχες παραδοχές για τη «διαχείριση» του χρόνου

Ο χρόνος είναι μια θεμελιώδης διάσταση, με βάση την οποία δομείται και προσλαμβάνεται η εργασία εκπαιδευτικών και μαθητών. Ο χρόνος δεν είναι απλώς ένα αντικειμενικό και καταπιεστικό πλαίσιο περιορισμών, αλλά επίσης είναι ένας ορίζοντας δυνατοτήτων και περιορισμών που ορίζονται και με υποκειμενικούς όρους. Οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές/τριες είναι δυνατόν να έχουν και να δημιουργούν το χρόνο τους, όπως είναι πιθανό να προσλαμβάνουν τα χρονοδιαγράμματα και τις χρονικές δεσμεύσεις ως οριστικές και αμετάθετες. Ο τρόπος με τον οποίο αυτοί «διαχειρίζονται» το χρόνο είναι ο δείκτης και της σχέσης που έχουν με τη σχολική εργασία και της θέσης που έχει η σχολική εργασία στη ζωή τους.

Στις εκπαιδευτικές πολιτικές των χωρών-μελών της Ε.Ε. παρατηρείται μια τάση για επέκταση του γραφειοκρατικού ελέγχου, τυποποίηση των εκπαιδευτικών υπηρεσιών και εμπορευματοποίηση του χρόνου. Έχει ήδη σημειωθεί αλλαγή στον τρόπο μέτρησης του σχολικού χρόνου: ο χρόνος δεν μετρείται με βάση τη δουλειά που είναι να γίνει. Η σχολική εργασία μετρείται με βάση το χρόνο που διατίθεται. Από την εποχή που η έγκαιρη προσέλευση έγινε δεκτή ως «φυσική» αξία και αρετή, ο χρόνος έγινε εμπόρευμα, το οποίο θα μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο διαχείρισης, κατακερματισμού και αγοραπωλησίας. Έγινε μετρήσιμος, αντικειμενικοποιημένος και απόμακρος από τη ζωή των ανθρώπων.

Ο χρόνος χρησιμοποιείται από τους διαχειριστές για να ποσοτικοποιούν και να μετρούν την εργασία των μαθητών/τριών. Με αυτό τον τρόπο οι παιδαγωγικές και κοινωνικές σχέσεις γίνονται εμπορευματικές. Η εκπαίδευση προβάλλεται ως κατανалωτικό αγαθό που αγοράζεται με συγκεκριμένο αντίτιμο για συγκεκριμένο χρόνο. Είναι ο χρόνος που αγοράζεται ή πουλιέται παρά συγκεκριμένη εμπειρία, διαδικασία ή αποτέλεσμα. Έτσι, η εκπαιδευτική υπηρεσία προτείνεται ως αντικειμενικοποίηση του χρόνου που διατίθεται. Τα ίδια τα προγράμματα και τα σχολικά μαθήματα γίνονται διαιρετά/διακριτά και μετρήσιμα με όρους μονάδας χρόνου. Μια τέτοια αντίληψη, όταν προωθείται και πριμοδοτείται με την άσκηση της εκπαιδευτικής πολιτικής, έχει ως αποτέλεσμα η εκπαίδευση να βρίσκεται σε αποξενωτική σχέση με τη μάθηση, που με τη σειρά της αποχωρίζεται και αποκόπτεται από το μαθητή/τρια μέσω εμπορευσιμων μονάδων χρόνου.

Χρόνος προετοιμασίας, χρόνος προγραμματισμού, ομαδικός χρόνος, προσωπικός χρόνος κ.ά. υπόκεινται σε δραστικές αλλαγές με σαφείς τις τάσεις για συρρίκνωση του λεγόμενου ελεύθερου χρόνου. Αυτή η εξέλιξη στους ορισμούς και τον έλεγχο του χρόνου εκφράζει μια γραμμική και μονοχρονική αντίληψη με πρωταρχικό ενδιαφέρον την αύξηση της παραγωγικότητας, τον περιορισμό της θεωρούμενης «σπατάλης» και την αύξηση του ελέγχου και της υποταγής. Μια τέτοια μονοχρονική και γραμμική προσέγγιση δεν ενδιαφέρεται για τις συγκρούσεις, τις αντιφάσεις και τα διλήμματα που αναδεικνύονται στην κοινωνική τοπογραφία της τάξης, όπου

εκφράζονται πολυχρονικές εκδοχές. Πώς να στεγαστεί η έμπνευση για καινοτομία στο σχολείο κάτω από αυτές τις συνθήκες;

Φέρτε τη βραδύτητα στο σχολείο!

Η ιδέα που προτείνεται στη συνέχεια μου ήρθε από το βιβλίο *Η βραδύτητα* του Κούντερ. Διαβάζω, λοιπόν:

«Γιατί χάθηκε η ηδονή της βραδύτητας; Α, πού είναι οι παλιοί αργόσχολοι; Πού είναι αυτοί οι φυγόπονοι ήρωες των λαϊκών τραγουδιών, αυτοί οι πλανήτες που χαζεύουν από μύλο σε μύλο και κοιμούνται στο ύπαιθρο; Άραγε χάθηκαν μαζί με τους χωματόδρομους, μαζί με τα λιβάδια και τα ξέφωτα, μαζί με τη φύση;»

Και αλλού:

«Υπάρχει κρυφός σύνδεσμος μεταξύ βραδύτητας και μνήμης, μεταξύ ταχύτητας και λήθης. Ας πάρουμε μια όσο το δυνατόν πιο κοινότοπη κατάσταση: κάποιος περπατάει στο δρόμο. Ξαφνικά θέλει να θυμηθεί κάτι, αλλά του διαφεύγει η ανάμνηση. Εκείνη τη στιγμή, μηχανικά, επιβραδύνει το βήμα του. Αντιθέτως, κάποιος που προσπαθεί να ξεχάσει ένα δυσάρεστο περιστατικό που έζησε πριν από λίγο, επιταχύνει εν αγνοία του το βάδισμά του, σαν να θέλει να απομακρυνθεί γρήγορα από κάτι που, χρονικά, βρίσκεται ακόμα πολύ κοντά του... Στα υπαρξιακά μαθηματικά αυτή η εμπειρία παίρνει τη μορφή δύο στοιχειωδών εξισώσεων: Ο βαθμός της βραδύτητας είναι ευθέως ανάλογος με την ένταση της μνήμης. Ο βαθμός της ταχύτητας είναι ευθέως ανάλογος με την ένταση της λήθης».

Μα, καλά, σκέφτομαι: Μήπως στο σχολείο αναπτύσσουμε ταχύτητα για να μην πλησιάζουμε το άγνωστο; Μήπως τρέχουμε για να μη βλέπουμε και να μην αισθανόμαστε; Μήπως βιαζόμαστε για να μη σκεφτόμαστε; Παντού χρονικές προδιαγραφές: έναρξη, λήξη, διάρκεια, κουδούνι, έγκαιρη προσέλευση, πρωινή ώρα, τελευταία ώρα, διάλειμμα κ.ά. Αρχίζει και τελειώνει κάτι, όχι γιατί ενδιαφέρονται δάσκαλοι και μαθητές, αλλά γιατί «χτύπησε κουδούνι». Ο «χρόνος είναι χρήμα», «χρόνου φείδου» και άλλα! Σε συνθήκες συνωστισμού επιθυμιών, αναγκών και ενδιαφερόντων, σε μια αντιφατική κοινωνική τοπογραφία, εκπαιδευτικοί και μαθητές καλούνται σε συγκεκριμένες υποχρεωτικές κοινωνικές σχέσεις. Έτσι, τα βιολογικά άτομα μεταμορφώνονται σε ιδεολογικά υποκείμενα με «συνείδηση χρόνου» σε ένα πλαίσιο «πανοπτικής επιτήρησης». Για κάθε συγκεκριμένη δραστηριότητα κάθε συγκεκριμένου ατόμου υπάρχει συγκεκριμένος χώρος σε προγραμματισμένη χρονική στιγμή!

Μήπως είναι ώρα να επαναδιαπραγματευτούμε το νόημα του «χαμένου» χρόνου για να μπορούμε να «κατοικούμε» στο χρόνο; Μια διεργασία που θα μπορούσε να προωθηθεί για τον επαναπροσδιορισμό αυτής της κατάστασης, τουλάχιστον στο επίπεδο της μικροκλίμακας του σχολείου, είναι να ανιχνεύουμε, να καταγράφουμε και να επαναδιαπραγματευόμαστε το νόημα που έχει ο «χαμένος» σχολικός χρόνος για εκπαιδευτικούς και μαθητές/τριες και να δώσουμε το χρόνο πίσω, στους ίδιους,

τόσο στην ποσοτική όσο και στην ποιοτική διάσταση, και να διευρύνουμε τη σχετική αυτονομία τους για ό,τι μπορούν να κάνουν μέσα στο χρόνο τους.

Αν μείνουμε προσκολλημένοι στις κρατούσες αντιλήψεις, η τυραννία του σχολικού χρόνου θα μας κρατάει δέσμιους της έμμονης ιδέας για το πόσο και το πότε, σε απόσταση από ερωτήματα του *γιατί*. Έχουμε γίνει δρομείς της ταχύτητας στη δράση για να «ολοκληρώνουμε» έγκαιρα τη διδακτέα ύλη, χωρίς να μένει χρόνος για το δρόμο αντοχής του στοχασμού. Η αγωνία της «ολοκλήρωσης» της ύλης εξορίζει τη σοφία και την ηδονή της βραδύτητας. Η εκπαιδευτική διαδικασία, έτσι κι αλλιώς, είναι οργανωμένη με διευθετήσεις ιεραρχικής κατάταξης, κατανομής και επιλογής της διδακτέας ύλης. Η σχολική γνώση είναι κοινωνικά επιλεγμένη και επομένως επιλεκτική και «παραδειγματική». Γιατί τόση ομηρία στην έμμονη ιδέα της «ολοκλήρωσης» σε καθορισμένα χρονικά πλαίσια; Αφού ό,τι ορίζεται ως «διδακτέα ύλη» είναι επιλογή, γιατί τη διδάσκουμε ως τελεσίδικη και οριστική-ολοκληρωμένη εκδοχή γνώσης; Γιατί τόση εμμονή στη μηχανιστική προσήλωση στην εκδοχή γνώσης των σελίδων του εγκριμένου σχολικού εγχειριδίου;

Ουσιαστική ανασυγκρότηση των μορφών κατανομής και διευθέτησης του σχολικού χρόνου περνάει μέσα από μια συνολική ανασυγκρότηση της εκπαίδευσης για βαθύτερο εκδημοκρατισμό του περιεχομένου και της μορφής της εκπαίδευσης, με διεύρυνση της σχετικής αυτονομίας και της ενεργού συμμετοχής των υποκειμένων της εκπαιδευτικής διαδικασίας. *Θέλουμε τη βραδύτητα για να μπορούμε να πλησιάζουμε στο αίνιγμα του νοήματος αυτών που κάνουμε*. Στο κάτω κάτω, όσοι είμαστε στην εκπαίδευση έχουμε ιδιαίτερους λόγους να «σπεύδουμε βραδέως». Η επιβράδυνση δεν είναι απώλεια. Δίνει χώρο στο μυαλό και στην καρδιά που υφαίνουν τη ζωή. Τουλάχιστον έτσι μπορούμε να αρχίζουμε να διεκδικούμε λιγότερα εμπόδια ανάμεσα στην εργασία και στη ζωή, όπως μας προτείνει ο Ε. Τόμσον (1983) ή να ανακαλύπτουμε «τις χαρές του αργού χρόνου», όπως μας προτρέπει ο Th. Eriksen (2005). Ο σχολικός χρόνος δεν είναι για τους εκπαιδευόμενους, απλώς, χρόνος προετοιμασίας για τη ζωή ούτε είναι, απλώς, χρόνος εργασίας για τους εκπαιδευτικούς. Είναι χρόνος ζωής...

Βιβλιογραφία

- Eriksen, Th. H. (2005) *Η Τυραννία της στιγμής: γρήγορος και αργός χρόνος στην εποχή της πληροφορίας*, μτφ. Α. Σίμογλου, Εκδ. Σαββάλας, Αθήνα.
- Κούντερας, Μ., *Η Βραδύτητα*, μτφ. Βελέντζα, Σ., Βιβλιοπωλείον της «Εστίας» Ι.Δ. Κολλάρου & Σιας ΑΕ, Αθήνα.
- Τόμσον, Ε.Π. (1983) *Χρόνος, Εργασία και Βιομηχανικός Καπιταλισμός*, μτφ. Β. Τομανάς, Εκδ. Κατσάνος, Θεσσαλονίκη.

Σχολική Καινοτομία και Φυσικές Επιστήμες

Γεώργιος Θεοφ. Καλκάνης
Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών
<http://micro-kosmos.uoa.gr>

Περίληψη

Τους εκπαιδευτικούς (και) των Φυσικών Επιστημών ενδιαφέρουν και απασχολούν προτάσεις και πρακτικές οι οποίες όχι μόνο θα τους βοηθήσουν να δημιουργούν καινοτομικές ιδέες και να εφαρμόζουν καινοτομικές πρακτικές, αλλά και θα εξασφαλίσουν τη συνεχή δημιουργία και εφαρμογή τέτοιων ιδεών και πρακτικών. Σημειώνω, βέβαια, ότι καινοτομική δεν είναι δυνατόν να χαρακτηρίζεται μια ιδέα ή πρακτική μόνο όταν είναι νέα και καινοφανής στη βιβλιογραφία, αλλά και όταν είναι ανενεργή και δεν εφαρμόζεται –αν και παλιά– έως τώρα στην πράξη. Υποστηρίζω δε ότι στη σημερινή πραγματικότητα της εκπαίδευσης στις φυσικές επιστήμες «καινοτόμο» είναι οτιδήποτε προτείνεται και εφαρμόζεται συστηματικά(!) εκτός και πέραν της συνήθους/συμβατικής/«επιβεβλημένης» εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Η πρότασή μου για την εξασφάλιση μιας συνεχούς δημιουργίας και εφαρμογής καινοτομικών ιδεών ή/και πρακτικών στη σχολική εκπαίδευση στις Φυσικές Επιστήμες είναι η υιοθέτηση –από τα αναλυτικά προγράμματα και τα σχετικά εγχειρίδια– και η αξιοποίηση στην πράξη –κατά την εκπαιδευτική διαδικασία– της επιστημονικής/εκ-παιδευτικής μεθοδολογίας, η οποία είναι μια διερευνητική και ανακαλυπτική μεθοδολογία και είναι δυνατόν (ενσωματώνοντας και την προτεινόμενη –επίσης– διαδικασία της συστημικής/διαθεματικής συχέτισης) να λειτουργεί ως οδηγός και πλαίσιο συνεχούς δημιουργίας και εφαρμογής καινοτομιών. Ένα πλήθος «καινοτομικών» –για τη σημερινή εκπαιδευτική πραγματικότητα– ιδεών, πρακτικών, διαδικασιών και δραστηριοτήτων είναι δυνατόν να εμπνέονται και να πραγματοποιούνται σε κάθε βήμα της μεθοδολογίας και να εξυπηρετούν την επίτευξη συγκεκριμένων εκπαιδευτικών στόχων. Υπενθυμίζεται και επισημαίνεται ότι –εκτός της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, όπου προτείνεται και εφαρμόζεται συστηματικά η επιστημονική/εκ-παιδευτική μέθοδος, με απαραίτητες τις διερευνητικές/αποδεικτικές/ανακαλυπτικές δραστηριότητες– ούτε στη γυμνασιακή ή –πόσω μάλλον– στη λυκειακή εκπαίδευση προτείνεται και εφαρμόζεται οποιαδήποτε μεθοδολογία με ανάλογες δραστηριότητες. Η πρόταση συνοδεύεται και υποστηρίζεται από ένα πλήθος εφαρμογών, οι οποίες έχουν πραγματοποιηθεί στο Εργαστήριο Φυσικών Επιστημών, Τεχνολογίας και Περιβάλλοντος του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Η Εκ-Παίδευση στις-με τις Φυσικές Επιστήμες

Οι φυσικές επιστήμες (όπως και η τεχνολογία και άλλα γνωσιακά αντικείμενα) έχουν –ή είναι δυνατόν να έχουν– στη διαμόρφωση ενός «νέου», καλύτερου μαθητή/μελλοντικού πολίτη διττό χαρακτήρα και ρόλο:

- **Εκπαιδευτικό/γνωστικό/γνωσιακό** (με την πληροφόρησή του για τις επιστημονικές και τεχνολογικές κατακτήσεις του καιρού του και τη δυνατότητα διάκρισης των θεωριών από τις υποθέσεις, με την ανάπτυξη διερευνητικού πνεύματος και φιλομάθειας και την καλλιέργεια της δυνατότητας μετασχηματισμού της πληροφορίας σε γνώση, με τη διεύρυνση της γνωστικής του ικανότητας και του γνωσιακού αντικειμένου, με την απόκτηση μιας ευρύτερης –του γνωσιακού αντικειμένου– και πολύπλευρης μόρφωσης...)
- **Παιδευτικό/παιδαγωγικό** (με την κοινωνικοποίηση και την εξοικείωσή του στη (συν)εργασία με άλλους, με την ανάπτυξη ορθολογικού τρόπου σκέψης και τη διατύπωση απροκατάληπτων υποθέσεων για κάθε πρόβλημα, με την απαίτηση και την αναζήτηση αποδεικτικών διαδικασιών για κάθε υπόθεση, με τη δημιουργία κριτικής ικανότητας και την απόρριψη παραεπιστημονικών/προκαταληπτικών απόψεων, με την ανάπτυξη δεξιοτήτων πρακτικής εφαρμογής της γνώσης και των τεχνολογιών...)

Έτσι αποδίδω στην –και προσβλέπω για την– Εκ-Παίδευση στις-με τις Φυσικές Επιστήμες και εκπαιδευτικό και παιδευτικό χαρακτήρα και ρόλο.

Οι Εκ-Παιδευτικοί Στόχοι

Οι συνήθεις (παραδοσιακοί) στόχοι της εκ-παίδευσης στις-με τις φυσικές επιστήμες, εμπλουτιζόμενοι και συμπλεκόμενοι με τους καινοτομικούς –για τη συνήθη/παραδοσιακή σχολική πρακτική– στόχους της πρότασής μου, κωδικοποιούνται έτσι εύκολα σε δύο άξονες: εκπαιδευτικούς/γνωστικούς/γνωσιακούς και παιδευτικούς/παιδαγωγικούς/ηθοπλαστικούς. Αυτοί συνοψίζονται –και συσχετίζονται με εκπαιδευτικές δραστηριότητες με τις οποίες ευκταία επιτυγχάνονται– ως εξής:

- **ανακάλυψη/ανάπτυξη της διαδικασίας ανεύρεσης νέων ενδιαφερόντων και ανάπτυξη/καλλιέργεια διερευνητικού πνεύματος για την αναζήτηση και την ανακάλυψη νέας γνώσης**
- **αλληλεπίδραση με το μαθησιακό περιβάλλον, κοινωνικοποίηση**
- **ανάπτυξη ορθολογικής/απροκατάληπτης σκέψης**
- **εκμετάλλευση προϋπάρχουσας γνώσης για την απόκτηση νέας**
- **(συν)εργασία σε ομάδες, έλεγχος των υποθέσεων**
- **ανάπτυξη γνωστικής και κριτικής ικανότητας**

- ανακάλυψη/απόκτηση και εφαρμογή γνώσεων
- συσχέτιση γνώσεων, απόκτηση ευρείας και πολυγνωσιακής μόρφωσης
- αλληλεπίδραση με την καθημερινή ζωή και την κοινωνία
- μεταγνώση, εξηγήσεις/ερμηνείες με τη γνώση των διαδικασιών

Η Επιστημονική/Εκ-Παιδευτική Μεθοδολογία

Η αξιοποίηση της επιστημονικής/ερευνητικής μεθόδου (και) ως εκ-παιδευτικής ^[1]
^{[2][3]} –είναι δυνατόν να– εξυπηρετεί και τους εκπαιδευτικούς και τους παιδευτικούς στόχους της Εκ-Παίδευσης στις-με τις Φυσικές Επιστήμες, αναδεικνύοντας την αναλογία και εξασφαλίζοντας τη διασύνδεση μεταξύ της επιστημονικής έρευνας και της εκ-παιδευτικής διαδικασίας των φυσικών επιστημών, αφού μεταφέρει βήμα προς βήμα το διερευνητικό/ανακαλυπτικό/αποδεικτικό πνεύμα της επιστήμης στην εκ-παίδευση. Παρέχει, επίσης, τη δυνατότητα μιας βέλτιστης βήμα προς βήμα επίτευξης των εκ-παιδευτικών στόχων και τη δυνατότητα της δημιουργίας για/από τον/την εκπαιδευτικό της πρωτοβάθμιας ή/και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ιδεών, πρακτικών σχεδίασης/πραγματοποίησης και ένταξης στην εκπαιδευτική διαδικασία καινοτόμων δραστηριοτήτων. Υπενθυμίζεται και επισημαίνεται ότι –εκτός της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, όπου προτείνεται και εφαρμόζεται συστηματικά η επιστημονική/εκ-παιδευτική μέθοδος, με απαραίτητες τις διερευνητικές/αποδεικτικές/ανακαλυπτικές δραστηριότητες– ούτε στη γυμνασιακή ή –πόσω μάλλον– στη λυκειακή εκπαίδευση προτείνεται και εφαρμόζεται οποιαδήποτε –δηλαδή καμία(!)– μεθοδολογία με ανάλογες δραστηριότητες. Για την αξιοποίησή της (και) ως εκ-παιδευτικής μεθόδου, τη σχηματοποιούμε (και την κωδικοποιούμε για το μαθητή αλλά και την περιγράφουμε στη συνέχεια για τον εκπαιδευτικό) σε πέντε διακριτά βήματα:

- *έναυσμα ενδιαφέροντος/«ενδιαφέρομαι»*
- *διατύπωση υποθέσεων/«υποθέτω»*
- *αποδεικτικές δραστηριότητες, πειραματισμός/«πειραματίζομαι»*
- *διατύπωση συμπερασμάτων, εφαρμογές/«συμπεραίνω, εφαρμόζω»*
- *γενίκευση, συστηματική συσχέτιση, (μικρο-)ερμηνείες, εμπέδωση /«γενικεύω, συσχετίζω, ερμηνεύω, εμπεδώνω».*

Η Συστημική Συσχέτιση/η Διαθεματική Μελέτη, η Σχηματοποίηση

Η «συστημική συσχέτιση» –προτείνεται να– είναι μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας κάθε θέματος ^{[1][2][3]} αφού συμπληρώνει/ολοκληρώνει το τελευταίο βήμα της εκ-παιδευτικής μεθόδου με την ανεύρεση των σχέσεων και των αλληλεπιδράσεων

όλων των παραμέτρων του θέματος και των παραγόντων οι οποίοι το επηρεάζουν (ή/και επηρεάζονται από αυτό). Σε μια επιστημοκεντρική εκ-παιδευτική διαδικασία στις-με τις φυσικές επιστήμες, κάθε θέμα/φαινόμενο/ζήτημα (το οποίο εξετάζεται και εξηγείται με τις αρχές των φυσικών επιστημών) είναι δυνατόν να συσχετιστεί (και) με: την τεχνολογία (αρχαία και σύγχρονη, τη βιομηχανία...), το περιβάλλον (επιβάρυνση, προστασία...), την ιστορία (αρχαιολογία, λαογραφία, λαϊκή παράδοση...), την κοινωνία (πολιτισμός, νομοθεσία, οικονομία, εμπόριο, υγεία...), την τέχνη (μουσική, λογοτεχνία, εικαστικά, θέατρο...), τη γλώσσα (ετυμολογία, λεξικογραφία, ορολογία...), τη φιλοσοφία.

Η συστημική συσχέτιση του θέματος κάθε γνωστικού αντικειμένου με τις παραμέτρους του και τους παράγοντες οι οποίοι το αλληλοεπηρεάζουν εξασφαλίζει τη συστηματική και πλήρη διαθεματική μελέτη του και τη διαθεματική ολοκλήρωση κάθε εκπαιδευτικής δραστηριότητας.

Οι Καινοτομικές (και «Καινοτομικές») Ιδέες και Πρακτικές

Μερικές από τις διαστάσεις της σχολικής καινοτομίας της Αναπτυξιακής Πρωτοβουλίας (<http://www.protouvoulia.org>) μετασχηματισμένες και προσαρμοσμένες –με κριτήρια την εφαρμοσιμότητα και την προσαρμογή τους στην εκ-παιδευτική διαδικασία των φυσικών επιστημών– αναφέρονται στη συνέχεια ως καινοτομικές (ή «καινοτομικές», αφού οι περισσότερες είναι παλιές αλλά ανενεργές κατά τη σημερινή εκπαίδευση στις φυσικές επιστήμες –εκτός της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης–) ιδέες και πρακτικές, παρατίθενται δε και σχολιάζονται –αλλά και προτείνεται η εφαρμογή τους–:

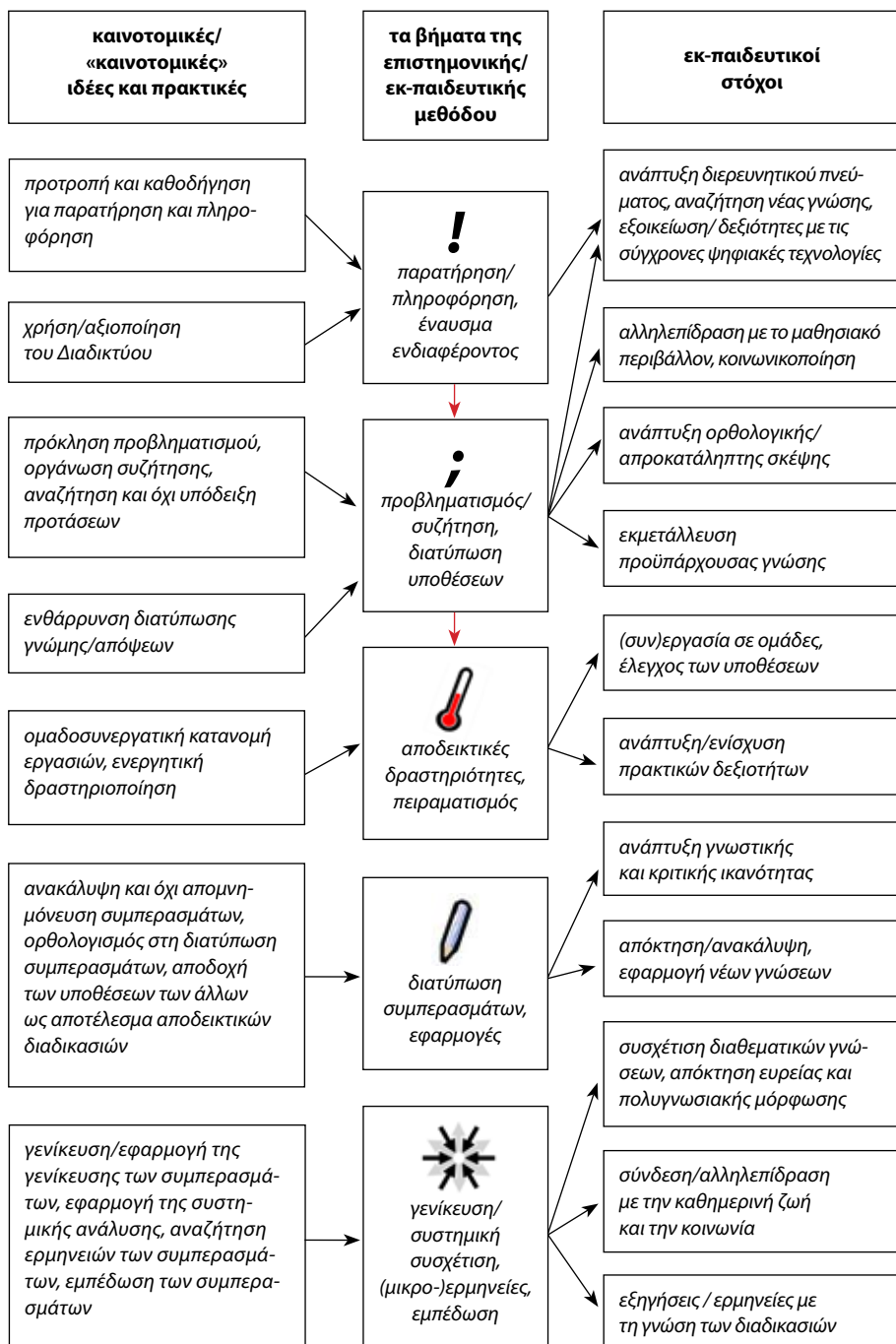
- *Ενεργός εμπλοκή των μαθητών/εκπαιδευομένων στις θεματικές επιλογές* (προτροπή και καθοδήγηση για παρατήρηση και πληροφόρηση, υπόδειξη τρόπων παρατήρησης του φυσικού κόσμου και των εφαρμογών της τεχνολογίας, χρήση/αξιοποίηση του Διαδικτύου για πληροφόρηση, συμμετοχή και αναζήτηση επιχειρημάτων για την επιλογή νέων θεματικών, δικαιολόγηση ενδιαφέροντος...)
- *Επιλογή/οργάνωση ομαδοσυνεργατικής εκπαιδευτικής διαδικασίας* (οργάνωση συζήτησης και πρόκληση προβληματισμού, αναζήτηση και όχι υπόδειξη προτάσεων, διερεύνηση και ενθάρρυνση διατύπωσης γνώμης/απόψεων/υποθέσεων, διάκριση προκαταληπτικών και απροκατάληπτων/λογικών υποθέσεων, απαίτηση αποδεικτικών δραστηριοτήτων/πειραματισμού για την ανάδειξη της σωστής υπόθεσης, κατανομή/χωρισμός σε ομάδες εργασίας, κατανομή/διαχωρισμός αρμοδιοτήτων και εργασιών...)
- *Ενεργοποίηση των ομάδων εργασίας σε διερευνητικές διαδικασίες* (ενεργητική εμπλοκή όλων των μελών των ομάδων, σύμφωνα με την κατανομή των εργασιών, αναζήτηση, δικαιολόγηση και εφαρμογή αποδεικτικών διαδικασιών/δρα-

στηριοτήτων, αποδεικτικός πραγματικός –ή/και εικονικός(;)– πειραματισμός, ανάπτυξη και άσκηση δεξιοτήτων, συστηματικοποίηση και καταγραφή των παρατηρήσεων/μετρήσεων...)

- *Ανακάλυψη και όχι υπαγόρευση/απομνημόνευση νέας γνώσης* (σύνθεση επιμέρους εργασιών, παρατηρήσεων/μετρήσεων, κριτική θεώρηση των παρατηρήσεων/μετρήσεων, συσχέτιση παρατηρήσεων/μετρήσεων με τις διατυπωθείσες υποθέσεις, διάκριση επιβεβαιωτικών και απορριπτικών παρατηρήσεων/μετρήσεων, διαπίστωση του λάθους στην υπόδειξη υποθέσεων, αναγνώριση και αποδοχή της «αντικειμενικής» αλήθειας έστω κι αν έχει προταθεί από άλλους, επιλογή/ανάδειξη της «ορθής» υπόθεσης από τα αποτελέσματα αποδεικτικών διαδικασιών/πειραμάτων, διατύπωση συμπερασμάτων, εφαρμογή και επιβεβαίωση των συμπερασμάτων, συνειδητοποίηση του ορθολογικού τρόπου σκέψης, ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας...)
- *Γενίκευση/συσχέτιση και ερμηνεία/εμπέδωση της νέας γνώσης* (εφαρμογή της γενίκευσης των συμπερασμάτων, εφαρμογή της συστημικής ανάλυσης, αναζήτηση ερμηνειών των συμπερασμάτων, εμπέδωση των συμπερασμάτων...)

Η Συμπλοκή/Συνέργεια Καινοτομιών, Μεθοδολογίας και Στόχων

Η συμπλοκή και συνέργεια των προτεινόμενων καινοτομικών (ή «καινοτομικών») ιδεών και πρακτικών με τα βήματα της επιστημονικής/εκ-παιδευτικής μεθοδολογίας και τους επιδιωκόμενους εκπαιδευτικούς στόχους δημιουργεί ένα ευρύ «πεδίο προκλήσεων» και ένα ευρύ «πεδίο εφαρμογών». Αυτή η συμπλοκή και συνέργεια είναι δυνατόν να αντιστοιχηθεί βήμα προς βήμα, ακολουθώντας τα βήματα της επιστημονικής/εκ-παιδευτικής μεθόδου αλλά και της συστημικής συσχέτισης/διαθεματικής μελέτης σε κάθε θεματική της εκπαιδευτικής διαδικασίας των φυσικών επιστημών:

Β. Η Πρόταση, οι Εφαρμογές

Η πρότασή μου για την εξασφάλιση μιας συνεχούς δημιουργίας και εφαρμογής καινοτομικών ιδεών ή/και πρακτικών στη σχολική εκπαίδευση στις Φυσικές Επιστήμες είναι η υιοθέτηση –από τα αναλυτικά προγράμματα και τα σχετικά εγχειρίδια– και η αξιοποίηση στην πράξη –κατά την εκπαιδευτική διαδικασία– της επιστημονικής/εκ-παιδευτικής μεθοδολογίας, η οποία είναι μια διερευνητική και ανακαλυπτική μεθοδολογία. Αυτή, ενσωματώνοντας και την προτεινόμενη –επίσης– διαδικασία της συστημικής/διαθεματικής συχέτισης, είναι δυνατόν να λειτουργεί ως οδηγός και πλαίσιο συνεχούς δημιουργίας και εφαρμογής καινοτομιών. Πράγματι, όπως αποδεικνύεται από τις εφαρμογές της πρότασης, ένα πλήθος καινοτομικών και «καινοτομικών» –για τη σημερινή εκπαιδευτική πραγματικότητα– ιδεών, πρακτικών, διαδικασιών και δραστηριοτήτων εμπνέονται και –είναι δυνατόν να– πραγματοποιούνται σε κάθε βήμα της μεθοδολογίας, επηρεάζοντας την επίτευξη συγκεκριμένων εκπαιδευτικών στόχων.

Η επιλογή των θεματικών ενοτήτων και των δραστηριοτήτων εφαρμογής της πρότασης –προτείνεται να– γίνεται με κριτήρια: τη δυνατότητα άμεσης διασύνδεσής τους με την καθημερινή ζωή και την εξασφάλιση μιας συνεχούς εφαρμογής τους τόσο κατά την εκ-παιδευτική διαδικασία όσο και την καθημερινή ζωή από τους μαθητές/μελλοντικούς πολίτες.

Επί του πρακτέου, προτείνεται να ανατίθενται από τον/την εκπαιδευτικό η σχεδίαση και η ανάπτυξη **σχεδίων εργασίας/δραστηριοτήτων**, τα οποία να δομούνται και να ακολουθούν τα βήματα της επιστημονικής/εκ-παιδευτικής μεθόδου και να έχουν διαθεματικό (αφού προηγηθεί η συστημική συσχέτιση του θέματος με όλες –κατά το δυνατόν– τις παραμέτρους και αλληλεξαρτήσεις του) αλλά και πολύμορφο (με πληροφορίες –κείμενα, γραφήματα, εικόνες, εικονοσκοπήσεις, ήχους...– από το Διαδίκτυο ή/και αλλού, με περιγραφή σχετικών δραστηριοτήτων κ.λπ.) χαρακτήρα. Αυτά τα σχέδια εργασίας/δραστηριοτήτων είναι ευκαίρια να εκπονούνται στην πράξη, αλλά και να οργανώνονται/καταγράφονται και να ανακοινώνονται/αναρτώνται στο διαδικτυακό τόπο του σχολείου.

- Ενδεικτική/πilotική είναι η εφαρμογή με τίτλο/θέμα:
- «Με τις Φυσικές Επιστήμες εξηγώ (και *εκμεταλλεύομαι*) τις Ενεργειακές Μεταμορφώσεις και Τεχνολογίες... από την Ηλιακή στη Θερμική Ενέργεια» για τους μαθητές της ύστερης πρωτοβάθμιας και γυμνασιακής εκπαίδευσης ^[4] και για τους μαθητές της λυκειακής και φοιτητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ^[5].

Ενδεικτικές είναι, επίσης, οι παρακάτω εφαρμογές οι οποίες έχουν σχεδιαστεί/ δημιουργηθεί/αξιολογηθεί στο Εργαστήριο Φυσικών Επιστημών, Τεχνολογίας και Περιβάλλοντος (ΦΕΤΠ) του Πανεπιστημίου Αθηνών:

- Σειρά Επεισοδίων Εκπαιδευτικής Τηλεόρασης: «με το μικρόΚοσμο εξηγώ... 1. τη Θερμότητα και τη Θερμοκρασία των Σωμάτων, 2. την Εξάτμιση, το Βρασμό και την Υγροποίηση των Σωμάτων, 3. την Τήξη και την Πήξη των Σωμάτων, 4. τις Δυνάμεις μεταξύ των Σωμάτων, 5. τις Ανανεώσιμες Αποθήκες Ενέργειας»^[6] (για τους μαθητές –κυρίως– της Ε΄ και Στ΄ τάξης του δημοτικού σχολείου)
- Επεισόδιο Εκπαιδευτικής Τηλεόρασης «Ηλεκτρισμός»^[7] (για τους μαθητές –κυρίως– της Ε΄ και Στ΄ τάξης του δημοτικού σχολείου)
- Λογισμικό «Το ηλεκτρικό φως – Μία διαθεματική/επιστημοκεντρική προσέγγιση»^[8] (για μαθητές του δημοτικού και του γυμνασίου)
- Υλικό – Λογισμικό «Hands-on solar heater», «The electrical light and heat», «The biological/physical quantities of the human body»^[9] (με ιδιοκατασκευές, διασύνδεση και μετρήσεις με ηλεκτρονικό υπολογιστή μέσω αισθητήρων, για μαθητές του δημοτικού και του γυμνασίου)
- Εκ-παιδευτικά Λογισμικά «Ανακαλύπτω τη Φύση», «Ανακαλύπτω τις Μηχανές», «Ανακαλύπτω τη Γη», «Εγκυκλοπαίδεια του Ανθρώπινου Σώματος»^[10] (για μαθητές του δημοτικού και του γυμνασίου)
- Λογισμικά «Ιπτάμενες Μηχανές» και «Επαναληπτικές Διαδικασίες»^[11] (για μαθητές του γυμνασίου και του λυκείου, αλλά και φοιτητές/εκπαιδευτικούς)
- «ΟΛΟΤΕΧΝΟ ή Ολοκληρωμένο Τεχνολογικά Εκπαιδευτικό Εργαστήριο – Εφαρμογές στις Φυσικές Επιστήμες»^[12] (για μαθητές του γυμνασίου και του λυκείου, αλλά και φοιτητές/εκπαιδευτικούς).

Βιβλιογραφικές και διαδικτυακές αναφορές, εκπαιδευτικά λογισμικά

- [1]. Γ. Θ. Καλκάνης, *Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση στις-με τις ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ*, Ι. οι Θεωρίες, ΙΙ. τα Φαινόμενα, Αθήνα, 2009
- [2]. Γ. Θ. Καλκάνης, *ΕκΠαιδευτικό ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ και ΕκΠαιδευτικές ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ*, Ι. το Εργαστήριο, ΙΙ. οι Τεχνολογίες, Αθήνα, 2009
- [3] <http://micro-kosmos.uoa.gr> (→ τα ΦΥΣΙΚΑ → Επιστολή προς τους Εκπαιδευτικούς -και τους Γονείς- για τη βέλτιστη εφαρμογή της εκ-παιδευτικής διαδικασίας σύμφωνα με τα Βιβλία «Φυσικά – Ερευνώ και Ανακαλύπτω» της Ε΄ και Στ΄ Τάξης του Δημοτικού Σχολείου), Εργαστήριο ΦΕΤΠ / Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2006
- [4] <http://schoolnet.protovoulia.org> και <http://www.protovoulia.org> (→ ... Φυσικές Επιστήμες και ΕκΠαιδευτικές Καινοτομίες: Θεωρητικό Πλαίσιο και Εκπόνηση Δραστηριοτήτων – Δειγματική Εφαρμογή), Αναπτυξιακή Πρωτοβουλία, Εργαστήριο ΦΕΤΠ/Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2009
- [5] <http://micro-kosmos.uoa.gr> (→ τα ΦΥΣΙΚΑ → Πρότυπη/Δειγματική Εφαρμογή

- Σχεδίου Εργασίας, Φύλλων Προ-Εργασίας και Εργασίας Εργαστηριακής Άσκησης), Εργαστήριο ΦΕΤΠ/Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2009
- [6] <http://www.edutv.gr> Εκπαιδευτική Ραδιοτηλεόραση/Υπουργείο Παιδείας, Εργαστήριο ΦΕΤΠ/Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ερευνητές Α.Ε.Ε.Ε., 2007-2008
- [7] <http://www.edutv.gr> Εκπαιδευτική Ραδιοτηλεόραση/Υπουργείο Παιδείας, Εργαστήριο ΦΕΤΠ/Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ερευνητές Α.Ε.Ε.Ε., 2000-2001
- [8] Λογισμικό το οποίο συνοδεύει το Βιβλίο *Η Διαθεματικότητα στη Σχολική Γνώση, Εννοιοκεντρική Αναπλαισίωση και Σχέδια Εργασίας* του Ηλία Γ. Ματσαγγούρα, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα, 2003.
- [9] Πρόγραμμα Socrates/Comenius *Hands-on Science (H-Sci)* Project, Project no. 110157-CP-1-2003-1-PT-COMENIUS-C3, 2004-2005
- [10] <http://www.e-yliko.gr> Τα λογισμικά αυτά έχουν δημιουργηθεί ή προσαρμοστεί –στο πλαίσιο διαφόρων έργων– από το Εργαστήριο ΦΕΤΠ σε συνεργασία με την Εταιρεία ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ Α.Ε.Ε.Ε., έχουν δε εγκριθεί/πιστοποιηθεί από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2005-2007
- [11] Πρόγραμμα «ΠΛΕΙΑΔΕΣ: Ανάπτυξη Εκπαιδευτικού Λογισμικού και Ολοκληρωμένων Εκπαιδευτικών Πακέτων για τα Ελληνικά Σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και Διάθεση Προϊόντων Εκπαιδευτικού Λογισμικού στα Σχολεία», Ενότητα ΝΗΡΙΗΔΕΣ, Ερευνητικό και Ακαδημαϊκό Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών (ΕΑ.ΙΤΥ), Υπουργείο Παιδείας (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Κοινωνία της Πληροφορίας», Μέτρο 1.2, Γ' ΚΠΣ), Εργαστήριο ΦΕΤΠ, Ερευνητές Α.Ε.Ε.Ε., 2003-2007
- [12] Δημοσιευμένη διδακτορική διατριβή του Ματθαίου Πατρινόπουλου, Εργαστήριο ΦΕΤΠ, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα, 2005

Η ευρωπαϊκή εκπαιδευτική δράση eTwinning: ανασκόπηση

Γεωργία Κατσιφαράκη

Μέλος της Ελληνικής Υπηρεσίας Υποστήριξης της δράσης eTwinning

Περίληψη

Το παρόν άρθρο επιχειρεί μια συνοπτική ανασκόπηση στην πορεία της ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής δράσης eTwinning, από την επίσημη έναρξή της, το 2005, έως σήμερα. Στα πρώτα χρόνια εφαρμογής του eTwinning, η δομή και η λειτουργία, καθώς και η αρχική αποστολή της δράσης, διαμορφώθηκαν μέσα στο ισχύον πλαίσιο της Ε.Ε. για την Εκπαίδευση της Ευρώπης, υπό τη γενική αρχή: να προωθήσει με ευέλικτο τρόπο τη σχολική διακρατική συνεργασία και να ενθαρρύνει την καινοτομία και τη χρήση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών – ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία. Στα επόμενα χρόνια εφαρμογής του, το eTwinning εξελίχθηκε όσον αφορά στη βασική του φιλοσοφία, με στόχο να αποτελέσει «την Κοινότητα των σχολείων της Ευρώπης». Πολλοί παράγοντες συνετέλεσαν στη διεύρυνση της αρχικής αυτής στοχοθέτησης για το eTwinning: κατά πρώτον, η «συμπεριφορά» της κοινότητας του eTwinning – εκπαιδευτικών και μαθητών – ανέδειξε την ανάγκη για συνεργασία και διάδραση πέρα από τα στενά όρια υλοποίησης σχολικών συνεργατικών έργων. Επιπρόσθετα, η σύγχρονη κοινωνική ανάγκη για εκπαίδευση διά βίου και η θεαματική εξάπλωση του Web 2.0 οδήγησαν στην αναβάθμιση του eTwinning από μια συνεργατική πλατφόρμα για την υλοποίηση σχολικών έργων, σε ένα κοινωνικό εκπαιδευτικό δίκτυο ποικίλων χρήσεων.

Λέξεις-κλειδιά

eTwinning, ηλεκτρονική αδελφοποίηση, ηλεκτρονική συνεργασία, συνεργατική πλατφόρμα, διάδραση, κοινωνικό δίκτυο, κοινωνική δικτύωση, επαγγελματική ανάπτυξη, καινοτομία, εκπαιδευτικός, σχολείο, εκπαίδευση

Εισαγωγή

Το 2000, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υπέγραψε τη Συνθήκη της Λισαβόνας, ένα στρατηγικό σχέδιο ανάπτυξης για τα κράτη-μέλη της Ε.Ε., με στόχο «να γίνει η Ε.Ε. η πιο δυναμική και ανταγωνιστική οικονομία της γνώσης». Το στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης «ΕΚ 2010» [1] ορίζει ως θεμελιώδη στόχο για την ευρωπαϊκή εκπαίδευση την ανάπτυξη των παρακάτω δεξιοτήτων:

Επικοινωνία στη μητρική γλώσσα και σε ξένες γλώσσες, βασικές δεξιότητες στα μαθηματικά, στην επιστήμη και στην τεχνολογία, χρήση ΤΠΕ, εστίαση στον τρόπο μάθησης, κοινωνικές και πολιτικές δεξιότητες, ανάπτυξη της πρωτοβουλίας και της επιχειρηματικής συνείδησης, πολιτισμική συνειδητοποίηση και έκφραση.

Στο πρόσφατο «ΕΚ 2020» [2], ως βασικοί στρατηγικοί στόχοι της Ε.Ε. τίθενται η *διά βίου μάθηση, η κινητικότητα και η ενίσχυση της καινοτομίας και της δημιουργικότητας σε όλα τα επίπεδα της ευρωπαϊκής εκπαίδευσης*. Σε συνδυασμό με τη χρήση των Νέων Τεχνολογιών στη μαθησιακή διαδικασία, η πολιτική της Ε.Ε. για τη Διά Βίου Εκπαίδευση αφορά στην παροχή μαθησιακών ευκαιριών πέρα από την τυπική εκπαίδευση και σε ένα ανοιχτό πλαίσιο, δηλαδή εκπαίδευση για όλους ανεξαρτήτως ηλικίας ή ικανοτήτων.

Η δράση eTwinning δημιουργήθηκε υπό το πρίσμα αυτών ακριβώς των στόχων για την ευρωπαϊκή εκπαίδευση του 21ου αιώνα: βασική επιδίωξη του eTwinning είναι να προωθηθεί η συνεργασία μεταξύ των σχολείων, των εκπαιδευτικών και των μαθητών της Ευρώπης, η παιδαγωγική καινοτομία, η διαπολιτισμικότητα και η χρήση Τ.Π.Ε. στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Η δράση eTwinning

Η δράση **eTwinning** [3] - [4] ξεκίνησε επίσημα τον Ιανουάριο του 2005 ως βασική δράση του προγράμματος eLearning της Ε.Ε. (2004-2006). Κύριος στόχος ήταν να αποτελέσει το eTwinning μια ευέλικτη δομή για την ευρωπαϊκή εκπαιδευτική κοινότητα που, με όχημα τη χρήση των Νέων Τεχνολογιών, να εξυπηρετεί τη συνεργασία και την υλοποίηση εκπαιδευτικών έργων, στο πνεύμα των Comenius έργων. Από το 2007, η δράση εντάσσεται στο **Πρόγραμμα για τη Διά Βίου Μάθηση** της Ε.Ε. (2007-2013) υπό τη σκέπη του Comenius. Στη δράση συμμετέχουν επί του παρόντος 32 ευρωπαϊκές χώρες.

Η καρδιά του eTwinning είναι η κεντρική Πύλη eTwinning –<http://www.etwinning.net>–, μια συνεργατική πλατφόρμα μεταφρασμένη σε 23 γλώσσες, από όπου ο εκπαιδευτικός μπορεί να αναζητήσει συνεργάτες, να επικοινωνήσει ηλεκτρονικά αλλά και να σχεδιάσει και να υλοποιήσει ένα συνεργατικό έργο, στα πρότυπα των Comenius συνεργασιών. Το eTwinning δεν διαφοροποιείται όμως μόνο σε σχέση με τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων συνεργασίας ως προς τις Comenius συνεργασίες: κυρίαρχα χαρακτηριστικά της δράσης είναι *η απλότητα, η έλλειψη γραφειοκρατίας, η ευελιξία και οι μεγάλοι βαθμοί ελευθερίας που έχει ο εκπαιδευτικός για την ανάπτυξη του συνεργατικού του έργου*.

Ένα επιπλέον μοναδικό στοιχείο στη δομή και στη λειτουργία του eTwinning είναι η υποστήριξη της εκπαιδευτικής κοινότητας από ένα δίκτυο δραστήριων Εθνικών Υπηρεσιών Υποστήριξης (Ε.Υ.Υ.) – μία για κάθε συμμετέχουσα χώρα. Τον κεντρικό συντονισμό της δράσης και την ευθύνη της κεντρικής Πύλης eTwinning έχει

η Κεντρική Υπηρεσία Υποστήριξης (Κ.Υ.Υ.), η οποία λειτουργεί από το European Schoolnet [5] για λογαριασμό της Ε.Ε. Οι Εθνικές Υπηρεσίες λειτουργούν από τα υπουργεία Παιδείας της κάθε χώρας και προσφέρουν στους συμμετέχοντες ποικίλες υπηρεσίες, ώστε να εξασφαλιστεί η ομαλή λειτουργία της δράσης, όπως γραφεία υποστήριξης, διασκέψεις, προγράμματα κατάρτισης και δικτυακές πύλες για την ενίσχυση της βέλτιστης πρακτικής.

Για την προώθηση της παιδαγωγικής καινοτομίας και τη διασφάλιση της ποιότητας έχει αναπτυχθεί ένα σύστημα αξιολόγησης των συνεργατικών έργων, οι Ετικέτες Ποιότητας (Quality Labels). Επιπλέον, ποικίλοι εθνικοί και ευρωπαϊκοί διαγωνισμοί πραγματοποιούνται σε ετήσια βάση στο πλαίσιο της δράσης, για την αναγνώριση και την επιβράβευση των καλύτερων εκπαιδευτικών έργων eTwinning.

eTwinning 1.0 (2005-2007)

Τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του eTwinning, ως κύριος στόχος τέθηκε η ενθάρρυνση της διευρωπαϊκής σχολικής συνεργασίας για την υλοποίηση κοινών εκπαιδευτικών έργων. Κύριοι άξονες σχεδιασμού ήταν η εύρεση συνεργατών και η δημιουργία, η διαχείριση και η υλοποίηση εκπαιδευτικών έργων με χρήση Νέων Τεχνολογιών. Εξάλλου, η ίδια η φύση του eTwinning είναι προσανατολισμένη στην αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. ως ολιστικής προσέγγισης για την υλοποίηση ενός συνεργατικού έργου. Κατά την πρώτη τριετία εφαρμογής της και με βάση ποσοτικούς δείκτες, η δράση κρίνεται επιτυχής όσον αφορά στη διεύρυσή της στην καθημερινή σχολική πρακτική [6]. Οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν το eTwinning ως έναν εύκολο, μη γραφειοκρατικό, τρόπο να υλοποιούν από κοινού έργα σε μια ηλεκτρονική πλατφόρμα υψηλών προδιαγραφών που βελτιώνεται συνεχώς. Ως εκ τούτου, διασφαλίζεται η συνέχιση της δράσης, με την ένταξή της στο Πρόγραμμα για τη Διά Βίου Μάθηση της Ε.Ε.

Παράλληλα με τα πρώτα χρόνια εφαρμογής του eTwinning, το ίδιο διάστημα λαμβάνει χώρα η εξέλιξη του Διαδικτύου από το Web 1.0 στο Web 2.0. Το Internet αλλάζει: Το Web 1.x προ 2004 –το οποίο καθιστούσε τους χρήστες παθητικούς αναγνώστες και αποδέκτες πληροφορίας– διαδέχεται το διαδραστικό Web 2.0. Το «**Web 2.0**» αναφέρεται στη δεύτερη γενιά ανάπτυξης και σχεδίασης εφαρμογών και εργαλείων του Παγκόσμιου Ιστού, που εξυπηρετούν την επικοινωνία, την ασφαλή διακίνηση πληροφορίας, τη διαλειτουργικότητα και τη συνεργασία - διάδραση στον Παγκόσμιο Ιστό [7]. Στο νέο Web, οι χρήστες μπορούν επιπλέον να δημιουργήσουν δημοσιεύσεις, να κοινοποιήσουν ιδέες, να δημιουργήσουν ηλεκτρονικές συλλογές από πολυμεσικό υλικό (αρχεία, εικόνες, βίντεο, ήχο, σελιδοδείκτες κ.ά.), να σχολιάσουν ηλεκτρονικά άρθρα, να επικοινωνήσουν και να συνεργαστούν με τρόπο που τους καθιστά ενεργούς μετόχους στη διαμόρφωση του Παγκόσμιου Ιστού. Πλήθος υπηρεσιών Web 2.0 κάνει την εμφάνισή του και η απήχηση που έχουν είναι τεράστια: blogs, wikis, e-magazines, υπηρεσία podcasting, RSS feeds, υπηρεσίες webcasting και videoconference, υπηρε-

σία social tagging, ιστότοποι για διαμοιρασμό βίντεο και εικόνων, αλλά και υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης που ευνοούν τη διάδραση και τη δημιουργία δικτύων επαφών με ίδια ενδιαφέροντα, όπως facebook, bebo, linkedIn κ.ά. Η απήχηση αυτών των υπηρεσιών αυξάνεται ραγδαία, ώστε, στις μέρες μας, τα κοινωνικά δίκτυα και τα blogs να αποτελούν την 4η πιο δημοφιλή online δραστηριότητα. Είναι μάλιστα πιο δημοφιλή ακόμη και από τις email υπηρεσίες, με χρήση 68% έναντι 65% [8].

Σε σχέση με τη χρήση του Web 2.0 για εκπαιδευτικούς σκοπούς, πολλοί είναι οι ερευνητές που επιχειρηματολογούν κατά πόσο η χρήση υπηρεσιών του Web 2.0 μπορεί να ωφελήσει την εκπαιδευτική διαδικασία [9]. Οι περισσότεροι συμφωνούν ότι η χρήση υπηρεσιών Web 2.0 μπορεί να ενδυναμώσει τη συνεργασία και τη διάδραση μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικού, να προσφέρει διέξοδο στο φαινόμενο απομόνωσης του εκπαιδευτικού αλλά και να κινήσει το ενδιαφέρον και τον ενθουσιασμό των μαθητών, υπό την προϋπόθεση βεβαίως μιας ασφαλούς online εργασίας.

Παράλληλα, συνέβαιναν πολλά και στην κοινότητα του eTwinning. Επισήμως, υλοποιούνταν συνεργατικά έργα eTwinning. Ταυτόχρονα, όμως, πραγματοποιούνταν και ανεπίσημη συνεργασία σε πολλά επίπεδα μεταξύ των εκπαιδευτικών, ανταλλαγή υλικού και ιδεών, άτυπη επιμόρφωση μεταξύ εταίρων, Comenius συνεργασίες και δημιουργία ανεπίσημων κοινοτήτων μάθησης. Η κοινότητα του eTwinning εξελίχθηκε σε μια κρίσιμη μάζα ατόμων που επιζητούσαν την επικοινωνία και τη δικτύωση πέρα από την υλοποίηση έργων, αντάλλασσαν πηγές και εκπαιδευτικό υλικό και υλοποιούσαν δραστηριότητες και εκτός της Πύλης eTwinning [10]. Κατέστη λοιπόν προφανής η ανάγκη μετάβασης από το eTwinning 1.0 σε ένα πιο διαδραστικό και κοινωνικό **eTwinning 2.0**.

eTwinning 2.0

Από το Σεπτέμβριο του 2008, το eTwinning πέρασε στη δεύτερη φάση του: η αναβαθμισμένη Δικτυακή Πύλη eTwinning συνεχίζει να αποτελεί την καρδιά της δράσης. Το νέο eTwinning όμως προσανατολίζεται ξεκάθαρα προς την κοινωνική δικτύωση των μελών του. Η Δικτυακή Πύλη www.etwinning.net μετατρέπεται από μια πύλη που βασίζεται στην υλοποίηση έργων σε μια πλατφόρμα που βασίζεται στη συνεργασία των εκπαιδευτικών σε πολλά επί-

Η νέα Πύλη eTwinning

πεδα. Και ενώ συνεχίζει να διαθέτει όλα τα απαραίτητα στοιχεία διαχείρισης έργου, παρέχει πλέον και εργαλεία που ευνοούν την κοινωνική δικτύωση και την επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών.

Η eTwinning Πύλη αποτελείται από *τρία διακριτά επίπεδα*:

– *Επίπεδο 1ο: το Δημόσιο Portal*

Μπορεί να προσπελαστεί από έναν απλό επισκέπτη και παρέχει δημόσια πληροφορία για όλους, όπως ιδέες έργων και εκπαιδευτικά πακέτα. Ένας εκπαιδευτικός μπορεί να εγγραφεί στη δράση από την αρχική σελίδα.

– *Επίπεδο 2ο: το Desktop*

Μετά την εγγραφή, ο εκπαιδευτικός μπορεί να χρησιμοποιήσει τα ειδικά εργαλεία της πλατφόρμας και να αναζητήσει επαφές και σχολεία, να δικτυωθεί με άλλους εκπαιδευτικούς και να εγγράψει έργα eTwinning εφόσον επιθυμεί. Έχει επιπλέον πρόσβαση σε νέες οντότητες της πλατφόρμας: κοινότητες μάθησης, online σεμινάρια και ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες υλικού.

– *Επίπεδο 3ο: το Twinspace*

Με την εγγραφή ενός νέου eTwinning έργου παρέχεται το Twinspace: μια «κλειστή» πλατφόρμα συνεργασίας, όπου οι εταίροι συνεργάζονται online και μπορούν επιπλέον να επιλέξουν ποια αποτελέσματα του έργου θα δημοσιεύσουν. Παρέχεται επιπλέον και το *Twinblog*, ένα ιστολόγιο όπου οι συνεργάτες αναρτούν επιλεκτικά νέα και υλικό σχετικά με την πορεία του έργου τους.

Κύρια μέριμνα της Κεντρικής Υπηρεσίας σε σχέση με τις παρεχόμενες eTwinning ηλεκτρονικές υπηρεσίες αποτελεί η ασφάλεια και η διαφύλαξη των προσωπικών δεδομένων εκπαιδευτικών και μαθητών, σε αντίθεση με τις δημοφιλείς υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης. Στο eTwinning, σχολεία, εκπαιδευτικοί και μαθητές συναντώνται με ασφάλεια, με σεβασμό στα προσωπικά τους δεδομένα και στη διαφύλαξη αυτών.

Συνοπτικά αναφέρονται παρακάτω τα *νέα στοιχεία κοινωνικής δικτύωσης και επαγγελματικής ανάπτυξης του eTwinning 2.0*: η νέα Πύλη eTwinning είναι μια πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης που παρέχει βελτιωμένα εργαλεία επικοινωνίας, περιεχόμενο από τους χρήστες (TwinBlogs), διαδραστικούς χάρτες εύρεσης σχολείων και υπηρεσία tagging, αλλά και:

- Υπηρεσία Διαμοιρασμού πηγών Μάθησης – υλικό από εκπαιδευτικούς για εκπαιδευτικούς.
- Ένα νέο και πιο διαδραστικό *TwinSpace 2.0*.
- Online σεμινάρια (*Learning Labs*) επί διαφόρων θεμάτων και τηλεδιασκέψεις μεταξύ των εκπαιδευομένων.
- Ηλεκτρονικές κοινότητες μάθησης (*eTwinning Groups*).

Για μια αναλυτική παρουσίαση των νέων οντοτήτων eTwinning, ο ενδιαφερόμενος αναγνώστης μπορεί να επισκεφτεί την Πύλη eTwinning: www.etwinning.net.

Συμπεράσματα

Κατά τον πέμπτο χρόνο εφαρμογής του, το eTwinning συνεχίζει να έχει πολύ μεγάλη απήχηση στην πανευρωπαϊκή εκπαιδευτική κοινότητα. Οι ποσοτικοί δείκτες μαρτυρούν ότι το Σεπτέμβριο του 2009 η κοινότητα του eTwinning αποτελούνταν από πάνω από 70.000 χρήστες, 32.000 έργα eTwinning υλοποιούνταν ή είχαν υλοποιηθεί και πάνω από 600.000 μαθητές είχαν συμμετάσχει σε ένα έργο eTwinning! Πλέον των 20.000 χρηστών συνδέονται στην Πύλη του eTwinning σε καθημερινή βάση, επικοινωνούν μεταξύ τους ανταλλάσσοντας μηνύματα και υλικό και συνεργάζονται σε ένα εύχρηστο και ασφαλές ηλεκτρονικό περιβάλλον.

Μεταξύ άλλων, ίσως το πιο σημαντικό στοιχείο που προσφέρει το eTwinning είναι ότι επιχειρεί μια αλλαγή στη νοοτροπία: από μια κλειστή προσέγγιση της εκπαίδευσης και το στενό πλαίσιο της *τυπικής εκπαίδευσης*, σε ένα ανοιχτό μαθησιακό περιβάλλον, όπου η γνώση μπορεί να ληφθεί βιωματικά και άτυπα. Μέσω της δράσης ενθαρρύνεται η *συνεργατική μάθηση*, όπου ο εκπαιδευτικός είναι *καθοδηγητής* και τα παιδιά μαθαίνουν *βιωματικά* [11]. Σε ένα έργο eTwinning οι μαθητές επικοινωνούν με πραγματικά πρόσωπα, αντιμετωπίζουν πραγματικά γεγονότα, ταυτίζονται με τους ρόλους που έχουν στην ομάδα, συνεργάζονται και τελικά δημιουργούν πηγές γνώσης, επαναχρησιμοποιήσιμες από άλλους.

Το eTwinning 2.0 προσφέρει μια κοινότητα για τα σχολεία της Ευρώπης: διασυνδέει χωρίς γραφειοκρατία, προσφέρει υποστήριξη, αναγνώριση και ευκαιρίες για επαγγελματική ανάπτυξη. Το δίκτυο eTwinning είναι μια ευρεία εκπαιδευτική κοινότητα όπου εκπαιδευτικοί και μαθητές δικτυώνονται και επικοινωνούν, μοιράζονται ιδέες και πρακτικές, συμμετέχουν σε κοινότητες μάθησης και σε συνεργατικά έργα και βιώνουν στην πράξη τη Διά Βίου Εκπαίδευση.

Κεντρική Πύλη eTwinning δράσης: <http://www.etwinning.net/>

Ιστότοπος Ελληνικής Ε.Υ.Υ. eTwinning: <http://www.etwinning.gr/>

Τηλεφωνική υποστήριξη: 801 11 38946 ή 801 11 etwin

Επικοινωνία: etwinning@sch.gr

Αναφορές

- [1] *Implementation of "Education and Training 2010" Work Programme: Key competences for Lifelong Learning - a European Reference Framework*, Νοέμβριος 2004. Διαθέσιμο: <http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/basicframe.pdf>
- [2] *Στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης («ΕΚ 2020»)*, επίσημη εφημερίδα της Ε.Ε., 2009/C 119/02. Διαθέσιμο: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:1>

19:0002:0010:EL:PDF

- [3] Πύλη eTwinning: www.etwinning.net
- [4] Επίσημος ελληνικός ιστότοπος E.Y.Y. eTwinning: www.etwinning.gr
- [5] Επίσημος ιστότοπος European Schoolnet: <http://www.eun.org>
- [6] *eTwinning – A New Path for European Schools*, Anne Gilleran, eLearning Papers 5th volume, September 2007. Διαθέσιμο: http://www.elearningpapers.eu/index.php?page=doc&doc_id=10218&docIng=6
- [7] Πηγή: www.wikipedia.org
- [8] *A Nielsen report on Social Networking's New Global Footprint*, The Nielsen Company, Cnet, March '09
- [9] *What is Web 2.0? Ideas, technologies and implications for education*, Paul Anderson, JISC Technology and Standards Watch, February 2007. Διαθέσιμο: <http://www.jisc.ac.uk/media/documents/techwatch/tsw0701b.pdf>
- [10] *Beyond school projects – A report on eTwinning 2008-2009*, Christina Crawley et al, Central Support Service for eTwinning (CSS). Διαθέσιμο: <http://www.etwinning.net/en/pub/news/publications.htm>
- [11] *Pedagogical issues in eTwinning*, Pedagogical Advisory Group, October 2006. Διαθέσιμο: <http://www.etwinning.net/en/pub/news/publications.htm>

Καινοτομούμε Μαθαίνοντας!*

Δρ Νικήτας Καστής

Ίδρυμα Λαμπράκη και Ευρωπαϊκό Δίκτυο «ΜΕΝΩΝ»

Επιθυμώ να υποστηρίξω ότι, σε αντίθεση με την καθεστώσα άποψη, δηλαδή ότι *Καινοτομία* και *Εκπαίδευση* αποτελούν έννοιες μη συμβατές, το αντίθετο συμβαίνει στον «πραγματικό» κόσμο. Δηλαδή η *Μάθηση* και η *Καινοτομία* αποτελούν όψεις της ίδιας διαδικασίας, αυτής της συνεχούς βελτίωσης του ατόμου και του κοινωνικού συνόλου. Δεν υπάρχει βέβαια αμφιβολία ότι η καθεστώσα αυτή άποψη αντανakλά μια «συστημική» στρέβλωση – που πρέπει να αντιμετωπιστεί και μάλιστα γρήγορα!

Η μάθηση είναι λοιπόν καθεαυτή μια καινοτομία! Ή, διαφορετικά, η *μάθηση*, ως *εμπειρία*, ανταποκρίνεται στο «συνεχές» του *κύκλου της ατομικής δημιουργικότητας και της καινοτομίας*. Η τελευταία αναγνωρίζεται πλέον ως *συλλογικό επίτευγμα*, με πολύ σημαντική αξία, δηλαδή με σημαντικές *ατομικές αλλά και κοινωνικές επιστροφές*.

Ισχυρίζομαι, πιο απλά, ότι η ικανότητα που έχει κάθε άτομο να δημιουργεί, ως μέλος της κοινωνίας, να αξιοποιεί δηλαδή τις ιδιαίτερες ικανότητές του, διασφαλίζει ανταποδοτικά οφέλη ταυτόχρονα τόσο για το ίδιο όσο και για την κοινωνία. Η προσέγγιση που επιθυμώ να μοιραστώ μαζί σας επιδιώκει να «χειριστεί», να δώσει πειστικές απαντήσεις στα παρακάτω «ερωτήματα»:

- Καταρχήν, ποια είναι η «φύση» της *Δημιουργικότητας* και της *Καινοτομίας* ως ατομικού αγαθού και ποιο το συναρτώμενο-σχετιζόμενο (και ζητούμενο άλλωστε) κοινωνικό «αποτέλεσμα» (αγαθό);
- Καλλιεργείται –και πώς– η *Δημιουργικότητα* και αντίστοιχα η *Ικανότητα για Καινοτομία*; Και, αντιστρέφοντας τους όρους,
- Είναι δυνατόν να Καινοτομούμε στη Μάθηση; Υπάρχει *πεδίο καινοτομίας* στο *εκπαιδευτικό σύστημα*, ώστε να υπηρετηθεί η καλλιέργεια των ως άνω ικανοτήτων;

Ας δούμε πτυχές του προβλήματος, των προκλήσεων που οι κοινωνίες του 21ου αιώνα αντιμετωπίζουν:

- Είναι κοινή διαπίστωση ότι η ανθρώπινη δημιουργικότητα (η ικανότητα να διαμορφώνεις ιδέες με «αξία») –που αποτελεί συστατικό στοιχείο της ανθρώπινης φύσης– ιδιαίτερα στις παιδικές ηλικίες χρειάζεται να «αναγνωριστεί» και να καλλιεργηθεί ως «βασική ικανότητα» («γραμματισμός»). Η φαντασία και καλλιτεχνική έκφραση συνιστούν ήδη πρώιμες εκφράσεις αυτής της ικανότητας.

* Η εισήγηση αυτή στηρίζεται στην ομιλία του Ν. Καστή, με τίτλο *Εκπαίδευση, Κοινωνική Συνοχή και Οικονομική Ανάπτυξη*, στην πρώτη Technology-Entertainment-Design (TEDx) Εκδήλωση στην Αθήνα, στις 22 Οκτωβρίου 2009.

- Από την άλλη, η δομή των εκπαιδευτικών συστημάτων χαρακτηρίζεται από «ανελαστικότητα», ιεραρχημένη δομή στη γνώση και τους «γραμματισμούς», σχήμα που αντιστοιχεί στα κοινωνικά πρότυπα γνώσεων-ικανοτήτων-επιτυχίας («ακαδημαϊκής» ικανότητας) ως απόρροια της βιομηχανικής κοινωνίας. Αυτή, με τη σειρά της, συμπίπτει ιστορικά με την υιοθέτηση των (εθνικών) εκπαιδευτικών συστημάτων.
- Ενώ, λοιπόν, η δημιουργικότητα αντιστοιχεί στην ικανότητα να «αποδέχεται» το ενδεχόμενο του λάθους, τα εκπαιδευτικά συστήματα προετοιμάζουν τα νέα μέλη της κοινωνίας, ώστε όχι μόνο να μην αναπτύσσεται αλλά ακόμη και να «χαθεί» αυτή η «ικανότητα»! Εντέλει, η «διανοητική ικανότητα» (σκέψης) ως σύνθετη, πολύπλευρη, διαδραστική με μοναδικά χαρακτηριστικά για κάθε υποκείμενο (άτομο), που αποτελεί ιδιαίτερα σημαντική ικανότητα για τα μέλη μιας κοινωνίας στον αιώνα που διατρέχουμε, των συνεχών μεταβολών και της αδυναμίας πρόβλεψης, έχει πάψει να καλλιεργείται. Με άλλα λόγια, ο ρόλος της εκπαίδευσης στην κοινωνία έχει ναρκοθετηθεί, περιθωριοποιηθεί.

Αυτά θα ήταν υπεραρκετά για να αποτελέσουν εγερτήριο «σάλπισμα» για να «σηκώσουμε τα μανίκια» και να «ματώσουμε». Αρκούν όμως για να κατανοήσουμε το μέγεθος του προβλήματος; Όχι τόσο σε ό,τι αφορά τις δυσμενείς του συνέπειες στην επόμενη εικοσαετία ή 50ετία, αλλά και σε ό,τι αφορά την ικανότητα των σύγχρονων κοινωνιών να το αντιμετωπίσουν. Εξηγούμαι, γιατί δεν είναι μόνο η απώλεια της (οικονομικής) αξίας», ως αποτέλεσμα της μη ανάδειξης και στήριξης των εξαιρετικών περιπτώσεων ταλαντούχων ανθρώπων και, κατά συνέπεια, της συμβολής τους στην οικονομία και στην κοινωνία!

Είναι ίσως πιο σημαντική η απώλεια ευκαιριών σε δισ/εκατομμύρια ανθρώπους στη Γη, που δεν έχουν ιδιαίτερα αναπτυγμένες ικανότητες έκφρασης, πνευματικής και άλλης, όμως κάνουν εκατομμύρια πεζές εργασίες. Η αδυναμία αυτών των ανθρώπων να καταστούν ικανοί να επιτελούν επιτυχημένα τις εργασίες που τους έχουν ανατεθεί, ανακαλύπτοντας συνεχώς, στην πεζή τους καθημερινότητα, τεράστια αποθέματα δημιουργικότητας! Ας μου επιτραπεί παρακαλώ ο συνειρμός ότι «δημιουργικότητα» και «ανακάλυψη» είναι έννοιες –και εμπειρίες– σύμφυτες. Σε αυτό το πλαίσιο προβληματισμού εντοπίζεται, εκ του αποτελέσματος, η σημασία της ατομικής δημιουργικότητας και της ατομικής, μα και συλλογικής, ικανότητας για καινοτομία, για το κοινωνικό σύνολο.

Στην Ευρώπη, την τελευταία πενταετία κυρίως, συζητάμε και μελετάμε, δυστυχώς προς το παρόν σε επί το πλείστον «κλειστούς» κύκλους ειδικών, το πρόβλημα με σαφή την έλλειψη επικοινωνίας, αν και τελευταία, ευρύτερα και όλο και συχνότερα πλέον αναφερόμαστε στην Καινοτομία, τη Δημιουργικότητα και την Καινοτομία (ευρωπαϊκό έτος 2009!) ως κοινωνικό αγαθό τεράστιας σημασίας για την ευρωπαϊκή

ϊκή ανάπτυξη. Η μελέτη και ο προβληματισμός χρειάζεται όμως να ενταθούν, με διευρυνόμενη συμμετοχή όχι μόνο των «ανθρώπων της εκπαίδευσης».

- Χρειάζεται, όλο και περισσότεροι, να κατανοήσουμε τα ελλείμματα των «κρίσιμων ικανοτήτων», σε επίπεδο ατόμων και κοινωνίας.
- Τις απαιτούμενες αλλαγές στα εκπαιδευτικά συστήματα και τις σκοπούμενες συνέπειες, που θέλουμε να πάμε.

Και αυτό τον «αναστοχασμό» πρέπει να τον κάνουμε με συστηματικότητα και ένταση, γιατί οι συνέπειες διογκώνονται, με την ένταση των κοινωνικών ανισοτήτων! Θα το περιμένατε αυτό στις αρχές του 21ου αιώνα;

Και όμως, την τελευταία εικοσαετία, με εντατικό ρυθμό μεγαλώνουν οι «πιέσεις» στα εκπαιδευτικά συστήματα, λόγω συγκυρίας παραγόντων που οδηγούν σε υποχώρηση της επάρκειάς τους (ποιότητάς τους). Επίσης, προβληματίζουν, στο βαθμό που πολλοί πλέον ισχυρίζονται, μεταξύ των οποίων και ο ομιλών, ότι απαιτείται να σκεφτόμαστε σε όρους «αλλαγής του υποδείγματος»! Δηλαδή ότι μαθητές και εκπαιδευτικοί μαθαίνουν από κοινού, η γνώση συστηματοποιείται –και άρα αποκτάται– διαφορετικά κ.ο.κ.!

Η συγκυρία χαρακτηρίζεται από μεγάλες αλλαγές, οι συνέπειες των οποίων «ωριμάζουν» με επιπτώσεις στην ποιότητα (εκπτώσεις) του εκπαιδευτικού έργου αλλά και, το σημαντικότερο, στην κοινωνία.

- Είμαστε, καταρχήν, ιδιαίτερα στο δεύτερο μισό του 20ού αιώνα, μάρτυρες μιας μαζικοποίησης των εκπαιδευτικών συστημάτων.
- Ταυτόχρονα, διαπιστώνουμε τις συνέπειες από την εκθετική επέκταση της αξιοποίησης των ψηφιακών τεχνολογιών, όχι βέβαια λόγω των μεταβολών που οι τελευταίες επιφέρουν στην εκπαιδευτική πράξη, στις εκπαιδευτικές μεθόδους και στην οργάνωση της εκπαίδευσης, όχι τουλάχιστον μόνο γι' αυτό, όπως θα ήθελαν να πιστεύουν οι ειδικοί της εκπαίδευσης! Αλλά κυρίως λόγω των αλλαγών που φέρνουν οι σύγχρονες τεχνολογικές λύσεις σε κάθε πτυχή της οικονομικής και κοινωνικής μας δραστηριότητας και τις εξ αυτών επιδράσεις στο εκπαιδευτικό σύστημα – σκεφτείτε το «προφίλ» του ελεύθερου χρόνου ενός 14χρονου πριν από πέντε μόλις χρόνια, σε σχέση με το σήμερα, σκεφτείτε!

Μην πάτε πολύ μακριά, ας αναλογιστούμε μόνο το πρόβλημα της ανεργίας των πτυχιούχων, που δεν είναι καθόλου πρόβλημα της ποιότητας εκπαίδευσης αλλά πρωτίστως πρόβλημα αναζήτησης νέων ισορροπιών στην αλυσίδα παραγωγής (αξίας) στις οικονομίες του 21ου αιώνα – και δευτερευόντως πρόβλημα πληθωρισμού τίτλων σπουδών!

Οικογένειες και κοινωνία αισθάνονται ανασφαλείς και «πιέζουν» το εκπαιδευτικό σύστημα στην κατεύθυνση της εντατικοποίησης, με ταυτόχρονο «κούμπωμα» απέναντι στο «νέο»! Παράλληλα διαφαίνεται συστηματική υποβάθμιση της ποι-

ότητας του μαθησιακού αποτελέσματος. Αρκούμεστε στις εξαιρέσεις, που αφορούν μόνο στους λίγους!

Νέοι κίνδυνοι και πώς τους αντιμετωπίζουμε; Μπορούμε άραγε να φέρουμε εκείνες τις αλλαγές στην εκπαίδευση –να καινοτομήσουμε τόσο–, ώστε να εισαγάγουμε ένα νέο «παιδαγωγικό πρότυπο» και ταυτόχρονο «οργανωτικό», που θα φέρει πίσω την ποιότητα, την καινοτομία και τη δημιουργία, και ως «βασικές ικανότητες» του 21ου αιώνα; Ας κάνουμε λίγο «rewind», για να επισκοπήσουμε σύντομα τις μεγάλες «κατηγορίες» των πολιτικών και των πρακτικών για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

Από τη μία πλευρά έχουμε την οπτική για επιδίωξη της αριστείας, μέσω του εκπαιδευτικού συστήματος, για αναβάθμιση των ποιοτικών προτύπων, των μεθόδων διασφάλισης της ποιότητας, των συγκριτικών μετρήσεων (βλ. μελέτες «PISA») κ.ά. Με συνεχώς βελτιούμενες εκδόσεις των σχετικών «εργαλείων», ώστε να συνεκτιμώνται και οι άλλες ικανότητες, που δεν εμπίπτουν προς το παρόν στο «ραντάρ» των τυπικών εκπ/κών συστημάτων, όπως αυτές της δημιουργικότητας και της ικανότητας για καινοτομία, της συνεργασίας, της επικοινωνίας, της σύνθεσης, της ικανότητας της μάθησης κ.λπ.

Από την άλλη, έχουμε τη –θα χαρακτηρίζα– «σκανδιναβική» προσέγγιση, λόγω της γεωγραφικής της καταγωγής, με έναυσμα την κάλυψη των αναγκών για κοινωνική συνοχή και συμμετοχή των μελών ομάδων σε κίνδυνο περιθωριοποίησης (λόγω απόστασης, ηλικίας, κοινωνικού υπόβαθρου), ομάδες των οποίων τα μέλη είχαν και έχουν άμεση ανάγκη οι σκανδιναβικές κοινωνίες. Εξ ου και οι εκπαιδευτικές αλλαγές και η αναζήτηση εκπαιδευτικών καινοτομιών, με την αξιοποίηση νέων μεθόδων, διαδικασιών και στόχων εκπαιδευτικών – αξία η διασφάλιση ίσων ευκαιριών σε όλους, καθώς ο μαθησιακός αποκλεισμός (από τις ευκαιρίες μάθησης) είναι ο προθάλαμος του κοινωνικού αποκλεισμού.

Έχει γίνει νομίζω σαφές, από τα προηγούμενα, ότι η Καινοτομία στην κοινωνία, την οικονομία, την εκπαίδευση συνιστά έναν αναγνωρισμένο κοινωνικό στόχο, που άρρηκτα συνδέεται με τις ατομικές ικανότητες! Κατά συνέπεια, τα νέα μέλη της κοινωνίας θα πρέπει να προετοιμάζονται κατάλληλα γι' αυτό!

Πώς, λοιπόν, ένα σύστημα, του οποίου τα «γενετικά χαρακτηριστικά» είναι «αντικαινοτομικά», το αλλάζεις, εισαγάγεις καινοτομίες σε όλα τα επίπεδα, ώστε να μπορέσει να υπηρετήσει ταυτόχρονα:

- Το αίτημα της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας
- Το κοινωνικό αίτημα της συνοχής, της προσφοράς ίσων ευκαιριών μάθησης και ατομικής ανάπτυξης σε όλους, ανεξάρτητα από τη γεωγραφική τους θέση, το κοινωνικο-οικονομικό τους υπόβαθρο και την προέλευσή τους (το δικαίωμα της κοινωνικής κινητικότητας).

Όλοι αντιλαμβανόμαστε ότι κάτι τέτοιο δεν μπορεί εύκολα να πραγματοποιηθεί σε μια κοινωνία και σε ένα κατ' εικόνα και ομοίωση εκπαιδευτικό σύστημα, που

θεωρεί προτεραιότητα την παραδειγματική τιμωρία για το (μαθησιακό) λάθος και που, έστω και ασυνείδητα, καλλιεργεί στάσεις αποφυγής οποιουδήποτε κινδύνου (ρίσκου) αποτυχίας, στάσεις αδιαφορίας! Το πρόβλημα είναι τεράστιο, ιδιαίτερα για την ελληνική κοινωνία.

Χρειάζεται, εσπευσμένα αλλά προσεκτικά και καλά σχεδιασμένα, να προχωρήσουμε σε αλλαγές, ώστε η δημιουργικότητα και η πρωτοβουλία να καλλιεργηθούν ως ικανότητες, μαζί με αυτήν της καινοτομικής σκέψης, της ομαδικότητας και της συνεργασίας αλλά και της συστηματικότητας. Όλες μαζί αυτές οι ικανότητες μπορούν να κάνουν τη διαφορά, να προσδώσουν αξία για το κάθε άτομο αλλά και την κοινωνία. Το ζητούμενο είναι η καλλιέργεια των παραπάνω στην τρέχουσα εκπαιδευτική πράξη.

Πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι το αίτημα της «Παιδαγωγικής Αλλαγής», αλλαγής υποδείγματος, συνδέεται άμεσα και με αλλαγές στην κοινωνία, στις στάσεις, στις νοοτροπίες, στις πρακτικές, σε όλες τις πτυχές του ιδιωτικού και του δημόσιου βίου.

Πώς θα τα καταφέρουμε σε ορατό ορίζοντα; Θυμίζω ότι ο «εκπαιδευτικός χρόνος» είναι πολλαπλάσιος του πραγματικού!

Ιδού ορισμένες προτάσεις που προσδιορίζουν, καθόλου τυχαία, και το έργο του Δικτύου Σχολικής Καινοτομίας και της Πρωτοβουλίας:

- Να ευαισθητοποιηθούμε όλοι μας σχετικά με τα θέματα της εκπαίδευσης, να τα αναδείξουμε στο δημόσιο διάλογο (με υπέρβαση του «βαρετού»).
- Να ασχοληθούν και άλλοι εκτός των εκπαιδευτικών ή και των ειδικών με την εκπαίδευση!
- Να ενισχυθούν η έρευνα και η μελέτη για τη σύνδεση της εκπαίδευσης –από το μικρο- έως το μακρο-επίπεδο– με την κοινωνία-οικονομία.
- Τέλος, το κυριότερο, χρειάζεται όλοι να βοηθήσουμε για την εισαγωγή καινοτόμων εγχειρημάτων στο εκπαιδευτικό γίγνεσθαι, όχι με τη μορφή υλοποίησης εκ των άνω πολιτικών, αλλά με την ταυτόχρονη σύνδεσή τους με πρωτοβουλιακές δράσεις των ίδιων των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας.

Αυτός ο συνδυασμός θα φέρει το αποτέλεσμα, έτσι ώστε η τυπική εκπαίδευση να επεκταθεί –ποσοτικά και ποιοτικά– χωρίς απώλεια της ποιότητας (διασφάλιση ίσων ευκαιριών για όλους) και, ταυτόχρονα, να «συνομιλήσει» με τις άτυπες μορφές μάθησης (δηλαδή Σχολείο/Πανεπιστήμιο/Κοινωνία-Οικονομία), για να μεγιστοποιηθεί το αποτέλεσμα και ποιοτικά (καλλιέργεια των ικανοτήτων) και ποσοτικά (περισσότεροι άνθρωποι έχουν πρόσβαση στη μάθηση και στην καινοτομία).

Β΄ ΜΕΡΟΣ

Παράλληλες Συνεδρίες
Θεματικά «Εργαστήρια»: Η Εκπαιδευτική Πράξη

Σχολική Καινοτομία και Δικτύωση
- Νέοι γραμματισμοί και βασικές
ικανότητες στον 21ο αιώνα

Παράλληλη Συνεδρία

«Σχολείο για όλους»

Παράλληλη Συνεδρία

«Σχολείο για όλους»

Επισκόπηση: Ξανθή Χουλιάρα, Συντονίστρια ΔΣΚ

Συντονισμός εργαστηρίου: Γεώργιος Παπαγεωργίου, Συντονιστής ΔΣΚ

Εκπαιδευτικές δραστηριότητες που παρουσιάστηκαν:

	Τίτλος Δραστηριότητας	Σχολείο
1	Μια τάξη για όλους	4ο Δημοτικό Σχολείο Ναυπάκτου
2	Εμείς και... οι Άλλοι	Γυμνάσιο Δήμου Θιναλίων Κέρκυρας
3	Θεατρική παράσταση της «Ειρήνης» του Αριστοφάνη	Σχολικό Κέντρο Παξών
4	Ανακαλύπτοντας την προσβασιμότητα του σχολείου μας για άτομα με αναπηρία	5ο Γυμνάσιο Σερρών
5	Όλοι μαζί και διαφορετικοί	26ο Δημοτικό Σχολείο Αχαρνών
6	Η διαφορετικότητα και οι μορφές της	Γυμνάσιο Αγίας Παρασκευής Λέσβου
7	Μοιράζομαι σκέψεις και συναισθήματα με την παρέα μου στο σχολείο	Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Άμφισσας
8	Τελικά όλα λύνονται	Δημοτικό Σχολείο Νέας Γενιάς Ζηρίδη
9	Ταξιδεύοντας στην Ευρώπη	1ο Γυμνάσιο Μυτιλήνης

Στο πλαίσιο της υλοποίησης του θεματικού εργαστηρίου «Σχολείο για όλους» έγινε αισθητό, από όσα προβλήθηκαν και συζητήθηκαν, ότι το Δίκτυο Σχολικής Καινοτομίας απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς και σχολεία που επιθυμούν να προσεγγίσουν περισσότερο τη γνώση από ενεργή και διερευνητική σκοπιά και να τη συνδέσουν με την καθημερινή πραγματικότητα. Επίσης, ήταν ευδιάκριτο σε όλα τα θέματα που παρουσιάστηκαν ότι έχει γίνει μετατόπιση του ενδιαφέροντος από εκείνους που διδάσκουν και μεταδίδουν τις γνώσεις σε εκείνους που μαθαίνουν ενεργά και αλληλεπιδραστικά, αξιοποιώντας κάθε είδους έγκυρες και αξιόπιστες πηγές (βιωματικές, έντυπες, ψηφιακές κ.ά.). Επομένως είναι βέβαιο ότι έχει κατανοηθεί πλήρως το

θεωρητικό πλαίσιο του ΔΣΚ από όλους τους συμμετέχοντες, χωρίς να περιοριστεί μόνο στις διαστάσεις της καινοτομίας και στην αποτύπωσή τους. Όλες οι ομάδες ανεξαρτέτως διαπραγματεύτηκαν με εξαιρετικά ευέλικτες τεχνικές και τακτικές τα στοιχεία εκείνα που ενσωμάτωσαν τις καινοτομίες στην εκπαιδευτική διαδικασία μετατρέποντάς τις σε δομικά στοιχεία της.

Κατά κοινή ομολογία των συμμετεχόντων στο εν λόγω θεματικό εργαστήριο, η δράση τους στο Δίκτυο Σχολικής Καινοτομίας αποτέλεσε μια εξαιρετική ευκαιρία για την εφαρμογή θεωρητικών στοιχείων της διδακτικής μεθοδολογίας σε μαθητές με και χωρίς δυσκολίες μάθησης και μια ουσιαστική εμπειρία, που πρόσθεσε συγκεκριμένες γνώσεις, άνοιξε νέους δρόμους για την αξιοποίηση νέων διδακτικών μεθόδων και την εξεύρεση εναλλακτικών τρόπων αντιμετώπισης των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Διεύρυνε τους ορίζοντες των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στο πρόγραμμα και βελτίωσε το προϋπάρχον καλό κλίμα συνεργασίας στο σχολείο.

Αξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι σε όλα τα συμμετέχοντα σχολεία, η επιλογή των θεμάτων δεν έγινε τυχαία, αλλά προέκυψε έπειτα από ενδοσκοπική εκτίμηση των αναγκών τους και των ιδιαιτεροτήτων τους. Μάλιστα, τα κοινά χαρακτηριστικά της δράσης των ομάδων ήταν η συνδιαμόρφωση του θέματος από όλα τα μέλη της κάθε ομάδας, η διαπραγμάτευση των θεμάτων από κοινού, η συνεργασία σε «πλάτος» και «βάθος» και η αλλαγή νοοτροπίας από ατομική σε ομαδοσυνεργατική. Συνολικά, στο θεματικό εργαστήριο «**Σχολείο για όλους**» συμμετείχαν οχτώ σχολεία. Τα πέντε από αυτά ήταν Δημοτικά (1 ειδικό & 1 τμήμα ένταξης), τρία της Α φάσης και δύο της Β. Τα άλλα τρία ήταν Γυμνάσια, δύο της Α φάσης και ένα της Β. Ειδικότερα, άξια αναφοράς είναι τα ακόλουθα σημεία:

Α) Παιδαγωγική καινοτομία και επιμορφωτική στήριξη

Η εν λόγω συνεδρία είχε την τύχη να παρακολουθήσει την καινοτόμο πρακτική της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης, όπου το τμήμα ένταξης ενός σχολείου ανέπτυξε συνεργασία με τους δασκάλους των τάξεων και λειτούργησαν από κοινού σε όλη τη διάρκεια της εφαρμογής του προγράμματος με στόχο μια *Bottom up* αλλαγή κουλτούρας, αλλά και κοινωνικής διδακτικής ενσωμάτωσης.

Απολαύσαμε μια ενδιαφέρουσα βιωματική προσέγγιση κωφών και βαρήκων ατόμων από μαθητές οι οποίοι αγνοούσαν την ύπαρξη της διαφορετικότητας, με παράλληλη εκμάθηση της νοηματικής και ελληνικής γλώσσας. Δύο ομάδες μάς ανέπτυξαν πώς με βιωματικό τρόπο οι μαθητές συνειδητοποίησαν τα προβλήματα προσβασιμότητας που αντιμετωπίζουν τα άτομα με κινητικές δυσκολίες ή αναπηρίες σε σημαντικούς χώρους. Προς αυτή την κατεύθυνση χρησιμοποιήθηκαν και βιωματικές τεχνικές προσομοίωσης της πραγματικότητας με (κλείσιμο αφτιών, ματιών, δέσιμο χεριών) *bright –ενσυναίσθηση–* δραματοποίηση.

Από άλλη ομάδα έγινε η αναζήτηση των αντιλήψεων των μαθητών για τα πρότυπα ομορφιάς και τη διαχείριση των στερεότυπων σε θέματα εμφάνισης με αξιοποίηση ταινιών και εικαστικών δημιουργιών. Το ειδικό σχολείο μάς μίλησε για μια εξαιρετική προσπάθεια να μάθουν οι μαθητές να μοιράζονται τις σκέψεις και τα συναισθή-

ματά τους, ενώ αρκετά ενδιαφέρουσα ήταν και η εμπειρία από το σώμα διαμεσολαβητών και συμβούλων που το δημιούργησε ένα από τα σχολεία μας.

Β) Νέοι γραμματισμοί και βασικές ικανότητες του 21ου αιώνα

Στο επίκεντρο βρέθηκαν διάφορες «γλώσσες», με την ευρύτερη έννοια της λέξης, ως εργαλεία επικοινωνίας, και ανάλογες μέθοδοι γραμματισμού, δηλαδή διαδικασίες κατασκευής και διαπραγμάτευσης των νοημάτων κατά την κοινωνική αλληλεπίδραση στον κοινό χώρο των σχολικών τάξεων αλλά και έξω από αυτόν, όπως: κοινωνική δικτύωση με τεχνολογία web 2.0 (blogs, wiki...), διαδικτυακή συνεργασία, ασφάλεια στη χρήση του Διαδικτύου, αξιοπιστία δεδομένων-πληροφοριών, χρήση αλληλεπιδραστικού πίνακα, επεξεργασία/μορφοποίηση video, εικόνων, κειμένων, χρήση προγραμμάτων τηλεδιασκέψεων, όπως το Skype, αλλά και μεγάλη ποικιλία ελεύθερου λογισμικού.

Γ) Αξιολόγηση εκπαιδευτικού έργου και ανάπτυξη σχολικής μονάδας

Γνωρίζοντας ότι κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα, από την πιο απλή έως την πιο σύνθετη, περιλαμβάνει μια σειρά ενεργειών που σχετίζονται με την απόφαση, τον προγραμματισμό, την υλοποίηση και την αξιολόγηση του αποτελέσματος και ότι η αξιολόγηση αυτή επιτρέπει να εκτιμηθεί η ορθή λειτουργία των συστημάτων ή η ανάγκη τροποποίησής τους, οι συμμετέχοντες επέλεξαν να εκτιμήσουν τις δράσεις τους ποικιλοτρόπως (μέσα, τεχνικές, μεθόδους), όπως: το περιβάλλον moodle, η χρήση εργαλείων Αξιολόγησης-Επεξεργασία Ερωτηματολογίων, η αυτοαξιολόγηση και η ετεροαξιολόγηση, η εμπειρία στη χρήση ηλεκτρονικής συνεργασίας, τα κίνητρα από τους διαφορετικούς (καινοτόμους) τρόπους προσέγγισης, η ετεροαξιολόγηση μεταξύ των μαθητών, το ιστολόγιο (μεγάλος αριθμός σχολίων – ανάδραση), το ημερολόγιο, το Portfolio, η καθιέρωση καλής πρακτικής εσωτερικής συνεργασίας –συναντήσεις εκπαιδευτικών– σύλλογοι, η εγκατάσταση Internet στο σχολείο, η βελτίωση του κλίματος στο σχολείο σε όλα τα επίπεδα, η αλλαγή κουλτούρας, η εσωτερική δικτύωση, η μεταλαμπάδευση των ιδεών και των δράσεων, το άνοιγμα νέων δρόμων και η εμπλοκή (ενεργός συμμετοχή γονέων, φορέων, κοινωνικού περίγυρου).

Δ) Δίκτυα σχολείων και διαπολιτισμική εκπαίδευση

Ιδιαίτερος ρόλος αποδόθηκε από όλα τα σχολεία του υπό συζήτηση θεματικού εργαστηρίου στις δυνατότητες που προσφέρουν οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ). Όπως είναι ήδη γνωστό από τη φιλοσοφία του Δικτύου Σχολικής Καινοτομίας (ΔΣΚ), η σημαντικότερη διάσταση μιας τέτοιας δικτύωσης όσον αφορά στη σχολική καινοτομία είναι το καθοριστικό άνοιγμα του σχολείου, όχι μόνο στον έξω, αλλά και στους πολλαπλούς και διαφορετικούς κόσμους των άλλων πολιτισμών, της τέχνης, της τεχνολογίας, ή ακόμη και της φαντασίας, όπως: ΔΣΚ μέσα στο ΔΣΚ, δικτυακοί τόποι, διάχυση εντός του σχολείου, διάχυση στη κοινωνία, επαφή με στοιχεία άλλων πολιτισμών (μνημεία – μουσεία), επικοινωνία με σχολεία από άλλες χώρες (Γαλλία, Ιταλία, Γερμανία), εκδρομή σε σχολεία του εξω-

τερικού και του εσωτερικού, συμμετοχή σε Δίκτυο με άλλα σχολεία ελληνικά ή του εξωτερικού, συμμετοχή σε ευρωπαϊκά προγράμματα.

Γενικά συμπεράσματα

Εν κατακλείδι, διαπιστώθηκε ότι στις προαναφερθείσες δραστηριότητες εφαρμόστηκαν κυρίως διαθεματικές και διεπιστημονικές προσεγγίσεις. Οι μαθητές ήταν σε γενικές γραμμές εξοικειωμένοι με το Διαδίκτυο και τους υπολογιστές, και ο ρόλος του εκπαιδευτικού φανερά διαφοροποιημένος και ενισχυμένος. Χάρη στα αποτελέσματα των εργασιών τεκμηριώθηκε ότι η ομαδοσυνεργατική προσπάθεια ενισχύει τη μάθηση. Υπερίσχυσαν η χρήση ηλεκτρονικών περιβαλλόντων μάθησης και η τάση για κοινωνική δικτύωση. Αν και τα σκήπτρα της «κυρίαρχης καινοτομίας» κέρδισε αναμφίβολα η ηλεκτρονική συνεργασία, αξιέπαινη ήταν η κοινωνική ευαισθητοποίηση των παιδιών πάνω σε πρωτόγνωρα θέματα, όπως η διαφορετικότητα, η χρήση της νοηματικής και της γλώσσας του σώματος, αλλά και η σύνδεση της τοπικής παράδοσης και ιστορίας με την ευρωπαϊκή και την παγκόσμια. Όλα κύλησαν ομαλά. Από το πλήθος των ερωτήσεων και τα σχόλια των παρευρισκομένων, έγινε αισθητή η επικινδυνότητα που κρύβει η διαχείριση προσωπικών θεμάτων των μαθητών από μη ειδικούς, κυρίως όταν πρόκειται για ειδική τάξη ή ένταξη. Το ενδιαφέρον των συμμετεχόντων ήταν έντονο και παρέμεινε αμείωτο καθ' όλη τη διάρκεια του εργαστηρίου στην κατάμεστη αίθουσα.

4ο Δημοτικό Σχολείο Ναυπάκτου

«Μια τάξη για όλους»: Ένα πρόγραμμα συμπεριληπτικής εκπαίδευσης μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

Υπεύθυνος εκπαιδευτικός: Δημήτρης Ζησιμόπουλος, δρ. Ειδικής Αγωγής
Συντονίστρια: Ξανθή Χουλιάρα

Περίληψη

Με γοργά βήματα τα τελευταία χρόνια εδραιώνεται διεθνώς η φιλοσοφία της συμπερίληψης (inclusion). Στην παρούσα δραστηριότητα επιχειρήθηκε, με την εφαρμογή των κατάλληλων πρακτικών συμπερίληψης, η ισότιμη πρόσβαση στο Α.Π. τριών μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (ήπια νοητική καθυστέρηση, μαθησιακές δυσκολίες, σύνδρομο Down), οι οποίοι φοιτούν στο τμήμα ένταξης του σχολείου. Πρόκειται για τη συστηματική προσπάθεια της συνδιδασκαλίας σε ένα ενιαίο σχολικό πλαίσιο από τη δασκάλα της τάξης και τον ειδικό παιδαγωγό του σχολείου όλων των μαθητών, μεταξύ αυτών και εκείνων που βρίσκονται στο φάσμα του κοινωνικού αποκλεισμού, των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, των αλλοδαπών, των προερχόμενων από διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια (π.χ., παιδιά τσιγγάνων).

Εισαγωγή

Η προώθηση των προγραμμάτων συμπεριληπτικής εκπαίδευσης (inclusive education)* με στόχο την ισότιμη συμμετοχή των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (ε.ε.α.) στην εκπαιδευτική διαδικασία αποτελεί εδώ και μερικά χρόνια στόχο της διεθνούς κοινωνικής πολιτικής (UNESCO, 2005). Η αναγκαιότητα της μετάβασης από τις πρακτικές της ένταξης των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο σχολείο της γειτονιάς τους, οι οποίες κυριάρχησαν κατά κύριο λόγο στη δεκαετία του '90, στην υιοθέτηση των πρακτικών συμπερίληψης προκύπτει και από έναν εξίσου σημαντικό λόγο: την εντεινόμενη τα τελευταία χρόνια ανομοιογένεια του μαθητικού πληθυσμού της τάξης, μια πραγματικότητα που θέτει πλέον επιτακτικά το ζήτημα της εξεύρεσης τρόπων, προκειμένου να καταστεί εφικτή η Εκπαίδευση

* Για την απόδοση του όρου «inclusive education» προτιμήθηκε ο όρος «συμπεριληπτική εκπαίδευση» αφενός γιατί αποτελεί πιστή μετάφρασή του, αφετέρου διότι αποδίδει πληρέστερα την αντίληψη περί ενός κοινού εκπαιδευτικού «γίνεσθαι» για όλους τους μαθητές, σε σύγκριση με τον όρο «συνεκπαίδευση» ή «παράλληλη στήριξη», που απαντώνται στην ελληνική βιβλιογραφία.

για Όλους (Education for All) σε ένα ενιαίο σχολικό πλαίσιο/τάξη (UNESCO, 2005). Η εφαρμογή συνεπώς ενός προγράμματος συμπεριληπτικής εκπαίδευσης αποτελεί μια διαδικασία διαρκούς και συστηματικής αλλαγής, που αποσκοπεί στην παρουσία, συμμετοχή και επίτευξη όλων ανεξαιρέτως των μαθητών στη διαδικασία του κοινού εκπαιδευτικού «γίνεσθαι».

Στο 4ο Δημοτικό Σχολείο Ναυπάκτου, παρότι υπάρχει οργανωμένο τμήμα ένταξης, επιλέχθηκε στο πλαίσιο της συμμετοχής του σχολείου στο Δίκτυο Σχολικής Καινοτομίας η εφαρμογή ενός προγράμματος συμπεριληπτικής εκπαίδευσης με στόχο τη μαθησιακή και κοινωνικο-συναισθηματική υποστήριξη τριών μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, αλλά και άλλων μαθητών, τα κοινωνικο-πολιτισμικά χαρακτηριστικά των οποίων (π.χ., αλλοδαποί μαθητές, παιδιά τσιγγάνων) παρεμπόδιζαν την ομαλή ενσωμάτωσή τους στο πλαίσιο της τάξης.

Συγκεκριμένα, επιχειρήθηκε η πλήρης ενσωμάτωση (χωροταξική, διδακτική, κοινωνική) των τριών μαθητών στις τάξεις τους με ταυτόχρονη συνδιδασκαλία του ειδικού παιδαγωγού του σχολείου και της δασκάλας της τάξης. Στο ερώτημα «Τι χρειάζεται να γίνει για να έχουμε τα συγκεκριμένα παιδιά μαζί με τους συμμαθητές τους στην τυπική τάξη» (Stainback & Stainback, 1990), προκειμένου να μην τα αποσύρουμε καθημερινά έστω και για λίγες ώρες στο τμήμα ένταξης, απαντήσαμε με την ανάπτυξη πρακτικών συμπεριληπτικής εκπαίδευσης, έχοντας στόχο η προσέγγιση της διαφορετικότητας να καταστεί πρόκληση για μάθηση παρά πρόβλημα που πρέπει να λυθεί (Ainscow, 1999). Προς αυτή την κατεύθυνση προχωρήσαμε στις απαραίτητες τροποποιήσεις:

- του Αναλυτικού Προγράμματος (Α.Π.)
- των στρατηγικών, μεθόδων και τεχνικών διδασκαλίας και
- του τρόπου αξιολόγησης

με στόχο την πρόσβαση των τριών μαθητών στο Α.Π. της τάξης τους (King-Sears, 2001).

Η έναρξη του προγράμματος έγινε το Φεβρουάριο με χρονικό ορίζοντα ολοκλήρωσης δύο μηνών, συνεχίστηκε ωστόσο μέχρι το τέλος της σχολικής χρονιάς, λόγω των θετικών εντυπώσεων που αποκόμισαν οι εμπλεκόμενοι εκπαιδευτικοί και μαθητές. Στο πρόγραμμα συμμετείχαν οι Β΄ και Γ΄ τάξεις του σχολείου.

Για το σχεδιασμό, την εφαρμογή και την αποτίμηση της καινοτόμου δραστηριότητας αξιοποιήθηκε η τρίτη διάσταση του «Δείκτη για τη Συμπεριληψη» (Index for Inclusion) των Booth & Ainscow (2000), η οποία συνοψίζεται στη δήλωση **«Εννοχή-στρωση της μάθησης με στόχο την ανταπόκριση στη διαφορετικότητα»**.

Η συγκεκριμένη διάσταση απαρτίζεται από τους ακόλουθους ειδικούς δείκτες, οι οποίοι αξιοποιήθηκαν ως οδηγοί αναφοράς καθ' όλη τη διάρκεια της δραστηριότητας:

- Οι εκπαιδευτικοί να εκδηλώνουν ενδιαφέρον για την υποστήριξη της μάθησης και της συμμετοχής όλων των μαθητών.
- Τα μαθήματα να είναι βατά και να διασφαλίζουν την ισότιμη πρόσβαση στο Α.Π. για όλους τους μαθητές.

- Οι μαθητές να συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία της μάθησης.
- Οι μαθητές να μαθαίνουν με συνεργατικό τρόπο.
- Η αξιολόγηση να ενισχύει την επίτευξη των στόχων από όλους τους μαθητές.
- Ο σχεδιασμός, η υλοποίηση και η ανασκόπηση της διδασκαλίας να είναι απόρροια της συνεργασίας των εκπαιδευτικών.
- Οι συνεργαζόμενοι εκπαιδευτικοί να αναπτύσσουν υλικό/πηγές για την υποστήριξη της μάθησης και της συμμετοχής των μαθητών.

Περιγραφή της εκπαιδευτικής δραστηριότητας

Η έναρξη της προσπάθειας στηρίχθηκε στις προϋπάρχουσες πρακτικές και τη γνώση των εκπαιδευτικών (Ainscow, 1999), οι οποίες ωστόσο εμπλουτίστηκαν με τις αρχές της διαφοροποιημένης διδασκαλίας (Differentiated Instruction) (Tomlinson, 2000) με στόχο τη διαμόρφωση ενός περιβάλλοντος συμπεριληπτικής εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα:

- Χρησιμοποιήθηκαν ευέλικτα μικρά σχήματα μαθητών στην τάξη.
- Η διδασκαλία ήταν μαθητοκεντρική. Χρησιμοποιήθηκαν ποικίλοι ρυθμοί μάθησης με στόχο την ικανοποίηση των εκπαιδευτικών αναγκών όλων των μαθητών.
- Η αποτελεσματική τροποποίηση του Α.Π. και της διδασκαλίας γινόταν εκ των προτέρων παρά ως αντίδραση στην αποτυχία. Οι τροποποιήσεις του Α.Π. είχαν στόχο την εννοιοκεντρική διδασκαλία.
- Διαφοροποιήθηκαν το περιεχόμενο, τα μέσα και η διαδικασία αξιολόγησης, σύμφωνα με τις εκπαιδευτικές ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών (Tomlinson, 1999).

Για την παρουσίαση κάθε διδακτικής ενότητας αξιοποιήθηκε η συνεργατική διδασκαλία (co-teaching) από τη δασκάλα κάθε τάξης και τον ειδικό παιδαγωγό του τμήματος ένταξης. Η υλοποίηση της συνεργατικής διδασκαλίας στηρίχθηκε στο μοντέλο της «Εναλλακτικής Διδασκαλίας» (Alternative Teaching) των Friend & Cook (2003), σύμφωνα με το οποίο οι εκπαιδευτικοί μοιράζονται την ευθύνη του σχεδιασμού της διδασκαλίας και της υλοποίησής της.

Αποτίμηση της εκπαιδευτικής δραστηριότητας

Όσον αφορά στους στόχους του προγράμματος και στην επίτευξή τους, η ικανοποιητική εφαρμογή του αρχικού σχεδιασμού οδήγησε σε μια σειρά θετικών αποτελεσμάτων, οι προεκτάσεις των οποίων ήταν εμφανείς σε όλες σχεδόν τις επιμέρους καινοτόμες διαστάσεις της δραστηριότητας.

Κατ'αρχάς, βελτιώθηκαν η ενδοσχολική επικοινωνία και συνεργασία, κυρίως μεταξύ των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στο πρόγραμμα μέσα από τις εβδομαδιαίες συναντήσεις εργασίας, αλλά και την καθημερινή συνεργασία στο πλαίσιο της τάξης. Σημαντικό, επίσης, θεωρήθηκε το όφελος από τη συνεργασία της σχολικής μονάδας με τα τοπικά μέσα ενημέρωσης, η οποία είχε ως αποτέλεσμα την ανάδειξη της εκπαιδευτικής καινοτομίας μέσω δημοσίευσης ολοσέλιδου ρεπορτάζ στην τοπική

εφημερίδα και ραδιοφωνικής συνέντευξης στον τοπικό σταθμό (δικτύωση σχολείου – κοινωνίας).

Η καλλιέργεια θετικού κλίματος στο σχολικό περιβάλλον κατέστη δυνατή, ιδιαίτερα στην περίπτωση της ΣΤ' τάξης. Οι έντονες τριβές και διενέξεις μεταξύ των μαθητών μειώθηκαν σημαντικά χάρη στις αλλαγές που επιχειρήθηκαν στην οργάνωση της τάξης, οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη ενός ιδιαίτερα βελτιωμένου κλίματος αλληλοαποδοχής και συνεργασίας μεταξύ των μαθητών στην τάξη.

Σε ό,τι αφορά την επιστημολογική διάσταση της εκπαιδευτικής δραστηριότητας, ο σχεδιασμός και η εφαρμογή στρατηγικών μάθησης με στόχο την παράκαμψη των γνωστικών αδυναμιών των μαθητών με ε.ε.α., η αξιοποίηση των ΤΠΕ με στόχο την πολυτροπική παρουσίαση της πληροφορίας, καθώς και οι τροποποιήσεις του περιεχόμενου των γνωστικών αντικειμένων, της διαδικασίας και του παραγόμενου προϊόντος με βάση τη μαθησιακή ετοιμότητα και το μαθησιακό προφίλ των μαθητών (δι-υποκειμενική διάσταση) συνέβαλαν σημαντικά στην ανάπτυξη των γνωστικών ικανοτήτων των μαθητών.

Σε ό,τι αφορά την κοινωνικοπολιτισμική διάσταση της καινοτόμου δραστηριότητας και τον αρχικό στόχο της αποδοχής του «άλλου» από τους συμμαθητές των συγκεκριμένων παιδιών, δεν διαπιστώθηκε καμία μεταβολή, σύμφωνα με τα αποτελέσματα των κοινωνιογραμμάτων που πραγματοποιήθηκαν πριν και μετά το πρόγραμμα. Πρόκειται ωστόσο για ένα αναμενόμενο αποτέλεσμα λόγω των ιδιοσυγκρασιακών ιδιαιτεροτήτων των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (π.χ., άρνηση συνεργασίας, χαμηλά κίνητρα) και της μικρής χρονικής διάρκειας του προγράμματος. Η ανάθεση ρόλων στους μαθητές στο πλαίσιο της ομάδας με στόχο την πλήρη συμμετοχή τους σε ρόλους εκτελεστών εντολών ή βοηθών σε καθηκόντα ρουτίνας υπό την καθοδήγηση και το συμβουλευτικό ρόλο των εκπαιδευτικών (θεσμική διάσταση) φαίνεται να μην επαρκεί ως τεχνική για την αλλαγή της στάσης των υπόλοιπων μαθητών προς τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Η διαπίστωση αυτή σηματοδοτεί την αναγκαιότητα αναπροσδιορισμού των τεχνικών υποστήριξης των συγκεκριμένων μαθητών στο πλαίσιο της τάξης ή της ενίσχυσής τους με άλλες τεχνικές. Αντίθετα, το πρόγραμμα συμπεριληπτικής εκπαίδευσης αποτέλεσε ένα άριστο εργαλείο για την άρση της αρνητικής θέσης που είχαν κάποιοι γονείς για την εξειδικευμένη υποστήριξη των παιδιών τους, τα οποία, ενώ είχαν διαπιστωμένες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, δεν φοιτούσαν στο τμήμα ένταξης.

Τέλος, σε ό,τι αφορά την αναπτυξιακή διάσταση, η αξιοποίηση της συνεργατικής διδασκαλίας παρείχε στους εμπλεκόμενους εκπαιδευτικούς τη δυνατότητα να κεφαλοποιήσουν τη γνώση και τις αντίστοιχες δεξιότητες που αναδύθηκαν μέσα από τις διδακτικές προσεγγίσεις των συνεργατών τους. Επιπρόσθετα, μέσω της συνεργασίας και της αμοιβαιότητας που αναπτύχθηκαν στη διάρκεια του προγράμματος, οι εκπαιδευτικοί αισθάνονταν περισσότερο ενδυναμωμένοι, προκειμένου να αντιμετωπίσουν τις καθημερινές προκλήσεις. Επιπρόσθετα, η εφαρμογή της συνεργατικής διδασκαλίας βοήθησε σημαντικά τους μαθητές να αντιληφθούν την αξία της συνεργασίας και να αναπτύξουν οι ίδιοι συνεργατικές δεξιότητες έχοντας πρότυπο

μίμησης τους εκπαιδευτικούς τους, όπως προέκυψε από την ποιοτική ανάλυση των απαντήσεών τους στο αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο αξιολόγησης του προγράμματος που τους χορηγήθηκε.

Συνοψίζοντας να πούμε ότι η πιλοτική εφαρμογή της εκπαιδευτικής δραστηριότητας είχε θετικό αντίκτυπο στο σύνολο των εκπαιδευτικών του σχολείου. Η διάχυση της δραστηριότητας στη σχολική μονάδα χαρακτηρίζεται επαρκής, καθώς πέρα από την ενημέρωση των εκπαιδευτικών που δεν συμμετείχαν στο πρόγραμμα σε ειδική συνεδρίαση του συλλόγου διδασκόντων και την προβολή μέσα από τον τοπικό Τύπο, κατά τακτά διαστήματα, σε συζητήσεις με τους εκπαιδευτικούς που δεν συμμετείχαν στο πρόγραμμα καλλιεργήθηκε ένα κλίμα αποδοχής της καινοτομίας και η προοπτική της διεύρυνσής της. Πράγματι, στη νέα σχολική χρονιά η συμπεριληπτική εκπαίδευση αποτελεί διακριτό γνώρισμα του σχολείου μας σε σχέση με τα άλλα σχολεία της πόλης μας.

Βιβλιογραφία

- Ainscow, M. (1999). *Understanding the Development of Inclusive Schools*. Falmer.
- Booth, T. and Ainscow, M. (2000). *The Index for Inclusion*. Bristol: Centre for Studies on Inclusive Education.
- Friend, M., & Cook, L.H. (2003). *Interactions: Collaboration skills for school professionals* (4th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- King-Sears, E. Margaret, (2001). "Three steps for gaining access to the general education curriculum for learners with disabilities". *Intervention in School and Clinic*, 37 (2), 67-76.
- Stainback, S & Stainback, W. (1990). *Support network for inclusive schooling*. Baltimore: Paul H. Brookes.
- Tomlinson, C. A. (1999). *The differentiated classroom: Responding to the needs of all learners*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- UNESCO (2005). *Guidelines for inclusion: Ensuring access to education for all*. Paris: UNESCO.

Γυμνάσιο Δήμου Θιναλίων Κέρκυρας

«Εμείς και... οι Άλλοι: Μια προσέγγιση μέσα από το πρίσμα των Παραολυμπιακών Αγώνων»

Υάκινθος Σουμπλής (Γυμναστής),
Μιχάλης Πουλιάσης (Μαθηματικός),
Αικατερίνη Θανοπούλου (Διευθύντρια)

Συντονιστής: Γεράσιμος Πολυμέρης

Περίληψη

Με την παρούσα δραστηριότητα είχαμε τη φιλοδοξία οι συμμετέχοντες να αναπτύξουν γνωστικές ικανότητες τόσο στις προαναφερόμενες θεματικές περιοχές όσο και σε γενικότερα θέματα που αφορούν στα άτομα με ειδικές ανάγκες μέσα από το πρίσμα των Παραολυμπιακών Αγώνων. Επιπροσθέτως, να ευαισθητοποιηθούν για τις ανάγκες και τα προβλήματα αυτών των ατόμων και να αποκτήσουν θετική στάση απέναντί τους.

Εισαγωγή

Σύμφωνα με τον ορισμό του ΟΗΕ (1975), ο όρος «ανάπηρος» αναφέρεται σε «οποιοδήποτε άτομο που δεν μπορεί να εξασφαλίσει μόνο του όλες ή ένα μέρος από τις ανάγκες μιας φυσιολογικής, ατομικής ή και κοινωνικής ζωής λόγω κάποιου εκ γενετής ή επίκτητου σωματικού ή διανοητικού μειονεκτήματος. Συνεπώς, οι αναπηρίες διακρίνονται σε τέσσερα είδη: κινητικές ή σωματικές, αισθητηριακές, νοητικές, γνωστικές και συναισθηματικές» (1).

Ο ορισμός και η ταξινόμηση της έννοιας «ΑΜΕΑ» εξακολουθούν να παραμένουν ανεπαρκείς. Ένας κοινά αποδεκτός ορισμός για τα ΑΜΕΑ, ο οποίος συχνά αναφέρεται και στα ευρωπαϊκά προγράμματα, ορίζει «τα άτομα με σοβαρές ανεπάρκειες, ανικανότητες ή μειονεξίες, που οφείλονται σε σωματικές βλάβες, συμπεριλαμβανομένων των βλαβών των αισθήσεων, ή σε διανοητικές ή ψυχικές βλάβες, οι οποίες περιορίζουν ή αποκλείουν την εκτέλεση δραστηριότητας, η οποία θεωρείται κανονική για έναν άνθρωπο» (2).

Σκοπός και στόχοι της δραστηριότητας

Μέσα από την παρατήρηση και τη συζήτηση με τους μαθητές του σχολείου μας διαπιστώθηκε ότι αρκετοί είχαν άγνοια για τις ανάγκες, τα προβλήματα κ.ά. των

ΑΜΕΑ. Επιπροσθέτως, ένα μικρό ποσοστό αντιμετώπιζε αυτά τα άτομα αρνητικά. Με βάση το σύγχρονο ρόλο του σχολείου, τις γενικές αρχές της εκπαίδευσης και τις αντίστοιχες των ΔΕΠΠΣ και των ΑΠΣ απέναντι στη διαφορετικότητα και την ανάγκη για ένταξη αυτών των ατόμων μέσα στην κοινωνία, επιχειρήθηκε να γνωρίσουν οι μαθητές τον κόσμο των ΑΜΕΑ, να υιοθετήσουν μια νοοτροπία αποδοχής και αρωγής μέσα από τον αλληλοσεβασμό και να ευαισθητοποιηθούν για τις ανάγκες και τα προβλήματά τους. Στόχος της δραστηριότητας ήταν οι συμμετέχοντες να αναπτύξουν τις γνωστικές τους ικανότητες τόσο στις θεματικές περιοχές της Φυσικής Αγωγής, των Μαθηματικών, της Φυσικής, των Φιλολογικών μαθημάτων όσο και σε γενικότερα θέματα που αφορούν στα άτομα με ειδικές ανάγκες μέσα από το πρίσμα των Παραολυμπιακών Αγώνων.

Εφαρμογή

Η δραστηριότητα εφαρμόστηκε κατά το σχολικό έτος 2008-2009 και συμμετείχαν οι μαθητές της Β' τάξης του Γ/σίου Δ. Θιναλίων. Το διάστημα εφαρμογής της δραστηριότητας ήταν τρεις μήνες (Φεβρουάριος 2009 – Απρίλιος 2009).

Όπως είχε σχεδιαστεί κατά τον προγραμματισμό, στη διάρκεια της εφαρμογής έγιναν τα παρακάτω:

1. Στην έναρξη της δραστηριότητας δόθηκε στους μαθητές της Β' γυμνασίου να συμπληρώσουν ένα ερωτηματολόγιο, ενώ υπήρξε συνεχής παρακολούθηση (από τους εκπαιδευτικούς) των μαθητών για τις γνώσεις, τις ικανότητες και κυρίως τις στάσεις τους (στη συνέχεια ακολούθησε ποιοτική και ποσοτική ανάλυση των δεδομένων μετά τη συλλογή των ερωτηματολογίων που μοιράστηκαν στο τέλος).
2. Έγιναν (προκειμένου να επιτευχθούν η μέγιστη αλληλεπίδραση και συνεργασία των εκπαιδευτικών του σχολείου) οι παρακάτω διαθεματικές προσεγγίσεις:
 - Στο μάθημα των Αρχαίων, μελετήθηκε ένα απόσπασμα που αφορούσε στη ζωή του βασιλιά Αγησίλαου (ανθρώπου με κινητική αναπηρία) και ακολούθησε διδασκαλία από τους καθηγητές των Φιλολογικών και της Ειδικής Αγωγής. Οι μαθητές εργάστηκαν σε ομάδες και εφαρμόστηκαν ομαδοσυνεργατικές τεχνικές.
 - Στο μάθημα των Γαλλικών, των Γερμανικών και των Αγγλικών δόθηκε στους μαθητές ξενόγλωσσο κείμενο σχετικά με τους Παραολυμπιακούς Αγώνες για να το μεταφράσουν και να δουλέψουν πάνω σε αυτό (να απαντήσουν σε ερωτήσεις κατανόησης, γραμματικής κ.ά).
 - Στο μάθημα της Τεχνολογίας, σε συνεργασία με το μάθημα της Αισθητικής Αγωγής, οι καθηγητές και μια ομάδα μαθητών κατασκεύασαν μια μακέτα με το σήμα των Παραολυμπιακών Αγώνων, Αθήνα 2004.
 - Στο μάθημα της Φυσικής αναλύθηκαν οι βολές.

- Στο μάθημα της Φυσικής Αγωγής παρουσιάστηκαν τα παραολυμπιακά αγωνίσματα. Επίσης, δόθηκε στους μαθητές να λύσουν ένα σταυρόλεξο σχετικά με τους Παραολυμπιακούς Αγώνες.
 - Έγινε προβολή διαφανειών (PowerPoint) και βιντεοταινίας, ενώ ακολούθησε συζήτηση με όλους τους μαθητές που συμμετείχαν για τους Παραολυμπιακούς Αγώνες.
3. Πραγματοποιήθηκε επίσκεψη των μαθητών της Β΄ Τάξης στο ειδικό σχολείο της Κέρκυρας (δημοτικό), όπου έγινε αρχικά ενημέρωση από το διευθυντή του σχολείου και στη συνέχεια οι μαθητές των δύο σχολείων, χωρισμένοι σε μικρές ομάδες, επιδόθηκαν σε δραστηριότητες (ζωγραφική, τραγούδι, κάρτες κ.λπ.). Μετά το τέλος της επίσκεψης ακολούθησε συζήτηση και εξαγωγή συμπερασμάτων.
4. Πραγματοποιήθηκε επίσκεψη των μαθητών της Β΄ Τάξης στην έδρα του Δήμου Θιναλίων (Αχαράβη). Οι μαθητές χωρίστηκαν σε ομάδες και με αναπηρικό καροτσάκι προσπάθησαν να προσεγγίσουν δημόσιες υπηρεσίες, καταστήματα, δρόμους κ.ά. Έτσι, είχαν την ευκαιρία να βιώσουν τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα άτομα με κινητικά προβλήματα στη μετακίνηση και στην καθημερινότητά τους.

Το υλικό που έχει συλλεχθεί αφορά:

- Τα κείμενα και τις απαντήσεις στις δραστηριότητες των μαθητών στα μαθήματα των Αρχαίων, των Γερμανικών και των Γαλλικών.
- Το σταυρόλεξο που δόθηκε στο πλαίσιο του μαθήματος της Φυσικής Αγωγής.
- Τη μακέτα των Παραολυμπιακών Αγώνων, Αθήνα 2004, που κατασκευάστηκε στο πλαίσιο των μαθημάτων της Αισθητικής Αγωγής και της Τεχνολογίας.
- Την παρουσίαση των Παραολυμπιακών Αγώνων (PowerPoint και βιντεοταινία).
- Τις ζωγραφίες και τις κάρτες από την επίσκεψη στο ειδικό σχολείο.
- Το φωτογραφικό υλικό και το βίντεο από τη βιωματική προσέγγιση σχετικά με τις καθημερινές δυσκολίες μετακίνησης των ατόμων με ειδικές ανάγκες.
- Τα ερωτηματολόγια που δόθηκαν στους μαθητές.
- Τα συμπεράσματα της έρευνας.

Αποτίμηση

Σε ό,τι αφορά τον προσδιορισμό της καινοτομίας στη δραστηριότητα, υπήρξε:

Κοινωνικοπολιτισμική διάσταση, καθώς προσεγγίστηκαν οι γνώσεις και οι στάσεις των μαθητών για τους Παραολυμπιακούς Αγώνες και τα ΑΜΕΑ μέσα από τα ερωτηματολόγια, τις επισκέψεις, τις δραστηριότητες και τα μαθήματα.

Δι-υποκειμενική διάσταση, καθώς οι μαθητές σε μεγάλο βαθμό διαμόρφωσαν το περιεχόμενο και τη θεματολογία της δραστηριότητας. Επίσης, διατύπωσαν ελεύθερα τις γνώμες και τις θέσεις τους και αντάλλαξαν απόψεις αλληλεπιδρώντας μέσα από τις διαπροσωπικές σχέσεις που αναπτύχθηκαν.

Επιστημολογική διάσταση, καθώς φαίνεται ότι οι μαθητές διαφοροποίησαν στο σύνολό τους τη στάση τους απέναντι στα ΑΜΕΑ, μέσα από την ενεργοποίηση, τη βιωματική προσέγγιση, την ομαδοσυνεργατική δουλειά, την κριτική θεώρηση των πραγμάτων και την πρωτοβουλιακή δράση. Επίσης, μέσα από τα διαφορετικά επιστημονικά πεδία που γνώρισαν και τις τεχνικές που εφαρμόστηκαν είχαν μια διαθεματική, διεπιστημονική και ολιστική προσέγγιση της γνώσης

Δικτύωση Σχολείου – Κοινωνίας, καθώς μέσα από τη συγκεκριμένη δραστηριότητα, η σχολική μας μονάδα συνεργάστηκε με τους τοπικούς φορείς και με άλλες σχολικές μονάδες.

Ενδο-σχολική επικοινωνία και συνεργασία, καθώς αξιοποιήθηκε η βιβλιοθήκη για έρευνα και αναζήτηση υλικού, υπήρξε συνεργασία με τον καθηγητή Πληροφορικής κ.ά., ενώ σχεδόν το σύνολο των καθηγητών διαφόρων ειδικοτήτων συμμετείχαν από το δικό τους επιστημονικό πεδίο στη δραστηριότητα.

Ψυχοκοινωνική ανάπτυξη και προσαρμογή – παραγωγή θετικού κλίματος στο σχολικό περιβάλλον, καθώς μέσα από τη συλλογική δραστηριότητα και την επαφή με τα ΑΜΕΑ αναδείχθηκαν η συνεργατικότητα και ο σεβασμός στην ετερότητα, ενώ δημιουργήθηκε θετικό κλίμα στη σχολική κοινότητα.

Ανάπτυξη ικανοτήτων για τη γνώση, τη μάθηση και την κοινωνική συμμετοχή, καθώς μέσα από όλη τη διαδικασία οι μαθητές ενεπλάκησαν ενεργά, έμαθαν, συνεργάστηκαν, συμμετείχαν και κοινωνικοποιήθηκαν μέσω των επισκέψεων και των δραστηριοτήτων, ενώ ευαισθητοποιήθηκαν στον ειδικότερο χώρο των ΑΜΕΑ.

Αναπτυξιακή διάσταση, καθώς μέσα από το συγκεκριμένο εγχείρημα οι εμπλεκόμενοι εκπαιδευτικοί γνώρισαν (κυρίως μέσω της διαθεματικής και διεπιστημονικής προσέγγισης) νέα αντικείμενα και δραστηριότητες εμπλουτίζοντας και αναβαθμίζοντας τόσο την προσωπική όσο και την επαγγελματική τους υπόσταση.

Σε μεγάλο βαθμό υπήρξαν αποκλίσεις σε σχέση με τον αρχικό σχεδιασμό, εκτός από την απόκτηση της ικανότητας ανάγνωσης, ανάλυσης και σχεδιασμού στατιστικών πινάκων. Σε σχέση με τους στόχους, επιτεύχθηκαν σε ικανοποιητικό βαθμό τόσο σε επίπεδο γνώσεων όσο και σε επίπεδο στάσεων. Συγκεκριμένα:

Σε επίπεδο γνώσεων, σε μεγάλο βαθμό οι μαθητές:

- προσέγγισαν καινοτόμες μεθόδους έρευνας, διδασκαλίας και μάθησης
- γνώρισαν τα αθλήματα των Παραολυμπιακών Αγώνων
- γνώρισαν τον κόσμο των ΑΜΕΑ
- απέκτησαν γνώσεις σε διάφορα επιστημονικά αντικείμενα (φυσική, μαθηματικά, φυσική αγωγή κ.ά.) ευρύτερα των ΑΠΣ

Σε επίπεδο στάσεων, οι μαθητές σε σημαντικό βαθμό στο σύνολό τους:

- αποδέχονται τα ΑΜΕΑ και τη διαφορετικότητά τους

- απορρίπτουν ρατσιστικές στάσεις και διακρίσεις απέναντι στα ΑΜΕΑ
- υποστηρίζουν δραστηριότητες οι οποίες ενσωματώνουν τα ΑΜΕΑ στον κοινωνικό ιστό (σχολείο, δουλειά κ.ά)

Η μέτρηση για την επίτευξη των στόχων έγινε μέσω:

- των απαντήσεων που έδωσαν οι μαθητές στα μαθήματα τα οποία πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος
- της παρατήρησης στη γενικότερη στάση των μαθητών αλλά και των εκπαιδευτικών
- της συγκριτικής συσχέτισης των απαντήσεων του αρχικού και του τελικού ερωτηματολογίου

Φαίνεται ότι σε μεγάλο βαθμό με την εφαρμογή της συγκεκριμένης δραστηριότητας υπήρξε ενεργή εμπλοκή αρκετών εκπαιδευτικών από διάφορες ειδικότητες, καθώς και των συμμετεχόντων μαθητών. Η ενημέρωση και η συμμετοχή στις δραστηριότητες κάλυψαν ένα μεγάλο τμήμα που αφορά στο πεδίο των Παραολυμπιακών Αγώνων, ενώ στο ευρύτερο πεδίο των ΑΜΕΑ και της ειδικής αγωγής δόθηκαν οι βάσεις για τη συνέχεια.

Προβλήματα – Προεκτάσεις

Κατά την εφαρμογή του προγράμματος, το βασικό αδύνατο σημείο που θα μπορούσε να παρατηρηθεί αφορά στη δυσκολία πραγματοποίησης όλων αυτών των δραστηριοτήτων στον περιορισμένο χρόνο του σχολείου και στην εμπλοκή περισσότερων εκπαιδευτικών, καθώς υπήρξαν οι περιορισμοί των ρυθμών της σχολικής μονάδας. Προκειμένου να υπάρξει βελτίωση του εγχειρήματος, θα βοηθούσε –αν υπήρχε η δυνατότητα από το ωρολόγιο πρόγραμμα– να δοθούν δύο ώρες εβδομαδιαίως για την ενασχόληση των μαθητών με το αντικείμενο.

Τέλος, από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε φάνηκε η ανάγκη να υπάρξουν παρεμβάσεις σε ό,τι αφορά τις υποδομές τόσο του σχολείου όσο και της πόλης (ράμπες, πεζοδρομήσεις κ.ά.) και να συνεχιστούν οι ενημερώσεις των γονέων σε σχέση με το επικείμενο ζήτημα στην περιοχή και στις όμορες σχολικές μονάδες.

Δικτυογραφία

1 <http://www.amea-amyntaio.gr/index2.php?id=31>

2 http://users.forthnet.gr/ath/ergastiri/1_amea.htm

Σχολικό Κέντρο Παξών

Θεατρική παράσταση της «Ειρήνης» του Αριστοφάνη σε διασκευή του Γιάννη Καλατζόπουλου

Ιωάννα Χρονοπούλου (Δασκάλα),
Ιωάννα Πάσχου (Δασκάλα),
Μαρία Ψωμά (Δασκάλα)

Συντονίστρια: Ξανθή Χουλιάρα

Περίληψη

Μέσα από το θεατρικό παιχνίδι, μαθητές και εκπαιδευτικοί επιδιώξαμε να μάθουμε το λεξιλόγιο της τέχνης. Με στόχο την ενεργοποίηση της φαντασίας και της πρωτοτυπίας, κάναμε ένα θεατρικό ταξίδι, που μέσα από την εκπαιδευτική διαδικασία θα είχε αποτέλεσμα την αυθόρμητη συνεργασία και την καλλιτεχνική δημιουργία

Περιγραφή

Μια θεατρική παράσταση από μόνη της δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί καινοτομία στις μέρες μας. Έτσι λοιπόν, θέλοντας να ευαισθητοποιήσουμε και να ενημερώσουμε τους μαθητές ότι υπάρχουν άνθρωποι και παιδιά διαφορετικοί από αυτούς, εντάξαμε στη θεατρική παράσταση την αγγλική γλώσσα, επισημαίνοντας τη χρησιμότητά της για την εύρεση πληροφοριών στο Διαδίκτυο, αλλά και για την επικοινωνία με ανθρώπους διαφορετικής καταγωγής. Τα παιδιά κατανόησαν την αξία των ξένων γλωσσών και συγκεκριμένα της αγγλικής, καθώς είχαν την ευκαιρία να παραγάγουν χρήσιμο υλικό για την παράστασή τους τόσο στα ελληνικά όσο και στα αγγλικά. Σημαντικό είναι επίσης να αναφερθεί ότι με τη φαινομενικά απλή δραστηριότητα παραγωγής ενός έντυπου υλικού, είχαμε την ευκαιρία να ευαισθητοποιήσουμε τους μαθητές και να πετύχουμε τη σύνδεση του σχολείου με την αγγλική κοινότητα του νησιού.

Επίσης, εντάξαμε στο πρόγραμμα τη νοηματική γλώσσα και προσκαλέσαμε ένα σχολείο κωφών από την Κέρκυρα να συμμετάσχει στην παράστασή μας. Σκοπός αυτών των δραστηριοτήτων ήταν να κατανοήσουν οι μαθητές ότι η επικοινωνία μεταξύ ακουστών και κωφαλάων δεν είναι κάτι δύσκολο και ότι η διαφορετικότητα των ανθρώπων δεν μπορεί να σταθεί εμπόδιο στη δημιουργία σχέσεων.

Αναλυτικά οι δραστηριότητες στο πλαίσιο του προγράμματος ήταν:

Φεβρουάριος: Αφού οι μαθητές χωρίστηκαν σε ομάδες και διάβασαν τα προτεινόμενα θεατρικά έργα, κάθε ομάδα παρουσίασε το έργο στις άλλες ομάδες σε μορφή περίληψης και σε συνεργασία με τους υπεύθυνους εκπαιδευτικούς κατέληξαν στην «Ειρήνη» του Αριστοφάνη.

1-15 Μαρτίου: Πριν ξεκινήσουν οι πρόβες για την παράσταση, οι μαθητές αναζήτησαν πληροφορίες στο Διαδίκτυο για το έργο και το συγγραφέα και έφτιαξαν ένα ενημερωτικό φυλλάδιο, το οποίο μοιράστηκε σε όσους παρακολούθησαν την παράσταση. Το έντυπο αυτό μεταφράστηκε στα αγγλικά από τους μαθητές σε συνεργασία με την εκπαιδευτικό των Αγγλικών. Ενώ στον προγραμματισμό της δραστηριότητας το επόμενο βήμα ήταν η αναζήτηση υλικού για τους κωφάλαλους, αποφασίσαμε, λόγω των δυσκολιών που αντιμετωπίσαμε και θα τις αναφέρουμε αναλυτικά στη συνέχεια, να αφήσουμε προσωρινά αυτό το κομμάτι και να ξεκινήσουμε τις πρόβες.

15 Μαρτίου – Απρίλιος: Τα παιδιά στην αρχή πήραν μέρος σε παιχνίδια παντομίμας και αυτοσχεδιασμού, έτσι ώστε να γίνει σωστά η κατανομή των ρόλων. Επειδή το ενδιαφέρον για τον πρωταγωνιστικό ρόλο ήταν μεγάλο, αποφασίσαμε να γίνει κλήρωση ανάμεσα στους επικρατέστερους και έτσι έμειναν όλοι ευχαριστημένοι και συνεργάστηκαν με κέφι και ενθουσιασμό. Οι πρόβες γίνονταν κατά τη διάρκεια της ευέλικτης ζώνης.

Μάιος: Στο σημείο αυτό οι μαθητές μας είχαν μάθει τα λόγια τους και δούλευαν περισσότερο τις κινήσεις τους στη σκηνή. Επίσης, έγινε μια συζήτηση με τους μαθητές, όπου καθένας περιέγραφε πώς φανταζόταν την αμφίεσή του. Τα παιδιά προθυμοποιήθηκαν να φέρουν ρούχα και στολές από τα σπίτια τους, που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν για τις ανάγκες της παράστασης. Όλα αυτά συγκεντρώθηκαν στο σχολείο και πολλά τελικά αξιοποιήθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν στην παράσταση.

Ιούνιος: Τα παιδιά ήταν έτοιμα να ανέβουν στη σκηνή, αφού είχαν μάθει πολύ καλά τα λόγια τους. Καθώς η παράσταση αργούσε, αποφασίσαμε σε συνεργασία με τα παιδιά να ζωγραφίσουμε τις αφίσες της.

Αφού τελικά καταφέραμε να έρθουμε σε επάφη με ένα σχολείο κωφών από την Κέρκυρα, ενημερώσαμε τους μαθητές για την ιδιαιτερότητα των κωφών παιδιών και κάναμε μια συζήτηση για το πώς επικοινωνούν τόσο μεταξύ τους όσο και με τους ακούντες. Επίσης, οι μαθητές του σχολείου μας ετοίμασαν μεταξοτυπίες με

την αφίσα της παράστασης και αφιέρωση για τα παιδιά και τις δασκάλους τους. Στη συνέχεια προσκαλέσαμε το σχολείο κωφών να συμμετάσχει στην παράστασή μας. Αφού δέχτηκαν με μεγάλη προθυμία, αποφάσισαν να λάβουν μέρος στο κομμάτι του χορού. Έτσι με το δικό τους τρόπο είπαν, από κοινού με τα παιδιά που αποτελούσαν το χορό, ένα τραγούδι. Την επόμενη μέρα έγινε στο σχολείο μας ένα βιωματικό σεμινάριο, στο οποίο οι δασκάλους του ειδικού σχολείου, αφού εξήγησαν στα παιδιά τις ιδιαιτερότητες των κωφάλαλων, μοίρασαν στους μαθητές ωτοασπίδες, ώστε να μπουν στη θέση αυτών των παιδιών, καθώς και φωτοτυπίες με το αλφάβητο στη νοηματική. Τα παιδιά προσπάθησαν να μάθουν το όνομά τους στη νοηματική γλώσσα και στη συνέχεια έπαιξαν κάποια παιχνίδια, όπως κρεμάλα και παντομίμα. Στο τέλος έγινε μια συζήτηση για το τι τελικά αποκόμισαν τα παιδιά από όλη αυτή τη διαδικασία και με μεγάλη μας χαρά διαπιστώσαμε ότι κατάλαβαν πως όλοι είμαστε διαφορετικοί αλλά ίσοι.

Ο ενθουσιασμός των μαθητών και των καθηγητών ήταν μεγάλος. Επίσης, έντονο ήταν και το ενδιαφέρον των γονέων για συνεργασία και υποστήριξη της δραστηριότητας. Μεγάλη εντύπωση προκάλεσε τόσο ο τρόπος με τον οποίο τα παιδιά υποδέχτηκαν τους μαθητές του σχολείου κωφών όσο και οι προσπάθειες που έκαναν για να επικοινωνήσουν μαζί τους αλλά και για να συνεργαστούν για την παράσταση. Θα ήταν σημαντικό να συνεχιστεί η επικοινωνία μεταξύ των δύο σχολείων και να υπάρξει κοινή δράση στο μέλλον είτε μέσω του ΔΣΚ είτε μέσω άλλων προγραμμάτων, έτσι ώστε να γίνει βίωμα των μαθητών ότι η διαφορετικότητα των ανθρώπων δεν εμποδίζει τη μεταξύ τους επικοινωνία.

Λαμβάνοντας υπόψη τα χαρακτηριστικά του σχολείου μας, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η δραστηριότητα αυτή εντάχθηκε στο πλαίσιο των αναγκών του σχολείου μας και κυρίως ότι συνέβαλε στην προβολή του στην τοπική κοινότητα.

Τέλος, μέσω αυτής της δραστηριότητας οι μαθητές απέκτησαν θετική στάση απέναντι στην αποδοχή ατόμων με ειδικές ανάγκες και δεξιότητες επικοινωνίας και συνεργασίας τόσο μεταξύ τους, καθώς εργάστηκαν σε ομάδες, όσο και με τους μαθητές των ειδικών σχολείων. Επίσης, σημαντικό είναι το γεγονός ότι ευαισθητοποιήθηκε όλη η σχολική κοινότητα με σκοπό τη περαιτέρω δράση του σχολείου για συνεργασία με ειδικές ομάδες ανθρώπων.

5ο Γυμνάσιο Σερρών

«Ανακαλύπτοντας την προσβασιμότητα του σχολείου μας για άτομα με αναπηρία»

Αγγελική Αρβαντά (Καθηγήτρια Γεωπονίας, Νηπιαγωγός),
Αγγελική Σολάκη (Γυμνάστρια),
Ευάγγελος Τσακαλίδης (Καθηγητής Πληροφορικής)

Συντονίστρια: Μαρία Δρακοπούλου

Περίληψη

Υπάρχουν πάνω από 750 εκατομμύρια άτομα στον κόσμο που ανήκουν στην κατηγορία των ατόμων με ειδικές ανάγκες (ή αναπηρία). Στην Ελλάδα ένα στα δέκα παιδιά είναι άτομο με ειδικές ανάγκες. Από τα κύρια εμπόδια που αντιμετωπίζουν είναι η αρνητική στάση και η προκατάληψη της κοινωνίας.

Σύμφωνα με την Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες (Βαρδακαστάνης, 2003), η εκπαίδευση μπορεί και πρέπει να παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο για τη διάδοση του μηνύματος της κατανόησης και της αποδοχής των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, συμβάλλοντας στην απομάκρυνση των φόβων, των μύθων και των εσφαλμένων αντιλήψεων.

Με αφορμή το σοβαρό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν τα άτομα με προβλήματα αναπηρίας για την πρόσβαση στο σχολείο μας, με την εργασία αυτή προσπαθήσαμε να ενημερώσουμε και να ευαισθητοποιήσουμε τόσο τους μαθητές μας όσο και την ευρύτερη σχολική και τοπική κοινότητα. Με γνώμονα τη διαθεματική προσέγγιση συνδυάστηκαν δραστηριότητες που άπτονται στα διάφορα μαθήματα και στις εφαρμογές της σύγχρονης τεχνολογίας, ώστε να αντιμετωπιστεί η άγνοια των μαθητών που συμμετέχουν και να προβληθεί το θέμα

Λέξεις-κλειδιά

Προσβασιμότητα, αποδοχή, ειδικές ανάγκες, στερεότυπα, εκπαίδευση

Εισαγωγή

Ο όρος **αναπηρία** είναι γενικός και σηματοδοτεί την επικοινωνία σε σχέση με τα άτομα με λιγότερες ευκαιρίες λόγω των φυσικών/σωματικών και διανοητικών τους προσόντων.

Έτσι, «Άτομο με Ειδικές Ανάγκες» είναι αυτός που **δυσκολεύεται ή αδυνατεί** να απολαύσει όσα η κοινωνία μας **προσφέρει** και ταυτόχρονα δεν μπορεί και ο ίδιος να προσφέρει όσα θα ήθελε στην κοινωνία και στον εαυτό του. Οι αιτίες για τις παραπάνω δυσκολίες είναι οι **διαφορές** που έχουν αυτά τα άτομα σε σχέση με τα συνηθισμένα άτομα (Ψαθάς, 2009).

Με τον όρο **προσβασιμότητα** νοείται το χαρακτηριστικό του περιβάλλοντος που επιτρέπει σε όλα τα μέλη της κοινωνίας χωρίς διακρίσεις φύλου, ηλικίας και λοιπών χαρακτηριστικών (σωματική διάπλαση, δύναμη, αντίληψη κ.λπ.) να μπορούν αυτόνομα, με ασφάλεια και με άνεση να προσεγγίζουν και να χρησιμοποιούν τις προσφερόμενες υποδομές, υπηρεσίες και αγαθά.

Ωστόσο, αν και ένας στους δέκα ανθρώπους έχει κάποιου είδους αναπηρία, οι άνθρωποι νιώθουν συνήθως αμηχανία όταν συναντούν ένα τέτοιο άτομο. Εξαιτίας της ανεπαρκούς γνώσης των αναγκών τους και των περιορισμών τους, των τρόπων που προσφέρεται και λαμβάνεται βοήθεια και λόγω της προκατάληψης ή του φόβου για το άγνωστο, οι άνθρωποι είναι απρόθυμοι να επικοινωνήσουν και να προσφέρουν βοήθεια σε άτομα με αναπηρία.

Σύμφωνα με έρευνες επιστημόνων (όπως αναφ. στο Σκορδίλης, 2006), οι επιλογές βιβλίων στις σχολικές βιβλιοθήκες μέσης εκπαίδευσης στην Αμερική κατέδειξαν ότι η μεγάλη πλειονότητα των μυθιστορημάτων που δίνονταν στους μαθητές παρήγαν ψευδή, στερεοτυπική εικόνα για τον άνθρωπο με αναπηρία. Από την επιλογή των βιβλίων απουσίαζε πλήρως η πραγματική γνώση για την αναπηρία ακόμη και σε περιπτώσεις σχολείων που φιλοξενούσαν σημαντικό αριθμό μαθητών με αναπηρία.

Ακόμη και στην Ελλάδα, σύμφωνα με τα ευρήματα μεγάλης έρευνας που πραγματοποίησε το 2004 το περιοδικό *Ισοτιμία* του Πανελλαδικού Συνδέσμου Παραπληγικών και Κινητικά Αναπήρων, το 88% των ερωτηθέντων θεωρεί ότι υπάρχει έλλειψη εξειδικευμένης ενημέρωσης για θέματα αναπηρίας.

Όμως, σύμφωνα και με μια άλλη σειρά ερευνών που αφορούσε στα κόμικς, αποδεικνύεται ότι οι νέοι επηρεάζονται από στερεοτυπικές αντιλήψεις σχετικά με τα ΑΜΕΑ, αφού ξεκάθαρα ενισχύουν τη μεταφυσική αντίληψη ότι τα εξωτερικά χαρακτηριστικά ενός ανθρώπου χαρακτηρίζουν και την προσωπικότητα.*

Με αφορμή τις παραπάνω έρευνες και το γεγονός ότι το σχολείο μας είναι τελείως ακατάλληλο (πολλές σκάλες, διαφορετικά επίπεδα, έλλειψη ράμπας) για τα άτομα με κινητικά προβλήματα, αποτέλεσε πρόκληση η απαλλαγή των μαθητών μας από προκαταλήψεις και στερεότυπα, η ενημέρωσή τους και η δημιουργία, ή έστω η προσπάθεια, για ένα καλύτερο σχολείο.

* Για παράδειγμα, κανένας άνθρωπος με αναπηρία δεν παρουσιάζεται με ουδέτερο τρόπο ως μέσος άνθρωπος ή το ποσοστό των κακών ανθρώπων με αναπηρία είναι τριπλάσιο ή και τετραπλάσιο του αντίστοιχου των ανθρώπων χωρίς αναπηρία.

Σκοπός – Στόχοι

Ο συγγραφέας Πάολο Κοέλο στο βιβλίο του *Ημερολόγιο ενός Μάγου* αναφέρει ότι «όταν ταξιδεύεις προς ένα στόχο είναι ιδιαίτερα σημαντικό να προσέχεις το δρόμο σου. Αυτός μας διδάσκει τον καλύτερο τρόπο για να φτάσουμε στο σκοπό μας και μας πλουτίζει καθώς τον διατρέχουμε».

Στο «ταξίδι» του δικτύου σχολικής καινοτομίας που ξεκίνησε πέρυσι, ο «δρόμος» για την επίτευξη των σκοπών και των στόχων της περνά μέσα από τη χρήση των καινοτόμων μεθόδων. Αξίζει, λοιπόν, να μελετήσουμε πώς σχεδιάστηκε, πώς παρουσιάστηκε η μεθοδολογία του προγράμματος, πώς οι μαθητές οργάνωσαν την πορεία τους, τα όμορφα και τα δύσκολα σημεία της «διαδρομής».

Ως βασικός σκοπός του προγράμματος ορίστηκαν η ευαισθητοποίηση και η καλλιέργεια θετικών στάσεων εκ μέρους των μαθητών απέναντι στα άτομα που ίσως διαφέρουν από το σύνολο λόγω της ύπαρξης κάποιας αναπηρίας, η δημιουργία θετικής αυτοεικόνας από τον καθένα τους αλλά και η καταγραφή και η διάχυση των δράσεων αυτών στο ευρύτερο σχολικό και κοινωνικό σύνολο από τους ίδιους τους μαθητές.

Εφαρμογή

Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε με τη μέθοδο Project, που αποτελεί μια αξιολογή εναλλακτική διδακτική πρόταση και παράλληλα μια παιδαγωγική καινοτομία, καθώς τα σχέδια εργασίας (projects) παρέχουν γόνιμο έδαφος για την απόκτηση της γνώσης βιωματικά (Ματσαγγούρας, 2004), ενώ προϋποθέτουν την ανάληψη πρωτοβουλίας, την ερευνητική μάθηση, την ομαδική εργασία, την αλλαγή του ρόλου του καθηγητή από κύριο καθοδηγητή σε συντονιστή και εμπυχωτή της εργασίας. Έτσι:

Το πρόγραμμά μας υλοποιήθηκε ύστερα από τη σύμφωνη γνώμη των ιδίων των μαθητών και των εμπλεκόμενων καθηγητών – ένα μέρος του στο χώρο του σχολείου και ένα εκτός διδακτικού ωραρίου.

Το πρόγραμμα προσφερόταν για να συνεργαστούν πολλές ειδικότητες. Γι' αυτό επιδιώξαμε να υπάρξει συνεργασία με όσον το δυνατόν περισσότερους εκπαιδευτικούς του σχολείου μας, και κυρίως με το διευθυντή, συντονισμός δραστηριοτήτων, λήψη αποφάσεων, δημιουργία όρων συναίνεσης, κατανομή ευθυνών, σε όλες τις πτυχές της μαθησιακής διαδικασίας και μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων σε αυτήν. Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες πραγματοποιήθηκαν στο μάθημα της φυσικής αγωγής, της πληροφορικής, των καλλιτεχνικών, των κειμένων της νεοελληνικής λογοτεχνίας (όπου είναι και το προσφορότερο πεδίο έρευνας, για το διαχρονικό πρόβλημα δημόσιας παρουσίας του ανθρώπου με αναπηρία) με την ενεργή εμπλοκή σε όλες τις φάσεις της υπευθύνου της σχολικής βιβλιοθήκης.

Συμμετείχαν 84 μαθητές από τα τέσσερα τμήματα της Α' Γυμνασίου (Α2, Α3, Α4, Α5), στην αρχή κάποιοι από αυτούς με δισταγμό, στην πορεία όμως με όλο και πιο ενεργή συμμετοχή.

Αρχικά έγινε συζήτηση, με σκοπό μέσα από το διάλογο να ξεκινήσει η ευαισθητοποίηση των μαθητών μας. Μοιράστηκαν ερωτηματολόγια για να προσδιοριστεί το επίπεδο των γνώσεών τους για το θέμα που διαπραγματευόμαστε. Από την επεξεργασία των ερωτηματολογίων φάνηκε ότι υπήρχε κάποια αμηχανία και προκατάληψη στην αντιμετώπιση των ατόμων με αναπηρία, παρότι στη συζήτηση όλοι δήλωσαν ότι δεν αντιμετωπίζουν πρόβλημα στο να δεχτούν ως όμοιό τους ένα τέτοιο άτομο.

Οι μαθητές κάθε τμήματος χωρίστηκαν σε τέσσερις ομάδες των πέντε ατόμων, ανάλογα με το θέμα που έπρεπε να διαπραγματευτούν. (Συγκέντρωσης υλικού, δημοσιογραφική, καλλιτεχνική, πληροφορικής.) Αφού ορίστηκε ο συντονιστής για την κάθε ομάδα και έγινε το συμβόλαιο για τα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις του κάθε μέλους, ξεκίνησε η υλοποίηση του προγράμματος. Στο τέλος κάθε μήνα γίνονταν συναντήσεις όλων των ομάδων εκτός ωραρίου (ή εκμεταλλευόμασταν γιορτές, εκδρομές) για να διαπιστωθεί η πορεία του προγράμματος και να επισημανθούν οι παραλήψεις κ.λπ.

Για τη βελτίωση και την ανατροφοδότηση του προγράμματος καθ' όλη τη διάρκεια οι μαθητές κρατούσαν σημειώσεις από τις συναντήσεις και κατέγραφαν πληροφορίες για τα εμπόδια και τις δυσκολίες που συναντούσαν, αλλά και τις πιο ευχάριστες και δημιουργικές φάσεις του προγράμματος.

Προσπαθήσαμε μέσα από βιωματικά κυρίως παιχνίδια να ευαισθητοποιήσουμε τους μαθητές μας, αλλά και να τους προτρέψουμε να βιώσουν οι ίδιοι πώς νιώθουν οι συμμαθητές και γενικότερα οι συνάνθρωποί τους με αναπηρία, όταν βρίσκονται σε χώρους με περιορισμένη προσβασιμότητα και προσπελασιμότητα.

Για το λόγο αυτόν πραγματοποιήθηκαν αγώνες με αναπηρικό αμαξίδιο, έγινε περιήγηση στο σχολείο με πατερίτσες για να αντιληφθούν τις δυσκολίες προσβασιμότητας, σχεδίασαν την κάτοψη του σχολείου και έκαναν τις προτάσεις τους σε χαρτόνια για την εύκολη πρόσβαση στους χώρους του.

Πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις στο ειδικό σχολείο, στη Δημόσια Βιβλιοθήκη και στη βιβλιοθήκη του ΤΕΙ Σερρών, που είναι κτίρια καινούργια και σχεδιασμένα με τέτοιο τρόπο, ώστε να δίνουν το δικαίωμα πρόσβασης σε όλους τους πολίτες ανεξαρτήτως προβλήματος.

Έγινε η προβολή του DVD *Ανάδυση* και ακολούθησε ομιλία από τον Παραολυμπιονίκη της κολύμβησης Α. Ταξιλδάρη στο πλαίσιο της Παραολυμπιακής ημέρας, πρόγραμμα που υλοποιεί το ΤΕΦΑΑ Σερρών.

Συνέταξαν κείμενο (με τη βοήθεια του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων) με συγκεκριμένες προτάσεις που αφορούν στην προσβασιμότητα στο σχολείο των ατόμων με κινητικές αναπηρίες, το οποίο παρέδωσαν στους υπεύθυνους του δήμου και της νομαρχίας. Ταυτόχρονα έγινε ενημέρωση και του προέδρου της ΕΛΜΕ Σερρών.

Τέλος, μέσα από τη συζήτηση κατατέθηκαν η εμπειρία των μαθητών και ό,τι αποκόμισαν από τη διεξαγωγή του προγράμματος.

Πρέπει να αναφερθεί ότι εξαιτίας της ασφυκτικής πίεσης του αναλυτικού προγράμματος και του χρόνου που είχαμε στη διάθεσή μας (ευρωεκλογές, νωρίτερα οι σχολικές εξετάσεις κ.λπ.), υπήρξαν κάποιες αποκλίσεις από τον αρχικό σχεδιασμό. Για το λόγο αυτόν δεν μπορέσαμε να πραγματοποιήσουμε την ημερίδα που σχεδιάζαμε, με την υλοποίηση της οποίας αποβλέπαμε στη διάχυση των αποτελεσμάτων του προγράμματος στην ευρύτερη τοπική κοινότητα. Επίσης, η ενημέρωση και η διανομή εκπαιδευτικού υλικού δεν ολοκληρώθηκαν για τους λόγους που προαναφέρθηκαν.

Αποτίμηση – Συμπεράσματα

Ως καινοτομία του προγράμματος θεωρούμε:

- τη διαρκή ευαισθητοποίηση των μαθητών του σχολείου μας, αλλά και ολόκληρης της μαθητικής κοινότητας από τους συμμαθητές τους που συμμετείχαν στο πρόγραμμα, οι οποίοι από εδώ και πέρα θα λειτουργούν ως πολλαπλασιαστές στο θέμα αυτό (γι' αυτό επιλέξαμε μαθητές της Α' Γυμνασίου), αλλά και από την ένταξη στο σχολικό πρόγραμμα ενοτήτων που προάγουν το πρόγραμμα, π.χ., παραολυμπιακά αθλήματα στο μάθημα της φυσικής αγωγής,
- τις προτάσεις των μαθητών για την προσβασιμότητα του σχολείου τους.

Δώσαμε νόημα στη λέξη σχολείο, ενώ οι μαθητές με την ενεργή και τη συναισθηματική συμμετοχή τους συνειδητοποίησαν πως ό,τι κάνουν αφορά στο «σχολείο τους», το δικό τους σχολείο. Η δημιουργία ράμπας στο σχολείο με την έναρξη της νέας σχολικής χρονιάς αποτελεί δική τους κατάκτηση.

Το ΔΣΚ μπορεί να γίνει κινητήριο μοχλός για την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, αρκεί το εκπαιδευτικό σύστημα να επιβραβεύει τέτοιες προσπάθειες και να τις προωθεί. Η πλειονότητα των εκπαιδευτικών δεν ήξεραν και δεν είχαν ξανακούσει για ΔΣΚ. Όσοι συνεργάστηκαν δήλωσαν ευχάριστα έκπληκτοι και βρήκαν το πρόγραμμα ενδιαφέρον, ενώ όσον αφορά στους μαθητές, η ανταπόκρισή τους ήταν ενθαρρυντική και αυτό θεωρούμε ότι είναι και το σημαντικό κριτήριο μέτρησης της αποτελεσματικότητας.

Διάχυση υπήρξε από τους μαθητές καθώς προχωρούσε το πρόγραμμα και από την ευχάριστη μορφή που πήραν τα βιωματικά παιχνίδια και οι αγώνες που πραγματοποιούνταν κυρίως κατά τη διάρκεια του μαθήματος της φυσικής αγωγής. Υπήρξε ενδιαφέρον και από τους γονείς, οι οποίοι είχαν ενημερωθεί με επιστολή στην έναρξη του προγράμματος.

Συμπερασματικά, ο σεβασμός στη διαφορετικότητα και η ίση μεταχείριση πρέπει να διαμορφώνουν την πραγματικότητα που αντανάκλαται στην καθημερινή ζωή όλων των πολιτών. Οι σχετικές με την αναπηρία προκαταλήψεις και τα στερεότυπα έχουν βαθιές ρίζες. Η ζητούμενη προσαρμογή δεν μπορεί να επιβληθεί με εντολές

ούτε να γεννηθεί από τη μια στιγμή στην άλλη. Χρειάζεται στρατηγική, σταδιακά βήματα προς τη σωστή κατεύθυνση με βασικό εργαλείο τη γνώση.

Στο νέο σχολείο πρέπει να τονιστούν οι ανάγκες της διαφορετικότητας ως πρωτεύουσας αξίας, οι ανάγκες προσέγγισης της ανθρώπινης πολυμορφίας ως πλούτου και αξεπέραστης ομορφιάς, η ανάγκη προσαρμογής των ατόμων και της κοινωνίας στους νέους ρυθμούς αλλαγών.

Βιβλιογραφία

Δελτίο πληροφοριών Ειδικής Αγωγής, (1994), Δ/νση Ειδ. Αγωγής, Αθήνα.

Βαρδακαστάνης Γ., (2003), *Ευρωπαϊκό έτος Ατόμων με Αναπηρία*, Μέγαρο Μουσικής ΕΣΑΕΑ.

Κοέλο, Π., (2000), *Ημερολόγιο ενός Μάγου*, Αθήνα, Λιβάνης.

Ματσαγγούρας, Η., (2004), *Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία και Μάθηση*, Αθήνα, Γρηγόρης.

Παντελιάδου, Σ., (2000), *Μαθησιακές Δυσκολίες & Εκπαιδευτική Πράξη. Τι και Γιατί*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

Περιοδικό Ισοτιμία, Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο <http://www.pasipka.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=40>

Σκορδίλης, Α., Επιμ., (2006), *Θέματα αναπηρίας και ΜΜΕ*. Δημοσιογραφικός οδηγός, ΓΓΕ, Αθήνα.

Χρηστάκης, Κ. (2001), *Προβλήματα συμπεριφοράς στη σχολική ηλικία. Εκτίμηση, πρόληψη, καταγραφή, αντιμετώπιση*. Αθήνα, Ατραπός.

Ψαθάς, Δ. (2009), *Κοινωνική επανένταξη, υποστήριξη ατόμων με ειδικές ανάγκες*. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο <http://www.inarcadia.gr/news/arthra/ekpaid/koinerpanamea1.pdf>

Υπουργείο μεταφορών. <http://www.yme.gr/>

26ο Δημοτικό Σχολείο Αχαρνών - Ολυμπιακό Χωριό

«Όλοι μαζί και διαφορετικοί: Η προσέγγιση της διαφορετικότητας στο σχολικό περιβάλλον»

*Βασιλική Καρακώστα (Δασκάλα),
Μαρία Κουλογεωργίου (Δασκάλα),
Παναγιώτης Σιώκης (Δάσκαλος),
Ασημία Καλαμπόγια (Δασκάλα),
Ασπασία Μικρούλη (Δασκάλα)*

Συντονιστής: Δημήτρης Σωτηρόπουλος

Περίληψη

Η διαφορετικότητα των μαθητών είναι ένα από τα θέματα που έχει να αντιμετωπίσει το σύγχρονο σχολείο. Τα παιδιά πηγαίνουν σε αυτό μεταφέροντας ιδιαιτερότητες και ανισότητες που οφείλονται σε δύο κυρίως παράγοντες:

α) στο κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον: η κοινωνική προέλευση, η εθνική καταγωγή και η οικογενειακή κατάσταση συντελούν στο να αποκτήσει το παιδί συγκεκριμένες συνθήκες ζωής και να υιοθετήσει αξίες, πρότυπα και τρόπους συμπεριφοράς που πιθανώς να αποκλίνουν από εκείνα που επικρατούν στο εκπαιδευτικό περιβάλλον,

β) στα ιδιαίτερα ατομικά χαρακτηριστικά: η ποιότητα και η ποσότητα των εμπειριών τις οποίες αναζητά στο περιβάλλον του, ο βαθμός και οι ρυθμοί της ανάπτυξής του (σωματικής, γνωστικής, συναισθηματικής και κοινωνικής), τα κίνητρά του, η αυτοεκτίμησή του, οι προσδοκίες του, θεωρούνται βασικοί παράγοντες που συντελούν στο να διαμορφώσει κάθε παιδί τη δική του ιδιαιτερότητα.

Σε αυτό το πλαίσιο, η επιλογή του θέματος «Όλοι μαζί και διαφορετικοί» έγινε με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της σχολικής μας μονάδας. Σε αυτήν φοιτούν μαθητές με διαφορετικά εθνοπολιτιστικά χαρακτηριστικά, με σωματικές αναπηρίες και προβλήματα συμπεριφοράς.

Με το πρόγραμμά μας, στο Δίκτυο Σχολικής Καινοτομίας, γίνεται προσπάθεια να εισαχθούν στην εκπαιδευτική πρακτική η αλληλεπίδραση, η αλληλεγγύη, ενώ αποδίδεται στον πολιτισμό η πλήρης σημασία του ως δυναμικού συνόλου που εμπεριέχει τρόπους ζωής, συμβολισμούς και αξίες, χωρίς εμμονή στις εθνικές,

γλωσσικές ή θρησκευτικές διαφορές, αλλά με μια τάση αποδοχής και αναγνώρισης ιδιαιτεροτήτων στη σχολική κοινότητα και κατ' επέκταση στην κοινωνία.

Σχεδιασμός-εφαρμογή και αποτίμηση της εκπαιδευτικής μας δραστηριότητας

Η δράση μας ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 2008 και ολοκληρώθηκε τον Ιούνιο του 2009. Σε αυτήν έλαβαν μέρος τμήματα της Α', Β', Ε' και ΣΤ' τάξης, καθώς και μαθητές που διδάσκονταν την αγγλική γλώσσα στο ολοήμερο σχολείο. Ο στόχος του προγράμματος γνωστοποιήθηκε στο σύλλογο διδασκόντων και αποτέλεσε αντικείμενο διαλόγου. Μέσα από την αλληλεπίδραση, τη συνεργασία και την ανταλλαγή απόψεων συζητήθηκαν οι τρόποι οργάνωσης και υλοποίησης του προγράμματος. Η επιλογή των θεματικών και του περιεχομένου της δραστηριότητας έγινε με βάση τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες των μαθητών, και ενσωματώνουν τις διαστάσεις της σχολικής καινοτομίας.

- Οι μαθητές των μικρότερων τάξεων έγραψαν προτάσεις, παρουσιάζοντας τον εαυτό τους γραπτά και εικαστικά, έμαθαν τραγούδια για την ειρήνη και τα δικαιώματα των παιδιών. Μέσα από τα παιχνίδια ρόλων και τη δραματοποίηση απέκτησαν θετική στάση απέναντι στο διαφορετικό χρώμα, στο διαφορετικό τρόπο ζωής, στη διαφορετική θρησκεία των ανθρώπων και κυρίως απέναντι στις διάφορες πληθυσμιακές ομάδες που ζουν στη χώρα μας. Η δραστηριότητα «Έλα στη θέση μου για μία μέρα» (ζωγράφισαν με το στόμα, ψηλάφισαν τα γράμματα και γνώρισαν τη μέθοδο Braille) τους έδωσε τη δυνατότητα να κατανοήσουν ότι όλοι έχουμε τις ίδιες ανάγκες και τα ίδια δικαιώματα ανεξάρτητα από τη σωματική μας διάπλαση, το χρώμα, τη θρησκεία, τον τρόπο ζωής.
- Οι μεγαλύτεροι μαθητές, αφού συγκέντρωσαν και αξιολόγησαν πληροφορίες από έντυπα και ψηφιακά μέσα, γνώρισαν τον τρόπο ζωής, τις συνήθειες των ανθρώπων που προέρχονται από άλλες χώρες και πολιτισμούς. Ενημερώθηκαν για τις οργανώσεις που βοηθούν παιδιά που έχουν ανάγκη (Unicef, ActionAid, Το Χαμόγελο του Παιδιού) και οργάνωσαν το δικό τους κουμπαρά αγάπης και ελπίδας. Επικοινωνήσαν μέσω Διαδικτύου με τη Unicef, η οποία τους απέστειλε ενημερωτικό οπτικοακουστικό υλικό για τα δικαιώματα του παιδιού και κάλεσαν το Χαμόγελο του παιδιού σε μια εκδήλωση ενημέρωσης και αγάπης. Συνεργάστηκαν με μαθητές μικρότερων τάξεων, στους οποίους διάβασαν βιβλία για τη διαφορετικότητα. Στη γιορτή για τη λήξη του σχολικού έτους οι μαθητές της Α' και της ΣΤ' τάξης δραματοποίησαν μέρος του βιβλίου της Ζ. Σαρρή *Το γαϊτανάκι*, στέλνοντας μηνύματα αγάπης και ειρήνης στην τοπική κοινωνία. Μέρος του προγράμματός μας έχει αναρτηθεί στο δικτυακό τόπο του σχολείου μας (<http://1dim-olympic.att.sch.gr/>).

Αποτίμηση δραστηριότητας

Παρά το μεγάλο αριθμό των παιδιών και των εκπαιδευτικών, υπήρξε εξαιρετική συνεργασία. Τα παιδιά έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον, καθώς στο σχολείο μας φοιτούν μαθητές με διαφορετικά εθνοπολιτιστικά χαρακτηριστικά, μαθητές με σωματικές αναπηρίες και προβλήματα συμπεριφοράς. Το σημαντικό είναι ότι μαθητές από διαφορετικές τάξεις γνωρίστηκαν και συνεργάστηκαν σε κλίμα αμοιβαίου σεβασμού και αλληλεγγύης. Διατηρήθηκαν γέφυρες επικοινωνίας με τις οικογένειες αλλοδαπών μαθητών μας, που μοιράστηκαν μαζί μας στοιχεία από τον πολιτισμό τους. Η συνεργασία με τους περισσότερους εκπαιδευτικούς αποτέλεσε καινοτομία για το σχολείο μας. Για πρώτη φορά μέσα από το Δίκτυο Σχολικής Καινοτομίας έγινε προσπάθεια συνεργασίας μεταξύ των ατόμων που απαρτίζουν τη σχολική μονάδα, του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων και των διαφόρων τοπικών φορέων. Το Ολυμπιακό Χωριό υποδέχτηκε σε ελάχιστο χρόνο περίπου δέκα χιλιάδες κατοίκους, με διαφορετική προέλευση και χωρίς κοινά οράματα και σχεδιασμό και το σχολείο μας προσπάθησε να γίνει πόλος έλξης και κοινωνικής συνοχής.

Οι εκπαιδευτικοί των μικρότερων τάξεων και οι εκπαιδευτικοί των τριών μεγαλύτερων συνεργάστηκαν, έθεσαν στόχους και πρότειναν δραστηριότητες που εντάσσονταν στο συγκεκριμένο πρόγραμμα. Ήρθαν σε επαφή και εξοικειώθηκαν σε κάποιο βαθμό με την ηλεκτρονική πλατφόρμα. Στο τέλος κάθε μήνα συζητούσαν για το αν οι στόχοι που τέθηκαν πραγματοποιήθηκαν, ποια προβλήματα παρουσιάστηκαν ή αν υπάρχει διαφοροποίηση των στόχων. Ο σύλλογος γονέων και κηδεμόνων ενημερώθηκε για τη δραστηριότητα του σχολείου μας και η βοήθειά του ήταν πολύτιμη. Ο σχολικός μας σύμβουλος πληροφορήθηκε για τις δραστηριότητες και παρευρέθηκε στη γιορτή για το παιδί στο σχολείο μας. Η γιορτή για τη λήξη του σχολικού έτους με τίτλο «Ταξιδεύοντας στον κόσμο» έδωσε την ευκαιρία στους μαθητές μας να παρουσιάσουν τις εργασίες τους.

Ο πρωταρχικός μας στόχος ήταν η εμπλοκή των μαθητών και των εκπαιδευτικών σε συνεργατικές-ομαδικές δραστηριότητες, καθώς στο σχολείο μας φοιτούν περίπου 300 παιδιά και εργάζονται 25 εκπαιδευτικοί. Το γεγονός ότι συνεργάστηκαν και παρουσίασαν όλοι οι συμμετέχοντες τις εργασίες τους ήταν πολύ ευχάριστο. Η πιο σημαντική συμβολή του Δικτύου ήταν η εμπλοκή του ολόημερου σχολείου σε μια κοινή δραστηριότητα.

Βιβλιογραφία

1. Γεωργογιάννης, Π. (1999), *Θέματα Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Gutenberg.
2. Γκόβαρης, Χ. (2001), *Εισαγωγή στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Ατραπός.
3. Cave, Cathryn (1997), *Το κάτι άλλο*. Αθήνα: Πατάκη.
4. Καραγιάννη, Μ. (2004), *Ερυθρούλης, το κόκκινο αστέρι*. Αθήνα: Διάπλασης

5. Νικολούδη, Φ. (2000), *Το Χαρούμενο Λιβράδι*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
6. Parekh, B. (1997), *Η έννοια της πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης*. Στο: S.Modgil, G.Verma, K. Mallick, C. Modgil (eds), *Πολυπολιτισμική Εκπαίδευση. Προβληματισμοί-Προοπτικές*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
7. Ramsey, P. (1987), *Teaching and learning in a diverse world: Multicultural education of young children*. New York: Teachers College Press.
8. Σαρρή, Ζ. (1992), *Το γαϊτανάκι*. Αθήνα: Πατάκη.
9. UNICEF (2002), *Μια ζωή σαν τη δική μου: Πώς ζουν τα παιδιά σε όλο τον κόσμο*. Αθήνα: Πατάκη.
10. Χρυσafίδης, Κ. (1994), *Βιωματική- Επικοινωνιακή Διδασκαλία. Η Εισαγωγή της Μεθόδου Project στο Σχολείο*. Αθήνα: Gutenberg.
11. Χρυσοχόου, Ξ. (2005), *Πολυπολιτισμική Πραγματικότητα. Οι κοινωνιοψυχολογικοί προσδιορισμοί της πολιτισμικής πολλαπλότητας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

Γυμνάσιο Αγίας Παρασκευής Λέσβου

«Η διαφορετικότητα και οι μορφές της»

Ευστράτιος Πάτσιας (Φιλόλογος),
Ανδρονίκη Παπαδημητρίου (Φιλόλογος)

Συντονιστής: Παντελής Αντωνίου

Περίληψη

Βασικός σκοπός ήταν η ευαισθητοποίηση και η καλλιέργεια θετικών στάσεων εκ μέρους των μαθητών απέναντι σε διάφορες μορφές διαφορετικότητας, η δημιουργία θετικής αυτοεικόνας από τον καθένα τους αλλά και η καταγραφή και η διάχυση των δράσεων αυτών στο ευρύτερο σχολικό και κοινωνικό σύνολο από τους ίδιους τους μαθητές.

Περιγραφή

Στη δραστηριότητα συμμετείχαν μαθητές από την Α΄, Β΄ και Γ΄ τάξη του Γυμνασίου Αγίας Παρασκευής. Έπειτα από συζήτηση με τους μαθητές και διερεύνηση των ενδιαφερόντων τους, δόθηκε έμφαση στις εξής συνιστώσες:

- Διαφορετική εθνικότητα
- Αναπηρία
- Εικόνα σώματος

Στο πλαίσιο του προγράμματος μιλήσαμε για τα δικαιώματα του ανθρώπου και του παιδιού και οι μαθητές της ομάδας κατασκεύασαν αφίσα και σχετικό έντυπο, τα οποία παρουσίασαν στους συμμαθητές τους με αφορμή τις δύο παγκόσμιες ημέρες για τα δικαιώματα του ανθρώπου και του παιδιού.

Κατά την έναρξη του προγράμματος, στην ενότητα «Διαφορετική Εθνικότητα», καταγράψαμε τις προσωπικές μας προκαταλήψεις απέναντι στους αλλοδαπούς, τις οποίες στη συνέχεια αναπαραστήσαμε σε μορφή γελοιογραφίας. Μετά την ολοκλήρωση της ενότητας, επαναλάβαμε την παραπάνω δραστηριότητα για να εξετάσουμε και να σχολιάσουμε τυχόν αλλαγές που έχουν προκύψει.

Επίσης, πραγματοποιήσαμε έρευνα με τους μαθητές με στόχο να διερευνηθούν οι στάσεις των κατοίκων της περιοχής απέναντι στους αλλοδαπούς. Το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήσαμε ήταν το ερωτηματολόγιο κλειστών και ανοικτών ερωτήσεων, το οποίο δημιουργήθηκε από τους ίδιους τους μαθητές και μετά τη συμπλήρωσή του έγινε αντικείμενο επεξεργασίας με την καθοδήγηση και των υπεύθυνων καθηγητών.

Τα συμπεράσματα, όπως προκύπτουν και από τη φόρμα των ποσοτικών αποτελεσμάτων της έρευνάς μας, ήταν τα εξής:

- Το μεγαλύτερο ποσοστό πιστεύει ότι έχουμε τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες υποχρεώσεις με τους αλλοδαπούς. Επίσης, όλοι ανεξαρτήτως εθνικότητας είμαστε ισότιμοι απέναντι στο νόμο και στην επιβολή των ποινών.
- Από την άλλη πλευρά, σε κοινωνικό επίπεδο, το υψηλότερο ποσοστό πιστεύει ότι η θέση των αλλοδαπών στην κοινωνία δεν είναι ισότιμη με τους ντόπιους αλλά κατώτερη. Οι περισσότεροι μπορούν να δεχτούν τους αλλοδαπούς στο σπίτι τους και δεν έχουν πρόβλημα τα παιδιά τους να αναπτύσσουν φιλικές σχέσεις με αλλοδαπούς μαθητές που τυχόν φοιτούν στο σχολείο. Θα παρείχαν βοήθεια σε αλλοδαπό που θα την είχε ανάγκη και πιστεύουν ότι και κάποιος αλλοδαπός θα τους βοηθούσε, αν και υπάρχει η υπόνοια κάποιας δυσπιστίας ως προς αυτό. Από την άλλη πλευρά, δεν θα ήθελαν τα παιδιά τους να συνάψουν στενότερες σχέσεις ή να προβούν σε γάμο με κάποιον αλλοδαπό. Σε αυτή την περίπτωση θα προσπαθούσαν να τα μεταπείσουν. Τέλος, η πλειονότητα δεν θα ήθελε κάποιος αλλοδαπός να ανέλθει στην κοινωνική ιεραρχία και να αναλάβει υψηλό κοινωνικό αξίωμα.
- Σε εργασιακό επίπεδο, μεγάλο ποσοστό υποστηρίζει ότι οι αλλοδαποί έχουν δικαίωμα στην εργασία, προτιμούν όμως να είναι –όπως χαρακτηριστικά υποστήριξαν– στη δούλεψη των ντόπιων και δεν δέχονται το αντίθετο.
- Τέλος, τα προβλήματα που θεωρούν ότι έχουν οι αλλοδαποί είναι κατά σειρά σπουδαιότητας: ο ρατσισμός, η μοναξιά, η έλλειψη εργασίας, η δυσκολία προσαρμογής, δυσκολίες που σχετίζονται με την εύρεση κατοικίας, η ανασφάλεια και το αίσθημα κατωτερότητας.

Γενικά, όπως προκύπτει από τα παραπάνω, οι κάτοικοι της περιοχής προσπαθούν να αντιμετωπίσουν ισότιμα τους αλλοδαπούς σε νομικό και ευρύτερο κοινωνικό επίπεδο. Παρ' όλα αυτά είναι ακόμα δύσπιστοι απέναντί τους, καθώς διστάζουν να αναπτύξουν μαζί τους στενότερες κοινωνικές σχέσεις και να αποδεχτούν ενδεχόμενη κοινωνική τους ανέλιξη.

Στην ενότητα «Αναπηρία», οι μαθητές ήρθαν σε επαφή με διάφορες μορφές αναπηρίας και με τα θέματα της ένταξης και της προσβασιμότητας. Επίσης, μέσα από βιωματικά παιχνίδια χρησιμοποίησαν τη συμβολική γλώσσα επικοινωνίας Makaton με στόχο την ευαισθητοποίησή τους στη διαδικασία εναλλακτικής επικοινωνίας.

Στην τελευταία ενότητα «Η εικόνα του σώματος», μέσα από κείμενα της Παγκόσμιας Επιτροπής Υγείας, από υλικό που συγκεντρώσαμε όλοι μαζί μέσω του Διαδικτύου, αλλά και από προσωπικά βιώματα, οι μαθητές ήρθαν σε επαφή με τα προβαλλόμενα πρότυπα ομορφιάς, την πίεση που ασκούν και τους κινδύνους που επιφυλάσσει για την υγεία μας η προσπάθεια εναρμόνισης με αυτά.

Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Άμφισσας

«Μοιράζομαι σκέψεις και συναισθήματα με την παρέα μου στο σχολείο»

Αμαλία Παπαϊωάννου (Διευθύντρια),
Βασιλική Γρηγοριάδη (Δασκάλα Ειδικής Αγωγής),
Λεωνή Καραγιάννη (Δασκάλα Ειδικής Αγωγής),
Ελισάβετ Στεφανίδου (Δασκάλα Ειδικής Αγωγής),
Βασιλική Τσιμπούκα (Δασκάλα Ειδικής Αγωγής)

Συντονιστής: Αθανάσιος Παπαδόπουλος

Περίληψη

Με τη δραστηριότητα αυτή επιδιώχθηκε η ανάπτυξη κοινωνικών και συναισθηματικών σχέσεων τόσο ανάμεσα στους μαθητές του σχολείου μας όσο και μεταξύ μαθητών και δασκάλων. Σκοπός ήταν οι μαθητές μας να μάθουν να επικοινωνούν με τους συνομηλίκους τους και τους «σημαντικούς ενήλικες» του άμεσου περιβάλλοντός τους, να μεταφέρουν τις εμπειρίες τους στην ομάδα της «παρέας», να εκφράζουν, κατά το δυνατόν, τις ανάγκες τους, να συνειδητοποιούν και να εξωτερικεύουν λεκτικά τα συναισθήματά τους. Για τις ανάγκες της καινοτόμου αυτής δράσης χρησιμοποιήθηκαν ποικίλες τεχνικές και παιχνίδια κοινωνικο-συναισθηματικής καλλιέργειας και ανάπτυξης με σχεδιασμό και καταγραφή δραστηριοτήτων σε τακτή εβδομαδιαία βάση.

Περιγραφή του προγράμματος

Παρατηρώντας τις ενδοσχολικές σχέσεις των παιδιών μεταξύ τους, αλλά και με τους ενήλικες, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα ατομικά στοιχεία του χαρακτήρα κάθε παιδιού, αλλά και τη συνολική «εικόνα» των παιδιών, και με δεδομένη την ανάγκη για κοινωνικοποίηση και επικοινωνία των παιδιών αυτών, θελήσαμε να προάγουμε το νόημα και τη χρησιμότητα της «παρέας».

Στο πρόγραμμα «Μοιράζομαι συναισθήματα και σκέψεις με την παρέα μου» συμμετείχαν όλοι οι μαθητές, έξι (6) κορίτσια και δεκατρία (13) αγόρια και δημιουργήθηκαν αυτές οι δύο (2) ομάδες με κριτήριο το φύλο. Επίσης, συμμετείχαν όλοι οι εκπαιδευτικοί του σχολείου, η διευθύντρια, καθώς και το ειδικό βοηθητικό προσωπικό. Οι συναντήσεις που πραγματοποιούνταν ήταν τακτικές, ενταγμένες πλήρως στο σχολικό πρόγραμμα και έτσι οι «παρέες» λάμβαναν χώρα δύο (2) φορές την εβδομάδα, με κάθε συνάντηση να διαρκεί μία (1) σχολική ώρα. Στις συναντήσεις αυτές, το «θέμα»

συζήτησης προέκυπτε από την καθημερινή σχολική και εξωσχολική ζωή τους. Πραγματοποιήθηκε ενημέρωση των γονέων, από τους οποίους υπήρξε συναίνεση για την υλοποίηση του προγράμματος, αλλά δεν έγινε εμπλοκή προσώπων εκτός σχολείου για λόγους εχεμύθειας προς την προσωπική ζωή των παιδιών, αλλά και για τη δημιουργία ενός κλίματος απόλυτης εμπιστοσύνης.

Επιλογή του προγράμματος

Ο κυριότερος λόγος για την επιλογή του θέματος ήταν η κοινωνική ανάπτυξη των μαθητών και κατ'επέκταση:

- Η προαγωγή της κοινωνικοποίησής τους
- Η συναισθηματική τους αποφόρτιση
- Η ελεύθερη έκφραση επιθυμιών και ανησυχιών
- Η αποδοχή από την ομάδα
- Η ενίσχυση της αυτοπεποίθησής τους και κατά συνέπεια της θετικής εικόνας για τον εαυτό τους
- Η συνεργασία και η συλλογική δράση
- Η προαγωγή θετικού κλίματος στο σχολικό περιβάλλον

Στόχοι του προγράμματος

Οι στόχοι που τέθηκαν για τη διεκπεραίωση του προγράμματος ήταν:

- Η ανάπτυξη ανεκτικότητας, κατανόησης, συναίσθησης εαυτού και ενσυναίσθησης-αντίληψης της θέσης των άλλων
- Η ανάπτυξη ικανότητας προσεκτικής ακρόασης και νοητικής επεξεργασίας πληροφοριών
- Η καλλιέργεια ευελιξίας της σκέψης, ανακατασκευής της γνώμης
- Η ανάπτυξη της ικανότητας διερεύνησης των προβλημάτων και εξεύρεσης πιθανών λύσεων
- Η βελτίωση της έκφρασης των μαθητών μέσα από το διάλογο (ακριβής έκφραση, συζήτηση με επιχειρήματα-αιτιολόγηση)
- Ο εμπλουτισμός του λεξιλογίου
- Η χρήση σωστής σύνταξης και η σαφήνεια στον προφορικό λόγο
- Η συζήτηση για νέα-διαφορετικά θέματα
- Η ανάπτυξη κριτικής και αυτοκριτικής σκέψης

Μέθοδοι εφαρμογής του προγράμματος

Οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του προγράμματος ήταν οι παρακάτω:

- Ελεύθερη έκφραση, λεκτική και σωματική αναπαράσταση

- Συζήτηση – Διάλογος
- Διάλεξη – Μονόλογος σε κοινό
- Αναδιήγηση προσωπικών εμπειριών
- Ερωταποκρίσεις
- Παρατήρηση - Ακρόαση των συνομιλητών
- Αφήγηση κοινωνικών ιστοριών
- Παιχνίδι ρόλων
- Παρατήρηση εικόνων και φωτογραφιών
- Επεξεργασία πληροφοριών
- Μαιευτική μέθοδος
- Επίλυση προβλήματος
- Αναστοχασμός – Κριτική – Αυτοκριτική σκέψη

Εργαλεία και μέθοδοι αποτίμησης του προγράμματος

Τα εργαλεία και οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν για την αποτίμηση του προγράμματος ήταν συγκεκριμένα, με ποιοτικά κυρίως αποτελέσματα για την κοινωνική συμπεριφορά και την ατομική ανάπτυξη κάθε παιδιού. Έτσι, χρησιμοποιήθηκαν:

- Η συμμετοχική παρατήρηση κατά τη διάρκεια εφαρμογής του προγράμματος, αλλά και σε χρόνο εκτός εφαρμογής, με εναλλαγή των εκπαιδευτικών-συντονιστών
- Το ημερολόγιο κάθε παρέας για ποιοτική και ποσοτική αξιοποίηση της καταγραφής των συζητήσεων
- Μια σύντομη συνέντευξη με αποτιμήσεις των μαθητών για το πρόγραμμα

Στόχοι που επιτεύχθηκαν κατά τη διεκπεραίωση του προγράμματος

Οι στόχοι που επιτεύχθηκαν από μέρους των μαθητών ήταν:

- Βελτίωση προφορικής έκφρασης
- Άσκηση στη διαλογική συζήτηση
- Αναδιήγηση προσωπικών εμπειριών
- Θετική ανταπόκριση σε ομαδικά παιχνίδια κοινωνικοποίησης
- Επιτυχής λειτουργία παρέας-ομάδας
- Κοινωνικοποίηση. Αλληλεπίδραση μεταξύ των μαθητών εκτός της διαδικασίας του μαθήματος
- Ανάπτυξη ενσυναίσθησης
- Συναισθηματική αποφόρτιση
- Ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων
- Δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης

- Αίσθηση αποδοχής από τους άλλους
- Ανάπτυξη και έκφραση προσωπικών συναισθημάτων και σκέψεων
- Ενίσχυση αυτοπεποίθησης
- Διαχείριση έντονων συναισθημάτων (θυμού, απογοήτευσης, λύπης)
- Διαμόρφωση θετικών στάσεων απέναντι στο διαφορετικό

Στόχοι που δεν επιτεύχθηκαν

Περιορίστηκε η ανάπτυξη μιας πλήρους και σαφούς εικόνας για το πώς επηρεάστηκαν οι μαθητές στο σύνολό τους, καθώς στις ομάδες συμμετείχαν και παιδιά χωρίς προφορικό λόγο και αδυναμία συγκέντρωσης, τα οποία αντιμετώπισαν δυσκολίες στη συμμετοχικότητα. Έτσι, τα παιδιά αυτά είχαν κυρίως παθητική – παρατηρητική στάση και εκφράζονταν μόνο μέσω της συμπεριφοράς τους.

Υποδοχή και υιοθέτηση του προγράμματος από όλη την εκπαιδευτική σχολική μονάδα

Όλη η εκπαιδευτική ομάδα ανταποκρίθηκε με θετική και συνεργατική διάθεση. Κάθε φορά μετά τη λήξη του σχολικού ωραρίου γινόταν ανατροφοδότηση, ώστε να ανταλλάξουμε ιδέες αλλά και να γνωρίσουμε καλύτερα τους μαθητές μας. Όσον αφορά στα παιδιά, στην αρχή του προγράμματος ήταν επιφυλακτικά, καθώς δεν γνώριζαν, αλλά ούτε περίμεναν ένα τόσο πρωτότυπο πρόγραμμα με στόχο την κοινωνική τους ανάπτυξη μέσα στο πλαίσιο του σχολείου. Μετά τις πρώτες συναντήσεις, αφού ένωσαν το κλίμα ασφάλειας και εμπιστοσύνης, ανυπομονούσαν για την επόμενη συνάντηση, συμμετείχαν όλο και πιο ενεργά όλο και περισσότεροι μαθητές και σχεδόν όλοι ήθελαν να θέσουν κάποιο θέμα που τους απασχολούσε προς συζήτηση στην ομάδα.

Διάχυση του προγράμματος

Η διάχυση των δεξιοτήτων επικοινωνίας περιορίστηκε στην καθημερινή ζωή των παιδιών στο σχολείο και στο σπίτι, καθώς τον πρώτο αυτό χρόνο διεκπεραίωσης του προγράμματος ο βασικότερος στόχος ήταν η δημιουργία ενός ενδοσχολικού κλίματος εμπιστοσύνης, μέσα στο οποίο τα παιδιά θα μπορούσαν να εκφραστούν ελεύθερα, μιλώντας σε οικεία και αμερόληπτα πρόσωπα, χωρίς να δεχτούν αρνητική κριτική ή απόρριψη.

Η θετική επίδραση του προγράμματος στους μαθητές

Το πρόγραμμα αυτό έδρασε πολύ θετικά στους μαθητές μας, καθώς υπήρξε:

- Αλληλεπίδραση τόσο μεταξύ τους όσο και με τους εκπαιδευτικούς
- Ελεύθερη έκφραση/ανταλλαγή απόψεων

- Εκκίνηση και ανάπτυξη διαλόγου από τα παιδιά
- Εξεύρεση λύσεων μέσω της συζήτησης
- Συχνή και συστηματική έκφραση σκέψεων και συναισθημάτων
- Δημιουργία πραγματικής παρέας και η χαρά της συντροφιάς
- Απόκτηση ενσυναίσθησης μπαίνοντας στη θέση του άλλου

Επιπλέον, μέσα από τις μαρτυρίες των ίδιων των μαθητών, φαίνεται ότι θεώρησαν την καινοτόμο δράση ως μια ευκαιρία συμμετοχής τους σε μια ευχάριστη παρέα, αλλά και ως μια διέξοδο σε προβλήματα ή προσωπικά θέματα που τους απασχολούσαν, αποζητώντας συχνά αυτές τις συναντήσεις.

Κατά τη διάρκεια του προγράμματος, οι μαθητές μας έδειξαν έντονο ενθουσιασμό, καθώς συνήθως περίμεναν με ανυπομονησία να έρθει η ώρα της παρέας!

Η θετική επίδραση του προγράμματος στους εκπαιδευτικούς

Οι εκπαιδευτικοί συνδέθηκαν με τα παιδιά με έναν πιο ανθρώπινο και διαπροσωπικό τρόπο, καθώς όλοι νιώσαμε φίλοι. Αντιληφθήκαμε τον άνθρωπο, το εσωτερικό πρόσωπο, το χαρακτήρα των παιδιών και τα κατανοήσαμε σε βάθος. Τέλος, με συνεργασία και συχνή ανατροφοδότηση δημιουργήσαμε ισχυρούς δεσμούς εμπιστοσύνης, διαδραστικότητας και σύμπραξης.

Η θετική επίδραση του προγράμματος σε όλη τη σχολική μονάδα

Η ανάπτυξη δεξιοτήτων ουσιαστικότερης συνεργασίας και επικοινωνίας συνέβαλλε:

- Στη βελτίωση της προσωπικότητας κάθε εμπλεκόμενου (μαθητών και εκπαιδευτικών).
- Στη δημιουργία μιας ισχυρά δεμένης σχολικής ομάδας, που αναγνωρίζεται όχι μόνο με τη σχέση δασκάλου-μαθητή, αλλά και με την κοινωνική της ταυτότητα, που συνιστά τους χαρακτήρες των ανθρώπων.

Η καινοτόμος πρακτική του προγράμματός μας

Τέτοιες δραστηριότητες κοινωνικοποίησης και ελεύθερης προσωπικής έκφρασης δεν θεωρούνται δεδομένες για τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, οπότε η υλοποίηση αυτού του προγράμματος αποτέλεσε καινοτομία για όλη τη σχολική μονάδα. Επιπλέον, η πρωτοτυπία αυτή έγκειται και στην ενεργή συμμετοχή και στον πρωταγωνιστικό ρόλο που κατείχαν τα παιδιά σε κάθε πτυχή του προγράμματος.

Τέλος, το εύρος των δραστηριοτήτων που μπορούν να εκτελεστούν στο πλαίσιο της Μορφωτικής Πρωτοβουλίας, μας έδωσε τη δυνατότητα να πραγματοποιήσουμε και να συνεχίσουμε ένα πρόγραμμα με βάσεις στον κοινωνικό τομέα, ο οποίος σπάνια καλλιεργείται με ένα σταθερό και στοχευμένο πρόγραμμα στο σχολικό πλαίσιο.

Δημοτικό Σχολείο «Νέας Γενιάς Ζηρίδη»

Διαχείριση συγκρούσεων στο σχολικό περιβάλλον: «Τελικά όλα λύνονται...»

*Μαρία Στιβακτάκη (Δασκάλα),
Καρολίνα Σοφιανού (Δασκάλα),
Αθηνά Πατσούμη (Δασκάλα)*

Συντονιστής: Ανδρέας Βασιλόπουλος

Περίληψη

Στο πλαίσιο του Δικτύου Σχολικής Καινοτομίας οι μαθητές της Β', Δ' και Ε' Δημοτικού θα ασχοληθούν με τρόπους διαχείρισης συγκρούσεων άλλων μαθητών, αναλαμβάνοντας χρέη «συμβούλων ομηλίκων». Οι μαθητές θα επιμορφωθούν σε δεξιότητες της συμβουλευτικής από τους ψυχολόγους του σχολείου, με στόχο να μάθουν να αξιοποιούν τη συζήτηση ως μέσον επίλυσης συγκρούσεων.

Εισαγωγή

Το σχολικό έτος 2009-2010 το Δημοτικό Σχολείο των εκπαιδευτηρίων «Νέα Γενιά Ζηρίδη» συμμετείχε για δεύτερη συνεχή χρονιά στις εργασίες του Εργαστηρίου του Δικτύου Σχολικής Καινοτομίας. Δραστηριοποιήθηκε στο Β' Πρόγραμμα της «Στοχευμένης στη Σχολική Μονάδα Καινοτομίας» με θέμα «Διαχείριση συγκρούσεων στο σχολικό περιβάλλον: Τελικά όλα λύνονται...».

Οι αντιπαραθέσεις μεταξύ των μαθητών ως αναπόσπαστο κομμάτι της σχολικής καθημερινότητας αποτέλεσαν αντικείμενο προβληματισμού των μελών της σχολικής κοινότητας. Αυτός ο προβληματισμός έδωσε την εναρκτήρια ώθηση για την πιλοτική εισαγωγή του προγράμματος διαχείρισης συγκρούσεων στη Β', Γ', Δ' και Στ' Δημοτικού.

Στόχοι και σχεδιασμός του προγράμματος

Το πρόγραμμα αποσκοπούσε στην πρόληψη της παρορμητικής και μη αποδεκτής συμπεριφοράς των μαθητών/μαθητριών, στην κατανόηση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεών τους, στην ανάπτυξη κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων και στη βελτίωση των διαπροσωπικών τους σχέσεων.

Πριν αρχίσει η εφαρμογή του προγράμματος, κρίθηκε αναγκαία η εκπαίδευση των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών σε δεξιότητες διαχείρισης συγκρούσεων. Αυτό επι-

τεύχθηκε μέσω της συνεργασίας με το «Κέντρο Ανάπτυξης Παιδιού» που λειτουργεί στο σχολείο μας και αποτελεί ένα επανδρωμένο τμήμα από ειδικούς παιδαγωγούς και ψυχολόγους. Πραγματοποιήθηκαν τρεις συναντήσεις, στις οποίες συζητήθηκαν οι μέθοδοι και το εκπαιδευτικό υλικό προγραμμάτων διαχείρισης συγκρούσεων που έχουν εφαρμοστεί σε σχολεία της Ελλάδας και του εξωτερικού. Η επικοινωνία με τις ψυχολόγους ήταν διαρκής κατά την εφαρμογή του προγράμματος και υπήρχε γόνιμη ανατροφοδότηση. Επιπλέον, όλοι οι εκπαιδευτικοί κλήθηκαν να αναζητήσουν μια σχετική με τη διαχείριση συγκρούσεων βιβλιογραφία, προκειμένου να πάρουν ιδέες και να σχεδιάσουν ένα κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό.

Εφαρμογή του προγράμματος

Τάξεις Β΄ - Γ΄ Δημοτικού

Έπειτα από την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών στη διαχείριση συγκρούσεων και σε δεξιότητες της συμβουλευτικής, ακολούθησε ο σχεδιασμός του εκπαιδευτικού υλικού του προγράμματος. Στη Β΄ και στη Γ΄ Δημοτικού δημιουργήθηκε ένα φυλλάδιο εργασίας, που περιλάμβανε προβληματικές καταστάσεις που είχαν συναντήσει οι εκπαιδευτικοί την προηγούμενη χρονιά. Οι προβληματικές καταστάσεις παρουσιάζονταν με τη μορφή σύντομων ιστοριών που αφορούσαν:

- πώς να λέμε με λόγια και όχι με χρήση βίας αυτό που νιώθουμε σε φίλους που μας έχουν πληγώσει
- πώς να αναζητάμε μια κοινά αποδεκτή λύση, όταν και οι δύο πλευρές εμμένουν στην απόφασή τους
- ποιους θεωρούμε φίλους μας και γιατί
- ποιες καταστάσεις μάς θυμώνουν
- τι μας προκαλεί φόβο

Οι ιστορίες αποτέλεσαν αντικείμενο επεξεργασίας και συζήτησης σε τέσσερα τμήματα της Β΄ και σε ένα τμήμα της Γ΄ Δημοτικού μέσα σε τρία διδακτικά δίωρα στις αρχές Μαΐου του 2009. Οι μαθητές/μαθήτριες κλήθηκαν να τοποθετηθούν απέναντι στην προβληματική κατάσταση κάθε ιστορίας, να καταθέσουν και έπειτα να καταγράψουν την προσωπική τους θέση για να βρεθεί μια λύση ή να αναδειχθεί ένας καλύτερος τρόπος για τη διαχείριση της κατάστασης.

Με το πέρας της εκπαίδευσης όλων των μαθητών στη διαχείριση συγκρούσεων, οι εκπαιδευτικοί συζήτησαν στις τάξεις τους τις βασικές δεξιότητες της συμβουλευτικής, με τις οποίες θα μπορούσαν να παρέχουν βοήθεια στους συμμαθητές τους, επιλύοντας συγκρουσιακές καταστάσεις. Στηριζόμενοι στο έργο των Ivey & Gluckstern (1999), παρουσιάστηκαν:

- Δεξιότητες προσεκτικής ακρόασης
- Ερωτήσεις ανοιχτού και κλειστού τύπου
- Αντανακλάσεις συναισθήματος και περιεχομένου

Σε ένα επόμενο στάδιο οι εκπαιδευτικοί ζήτησαν από τους μαθητές να δηλώσουν συμμετοχή στο πρόγραμμα των «συμβούλων-διαμεσολαβητών». Δεδομένου ότι οι συμμετοχές στη Β΄ Δημοτικού ήταν πολλές, έγινε κλήρωση και επιλέχθηκαν τέσσερις μαθητές/μαθήτριες από τα συμμετέχοντα στο πρόγραμμα τμήματα. Μετά την κλήρωση ακολούθησε μια σύντομη εκπαίδευση των «συμβούλων-διαμεσολαβητών» από τους εκπαιδευτικούς. Η εκπαίδευση αφορούσε στη γενικότερη στάση που πρέπει να έχουν οι μαθητές, όταν κληθούν να διαχειριστούν έναν καβγά. Προς τα τέλη Μαΐου οι «σύμβουλοι-διαμεσολαβητές» της Β΄ και Γ΄ Δημοτικού «έλαβαν δράση», κινούμενοι είτε στο χώρο της αυλής είτε σε ένα δικό τους χώρο στη γραμματεία του δημοτικού σχολείου, όπου συνοδεύονταν από τον υπεύθυνο εκπαιδευτικό, ο οποίος ενθάρρυνε την όλη προσπάθειά τους.

Παράλληλα με το πρόγραμμα διαχείρισης συγκρούσεων στις μικρές τάξεις του Δημοτικού, πρέπει να σημειωθεί ότι ένα τμήμα της Β΄ Δημοτικού έγραψε μια σύντομη ιστορία με θέμα τον «Καραγκιόζη Συμβουλάτορα». Η επιλογή αυτή συνδεόταν με την τελευταία διδακτική ενότητα του γλωσσικού εγχειριδίου με θέμα «Για να γελάσουμε...».

Το κείμενο παρουσιάστηκε στην ολομέλεια της Β' Δημοτικού λίγο πριν από το τέλος της σχολικής χρονιάς υπό τη μορφή μιας παράστασης θεάτρου σκιών, την επιμέλεια της οποίας είχαν οι μαθητές/μαθήτριες του τμήματος (Εικόνα 1).

Εικόνα 1

Τάξεις Δ' - Στ'

Στις μεγαλύτερες τάξεις του Δημοτικού Σχολείου οι εμπλεκόμενοι εκπαιδευτικοί προχώρησαν στην υλοποίηση του προγράμματος της διαχείρισης συγκρούσεων, βασιζόμενοι στο εκπαιδευτικό υλικό της κας Χατζηχρήστου Χρυσής «Πρόγραμμα Προαγωγής της Ψυχικής Υγείας και της Μάθησης - Κοινωνική και Συναισθηματική Αγωγή στο Σχολείο, Διαδικασία επίλυσης συγκρούσεων» και στο πρόγραμμα «Πρόγραμμα Ελέγχου των συγκρούσεων - Εγώ και Εσύ γινόμαστε εμείς» των Τριλίβα & Chimienti. Το περιεχόμενο των βιβλίων μελετήθηκε και συζητήθηκε στις συναντήσεις των εκπαιδευτικών με τις ψυχολόγους του «Κέντρου Ανάπτυξης Παιδιού», όπως προαναφέρθηκε.

Το αρχικό σχέδιο του προγράμματος ήταν να έρθουν όλα τα παιδιά σε επαφή με τη διαδικασία επίλυσης συγκρούσεων. Θεωρήθηκε, λοιπόν, αναγκαίο να αφιερωθούν τρία διδακτικά δώρα σε συζητήσεις, οι οποίες κινήθηκαν γύρω από τον άξονα που

όριζαν τρία φύλλα εργασίας. Οι δραστηριότητες των φύλλων εργασίας επιλέχθηκαν από τα προαναφερθέντα βιβλία.

Το **πρώτο φύλλο εργασίας** αποσκοπούσε στην κατανόηση του όρου «σύγκρουση» και στην αναγνώριση των βασικών ψυχολογικών αναγκών που οδηγούν σε αυτήν. Συγκεκριμένα, παρουσιάστηκαν στους μαθητές τρεις καταστάσεις σύγκρουσης μαθητών και εκείνοι κλήθηκαν να εντοπίσουν τις διαφορετικές σε κάθε περίπτωση αιτίες που τις προκάλεσαν. Στη συνέχεια κατέθεσαν τις προσωπικές τους εμπειρίες.

Το **δεύτερο φύλλο εργασίας** είχε στόχο την κατανόηση και το διαχωρισμό των τριών τύπων αντίδρασης* ενός ατόμου σε καταστάσεις ικανές να οδηγήσουν σε σύγκρουση. Μέσα από εικόνες και διαλόγους οι μαθητές περιέγραψαν τους τρεις αυτούς τύπους αντίδρασης και κατέληξαν ομόφωνα στο συμπέρασμα ότι ο αποδοτικότερος τρόπος αντίδρασης είναι ο διεκδικητικός.

Το **τρίτο φύλλο εργασίας** λειτούργησε ως εφαρμογή όσων κατακτήθηκαν μέσω των δύο προηγούμενων φύλλων. Παρουσιάστηκε στους μαθητές μια κατάσταση ικανή να οδηγήσει σε σύγκρουση παράλληλα με τρεις πιθανές εκβάσεις της. Τα παιδιά εδώ αναγνώρισαν το ψυχολογικό αντίκτυπο που έχει καθένας από τους τρεις τρόπους αντίδρασης σε μια κατάσταση-σύγκρουση και διαχώρισαν το διεκδικητικό τύπο αντίδρασης ως τον πλέον δόκιμο.

Η δεύτερη φάση του προγράμματος περιλάμβανε την επιλογή και την εκπαίδευση των διαμεσολαβητών, έξι από κάθε τμήμα. Η επιλογή τους βασίστηκε στις αξιολογικές κρίσεις των εκπαιδευτικών, στην πρωτοβουλία των μαθητών και στα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου του M.I.D.A.S., ενός προγράμματος ανίχνευσης ιδιαίτερων κλίσεων των μαθητών που είχε πραγματοποιηθεί στο σχολείο στο πλαίσιο μιας άλλης δραστηριότητας.

Οι διαμεσολαβητές εκπαιδεύτηκαν σε δύο συναντήσεις. Στην πρώτη, στόχος ήταν η αποσαφήνιση του ρόλου τους. Τους δόθηκε φύλλο εργασίας που περιλάμβανε μια ιστορία όπου συγκρούονταν παιδιά και τρεις πιθανοί τρόποι παρέμβασης ενός διαμεσολαβητή. Οι μαθητές κατανόησαν το προτεινόμενο μοντέλο παρέμβασης και αναγνώρισαν τις μη αποδεκτές παρεμβάσεις.

Στη δεύτερη συνάντηση έγινε, μέσω ενός θεατρικού παιχνιδιού, αναπαράσταση μιας συγκρουσιακής κατάστασης και της παρέμβασης σε αυτήν ενός ζευγαριού διαμεσολαβητών. Προηγουμένως τους είχε δοθεί μία «Φόρμα επίλυσης συγκρούσεων», την οποία θα συμπλήρωναν κάθε φορά που θα παρενέβαιναν σε μια διαμάχη. Η φόρμα αυτή περιέχει τα προσωπικά στοιχεία των εμπλεκομένων, την οπτική

* Παθητικός τύπος: Υποχωρεί επιτρέποντας στον άλλο να καταπατήσει τα δικαιώματά του. Επιθετικός τύπος: Απαιτεί να αναγνωριστούν τα δικαιώματά του, αγνοώντας τα δικαιώματα του άλλου. Διεκδικητικός τύπος: Διεκδικεί τα δικαιώματά του, ενώ παράλληλα σέβεται τα δικαιώματα του άλλου.

του καθενός για το περιστατικό, τις πιθανές εναλλακτικές λύσεις και την κατάληξη του περιστατικού.

Η τρίτη φάση του προγράμματος περιλάμβανε τη δραστηριοποίηση των διαμεσολαβητών, οι οποίοι ήταν χωρισμένοι σε ζευγάρια. Όταν προέκυπτε μια συγκρουσιακή κατάσταση –συνηθέστερα την ώρα του διαλείμματος– ο εκπαιδευτικός επέλεγε το ζευγάρι των διαμεσολαβητών που ήταν διαθέσιμο και μαζί με τα εμπλεκόμενα στη σύγκρουση παιδιά πήγαιναν σε ένα χώρο όπου είχε ησυχία. Ο ένας διαμεσολαβητής «τηρούσε τα πρακτικά», συμπληρώνοντας τη «Φόρμα επίλυσης συγκρούσεων» και συμμετείχε στη διαδικασία επίλυσης της σύγκρουσης όταν χρειαζόταν βοήθεια ο έτερος διαμεσολαβητής. Ο εκπαιδευτικός, πάντα παρών, παρενέβαινε μόνο όταν οι μαθητές οδηγούνταν σε αδιέξοδο, βοηθώντας τους να εξελίξουν τη συζήτηση.

Αξιολόγηση του προγράμματος

Οι **στόχοι του προγράμματος** επιτεύχθηκαν σε μεγάλο βαθμό. Οι **μαθητές** που ανέλαβαν το ρόλο του διαμεσολαβητή διατήρησαν ώριμη στάση και εκπλήρωσαν επιτυχώς το ρόλο τους ενθαρρύνοντας τους συμμαθητές τους να συζητούν μεταξύ τους. Τα μέλη που εμπλέκονταν στη σύγκρουση φάνηκαν τις περισσότερες φορές ικανά να παραμερίζουν το θυμό τους και διάφορες παρορμητικές αντιδράσεις, να εκθέτουν την άποψή τους με επιχειρήματα, ενώ αναγνώρισαν το δικαίωμα του διαλόγου ακούγοντας υπομονετικά την άποψη του συμμαθητή τους.

Ωστόσο, σε κάποιες περιπτώσεις, παρατηρήθηκε δυσκολία των παιδιών να κάνουν κάποια υποχώρηση, με αποτέλεσμα να οδηγούνται σε αδιέξοδο. Σε αυτές τις περιπτώσεις ήταν απαραίτητη η παρέμβαση του δασκάλου, που προσανατόλιζε τα παιδιά προς τη λιγότερο ζημιογόνα λύση και για τα δύο μέρη.

Σε κάθε περίπτωση, οι μαθητές έβγαιναν κερδισμένοι από τη διαδικασία στην οποία εμπλέκονταν, καθώς οι κοινωνικές δεξιότητες που είχαν την ευκαιρία να αναπτύξουν είναι δεξιότητες ζωής.

Από την πλευρά των **εκπαιδευτικών**, το πρόγραμμα διαχείρισης συγκρούσεων παρουσιάστηκε στο σύλλογο διδασκόντων, τα μέλη του οποίου ενθάρρυναν την εφαρμογή του και είχαν θετική στάση απέναντι στη διεύρυνση του προγράμματος και στα υπόλοιπα τμήματα των μεγάλων τάξεων.

Το σημαντικότερο όμως από όλα είναι ότι το πρόγραμμα υπενθύμισε σε εμάς τους εκπαιδευτικούς ότι το να δίνουμε εμείς λύσεις στα προβλήματα που ανακύπτουν στη μαθητική κοινότητα, αν και συμβάλλει στην εξοικονόμηση του χρόνου, δεν βοηθά τους μαθητές.

Αναφορικά με την **καινοτομία** του προγράμματος και τις διαστάσεις της, θα μπορούσαμε να πούμε ότι:

- Οι μαθητές κλήθηκαν να ερμηνεύσουν μια κατάσταση από διαφορετικές οπτικές γωνίες.

- Η ενδοσχολική επικοινωνία και συνεργασία των εκπαιδευτικών ήταν διαρκείς και εποικοδομητικές, καθώς πραγματοποιούνταν συναντήσεις ανά τακτά χρονικά διαστήματα, ώστε να υπάρχει ανατροφοδότηση.
- Το πρόγραμμα ήταν εξ ολοκλήρου προσανατολισμένο προς την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των μαθητών.
- Γεννήθηκε ο προβληματισμός ότι τελικά όλα λύνονται μέσω της συζήτησης.

Βιβλιογραφία

- Geldard, K. & Geldard, D. (2004), *Η συμβουλευτική ψυχολογία στα παιδιά, Θεωρία – Εφαρμογές*, (μτφ. Μ. Μαλικιώση – Λοϊζου), Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ivey, A. E., Gluckstern, N. B. & Bradford - Ivey, M. (1996), *Συμβουλευτική Μέθοδος Πρακτικής Προσέγγισης*, (μτφ. Μ. Μαλικιώση – Λοϊζου), Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ivey, A. E. & Gluckstern, N. B. (1999), *Συμβουλευτική: Βασικές Δεξιότητες Επιρροής*, (μτφ. Μ. Μαλικιώση – Λοϊζου), Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Molnar, A. & Lindquist, B. (1999), *Προβλήματα συμπεριφοράς στο σχολείο – Οικοσυστημική προσέγγιση*, (μτφ. Α. Καλαντζή – Αζίζι), Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Τριλίβα, Σ. & Chimienti, G. (1998), *Πρόγραμμα ελέγχου των συγκρούσεων – Εγώ και Εσύ γινόμαστε εμείς*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Χατζηχρήστου, Χ. (2005), *Πρόγραμμα προαγωγής της ψυχικής υγείας και της μάθησης. Κοινωνική και συναισθηματική αγωγή στο σχολείο. Τετράδιο δραστηριοτήτων για μαθητές προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας*, Αθήνα: Τυπωθήτω.

1ο Γυμνάσιο Μυτιλήνης

Τα αξιοθέατα της Ευρώπης «Ταξιδεύοντας στην Ευρώπη»

*Ραλλού Σπανέλλη (Χημικός),
Μιχάλης Κλάβας (Πληροφορικός),
Δαλαμάγκα Πετρούλα (Γαλλικής Φιλολογίας),
Ερασμία Κρητικού (Γερμανικής Φιλολογίας)*

Συντονίστρια: Μαρία Δρακοπούλου

Περίληψη

Στο μάθημα της Γεωγραφίας και ειδικότερα στη μελέτη των ευρωπαϊκών χωρών, μια ομάδα μαθητών ανέλαβε να βρει τα αξιοθέατα κάθε χώρας και να τα παρουσιάσει στο επόμενο μάθημα. Στη συνέχεια, στο μάθημα της Πληροφορικής, οι μαθητές σχεδίασαν θεματικούς χάρτες της Ευρώπης με τα αξιοθέατα κάθε χώρας. Παράλληλα, στα μαθήματα των Γαλλικών και των Γερμανικών τα παιδιά μελέτησαν τις εν λόγω χώρες, σχεδίασαν και οργάνωσαν ένα φανταστικό ταξίδι περιήγησης, το οποίο περιλάμβανε τα αξιοθέατα καθεμίας, και δημιούργησαν τους ηλεκτρονικούς χάρτες του ταξιδιού.

Περιγραφή

Η δραστηριότητα υλοποιήθηκε κατά τη διάρκεια των μαθημάτων της Γεωγραφίας, της Πληροφορικής, των Γαλλικών και των Γερμανικών με τη συμμετοχή όλων των μαθητών της Β΄ Γυμνασίου. Αντικείμενο ήταν η δημιουργία θεματικού χάρτη με τα αξιοθέατα της Ευρώπης, με στόχο να εξοικειωθούν οι μαθητές με τους χάρτες, να γνωρίσουν την Ευρώπη αλλά και τις δυνατότητες που τους προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες.

Ειδικότερα, τέθηκαν οι παρακάτω μαθησιακοί στόχοι:

- Η ευχέρεια στην έρευνα του χώρου.
- Η γνωριμία με τον ευρωπαϊκό πολιτισμό και την ευρωπαϊκή κουλτούρα.
- Η άσκηση στην αναζήτηση, την αξιοποίηση πληροφοριών, την προβολή και τη σύνθεση.
- Η εξοικείωση με τη χρήση Η/Υ.
- Η εξοικείωση με την κατασκευή και τη χρήση χαρτών.

Επιμέρους στόχοι:

- Η ενεργή συμμετοχή των μαθητών στην εκπαιδευτική διαδικασία.
- Η συνειδητοποίηση ότι το σχολικό εγχειρίδιο δεν αποτελεί τη μόνη πηγή πληροφορίας και γνώσης.
- Η απεμπλοκή της διαδικασίας από την κλασική αξιολόγηση.
- Ο ανταγωνισμός ανάμεσα στους μαθητές της τάξης γίνεται συνεργασία για την επίτευξη του τελικού αποτελέσματος.
- Η δυνατότητα αυτοαξιολόγησης.
- Η ανάδειξη άλλων δεξιοτήτων των μαθητών ή ανάδειξη μαθητών με άλλες δεξιότητες.

Τα μέσα που αξιοποιήθηκαν για την εφαρμογή της δραστηριότητας ήταν το εργαστήριο πληροφορικής, η αίθουσα προβολών, το σχολικό βιβλίο Γεωγραφίας Β' τάξης, το Διαδίκτυο, και ιδιαίτερα το Google Earth και το λογισμικό ΓΕΩΓΡΑΦΟΝΤΑΣ.

Αναλυτικά οι εργασίες εξελίχθηκαν ως εξής:**Α' φάση: Σεπτέμβριος 2008 – Φεβρουάριος 2009**

Α) Στο μάθημα της Γεωγραφίας της Β' τάξης, Γεωγραφία Ευρώπης:

Έγινε εκτενής αναφορά στην κατασκευή χαρτών και στην έννοια του θεματικού χάρτη. Τα παιδιά ενημερώθηκαν για το χάρτη που θα κατασκευάζαμε. Έγινε ιδιαίτερη αναφορά στον ενιαίο ευρωπαϊκό πολιτισμό και μικρή ιστορική αναδρομή. Ανατέθηκε η παρουσίαση των αξιοθέατων κάθε χώρας που μελετούσαμε στο μάθημα και παρουσιάστηκαν στο επόμενο. Πραγματοποιήθηκε συλλογή εικόνων και πληροφοριών κυρίως από το Διαδίκτυο.

Β) Στο μάθημα της Πληροφορικής:

Έγιναν η εισαγωγή και η ενημέρωση για την ασφαλή χρήση του Διαδικτύου και για τις τεχνικές αναζήτησης σε αυτό, για την επεξεργασία κειμένων και τη δημιουργία παρουσιάσεων. Εφαρμόστηκαν τα παραπάνω για την εκπόνηση των παρουσιάσεων από τους μαθητές.

Σημείωση: Οι εργασίες γίνονταν από τους μαθητές στο σπίτι.

Όσα παιδιά δεν διέθεταν υπολογιστή ή σύνδεση στο σπίτι, μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν το Εργαστήριο πληροφορικής στα «κενά» τους ή τους υπολογιστές στο γραφείο των καθηγητών.

Γ) Στο μάθημα των Γαλλικών και των Γερμανικών:

Μελετήθηκαν ιδιαίτερα τα αξιοθέατα των χωρών και παράλληλα η ιστορία και ο πολιτισμός τους.

Β' φάση: Μάρτιος – Μάιος 2009

Α) Στο μάθημα της Γεωγραφίας:

Για το πρόγραμμα διατέθηκε μία διδακτική ώρα την εβδομάδα. Το μάθημα γινόταν με τη χρήση ειδικού λογισμικού για την κατασκευή θεματικών χαρτών.

Παρουσιάστηκαν όλες οι πληροφορίες που είχαν συλλέξει τα παιδιά και από τα δύο τμήματα. Ακολούθησαν η επεξεργασία και η επιλογή του υλικού για τη χρήση του στο θεματικό χάρτη.

Β) Στο μάθημα της Πληροφορικής:

Έγινε η εγκατάσταση του προγράμματος ΓΕΩΓΡΑΦΟΝΤΑΣ στους Η/Υ του Εργαστηρίου πληροφορικής. Ακολούθησε η εκπαίδευση των μαθητών στη χρήση του προγράμματος. Τα δεδομένα καταχωρίστηκαν στο πρόγραμμα ΓΕΩΓΡΑΦΟΝΤΑΣ (εικόνες, κείμενο και διασυνδέσεις) για τη δημιουργία του θεματικού χάρτη.

Παρουσιάστηκε η δουλειά των μαθητών στους συμμαθητές τους και έγινε σύγκριση του προγράμματος ΓΕΩΓΡΑΦΟΝΤΑΣ (offline) με το Google map (online).

Γ) Στο μάθημα των Γαλλικών:

Έγινε επεξεργασία του υλικού που είχε συλλεχθεί και σχεδιάστηκε ένα φανταστικό ταξίδι στη Γαλλία. Δημιουργήθηκε η παρουσίαση του φανταστικού ταξιδιού. Η παρουσίαση αποφασίστηκε να γίνει στα ελληνικά για να είναι κατανοητή από τους υπόλοιπους μαθητές και τους γονείς. Η δραστηριότητα στο μάθημα των Γερμανικών δεν ολοκληρώθηκε λόγω άδειας εγκυμοσύνης της καθηγήτριας.

Αποτίμηση**Εκπαιδευτική Δραστηριότητα****Προσδιορισμός της καινοτομίας στη δραστηριότητα που εφαρμόστηκε**

- Οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά στην εκπαιδευτική διαδικασία με τη συλλογή πληροφοριών, την επεξεργασία τους και την παρουσίασή τους στην τάξη.
- Συνειδητοποιούν ότι το σχολικό εγχειρίδιο δεν αποτελεί τη μόνη πηγή πληροφορίας και γνώσης.
- Η διαδικασία απεμπλέκεται από την κλασική αξιολόγηση.
- Ο ανταγωνισμός των μαθητών της τάξης γίνεται συνεργασία για την επίτευξη του τελικού αποτελέσματος.
- Δίνεται η δυνατότητα για αυτοαξιολόγηση.
- Αναδεικνύονται άλλες δεξιότητες των μαθητών ή μαθητές με άλλες δεξιότητες.

Παραεκκλίσεις από τον αρχικό σχεδιασμό

Δεν υπήρξαν ουσιαστικές παραεκκλίσεις από τον αρχικό σχεδιασμό πέρα από το γεγο-

νός ότι δεν πραγματοποιήθηκε η επίσκεψη στο τμήμα Γεωγραφίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου, λόγω αδυναμίας μετακίνησης των μαθητών, και της μη ολοκλήρωσης της δραστηριότητας με την καθιγήτρια των Γερμανικών λόγω άδειας εγκυμοσύνης.

Αποτίμηση της επίτευξης των στόχων που τέθηκαν κατά το σχεδιασμό και περιγραφή του τρόπου μέτρησής της

Οι στόχοι που τέθηκαν επιτεύχθηκαν σε ικανοποιητικό βαθμό. Αυτό γίνεται φανερό από το ενδιαφέρον των μαθητών και τη συμμετοχή τους στη δραστηριότητα. Συμμετείχαν πολλοί από τους «αδιάφορους» μαθητές ιδιαίτερα κατά τη Β' φάση.

Απέκτησαν ευχέρεια στη χρήση ηλεκτρονικών και συμβατικών χαρτών.

Εξοικειώθηκαν με τη χρήση των Η/Υ και κυρίως του Διαδικτύου. (Πολλά παιδιά στην ηλικία αυτή χρησιμοποιούν τους υπολογιστές μόνο για παιχνίδια.)

Η ποιότητα και πληρότητα του τελικού αποτελέσματος ξεπέρασαν τις προσδοκίες μας.

Οι εκπαιδευτικοί που συνεργάστηκαν στο πρόγραμμα έμειναν ευχαριστημένοι από το αποτέλεσμα, ενώ τόσο οι εκπαιδευτικοί εκτός προγράμματος όσο και ορισμένοι γονείς βρήκαν το πρόγραμμα ενδιαφέρον.

Αιτιολόγηση των δυσκολιών και των προβλημάτων κατά την εφαρμογή και προτάσεις για τη βελτίωσή τους

Σημαντική δυσκολία αποτέλεσε η έλλειψη βιντεοπροβολέα στις αίθουσες διδασκαλίας. Νομίζω ότι ο εξοπλισμός των αιθουσών με βιντεοπροβολείς είναι πλέον απαραίτητος για όλα τα μαθήματα.

Ανάπτυξη και ένταξη στη σχολική ζωή

Παρ' όλο που η δραστηριότητα περιορίστηκε σε τέσσερα μαθήματα και μόνο στη Β' τάξη, έδειξε ότι:

Η χρήση νέων μεθόδων διδασκαλίας είναι εποικοδομητική και αποτελεσματική για τα παιδιά. Οι συνάδελφοι αποδέχτηκαν τη δραστηριότητα. Πέρα από αυτούς που συμμετείχαν, υπήρξε ενδιαφέρον και θετικά σχόλια. Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι πολλοί συνάδελφοι στο σχολείο μας εργάζονται με παρόμοιο τρόπο στην τάξη, σε ομάδες ή μεμονωμένα. Η ανταλλαγή εμπειριών είναι πολύτιμη για όλους μας.

Επίσης, ακούσαμε πολλά θετικά σχόλια και από τους γονείς, οι οποίοι δεν ήξεραν ακριβώς τη δράση, αλλά διέκριναν το ενδιαφέρον των παιδιών για τα συγκεκριμένα μαθήματα.

Θετικά αντιμετώπισε τη δράση και ο σύμβουλος ΠΕ.04 του νομού μας και πρότεινε την παρουσίασή της σε ημερίδα που διοργάνωσε με θέμα καινοτόμες μέθοδοι διδασκαλίας.

Προσωπική επαγγελματική ανάπτυξη

Μεγάλο μέρος των εκπαιδευτικών αναγνωρίζουν το πρόβλημα που υπάρχει στα

σημερινά σχολεία. Δίνουμε στα παιδιά μεγάλο όγκο πληροφοριών, ασύνδετες μεταξύ τους, που έχουν ελάχιστη σχέση με την καθημερινή ζωή και είναι ανεφάρμοστες στην πραγματικότητα. Τα πιέζουμε με διαγωνίσματα και test που κυρίως αξιολογούν την ικανότητα απομνημόνευσης και δεν βοηθούν στην ανάπτυξη της κρίσης, με αποτέλεσμα πολλοί μαθητές να μένουν αμέτοχοι στην εκπαιδευτική διαδικασία και οι εκπαιδευτικοί με τη σειρά τους να βιώνουν αποτυχία στο έργο τους. Δικαιολογημένα λοιπόν μεγάλο μέρος των εκπαιδευτικών, συμπεριλαμβανομένου και εμένα, βρίσκεται στη διαδικασία αναζήτησης νέων μεθόδων διδασκαλίας που να είναι συμβατές με το πρόγραμμα σπουδών και το αναλυτικό πρόγραμμα και μέσα στο πλαίσιο των διδακτικών ωρών. Ταυτόχρονα επιθυμούν να κάνουν την εκπαιδευτική διαδικασία αποτελεσματική, εποικοδομητική και ευχάριστη για τα παιδιά, ώστε να μειωθεί η «αποχή» των παιδιών από το μάθημα.

Αυτός ήταν και ο λόγος που συμμετείχα στο εργαστήριο του ΔΣΚ.

Ομολογώ ότι βοηθήθηκα αρκετά τόσο στην αναγνώριση των προβλημάτων και στην οργάνωση και το σχεδιασμό όσο και στην αποτίμηση της δραστηριότητας. Ήταν πολύ εποικοδομητικές η συζήτηση και η ανταλλαγή εμπειριών και ιδεών με συναδέλφους. Ομολογώ ότι ελάχιστα ωφεληθήκα από το θεωρητικό πλαίσιο του εργαστηρίου, το οποίο είναι δυσνόητο και με ειδικευμένη ορολογία.

Ραλλού Σπανέλλη

Εικόνα 1. Φωτογραφία του ηλεκτρονικού θεματικού χάρτη που κατασκευάστηκε. Κάθε αστέρι αντιστοιχεί σε ένα αξιοθέατο που μελετήσαμε. Κάνοντας κλικ στο αστέρι εμφανίζονται εικόνες και πληροφορίες για το συγκεκριμένο αξιοθέατο.

Παράλληλη Συνεδρία

Τεχνολογίες και Μάθηση

Παράλληλη Συνεδρία

Τεχνολογίες και Μάθηση

Επισκόπηση: Δημήτριος Ι. Σωτηρόπουλος

Συντονίστρια συνεδρίας: Μαρία Κασκαντάμη

Δραστηριότητες, εκπαιδευτικοί, σχολεία που συμμετείχαν

1. Οι μικροί σύνεδροι παρουσιάζουν... – Ε. Κοκκίνου, Α. Ζουρνά (Αριστοτέλειο Κολλέγιο Θεσ/κης)
2. Ευνοώντας τη μάθηση – Α. Γκουρνέλου (16ο Γυμνάσιο Πατρών)
3. Νέες τεχνολογίες και ομαδική εργασία – Α. Μαυρομάτης, Ε. Χασιώτης, Ε. Στόικου, Α. Χασιώτη, Χ. Κέλπης, Ο. Μιχαλάκα (Εκπαιδευτήρια Μαντουλίδη, Θέρμη – Θεσ/κη)
4. Σωστή χρήση του Διαδικτύου – Δ. Σφαλαγκιάρης, Μ. Μανάκου, Α. Παπαδόπουλος (Γυμνάσιο Πλάτων Κατερίνης)
5. Ξεπερνώντας (skip) το σχολείο του σήμερα... Όνειρα και σκέψεις για το δημοκρατικό σχολείο του «αύριο» (Sch-IP: SCHimatari Ioannina Proastio Γυμνάσιο Σχηματαρίου, 3ο Γυμνάσιο Ιωαννίνων, Γυμνάσιο Προαστίου) - Μ. Βιβίτσου, Θ. Σπαντιδέας, Κ. Παπαδημητρίου, Α. Λακαφώση, Δ. Κονέτας, Ε. Γκαδρή, Ο. Σταύρου, Π. Μπεκιάρη, Α. Σακελλαρίου, Β. Αδάμος (Γυμνάσιο Σχηματαρίου, 3ο Γυμνάσιο Ιωαννίνων, Γυμνάσιο Προαστίου).
6. Η χρήση των διαδραστικών πινάκων στην καθημερινή διδασκαλία – Ν. Λάππας, Α. Μουτζούρης, Ι. Αδάμη, Ε. Καμπέρη (Δημοτικό Σχολείο Κολλεγίου Αθηνών).
7. Θα μάθω, θα μάθεις... ας διασκεδάσουμε! Οι νέες τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας ως αντικείμενο και εργαλείο μάθησης – Σ. Γέρμανλη, Α. Τιάκας (Γυμνάσιο Σουφλίου).
8. Ηλεκτρονικός Κόσμος χωρίς σύνορα - Ε. Κοντού, Α. Γέραλης (Γυμνάσιο Κολλεγίου Ψυχικού).
9. Ιστοσανίδες παιδικής δημιουργίας – Π. Βασιλόπουλος, Α. Ευσταθίου, Χ. Οικονόμου, Α. Γουλιμή (2ο Δημοτικό Σχολείο Ακράτας Αχαΐας).

Οι εργασίες που παρουσιάστηκαν σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να αναλυθούν στο πλαίσιο μιας επισκόπησης. Το παρόν κείμενο φιλοδοξεί να δώσει ένα «άρωμα», μια ιδέα για τις δραστηριότητες, αλλά κυρίως να εστιάσει στα χαρακτηριστικά τους εξετάζοντάς τους με βάση τέσσερις άξονες επισκόπησης, που είναι οι παρακάτω:

- I. Παιδαγωγική καινοτομία και επιμορφωτική στήριξη
- II. Νέοι γραμματισμοί και βασικές ικανότητες του 21ου αιώνα
- III. Αξιολόγηση εκπαιδευτικού έργου και ανάπτυξη σχολικής μονάδας
- IV. Δίκτυα σχολείων και διαπολιτισμική εκπαίδευση

Το ερώτημα, λοιπόν, είναι αν οι δραστηριότητες συμπεριλάμβαναν αυτά (ποια και με ποιον τρόπο) που αναφέρονται στους άξονες επισκόπησης.

I. Παιδαγωγική καινοτομία και επιμορφωτική στήριξη

Ποια χαρακτηριστικά φανερώνουν ότι οι δραστηριότητες εμπεριείχαν, ή καλύτερα συνιστούσαν, παιδαγωγική καινοτομία; (Όπως αυτή έχει παρουσιαστεί στα κείμενα του Δικτύου μας.)

Υπήρξαν δράσεις με σαφή κοινωνικοπολιτισμική χροιά, που προσέδιδαν την ανάλογη σημασία σε διαδικασίες που αφορούν στην κοινωνική ζωή των μαθητών μέσα και έξω από τη σχολική τάξη και χρησιμοποιούσαν την καταγωγή και τον κοινωνικό περίγυρο των μαθητών.

Συμβάλλοντας στη δι-υποκειμενική διάσταση της καινοτομίας, εντός των δραστηριοτήτων επιχειρήθηκε «διδασκτική ενσωμάτωση των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες», παράλληλη διδασκαλία νοηματικής και ελληνικής, βιωματική συνειδητοποίηση των προβλημάτων προσβασιμότητας, βιωματικές τεχνικές προσομοίωσης της διαφορετικότητας και «ισότιμος τρόπος ανάθεσης εκτέλεσης και αποτίμησης των απαιτούμενων εργασιών».

Η θεσμική διάσταση της καινοτομίας μέσα από την αλλαγή/εναλλαγή ρόλων ήταν βασικό χαρακτηριστικό των περισσότερων δραστηριοτήτων των σχολείων, οι μαθητές είχαν σε αυτές συγκεκριμένους και διαφορετικούς ρόλους και σε όλες τις δραστηριότητες υπήρχε αλλαγή/διαφοροποίηση του ρόλου του καθηγητή. Σε κάποια δραστηριότητα μάλιστα συγκροτήθηκε «σώμα διαμεσολαβητών (μεταξύ των μαθητών) συμβούλων», ενώ έγιναν οι ίδιοι «διαχειριστές της γνώσης τους» (αναλαμβάνοντας και τον κεντρικό ρόλο του διαχειριστή της ομάδας, προσδίδοντας ταυτόχρονα ισχυρό κίνητρο για συμμετοχή στην ομάδα).

Στοιχεία και διαδικασίες που βοηθούν στη διαφορετική αναπαράσταση της γνώσης υπήρχαν διάχυτα στις δραστηριότητες (θεατρικές παραστάσεις, εργασίες στην ιστοσελίδα του σχολείου), ενώ η δικτύωση του σχολείου με την κοινωνία και η διάχυση των πρωτοβουλιών και των εφαρμογών προς την κοινωνία αλλά και την ίδια τη σχολική μονάδα (ακόμα και με posters) ήταν τα ζητούμενα στις περισσότερες δραστηριότητες.

Χαρακτηριστικές φράσεις που αναφέρθηκαν στις παρουσιάσεις, όπως: «Ηγέτες οι αδύναμοι» ή «Σκυτάλη στους μαθητές», «Αισθήματα χαράς και περηφάνιας» και «Ποικιλία στο μάθημα» προσδίδουν τα ιδιαίτερα στοιχεία που φανερώνουν την

επιτυχία των δράσεων τουλάχιστον ως προς τη διάσταση της ανάπτυξης θετικού κλίματος εντός και περί των σχολικών μονάδων.

Οι μαθητές σε κάποια δραστηριότητα κλήθηκαν να χειριστούν «Αυθεντικές καταστάσεις» και να διαχειριστούν παραδείγματα στερεοτύπων μέσα από την τέχνη.

Στοιχεία που θα μπορούσε να τα χαρακτηρίσει κανείς ως αναπτυξιακά για όλους τους συμμετέχοντες είναι η ενεργή ένταξη στη διδασκαλία των διαδραστικών πινάκων, η «σωστή» αναζήτηση και η προφύλαξη από τους πιθανούς κινδύνους στο Διαδίκτυο», η χρήση πλατφόρμας ασύγχρονης τηλεκπαίδευσης.

Οι επιμορφωτικές δράσεις στήριξης των εκπαιδευτικών πήραν το χαρακτήρα εσωτερικής επιμόρφωσης (σχετικής με βασικές γνώσεις πληροφορικής) αλλά και εξωτερικής επιμόρφωσης (σε διαφορετικές θεματικές από δημόσιους αλλά και ιδιωτικούς φορείς).

Επιπλέον, κατά κοινή παραδοχή, οι ίδιες οι δράσεις λειτούργησαν θετικά σε σχέση με την προσωπική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, τόσο αυτών που ήταν εντός του ΔΣΚ όσο και αυτών που ήταν εκτός.

II. Νέοι γραμματισμοί και βασικές ικανότητες του 21ου αιώνα

Σε όλες τις δραστηριότητες υπήρξαν αναφορές για τη χρήση από τους μαθητές, είτε κατά την προετοιμασία των δραστηριοτήτων είτε κατά τη διάρκειά τους είτε έπειτα από αυτές, ψηφιακών τεχνολογιών και για την καλλιέργεια βασικών δεξιοτήτων ηλεκτρονικής συνεργασίας.

Οι νέοι γραμματισμοί καθίστανται παλιοί με το πέρασμα του χρόνου, όμως στον παρόντα χρόνο οι διαδραστικοί πίνακες και η διαδικτυακή συνεργασία αποτελούν βασικά στοιχεία ψηφιακού εγγραμματισμού.

Λογισμικά και πλατφόρμες δικτυακής συνεργασίας (cms, moodle) και επικοινωνίας (Skype, msn), καθώς και πλήθος εργαλείων τεχνολογίας web 2.0 (Blogs, wiki...) χρησιμοποιήθηκαν σε όλες τις δράσεις.

Σημαντική σπουδή έγινε και στον τομέα της ασφάλειας δεδομένων, στη χρήση του Διαδικτύου και στην αξιοπιστία των συγκεντρωμένων δεδομένων/πληροφοριών, καθώς και στη χρήση ελεύθερου/ανοιχτού κώδικα λογισμικού.

III. Αξιολόγηση εκπαιδευτικού έργου και ανάπτυξη σχολικής μονάδας

Σε όλες τις δραστηριότητες έγινε προσπάθεια για την αξιολόγηση τόσο του εκπαιδευτικού έργου όσο και των εκπαιδευτικών και της σχολικής μονάδας, σε διαφορετικό ποσοστό και σε διαφορετική έκταση βέβαια.

Χρησιμοποιήθηκαν μέθοδοι αυτοαξιολόγησης, ετεροαξιολόγησης αλλά και αλληλοαξιολόγησης (μεταξύ μαθητών). Έγινε συλλογή και επεξεργασία ερωτηματολο-

γίων, με τους κλασικούς τρόπους αλλά και με ανάλυση ηλεκτρονικών στοιχείων και δεδομένων (με δημιουργία Portfolio μαθητή, μέσω των εργαλείων του moodle, της μέτρησης της επισκεψιμότητας και συγγραφής σχολίων σε ιστολόγια, με ειδική συγγραφή ημερολογίου κ.ά.).

Ανάπτυξη μιας σχολικής μονάδας μπορεί να σημαίνει βελτίωση στις κτιριακές εγκαταστάσεις και στην εν γένει υποδομή, εγκαθίδρυση καλύτερων δομών συνεργασίας (καθιέρωση καλής πρακτικής εσωτερικής συνεργασίας), βελτίωση του ψυχολογικού κλίματος σε όλα τα επίπεδα, διαμόρφωση σταθερότερων σχέσεων μεταξύ σχολείου και γονέων (κυρίως μέσα από την ενεργό συμμετοχή των γονέων). Σε όλες τις περιπτώσεις με τον ένα ή τον άλλο τρόπο πραγματοποιήθηκαν (κατά περίπτωση) κάποια από αυτά. Αξίζει να αναφερθεί η περίπτωση που με αφορμή (και ευκαιρία!) τη δραστηριότητα του δικτύου μας έγινε εγκατάσταση Διαδικτύου στο σχολείο.

IV. Δίκτυα σχολείων και διαπολιτισμική εκπαίδευση

Βασική επιδίωξη του Δικτύου Σχολικής Καινοτομίας είναι και η δημιουργία δικτύων συνεργασίας μεταξύ των σχολείων και μεταξύ των εκπαιδευτικών που υπηρετούν είτε στο ίδιο είτε σε διαφορετικά σχολεία. Οι δραστηριότητες που πραγματοποιήσαν τα σχολεία (που συμμετείχαν σε αυτή τη συνεδρία) συνέβαλαν προς αυτή την κατεύθυνση. Οι δράσεις, μεταξύ άλλων, ήταν: συμμετοχή σε εκπαιδευτικά συνέδρια, όπου παρουσίασαν τις δραστηριότητές τους, εμπλοκή σε κοινωνικά φόρα και δικτυακούς τόπους, πρακτικές διάχυσης και ενημέρωσης εντός και εκτός του σχολείου (με τη δημιουργία ενημερωτικών/εκπαιδευτικών ιστότοπων) και δημιουργία ηλεκτρονικής πλατφόρμας ασύγχρονης τηλεκπαίδευσης moodle για την υποστήριξη της σχολικής διδασκαλίας.

Προάγοντας τη διαπολιτισμική εκπαίδευση, τα σχολεία είχαν επικοινωνία και συνεργασία με σχολεία σε άλλες χώρες (Γαλλία, Ιταλία, Γερμανία), πραγματοποίησαν εκδρομές σε σχολεία του εξωτερικού και του εσωτερικού, συμμετείχαν από κοινού με άλλα σχολεία του εξωτερικού σε επιμέρους δίκτυα και σε ευρωπαϊκά προγράμματα. Μέσα από όλες αυτές τις δραστηριότητες γνώρισαν διάφορα στοιχεία πολιτισμού (μνημεία, μουσική κ.ά.) άλλων εθνών.

Γενικά συμπεράσματα

Συνοψίζοντας καταλήγουμε σε κάποια γενικά συμπεράσματα που μπορούν να βοηθήσουν στη γενική αποτίμηση των δραστηριοτήτων που παρουσιάστηκαν:

- Όλες οι δράσεις περιλάμβαναν διαθεματικές – διεπιστημονικές προσεγγίσεις στις δραστηριότητές τους.
- Οι μαθητές που συμμετείχαν φάνηκε να είναι σε γενικές γραμμές εξοικειωμένοι με το Διαδίκτυο και τους υπολογιστές, χωρίς αυτό να σημαίνει όμως κατ' ανάγκη

ότι γνωρίζουν την ορθή χρήση τους προς όφελος της εκπαιδευτικής/μαθησιακής διαδικασίας.

- Ο ρόλος του εκπαιδευτικού σε όλες τις δραστηριότητες διαφοροποιήθηκε και φάνηκε να ενισχύεται, ώστε ουσιαστικά και εποικοδομητικά να συμβάλλει στη μαθησιακή διαδικασία.
- Στις περισσότερες δραστηριότητες έγινε προσπάθεια κοινωνικής δικτύωσης, ενώ είχαμε και στοιχεία κοινωνικής ευαισθητοποίησης. Σε κάποιες περιπτώσεις έγινε και σύνδεση με την τοπική παράδοση και ιστορία.
- Έγινε σημαντική προσπάθεια χρήσης σε όλες τις δραστηριότητες ηλεκτρονικών περιβαλλόντων μάθησης καθιστώντας, κατά τη γνώμη μου, κυρίαρχη καινοτομία την ηλεκτρονική συνεργασία.

Αριστοτέλειο Κολλέγιο Θεσσαλονίκης

«Οι μικροί σύνεδροι παρουσιάζουν...»

Ελένη Κοκκίνου (Φυσικός - Πληροφορικός),

Άννα Ζουρνά (Μαθηματικός),

Μαρία Πατλαμάζογλου (Φιλόλογος)

Συντονίστρια: Χάιδω Σαμαρά

Περίληψη

Η δραστηριότητα περιλάμβανε ομαδικές εργασίες για τη δημιουργία posters από τους μαθητές της Β΄ Γυμνασίου για θέματα που ανήκαν σε ευρύτερες έννοιες που άπτονται διαφορετικών γνωστικών αντικειμένων, ενεργοποιώντας και τη συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών. Ακολούθησαν παρουσιάσεις από τις ομάδες στο υπόλοιπο σχολείο και κινητοποιήθηκε το ενδιαφέρον άλλων μαθητών για εκπόνηση παρόμοιων δραστηριοτήτων.

Περιγραφή

Η ιδέα για τη συγκεκριμένη δραστηριότητα συζητήθηκε αρχικά με τους μαθητές, παρουσία των δύο εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στο εισαγωγικό σεμινάριο του Δικτύου Σχολικής Καινοτομίας και έγινε δεκτή με χαρά. Ακολούθησε ο διαχωρισμός των μαθητών ενός τμήματος της Β΄ Γυμνασίου σε πέντε ανομοιογενείς (κοινωνικά και γνωστικά) ομάδες των έξι ατόμων. Ορίστηκε ένας συντονιστής ανά ομάδα και δόθηκε το θέμα κάθε ομάδας από το γνωστικό αντικείμενο της χημείας και των μαθηματικών. Οι συντονιστές ήταν μαθητές με διαφορετικά επίπεδα επιδόσεων. Κάθε ομάδα δούλεψε στους υπολογιστές του σχολείου κατά τη διάρκεια του μαθήματος της πληροφορικής και κάποιες φορές και των μαθηματικών. Η τελική έγκριση των poster πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με τον υπεύθυνο καθηγητή του μαθήματος με σχόλια/υποδείξεις σχετικά με τα κείμενα, τις εικόνες που επιλέχθηκαν και τις ενότητες που τονίζονταν σε κάθε poster. Στη συνέχεια αναρτήθηκαν σε χώρο του Γυμνασίου, ώστε να είναι ορατά και να έχουν πρόσβαση σε αυτά μαθητές όλων τα τμημάτων του σχολείου. Επίσης, τα poster παρουσιάστηκαν από τους μαθητές και στο Πρώτο Μαθητικό Συνέδριο Πληροφορικής, που έγινε στη Θεσσαλονίκη στις 28-29 Απριλίου 2009. Αυτή η δραστηριότητα των μαθητών διαχύθηκε αμέσως μέσα στο χώρο του Γυμνασίου και σχεδόν όλοι οι υπόλοιποι μαθητές με το που αναρτήθηκαν τα poster εξέφρασαν τη διάθεση να δημιουργήσουν κάτι παρόμοιο. Οι μαθητές που συμμετείχαν παρουσίασαν οι ίδιοι τα θέματα στους συμμαθητές τους, καθώς και στους

μαθητές άλλων τάξεων. Οι γονείς ενδιαφέρθηκαν να μάθουν για την εργασία των παιδιών τους και ικανοποιήθηκαν ιδιαίτερα με τη νέα προσέγγιση.

Η καινοτομία στην ιδέα αυτή ήταν ότι τα παιδιά ανακάλυψαν μόνα τους τις γνώσεις από τις αντίστοιχες ενότητες, κάνοντας επιλεκτική χρήση των γνώσεων που βρήκαν από το Διαδίκτυο, έχοντας πρότυπο το σχολικό βιβλίο. Οι ενότητες παρουσιάστηκαν από τους μαθητές και όχι από τον καθηγητή του μαθήματος. Τα συγκεκριμένα θέματα καλύφθηκαν από το μάθημα της πληροφορικής, ενώ σε αντίθετη περίπτωση δεν θα υπήρχε χρόνος για κάτι τέτοιο, εφόσον βρίσκονται στις τελευταίες ενότητες του διδακτικού βιβλίου.

Όλες οι δραστηριότητες έγιναν κατά τη διάρκεια του σχολικού προγράμματος και έτσι οι μαθητές δεν επιβαρύνθηκαν με επιπλέον εργασία στο σπίτι. Αυτό άλλωστε δεν θα μπορούσε να συμβεί, καθώς τα μέλη των ομάδων δεν κατοικούν σε γειτονικές περιοχές, επομένως θα ήταν αδύνατον να συναντηθούν εκτός σχολείου. Χάθηκαν κάποιες ώρες λόγω εορτών, εκδρομών κ.λπ., με αποτέλεσμα να περιοριστεί το πρόγραμμα των poster σε δύο γνωστικά αντικείμενα, ενώ ο αρχικός στόχος ήταν να επεκταθεί σε περισσότερα.

Κατά τη διάρκεια του προγράμματος ομαλοποιήθηκε η ομαδική συνεργασία, παρ'όλο που κάποια μέλη των ομάδων δεν ήταν ιδιαίτερα ενεργά. Ο ρόλος του συντονιστή ήταν ιδιαίτερα εποικοδομητικός για τους μαθητές, διότι συνειδητοποίησαν ότι το να κατέχεις την ηγετική θέση της ομάδας εμπεριέχει και ευθύνες, πέρα του τίτλου.

Καινοτόμες διαστάσεις

Κοινωνικοπολιτισμική

Οι μαθητές αξιοποίησαν προηγούμενη εμπειρία τους στη χρήση του PowerPoint και του Publisher ή προηγούμενη εμπειρία τους στο γνωστικό αντικείμενο. Για παράδειγμα, στο μάθημα της γεωγραφίας κάποιος μαθητής αξιοποίησε εμπειρίες του από μια επίσκεψή του στη χώρα που παρουσιάστηκε.

Δι-υποκειμενική

Οι μαθητές γνώριζαν τους στόχους κάθε θεματικής ενότητας και συζητούσαμε για την ύλη που θα κάλυπταν και τον τρόπο παρουσίασής της. Οι ίδιοι οι μαθητές τροποποιούσαν τις μεθοδολογικές προσεγγίσεις και μάθαιναν τις διαδικασίες για τον εντοπισμό πηγών και πληροφοριών, ώστε να τις συμπεριλάβουν στα poster.

Θεσμική

Υπήρχε εναλλαγή ρόλων, αφού οι μικροί μαθητές παρουσίασαν το γνωστικό αντικείμενο. Η παρουσίαση πραγματοποιήθηκε όχι μόνο στους συμμαθητές τους, αλλά και σε μαθητές άλλων τάξεων, μετά την επιλογή των κατάλληλων θεμάτων. Οι ίδιοι οι μαθητές ετοίμασαν τις ερωτήσεις του φύλλου αξιολόγησης, οπότε συμμετείχαν και στη διαδικασία της αξιολόγησης.

Επιστημολογική

Η πρακτική των poster ως μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας δεν αποτελεί συνηθισμένη παιδαγωγική τακτική, σε αντίθεση με τη διοργάνωση συνεδρίων, όπου αποτελεί κοινό τόπο. Οι μαθητές παρουσίαζαν το θέμα τους μπροστά στο poster, χρησιμοποιώντας εικόνες, σχεδιαγράμματα, μελέτες κ.λπ.

Δικτύωση σχολείου – κοινωνίας

Μέσω των poster, τα οποία δημιουργήθηκαν και αναρτήθηκαν σε ειδική αίθουσα, γνωστοποιήθηκε η εργασία των παιδιών στους γονείς και σε μαθητές άλλων σχολείων.

Ενδο-σχολική επικοινωνία και συνεργασία

Προέκυψε συνεργασία των μαθητών για τη δημιουργία των poster. Οι ομάδες ήταν απόλυτα ανομοιογενείς με συμμετοχή μαθητών από κάθε γνωστικό ή κοινωνικό επίπεδο. Μεταξύ των εκπαιδευτικών υπήρξε αλληλεπίδραση ανάμεσα στην καθηγήτρια πληροφορικής και σε συνάδελφο από το αντίστοιχο γνωστικό αντικείμενο για το οποίο ετοιμαζόταν η σειρά των poster.

Ψυχοκοινωνική ανάπτυξη και προσαρμογή –**Προαγωγή θετικού κλίματος στο σχολικό περιβάλλον**

Καινούργιοι μαθητές στο χώρο του σχολείου προσαρμόστηκαν ευκολότερα, αφού είχε ήδη πραγματοποιηθεί η ένταξή τους στην ομάδα. Μαθητές που αισθάνονταν περιθωριοποιημένοι δραστηριοποιήθηκαν μέσα στην ομάδα, αναλαμβάνοντας ακόμη και ηγετικούς ρόλους. Υπήρχαν παιδιά που, ενώ έδειχναν αδιάφορα σε άλλα μαθήματα, ήταν πολύ καλά στη χρήση υπολογιστών. Καθώς λοιπόν είχαν κύριους ρόλους στην ομάδα, αναγκάζονταν έμμεσα να «διαβάσουν» την ύλη του θέματος που κάλυπταν. Υπήρχε ευχάριστο συναίσθημα, όταν οι μαθητές έβλεπαν αναρτημένη την εργασία τους με το όνομά τους στο χώρο του σχολείου και όταν παρουσίαζαν την εργασία στους υπόλοιπους μαθητές.

Ανάπτυξη ικανοτήτων για τη γνώση, τη μάθηση και την κοινωνική συμμετοχή

Στο πλαίσιο της ομάδας τα παιδιά έμαθαν και εφάρμοσαν αρχές συνεργασίας:

- πώς να υποστηρίζουν την άποψή τους και πώς να επιχειρηματολογούν προκειμένου να πείσουν τους υπόλοιπους της ομάδας
- να σέβονται τη γνώμη του συμμαθητή τους, καθώς επίσης πώς και πότε πρέπει να υποχωρούν σε μια συζήτηση
- να συντονίζουν τις ενέργειές τους προκειμένου να επιτευχθεί το επιθυμητό αποτέλεσμα
- να ζητούν συγγνώμη στο πλαίσιο της καλής λειτουργίας της ομάδας

Στόχοι που επιτεύχθηκαν

1. Γνωστικοί: Οι γνωστικοί στόχοι διέφεραν ανά γνωστικό αντικείμενο. Στο τέλος κάθε παρουσίασης poster μοίραζαν φύλλο αξιολόγησης στους μαθητές που την είχαν παρακολουθήσει. Κάθε μαθητής καλούνταν να απαντήσει στις ερωτήσεις που ετοίμασαν οι ίδιοι οι συμμαθητές του. Ο υπεύθυνος καθηγητής, ανάλογα με το γνωστικό αντικείμενο, έκρινε αν επιτεύχθηκαν οι γνωστικοί στόχοι.

2. Μαθησιακοί: Έμαθαν πώς να μαθαίνουν μόνοι τους, και μάλιστα πώς να κατακτήσουν ένα θέμα τόσο καλά, ώστε να το παρουσιάζουν σε άλλους. Βελτίωσαν το χειρισμό του προφορικού και γραπτού λόγου σε συνδυασμό με διάφορες μορφές αναπαράστασης της πληροφορίας, π.χ., με εικόνες, διαγράμματα κ.λπ.

3. Ψυχοκοινωνικοί: Ενεργοποιήθηκαν και εντάχθηκαν στην ομάδα μαθητές που δεν ήταν κοινωνικά αποδεκτοί, καθώς και οι στόχοι που προαναφέρθηκαν, στο πλαίσιο της ομάδας, στην κοινωνική διάσταση της καινοτομίας. Επίσης, έμαθαν να δέχονται και να προτείνουν νέες ιδέες.

16ο Γυμνάσιο Πάτρας

«Ευνοώντας τη μάθηση»

Αδαμαντία Γκουρνέλου (Γαλλικής Φιλολογίας)

Συντονίστρια: Καλλιόπη Κύρδη

Περίληψη

Με στόχο να κινητοποιηθεί το ενδιαφέρον των μαθητών σε δύο τμήματα της Α΄ και σε ένα τμήμα της Β΄ Γυμνασίου χρησιμοποιήθηκαν καινοτόμες διδακτικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις στο μάθημα της Ιστορίας και των Γαλλικών. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνεται η χρήση των νέων τεχνολογιών στην τάξη, τα παιχνίδια ρόλων, η συνεργασία με μαθητές του εξωτερικού μέσω του Διαδικτύου, η καλλιέργεια της μουσικής και κιναισθητικής νοημοσύνης κ.ά.

Χαρακτηριστικά δραστηριότητας

- Χρόνος υλοποίησης: 3 μήνες (Μάρτιος 2009 – Μάιος 2009)
- Τεχνικές ή άλλες απαιτήσεις: Αίθουσα με υπολογιστές, παρακολούθηση θεατρικής παράστασης, προβολή DVD, κασετόφωνο.
- Καινοτόμες διαστάσεις: Σκοπεύαμε να εισαγάγουμε διδακτικές και μεθοδολογικές καινοτομίες προκειμένου να βελτιώσουμε την εκπαίδευση, γιατί θεωρούσαμε ότι οι καινούργιες τεχνολογίες ευνοούν το μάθημα. Στόχος μας ήταν, χρησιμοποιώντας ποικίλα μέσα, να κινητοποιήσουμε το ενδιαφέρον του μαθητή.

Στόχοι (μαθησιακοί, γνωστικοί, ψυχοκοινωνικοί, ειδικοί, άλλοι)

Οι στόχοι μας σαφώς ήταν να αποκτήσουν οι μαθητές μας γνώσεις. Ωστόσο, προσπαθήσαμε να εστιάσουμε στον τρόπο με τον οποίο αυτές θα αποκτιόνταν. Ευαισθητοποιηθήκαμε για τις ανάγκες των μαθητών μας λαμβάνοντας υπόψη ότι στην εκπαίδευση επιδιώκουμε να δώσουμε σε κάθε μαθητή τις ευκαιρίες για να διαμορφωθεί ως άτομο στην κοινωνία. Πιστεύουμε ότι η ποικιλία στη διδασκαλία εξάπτει το ενδιαφέρον του μαθητή, ο οποίος συνήθως βαριέται. Η διδασκαλία μας αποσκοπούσε στην προσωπική ανάπτυξη του μαθητή που είναι άτομο, μέλος ενός κοινωνικού συνόλου, πολίτης ώστε να αναπτύξουμε την ωριμότητά του ως κοινωνικού όντος.

Προγραμματισμός για την αποτίμηση της επίτευξης των στόχων που τέθηκαν

Για να εκτιμήσουμε την επίτευξη των στόχων χρησιμοποιήσαμε ερωτηματολόγια

με τη γνώμη των μαθητών μας. Επίσης, θέλαμε να εκθέσουμε τις δυσκολίες που αντιμετωπίσαμε, καθώς και τα συμπεράσματά μας. Τέλος, προγραμματίσαμε να παρουσιάσουμε τις καινοτόμες δραστηριότητες στο σύλλογο διδασκόντων του σχολείου μας.

Περιγραφή

Προσπαθήσαμε να χρησιμοποιήσαμε ποικίλα μέσα, προκειμένου η διδασκαλία να γίνει ελκυστική για τους μαθητές:

1. Προβολή βίντεο και σχολιασμός από τους μαθητές στο μάθημα της Ιστορίας και των Γαλλικών.
2. Χρήση τραγουδιών από CD στην αίθουσα διδασκαλίας.
3. Αποστολή e-mail σε μαθητές του εξωτερικού στην αίθουσα των υπολογιστών.
4. Παιχνίδια στο προαύλιο.
5. Χρήση μουσικής και κιναισθητικής νοημοσύνης στην αίθουσα εκδηλώσεων.
6. Παιχνίδια ρόλων.
7. Ομαδικές εργασίες από τους μαθητές.
8. Προσκόμιση έντυπου υλικού και απαντήσεις σε ερωτήσεις.
9. Χρήση Internet
10. Παρουσιάσεις PowerPoint.
11. Παρακολούθηση θεατρικής παράστασης.
12. Επίσκεψη σε μουσείο.

Εφαρμογή

Προκειμένου να κινητοποιήσουμε το ενδιαφέρον των μαθητών σε διάστημα τριών μηνών περίπου (από Μάρτιο μέχρι μέσα Μαΐου), προσπαθήσαμε να εισαγάγουμε διδακτικές και μεθοδολογικές καινοτομίες:

- Παρακολουθήσαμε τη θεατρική παράσταση *Ο Φιλάργγυρος του Μολιέρου* από το θίασο Κάτιας Δανδουλάκη στο θέατρο Πάνθεον και στη συνέχεια ασχοληθήκαμε με περιγραφές προσώπων, ανάλυση χαρακτήρων, περίληψη στο μάθημα των Γαλλικών. Οι μαθητές μας το βρήκαν πολύ ενδιαφέρον και συμμετείχαν ενεργά.
- Επίσης, έγιναν προβολές DVD, τα οποία διαρκούσαν περίπου έξι λεπτά και στη συνέχεια οι μαθητές απαντούσαν σε προφορικές ερωτήσεις. Θεωρούμε ότι η προφορά τους βελτιώθηκε και το οπτικό υλικό τούς κινητοποίησε. Προβολή βίντεο και σχολιασμός από τους μαθητές έγιναν και στο μάθημα της Ιστορίας.
- Επίσης, χρησιμοποιήθηκε το κασετόφωνο και ακούστηκαν γαλλικά τραγούδια, τα οποία βελτίωσαν αισθητά την προφορά των μαθητών μας στα Γαλλικά.
- Έγινε χρήση μουσικής και κιναισθητικής νοημοσύνης στην αίθουσα εκδηλώσεων.
- Οι μαθητές μας έπαιξαν πολλές φορές παιχνίδια ρόλων.

- Παρουσιάστηκαν ομαδικές εργασίες από τους μαθητές με θέματα που αφορούσαν στην Ευρώπη, τη διαπολιτισμικότητα, τη μουσική, τα μνημεία των χωρών. Χρησιμοποιήσαμε ποικίλα μέσα, ώστε η διδασκαλία να είναι ελκυστική για τους μαθητές. Θεωρούμε ότι οι μαθητές μας εμπνεύστηκαν από τη γαλλική κουλτούρα και παράλληλα προσπαθήσαμε να εισαγάγουμε στοιχεία διαπολιτισμικότητας. Δυστυχώς, η υλικοτεχνική υποδομή του σχολείου μας, το γεγονός ότι η αίθουσα υπολογιστών ήταν κατειλημμένη και τις περισσότερες φορές οι υπολογιστές δεν ήταν συνδεδεμένοι στο Internet, δεν μας επέτρεψαν να στείλουμε e-mail και να επικοινωνήσουμε με μαθητές από σχολεία άλλων χωρών το οποίο αποτελεί οπωσδήποτε τον πρωταρχικό μας στόχο για την επόμενη χρονιά. Επίσης, ενώ σκοπεύαμε να επισκεφθούμε το νέο μουσείο της Πάτρας, δυστυχώς δεν είναι ακόμη έτοιμο.

Αποτίμηση

Χρησιμοποιήσαμε ερωτηματολόγια, στα οποία οι μαθητές μας εξέφρασαν τη γνώμη τους για τους εναλλακτικούς τρόπους διδασκαλίας. Τα συμπεράσματά μας ήταν ότι οι μαθητές δείχνουν μεγάλο ενδιαφέρον για το καινούργιο, το διαφορετικό και μαθαίνουν πιο εύκολα όταν η γνώση παρουσιάζεται υπό μορφή παιχνιδιού και δραστηριοτήτων που περιέχουν κίνηση.

Αντιμετωπίσαμε δυσκολίες κατ' αρχάς όσον αφορά στην αποδοχή του νέου μας ρόλου. Ο διδάσκων σε μια καινοτόμο διδασκαλία δεν είναι ούτε και μπορεί να είναι το επίκεντρο της τάξης. Ο ρόλος μας ήταν καθοδηγητικός, συμβουλευτικός. Εμψυχώναμε τα παιδιά στις επιλογές τους. Επίσης, δεν ήταν εύκολο να επικρατεί τάξη, καθώς υπήρχαν και μαθητές που έκαναν φασαρία. Επιπλέον, οι μετακινήσεις ήταν χρονοβόρες και μας πίεζε πάντοτε ότι έπρεπε να προχωρήσουμε στην ύλη. Τέλος, παρουσιάσαμε τα συμπεράσματά μας στο σύλλογο διδασκόντων.

Εκπαιδευτήρια Μαντουλίδη, Θέρμη – Θεσσαλονίκη

«Νέες τεχνολογίες και ομαδική εργασία»

Α. Χασιώτη (Φιλολόγος, Γενική Διευθύντρια),

Χ. Κέλλης (Φιλολόγος),

Α. Μαυρομάτης (Καθηγ. Πληροφορικής),

Ο. Μιχαλάκα (Φιλολόγος),

Ε. Στόικου (Καθηγ. Αισθητικής Αγωγής),

Ε. Χασιώτης (Μαθηματικός)

Συντονιστής: Δημήτρης Μαρκαντωνάτος

Περίληψη

Η δραστηριότητα υλοποιήθηκε από εξαμελείς ομάδες μαθητών της Γ΄ Γυμνασίου, οι οποίες εκπόνησαν και παρουσίασαν μεγάλο αριθμό εργασιών για θέματα που αφορούν στα Νέα Ελληνικά, τα Μαθηματικά, την Ιστορία και την Αισθητική Αγωγή, αξιοποιώντας τις νέες τεχνολογίες (e-mail, Skype, Youtube, PowerPoint κ.ά.).

Εισαγωγή

Το πρόγραμμα που επιλέχθηκε να εφαρμοστεί από τη σχολική μας μονάδα είχε τίτλο «Νέες τεχνολογίες και ομαδική εργασία» και γι' αυτόν το λόγο κυρίαρχο στοιχείο της δράσης ήταν η χρήση του υπολογιστή ως εργαλείου εκμάθησης, έρευνας και αναζήτησης, αλλά κυρίως και ως μέσου επικοινωνίας, που μπορεί να απλοποιήσει τις αποστάσεις μεταξύ των μαθητών (όταν αυτοί δεν βρίσκονται στο σχολικό περιβάλλον), μεταξύ των μαθητών και των καθηγητών, καθώς επίσης μεταξύ των καθηγητών διαφορετικών ειδικοτήτων.

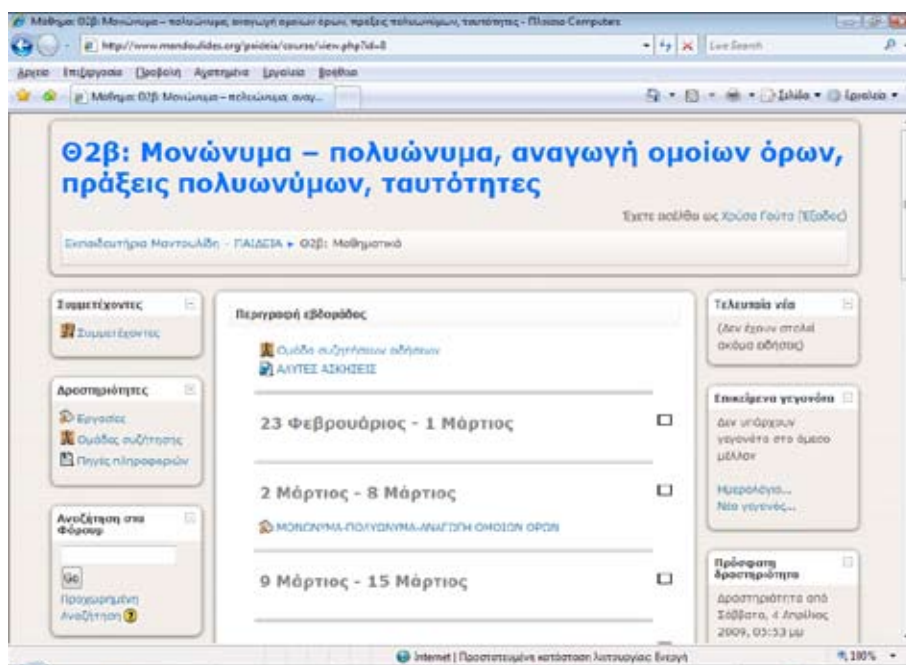
Ο χρόνος υλοποίησης του προγράμματος ήταν δύο μήνες (Φεβρουάριος 2009 – Απρίλιος 2009). Για την εφαρμογή του προγράμματος υπήρχαν οι παρακάτω τεχνικές απαιτήσεις: πλατφόρμα ηλεκτρονικής εκπαίδευσης (moodle), χρήση εργαστηρίου πληροφορικής, αίθουσα προβολών, διαδραστικοί πίνακες, Διαδίκτυο (μηχανές αναζήτησης, ηλεκτρονική αλληλογραφία, Facebook, Youtube, Skype).

Το τμήμα που συμμετείχε στη δραστηριότητα επιλέχθηκε γιατί παρουσίαζε ιδιαίτερες και ανομοιογένεια τόσο στη συμπεριφορά όσο και στις επιδόσεις. Η δραστηριότητα έδωσε τελικά την ευκαιρία στους μαθητές να αντιληφθούν το μάθημα διαφορετικά, καθώς επίσης να εξοικειωθούν με τους διαφορετικούς τρόπους επικοινωνίας, έκφρασης, σύλληψης, έρευνας και ερμηνείας που οι νέες τεχνολογίες παρέχουν. Η συγκεκριμένη δραστηριότητα αποτελεί καινοτομία, αφού επιχειρεί να κεντρίσει το

ενδιαφέρον αδιάφορων μαθητών για το μάθημα, να καλλιεργήσει το ομαδικό πνεύμα, να γεφυρώσει τις μεταξύ τους διαφορές και να μετατοπίσει το ενδιαφέρον από την ύλη των σχολικών βιβλίων στους διδακτικούς στόχους και τις προκλήσεις που οι νέες τεχνολογίες προσφέρουν. Η διδασκαλία έτσι γίνεται μαθητοκεντρική. Ο εκπαιδευτικός αναλαμβάνει συντονιστικό ρόλο και η μαθησιακή διαδικασία δεν περιορίζεται στο πλαίσιο της τάξης, αλλά συνεχίζεται και έξω από το σχολικό περιβάλλον.

Μέθοδος

Μετά την επιλογή του τμήματος που θα συμμετείχε στο πρόγραμμα, έγινε η επιλογή των μαθημάτων που θα λειτουργούσαν ως βάση για τις εργασίες που θα καλούνταν να πραγματοποιήσουν οι μαθητές. Έτσι επιλέχθηκαν τα μαθήματα της Ιστορίας, των Νέων Ελληνικών, των Μαθηματικών και της Αισθητικής Αγωγής. Το τμήμα χωρίστηκε σε ομάδες (μέχρι έξι μαθητές η καθεμία) και από κάθε ομάδα επιλέχθηκε ένας μαθητής ή μία μαθήτρια ως συντονιστής της ομάδας. Οι συντονιστές ανέλαβαν αρχικά να συλλέξουν τις διευθύνσεις της ηλεκτρονικής αλληλογραφίας (e-mails) όλων των μαθητών, έτσι ώστε να δημιουργηθούν κωδικοί πρόσβασης για την πλατφόρμα ηλεκτρονικής μάθησης που θα χρησιμοποιούνταν.

Εικόνα 1: Η πλατφόρμα ηλεκτρονικών μαθημάτων Moodle

Η πλατφόρμα Moodle επιλέχθηκε και εγκαταστάθηκε σε ειδικό διακομιστή, ώστε να υποστηρίξει όλες τις λειτουργίες του προγράμματος. Ειδικότερα, το Moodle είναι ένα λογισμικό πακέτο για την παραγωγή μαθημάτων στο Διαδίκτυο. Παρέχεται ελεύθερα ως Λογισμικό Ανοιχτού Κώδικα (υπό τους όρους της άδειας GNU Public License). Η συγκεκριμένη πλατφόρμα δημιουργεί και τις κατάλληλες προϋποθέσεις για τη δημιουργία ηλεκτρονικών συζητήσεων (σύγχρονες ή ασύγχρονες, π.χ., chat, forum και blog), έτσι ώστε οι εμπλεκόμενοι ρόλοι να μη χρειάζεται να χρησιμοποιούν άλλους πόρους για το συγκεκριμένο εγχείρημα.

Για κάθε γνωστικό αντικείμενο προτάθηκαν θέματα από τους καθηγητές, τα οποία μοιράστηκαν στις διάφορες ομάδες με κλήρωση, έτσι ώστε η καθεμία να αναλάβει τουλάχιστον δύο θέματα από διαφορετικά μαθήματα. Κάθε υπεύθυνος καθηγητής, χρησιμοποιώντας προσωπικό κωδικό πρόσβασης, δημιούργησε στην πλατφόρμα Moodle ξεχωριστή εγγραφή-ηλεκτρονικό μάθημα για κάθε εργασία, χωρίζοντας την πρόοδο σε εβδομαδιαία κλίμακα παρακολούθησης, έτσι ώστε να υπάρχουν συγκεκριμένες οδηγίες, πηγές και παραδοτέα ανά εβδομάδα για διεκπεραίωση από τις ομάδες των μαθητών. Παράδειγμα τέτοιου μαθήματος μπορεί να φανεί στην Εικόνα 1.

Εκτός φυσικά από την εξ αποστάσεως επικοινωνία των μαθητών και των καθηγητών, υπήρχε και κατά τη διάρκεια της σχολικής ημέρας πολύ χρήσιμη φυσική επικοινωνία μεταξύ τους, χωρίς όμως να εμποδίζεται ή να μεταβάλλεται κάποιο μάθημα ή άλλη δραστηριότητα.

Στόχοι – Διαστάσεις

- **Θεσμική διάσταση:** Η σκυτάλη αλλάζει χέρια και περνάει στους μαθητές, οι οποίοι αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες, επιλέγουν το συντονιστή τους, το θέμα της εργασίας τους, μπορούν ακόμη και να αλλάξουν την πορεία της.
- **Επιστημολογική διάσταση:** Οι μαθητές σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς εξοικειώνονται με τα εργαλεία που οι νέες τεχνολογίες τους παρέχουν, δοκιμάζουν νέους τρόπους επικοινωνίας, έρευνας, έκφρασης, χρησιμοποιούν τη δική τους «γλώσσα», χωρίς να ξεφεύγουν από όσα το αναλυτικό πρόγραμμα υπαγορεύει.
- **Ενδοσχολική επικοινωνία και συνεργασία:** Διαδραστικότητα και συνεχή επικοινωνία μεταξύ των εμπλεκόμενων. Η επικοινωνία άλλωστε ανομοιογενών ομάδων είναι ο στόχος και μέσο αποτελεί η τεχνολογία.
- **Ψυχοκοινωνική ανάπτυξη και προσαρμογή – προαγωγή θετικού κλίματος στο σχολικό περιβάλλον:** Οι μαθητές ανακαλύπτουν τις κλίσεις τους και τα ενδιαφέροντά τους. Μαθαίνουν να λειτουργούν ως μέλη μιας ομάδας, αναλαμβάνοντας κοινές δράσεις και δοκιμάζοντας νέους τρόπους επικοινωνίας και συναναστροφής. Οι σχέσεις εκπαιδευτικών και μαθητών αποκτούν άλλη διάσταση, γίνονται συμμετοχοί στο ίδιο σχέδιο εργασίας και αποκτούν κοινούς στόχους.

Συμπεράσματα

Όπως κάθε πιλοτικό πρόγραμμα, έτσι και η εφαρμογή μιας πλατφόρμας ηλεκτρονικής μάθησης στο τρέχον μαθητικό περιβάλλον χαρακτηρίζεται από πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Σε ολόκληρη τη διαδικασία σύνθεσης και παράδοσης των εργασιών μέσω του ηλεκτρονικού υπολογιστή θεωρούμε ότι αναγνωρίστηκαν από μαθητές και καθηγητές περισσότερο τα πλεονεκτήματα παρά τα μειονεκτήματα. Συγκεκριμένα:

- i. Οι εμπλεκόμενοι καθηγητές και μαθητές ήρθαν όλοι σε επαφή με τις νέες τεχνολογίες. Σίγουρα οι περισσότεροι ασχολούνται σχεδόν καθημερινά με ηλεκτρονικούς υπολογιστές, κινητά τηλέφωνα ή MP3, όμως δόθηκε η ευκαιρία σε όλους να εξερευνήσουν τον κόσμο του Internet και να αξιοποιήσουν τις δυνατότητές του εστιασμένα σε συγκεκριμένους μαθησιακούς στόχους.
- ii. Αποκαλύφθηκε έμπρακτα τι σημαίνει διαδικτυακή συνεργασία, ποια είναι η πραγματική χρησιμότητά της αλλά και πώς μπορεί να μοιάζει το σχολείο του μέλλοντος.
- iii. Αξίζει να σημειωθεί ότι δόθηκαν ερεθίσματα στους μαθητές για προβληματισμό πάνω σε σημαντικά ζητήματα της κοινωνίας (ρατσισμός, πόλεμος-ειρήνη, φτώχεια και καταπίεση), οι ομάδες εργάστηκαν πολυπρισματικά (σύνταξη κειμένων, λήψη συνέντευξης, εύρεση σχετικού οπτικοακουστικού υλικού και διαμόρφωση ολοκληρωμένων βίντεο) και συνεργάστηκαν, κυρίως διαδικτυακά, σε ικανοποιητικό βαθμό.
- iv. Όλοι παραδέχτηκαν ότι το μάθημα απέκτησε ενδιαφέρον. Υπήρχε πλέον ένας στόχος: η ολοκλήρωση μιας εργασίας. Η δασκαλοκεντρική διδασκαλία αντικαταστάθηκε από ενδιαφέρουσες και ωφέλιμες συζητήσεις με θέμα τις εργασίες των μαθητών. Αναπτύχθηκε μια νέα μέθοδος ανακαλυπτικής, σύμφωνα με την οποία ο μαθητής απαντά μόνος του τα ερωτήματα, αναζητώντας ο ίδιος πληροφορίες στην τελειότερη, από πλευράς πόρων, εγκυκλοπαίδεια, το Internet. Οι καθηγητές πήραν το ρόλο του συντονιστή της μάθησης στην τάξη.
- v. Αναπτύχθηκε ομαδικότητα και συνεργασία πάνω στις οποίες βασιζόταν ολόκληρο το πρόγραμμα. Χωρισμένοι τυχαία σε ομάδες, δόθηκε η ευκαιρία στους μαθητές να συνεργαστούν με συμμαθητές τους που δεν έκαναν παρέα ή δεν είχαν ιδιαίτερες σχέσεις. Έτσι δημιουργήθηκαν νέες φιλίες με κοινά ενδιαφέροντα και γνώμονα τη γνώση.
- vi. Αξιοποιήθηκαν οι ιδιαίτερες ικανότητες του καθενός, αφού κάθε μαθητής ανέλαβε να φέρει εις πέρας μια δραστηριότητα σχετική με τα ταλέντα και τις προτιμήσεις του. Χάρη σε αυτό το γεγονός υπήρχαν όρεξη και θέληση. Απαλλαγμένοι από περιορισμούς, όσον αφορά στο περιεχόμενο, η απόδοσή των μαθητών φαινόταν να βελτιώνεται συνεχώς.
- vii. Όλοι οι συμμετέχοντες έγιναν πιο συνεπείς και συνειδητοποιημένοι. Το εκπαιδευτικό υλικό και οι εργασίες όφειλαν να παραδοθούν μέσα σε συγκεκριμένα χρονικά όρια χωρίς καμία δυνατότητα υπέρβασης. Ο συντονιστής μαθητής είχε την αρμοδιότητα να μοιράζει τις υποχρεώσεις δίκαια και ίσα και όλοι μαζί να εκτελούν. Όλη αυτή η διαδικασία απαιτούσε οργάνωση, ωριμότητα και υπομονή.

- viii. Κερδήθηκε πολύτιμος χρόνος. Οι εργασίες παραδίδονταν άμεσα, χωρίς τις καθυστερήσεις του έντυπου υλικού και αξιολογούνταν απευθείας από τον καθηγητή. Έτσι, λοιπόν, λιγότερος χρόνος συνεπάγεται περισσότερες γνώσεις. Επιπλέον, η επαφή καθηγητών και μαθητών οποιαδήποτε στιγμή της ημέρας έλυνε κάθε απορία διαδικτυακά.
- ix. Οι μαθητές ανακάλυψαν δυνατότητες του ηλεκτρονικού υπολογιστή που νωρίτερα ούτε καν τις φαντάζονταν. Έγινε εφαρμογή στο PowerPoint φτιάχνοντας παρουσιάσεις, επεξεργασία εικόνων με το PhotoShop ή επίλυση εξισώσεων με το Excel. Έτσι, ο υπολογιστής άρχισε να γίνεται πραγματικό χρηστικό εκπαιδευτικό εργαλείο και όχι σκέτο παιχνίδι.
- x. Ταυτόχρονα με την εστιασμένη προς το μάθημα χρήση του Internet γινόταν και έμπρακτη εφαρμογή των κανόνων ασφαλείας, αλλά και συζητούνταν και όλες οι κακές πλευρές που τόσο συχνά συναντάμε σήμερα στο Διαδίκτυο.
- xi. Παράλληλα εξασκήθηκαν και οι γνώσεις στα αγγλικά, καθώς το Moodle μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και στην αγγλική γλώσσα.

Βέβαια, όπως είναι φυσικό, αντιμετωπίστηκαν και δυσκολίες. Χάρη στην καταγραφή τους όμως το πρόγραμμα θα μπορέσει να εφαρμοστεί πιο αποτελεσματικά τα επόμενα σχολικά έτη σε μεγαλύτερο αριθμό εκπαιδευομένων. Οι σημαντικότερες ήταν:

- i. Συχνή έλλειψη συμβατότητας. Πολλές φορές το διαφορετικό λογισμικό που χρησιμοποιούσαν οι εμπλεκόμενοι μαθητές και καθηγητές έκανε τη μετατροπή της μορφής του αρχείου να φαίνεται ίσως πιο πολύπλοκη από τη σύνταξη της ίδιας της εργασίας. Οι δυσκολίες αυτές δεν οφείλονταν μόνο σε απροσεξία, αλλά και στα διαφορετικά λειτουργικά συστήματα του καθενός και δυστυχώς η αντιμετώπισή τους δεν ήταν πάντα εύκολη και αποτελεσματική.
- ii. Προβλήματα συντονισμού. Λόγω έλλειψης εμπειρίας από τα μέλη της ομάδας των μαθητών, ο συντονιστής μαθητής κάθε ομάδας δεν ήταν πάντα σε θέση να οργανώσει τους υπόλοιπους και η προθυμία από μέρους τους δεν ήταν πάντα δεδομένη. Προβλήματα αυτού του είδους όμως είναι λογικά και συνηθισμένα σχεδόν σε κάθε ομαδική δραστηριότητα.
- iii. Τέλος, συχνά υπήρχαν υπερβάσεις των χρονικών ορίων. Οι εργασίες δεν ήταν πάντα έτοιμες στην ώρα τους και χρειάζονταν παρατάσεις. Οι καθημερινές σχολικές υποχρεώσεις των μαθητών και των καθηγητών ήταν ο κύριος λόγος φυσικά των καθυστερήσεων σε ένα απαιτητικό πρόγραμμα που «έτρεχε» παράλληλα με αυτές.

Παρά όλα αυτά, η εμπλοκή μας σε αυτή τη μοντέρνα διδακτική πρακτική μόνο θετική μπορεί να χαρακτηριστεί και θα αποτελέσει μια χρήσιμη εμπειρία για το μέλλον μας.

Στοιχεία επικοινωνίας σχολείου:

<http://mandoulides.tel>

Δημοτικό Σχολείο Κολλεγίου Αθηνών

Η χρήση των διαδραστικών πινάκων στην καθημερινή διδασκαλία

Νικόλαος Λάμπας (Δάσκαλος),
Αλέξανδρος Μουτζούρης (Δάσκαλος),
Ιωάννα Αδάμη (Δασκάλα),
Ελευθερία Καμπέρη (Δασκάλα)

Συντονίστρια: Μαρία Καπετανίδου

Περίληψη

Με αφορμή την πιλοτική χρήση των διαδραστικών πινάκων στην καθημερινή διδακτική πράξη, θέσαμε στόχο να διερευνήσουμε με ποιους τρόπους, σε ποια πεδία αλλά και με ποιες εφαρμογές γίνεται πιο αποτελεσματική η διδασκαλία μας με τη χρήση αυτού του μέσου, εστιάζοντας ειδικότερα στη διδασκαλία του φαινομένου της συμμετρίας.

Περιγραφή

Ο διαδραστικός πίνακας, ή αλλιώς Interactive White Board, είναι μία οθόνη αφής συνδεδεμένη με έναν ηλεκτρονικό υπολογιστή και έναν προβολέα. Στην οθόνη υπάρχει η δυνατότητα αλληλεπίδρασης με τα αντικείμενα που προβάλλονται σε αυτήν, απλώς αγγιζοντάς τα. Τα αντικείμενα μετακινούνται και περιστρέφονται. Ο χρήστης μπορεί ακόμη να γράψει και να σβήσει στην οθόνη όπως και σε έναν πράσινο κανονικό πίνακα, χρησιμοποιώντας τους ειδικούς μαρκαδόρους και την ειδική γόμα. Στους πίνακες αυτούς υπάρχει η δυνατότητα να γίνει προβολή παρουσιάσεων, άνοιγμα των βιβλίων του Οργανισμού και χρήση του Διαδικτύου.

Σε ένα τμήμα της πρώτης, της τρίτης, της πέμπτης και σε δύο της τετάρτης τάξης του Δημοτικού Σχολείου του Κολλεγίου Αθηνών, καθώς και σε τέσσερις τάξεις Αγγλικών έχουν τοποθετηθεί διαδραστικοί πίνακες. Οι πίνακες αυτοί χρησιμοποιούνται από τους εκπαιδευτικούς για τη διδασκαλία των περισσότερων μαθημάτων και κυρίως των Ελληνικών, των Μαθηματικών, της Ιστορίας, της Φυσικής, της Μελέτης Περιβάλλοντος και των Αγγλικών.

Κατά τη διάρκεια της χρονιάς έγινε εκτεταμένη χρήση του μέσου αυτού από τους εκπαιδευτικούς που είχαν το διαδραστικό πίνακα στην τάξη τους. Άλλοι τρεις διαδραστικοί πίνακες ήταν διαθέσιμοι και για τους υπόλοιπους δασκάλους του σχολείου στις αίθουσες των ηλεκτρονικών υπολογιστών και της βιβλιοθήκης. Συνεπώς, η

χρήση του διαδραστικού πίνακα δεν περιορίστηκε μόνο στους εκπαιδευτικούς που τον είχαν στην τάξη τους.

Καθώς οι δραστηριότητες που έγιναν μέσα στη χρονιά με τη χρήση του διαδραστικού πίνακα ήταν πολλές, θα σας παρουσιάσω μία δραστηριότητα που εφαρμόστηκε στην τρίτη δημοτικού, στο μάθημα των Μαθηματικών, σε μία διδακτική ώρα.

Στόχος του μαθήματος ήταν να μπορούν οι μαθητές να αναγνωρίζουν αν ένα σχήμα είναι συμμετρικό ή όχι. Ακόμη, να σχεδιάζουν το συμμετρικό ενός σχήματος που τους δίνεται, καθώς και να ανακαλύπτουν και να χαράσσουν τον/τους άξονες συμμετρίας του. Τέλος, να εξοικειωθούν τα παιδιά με τη χρήση του Interactive White Board.

Ως αφόρμηση χρησιμοποιήθηκε η εικόνα ενός τοπίου, το οποίο καθρεφτιζόταν σε μια λίμνη. Ζητήθηκε από τους μαθητές να τραβήξουν με τον ειδικό μαρκαδόρο μία γραμμή, η οποία να χωρίζει το πραγματικό τοπίο από αυτό που καθρεφτίζεται.

Στην επόμενη άσκηση οι μαθητές κλήθηκαν να σχεδιάσουν το συμμετρικό ενός σχήματος που τους δόθηκε. Στη συνέχεια, αξιοποιώντας τη δυνατότητα που παρέχουν οι διαδραστικοί πίνακες για μετακίνηση αντικειμένων πάνω στην οθόνη, τα παιδιά συμπλήρωσαν πάνω σε ένα σχήμα κάποια αντικείμενα για να το κάνουν συμμετρικό.

Παρόλο που το μεγαλύτερο μέρος του μαθήματος έγινε στο διαδραστικό πίνακα, χρησιμοποιήθηκαν και τα βιβλία του Οργανισμού. Κάθε μαθητής δούλεψε ατομικά στο βιβλίο του την άσκηση που του είχε ζητηθεί, ενώ κάποιος άλλος την έλυνε στο διαδραστικό πίνακα, στον οποίο είχε ανοιχτεί το βιβλίο του Οργανισμού. Για την καλύτερη κατανόηση της συμμετρίας χρησιμοποιήθηκε και ένα RLO (Re-usable Learning Object).

Η επόμενη άσκηση ζητούσε από τους μαθητές να γράψουν το συμμετρικό κομμάτι μιας λέξης. Στις επόμενες ασκήσεις οι μαθητές κλήθηκαν να βρουν τους άξονες συμμετρίας και σε άλλα σχήματα. Ακόμη, προβληματίστηκαν για κάποια σχήματα για τα οποία συζητήσαμε αν είναι συμμετρικά ή όχι. Τέλος, τα παιδιά έλυσαν και άλλες ασκήσεις από τα βιβλία τους.

Η αποτίμηση της παραπάνω δραστηριότητας έγινε αρχικά με αυτοαξιολόγηση των μαθητών. Ό,τι έλυναν οι ίδιοι σε χαρτί ή στο βιβλίο τους, κάποιος συμμαθητής τους το έλυνε στο διαδραστικό πίνακα. Έτσι, οι μαθητές έλεγχαν μόνοι τους την ορθή επίλυση των ασκήσεων. Ακόμη, ο δάσκαλος αξιολόγησε άτυπα τους μαθητές με ασκήσεις που έλυσαν τα παιδιά από το βιβλίο και το Τετράδιο Εργασιών του Οργανισμού. Την επόμενη μέρα, για να αποτιμηθεί η επίτευξη των στόχων που τέθηκαν, οι μαθητές κατασκεύασαν με χαρτόνι συμμετρικές πεταλούδες, πάνω στις οποίες ζωγράφισαν συμμετρικά διάφορα σχέδια.

Οι στόχοι που τέθηκαν για τη δραστηριότητα αυτή επιτεύχθηκαν. Οι μαθητές κατάφεραν να αναγνωρίζουν αν ένα σχήμα είναι ή δεν είναι συμμετρικό. Επίσης, σχεδίασαν με επιτυχία τα συμμετρικά των σχημάτων που τους δόθηκαν και έμαθαν να χα-

ράζουν ένα ή παραπάνω άξονες συμμετρίας σε ένα σχήμα. Τέλος, οι περισσότεροι κατάφεραν να χρησιμοποιήσουν αποτελεσματικά αυτό το νέο τεχνολογικό μέσο. Οι μαθητές ωφελήθηκαν πολύ από τη χρήση του διαδραστικού πίνακα στο μάθημα αυτό. Έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον και συμμετείχαν με ενθουσιασμό. Έγιναν οι ίδιοι κύριοι της γνώσης τους και ήρθαν σε άμεση επαφή με αυτή και τις νέες τεχνολογίες. Τη διδασκαλία του συγκεκριμένου μαθήματος με τη χρήση του διαδραστικού πίνακα παρακολούθησαν όλοι οι συνάδελφοι της τρίτης Δημοτικού αλλά και μέλη της Διεύθυνσης. Άλλες τέσσερις δραστηριότητες με τη χρήση του διαδραστικού πίνακα σε διαφορετικά μαθήματα παρουσιάστηκαν σε συνεδρίαση του συλλόγου. Η υποδοχή της χρήσης του συγκεκριμένου μέσου ήταν πολύ θετική από το σύλλογο των διδασκόντων του σχολείου μας. Οι συνάδελφοι έδειξαν ενδιαφέρον, γι' αυτό τη φετινή χρονιά και άλλα τμήματα του σχολείου εξοπλίζονται με διαδραστικούς πίνακες.

Στη συνεδρίαση παρουσιάστηκαν επίσης τα αποτελέσματα ενός ερωτηματολογίου που δόθηκε σε μαθητές της πέμπτης δημοτικού που είχαν διαδραστικό πίνακα στην τάξη τους και το χρησιμοποιούσαν σε καθημερινή βάση. Θα σας δείξω επιλεκτικά δύο ερωτήσεις που δείχνουν την απήχηση που είχε στους μαθητές η χρήση του νέου αυτού τεχνολογικού μέσου: Η πλειονότητα των μαθητών απάντησε ότι θα ήθελε να έχει και στην έκτη τάξη Interactive White Board. Στη δεύτερη ερώτηση πάλι η πλειονότητα των μαθητών θεώρησε ότι η χρήση του βελτίωσε πολύ το μάθημά τους.

Η χρήση του διαδραστικού πίνακα στη διδακτική πράξη αποτελεί μια καινοτόμο πρακτική, γιατί υπηρετεί αρκετές από τις διαστάσεις της καινοτομίας:

- (Θεσμική διάσταση) Οι ρόλοι αλλάζουν. Οι μαθητές γίνονται χειριστές της γνώσης τους και οι οδηγίες δεν εκπορεύονται αποκλειστικά από το δάσκαλο ή το βιβλίο.
- (Επιστημολογική διάσταση) Αξιοποιούνται οι νέες τεχνολογίες κάνοντας το μάθημα πιο ελκυστικό και ενδιαφέρον για τους μαθητές, αλλάζοντας τον τρόπο με τον οποίο αναπαρίσταται η γνώση.
- (Ενδο-σχολική επικοινωνία και συνεργασία) Ολοένα περισσότεροι συνάδελφοι εμπλέκονται στη χρήση του διαδραστικού πίνακα, ο οποίος χρησιμοποιείται στην πλειονότητα των μαθημάτων καθημερινά και δημιουργείται ένα δίκτυο επικοινωνίας ανάμεσά τους.
- Γίνεται ανάπτυξη των ικανοτήτων για τη γνώση, τη μάθηση και την κοινωνική συμμετοχή.
- (Αναπτυξιακή) Έχει ήδη γίνει ένα βήμα προς τη συνολική ανάπτυξη της σχολικής μας μονάδας με την τοποθέτηση και άλλων διαδραστικών πινάκων και σε άλλα τμήματα.

Ο διαδραστικός πίνακας έχει γίνει ένα ακόμη μέσο για τη διδασκαλία πολλών γνωστικών αντικειμένων. Οι μαθητές εμπλέκονται άμεσα στη διαδικασία της μάθησης και το κίνητρό τους για συμμετοχή αυξάνεται σημαντικά. Η τεχνολογία ενισχύει τη διδακτική πράξη, κάνοντας το μάθημα πιο ελκυστικό και πιο ενδιαφέρον για τα παιδιά.

Γυμνάσιο Σουφλίου 2008-2009

**«Θα μάθω, θα μάθεις... ας διασκεδάσουμε!»
Οι νέες τεχνολογίες της Πληροφορίας
και της Επικοινωνίας ως αντικείμενο
και εργαλείο μάθησης**

*Σωτηρία Γέρμανλη (Γερμανικής Φιλολογίας),
Αριστομένης Τιάκας (Διευθυντής),
Κατερίνα Σταφυλίδου (Γαλλικής Φιλολογίας),
Όλγα Ρουκή (Οικιακής Οικονομίας),
Ελένη Κανάρη (Φιλόλογος)*

Συντονιστής: Δημήτρης Σωτηρόπουλος

Περίληψη

Οι νέες Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας έγιναν αντικείμενο και εργαλείο μάθησης, με στόχο οι μαθητές όλων των τάξεων να ασκηθούν στην παραγωγή διαφόρων ειδών γραπτού λόγου στα Γαλλικά και τα Γερμανικά και να συνεργαστούν με μαθητές από άλλες χώρες μέσω του Διαδικτύου.

Περιγραφή

Η δραστηριότητα που σχεδιάστηκε, εκπονήθηκε και αξιολογήθηκε το σχολικό έτος 2008-2009 από την ομάδα καθηγητών του Γυμνασίου Σουφλίου στο πλαίσιο του Δικτύου Σχολικής Καινοτομίας επιλέχθηκε λόγω της θέσης του σχολείου μας σε μια κωμόπολη στο νομό Έβρου, στα βορειοανατολικά σύνορα της Ελλάδας, και της περιορισμένης σύνδεσής του με τον υπόλοιπο κόσμο και τη μερική πρόσβαση σε αγαθά που κάτοικοι μεγαλύτερων και πιο κεντρικών πόλεων απολαμβάνουν. Επίσης, λάβαμε υπόψη μας ότι οι μαθητές του σχολείου είναι σε μεγάλο ποσοστό εξοικειωμένοι με τη χρήση νέων τεχνολογιών και ότι πολλοί από αυτούς θεωρούν ανιαρό το κλασικό μάθημα στην τάξη με βάση μόνο το διδακτικό βιβλίο. Ως εκ τούτου κρίθηκε σκόπιμος ο σχεδιασμός της διδακτικής πράξης προς αυτή την κατεύθυνση.

Για την υλοποίηση του εγχειρήματος συνεργάστηκαν εκπαιδευτικοί διαφόρων ειδικοτήτων. Συγκεκριμένα η κ. Σταφυλίδου, καθηγήτρια γαλλικών, έχει ασχοληθεί με τις διδακτικές εφαρμογές υπολογιστών στο μάθημα της ξένης γλώσσας στο μεταπτυχιακό της και ο κ. Φακούδης, μαθηματικός, είναι επιμορφωτής Β' επιπέδου των

καθηγητών ΠΕ03 στις νέες τεχνολογίες. Παράλληλα, με τη δέσμευση των καθηγητών πληροφορικής του σχολείου μας ότι θα μας βοηθούσαν, καθώς και του διευθυντή, κ. Τιάκα, που είναι μέλος του ΔΣΚ και υποσχέθηκε να θέσει ως προτεραιότητα τη δημιουργία της υλικοτεχνικής υποδομής, θεωρήσαμε ότι είναι κατάλληλες οι συνθήκες για την ενασχόλησή μας με αυτό το θέμα.

Κατά το σχεδιασμό αποφασίσαμε να κινηθούμε προς τρεις κατευθύνσεις: α. υλικοτεχνική υποδομή, β. επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και γ. υλοποίηση εκπαιδευτικών εφαρμογών στα μαθήματα. Το πρώτο βήμα ήταν η καταγραφή των υποδομών. Στο Γυμνάσιο Σουφλίου υπήρχε μόνο μία αίθουσα πληροφορικής με δέκα υπολογιστές, η οποία ήταν κατελιημμένη 16 ώρες την εβδομάδα, καθώς εκεί διδάσκεται το μάθημα της πληροφορικής. Μόνο τις υπόλοιπες ώρες ήταν διαθέσιμη στους άλλους καθηγητές για τη διδασκαλία του μαθήματος. Ο φορητός υπολογιστής που μόλις είχαμε προμηθευτεί για το σχολείο μπορούσε να μεταφερθεί στις τάξεις και να χρησιμοποιηθεί σε συνδυασμό με το βιντεοπροβολέα, αλλά αφενός δεν υπήρχε σύνδεση στο Διαδίκτυο στις αίθουσες και αφετέρου δεν ήμασταν όλοι οι καθηγητές εξοικειωμένοι με την εγκατάσταση και τη χρήση των μηχανημάτων. Έτσι ξεκίνησαν οι ενδιαφερόμενοι συνάδελφοι να ενημερώνονται στα κενά τους για τη χρήση και τις εφαρμογές του προγράμματος «teacher» στην αίθουσα των υπολογιστών, για τον τρόπο σύνδεσης του βιντεοπροβολέα, καθώς και για τις διάφορες διδακτικές εφαρμογές με τη βοήθεια των νέων τεχνολογιών. Παράλληλα, παρακολουθήσαμε σεμινάρια για το πρόγραμμα eTwinning, μάθαμε να κάνουμε αναρτήσεις στο ιστολόγιο του σχολείου και να δημιουργούμε το δικό μας.

Στην πορεία παρουσιάστηκε η ανάγκη για τη βελτιστοποίηση της υλικοτεχνικής υποδομής. Το σχολείο προμηθεύτηκε και άλλους βιντεοπροβολείς, ενώ έγινε εγκατάσταση δικτύου Internet σε κάθε αίθουσα, έτσι ώστε να μπορούμε από κάθε τάξη να συνδεόμαστε στο Διαδίκτυο.

Έπειτα από αυτό μπορούσαμε πλέον να χρησιμοποιήσουμε τις νέες τεχνολογίες στη διδακτική διαδικασία. Στο στάδιο αυτό ενεπλάκησαν, εκτός από τους εκπαιδευτικούς, και οι μαθητές της ομάδας του ιστολογίου (από τα τμήματα Α3 και Α4), οι μαθητές της Α΄, Β΄ και Γ΄ τάξης στο μάθημα της δεύτερης ξένης γλώσσας (γαλλικά και γερμανικά), καθώς και μαθητές από σχολεία της Ελλάδας, της Γαλλίας, της Γερμανίας και της Ιταλίας, που επικοινωνήσαν μαζί μας. Στη διάρκεια του προγράμματος οι νέες τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας είχαν εφαρμογή κυρίως στα μαθηματικά, στη γεωγραφία, στην παραγωγή γραπτού λόγου και στο μάθημα της δεύτερης ξένης γλώσσας, στα γαλλικά και γερμανικά.

Οι μαθησιακοί στόχοι κατά την εφαρμογή της διαδικασίας στην τάξη ήταν η παραγωγή γραπτού λόγου από τους μαθητές, τόσο στο πλαίσιο της αλληλογραφίας όσο και κατά την ανάρτηση σχολίων στο ιστολόγιο, η ανάγνωση και η κατανόηση πολλών κειμένων με ποικίλη θεματολογία, η ανάπτυξη επικοινωνιακών δεξιοτήτων σε αυθεντικές καταστάσεις. Επίσης, επιδιώχθηκαν η ανάπτυξη συνεργατικών δεξι-

οτήτων, η κατανόηση των άλλων απόψεων και πολιτισμών, ο σεβασμός της διαφορετικότητας και η ανάπτυξη της αυτοεκτίμησης μέσα από τη σύγκριση με μαθητές που ζουν σε άλλα μέρη της Ελλάδας αλλά και της Ευρώπης.

Για την εφαρμογή των δραστηριοτήτων χρησιμοποιήθηκαν, εκτός από την αίθουσα πληροφορικής, φορητοί υπολογιστές, βιντεοπροβολείς και Διαδίκτυο σε κάθε τάξη. Τα προγράμματα που χρησιμοποιήσαμε ήταν το περιβάλλον του eTwinning, το περιβάλλον του blogspot του Google, τα παιχνίδια για ξένες γλώσσες languages online, καθώς και υλικό που σχεδιάστηκε από τους διδάσκοντες καθηγητές για να προετοιμαστούν οι δράσεις.

Συγκεκριμένα, στο μάθημα της δεύτερης ξένης γλώσσας (γαλλικά και γερμανικά) δημιουργήσαμε τρία έργα στο πλαίσιο της ηλεκτρονικής αδελφοποίησης eTwinning. Σκοπός μας ήταν η επικοινωνία με σχολεία της Ευρώπης, έτσι ώστε να αξιοποιήσουν οι μαθητές μας τη διδασκόμενη ξένη γλώσσα σε συνθήκες πραγματικής επικοινωνίας, αλλά και με τέτοιο τρόπο, ώστε να έρθουν σε επαφή και με τη μη διδασκόμενη ξένη γλώσσα.

Η εφαρμογή στο μάθημα της ξένης γλώσσας διήρκεσε επτά με δέκα διδακτικές ώρες και είχε τα εξής στάδια: Παρουσίαση του προγράμματος σε κάθε τμήμα με τη βοήθεια βιντεοπροβολέα, εισαγωγή χρήσιμων εκφράσεων για την επικοινωνία με φύλλο εργασίας, με ταυτόχρονη διδασκαλία της κλίσης των ρημάτων, παρουσίαση του κάθε μαθητή στην ξένη γλώσσα και ανάρτηση του κειμένου του στο περιβάλλον του eTwinning. Ακολούθησαν η αναζήτηση μαθητών με αντίστοιχα ενδιαφέροντα, που επιτεύχθηκε με την ανάγνωση πολλών κειμένων στην ξένη γλώσσα, και η έναρξη αλληλογραφίας με άτομα που επέλεξε κάθε μαθητής. Το πρόγραμμα στήθηκε έτσι ώστε όλοι οι μαθητές, ανεξάρτητα από την ξένη γλώσσα που μαθαίνουν, να έχουν πρόσβαση σε όλα τα κείμενα, είτε αυτά είναι γραμμένα στα γαλλικά είτε στα γερμανικά, για να αναπτύξουν στρατηγικές ανάγνωσης αλλά και να αντιληφθούν τις ομοιότητες ανάμεσα στις δύο ευρωπαϊκές γλώσσες. Σε επόμενη διδακτική ώρα, αλλά και από το σπίτι τους, οι μαθητές έμαθαν να ξεκινούν μια συζήτηση στο φόρουμ του προγράμματος. Η συμμετοχή τους ήταν ικανοποιητική, ενώ εντυπωσιακή υπήρξε και η αλληλεπίδραση ανάμεσα σε μαθητές που μαθαίνουν διαφορετική ξένη γλώσσα, όπως φαίνεται και από το ακόλουθο παράδειγμα:

Θέμα στο φόρουμ: Hobbys

- Welche Hobbys hast du? (ερώτηση στα γερμανικά)
- Je prefere d' ecoute de la musique (απάντηση στα γαλλικά)
- Je prefere d' ecoute de la musique et le joue au volley (απάντηση στα γαλλικά)
- Morgen spielen wir Basketball (απάντηση στα γερμανικά)
- Spiele wir Volleyball (απάντηση στα γερμανικά)
- Magst du Musik?(ερώτηση στα γερμανικά)
- Ja. (απάντηση στα γερμανικά)

Αλληλεπίδραση μεταξύ των μαθητών υπήρχε και στο ιστολόγιο που δημιουργήθηκε από την αντίστοιχη ομάδα του σχολείου, αποτελούμενη κυρίως από μαθητές των τμημάτων Α3 και Α4. Στην ηλεκτρονική διεύθυνση gym-soufl.blogspot.com τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να αναρτούν κείμενα, τραγούδια και βιντεάκια της επιλογής τους, να διαβάζουν και να σχολιάζουν θέματα που τους ενδιαφέρουν, να λένε τις απόψεις τους για το σχολείο και την κοινωνία. Σε αυτό το ιστολόγιο, που συνεχίζει και φέτος να είναι ενεργό, υπάρχει ποικίλη θεματολογία που συνεχώς διευρύνεται. Ενδεικτικά κάποια από τα θέματα είναι: νέα από σχολικές δραστηριότητες, εκδρομές, συζητήσεις, διαγωνισμοί, θετικές επιστήμες, αθρωπιστικές επιστήμες, περιβάλλον, διδακτικές παρεμβάσεις, τεχνολογία, Διαδίκτυο, παιχνίδια, μουσική, οι ομάδες του σχολείου, αθλητισμός, ποίηση και πολλά άλλα. Επίσης, υπάρχουν πολλές ενδιαφέρουσες συνδέσεις με ιστολόγια και ιστοσελίδες άλλων σχολείων, επιστημόνων και τοπικών φορέων.

Κατά το σχεδιασμό και την εκπόνηση της δράσης μας έγιναν ορατά τα πρωτοποριακά στοιχεία της, κάποια από τα οποία αναφέρονται παρακάτω: α. αναλάβαμε την ευθύνη για τη δημιουργία υλικοτεχνικής υποδομής και την επιμόρφωσή μας στις νέες τεχνολογίες, β. δημιουργήσαμε υλικό για τη χρήση των ΤΠΕ στο μάθημά μας, ακολουθώντας και το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών, γ. υπήρχε αλληλεπίδραση ανάμεσα στους μαθητές μέσω ιστολογίου αλλά και ανοιχτή συζήτηση με θέματα που αφορούσαν μαθητές, δ. είχαμε παραγωγή λόγου σε κανονικές συνθήκες επικοινωνίας καθώς και άμεση χρήση της ξένης γλώσσας, ε. οι μαθητές ήρθαν σε επαφή με τη μη διδασκόμενη ξένη γλώσσα και ανέπτυξαν στρατηγικές κατανόησης κειμένων.

Σημαντικό όφελος από τη δράση αυτή είναι η ενίσχυση της αυτοεκτίμησης των μαθητών μέσω της σύγκρισης με άλλα σχολεία, αλλά και η μεγάλη συμμετοχή τους. Ενδεικτικά στο ιστολόγιο υπήρχαν μέχρι και 72 σχόλια σε κάποια ανάρτηση, ενώ και στα έργα του eTwinning συμμετείχε το σύνολο των μαθητών του σχολείου κι όχι μόνο μια μικρή ομάδα.

Παρά την επίτευξη των στόχων σε μεγάλη κλίμακα, υπήρχαν προβλήματα. Το κυριότερο ήταν ότι η διαδικασία υπήρξε χρονοβόρα τόσο κατά το σχεδιασμό όσο και κατά την εκτέλεση. Επίσης, πολύ συχνά νιώθαμε προδομένοι από την τεχνολογία. Ωστόσο, η αντίδραση των συναδέλφων ήταν σε μεγάλο μέρος θετική και εκφράστηκε με τη συμμετοχή τους στο ιστολόγιο αλλά και με την κινητοποίησή τους για την εξοικείωση με τις νέες τεχνολογίες.

Τα πλεονεκτήματα αυτής της δράσης ήταν πολλαπλά όπως: η συνεργασία σε επίπεδο καθηγητών, η διαμόρφωση των συνθηκών διδασκαλίας, η σύνδεση του μαθήματος με την πραγματικότητα, η παραγωγή λόγου σε συνθήκες πραγματικής επικοινωνίας. Ταυτόχρονα, η δράση έχει αντίκτυπο και στη νέα σχολική χρονιά, καθώς προετοιμαστήκαμε για την ψηφιακή τάξη, συνεχίζουμε το ιστολόγιο ως μορφή ενδοσχολικής και διασχολικής επικοινωνίας μεταξύ των μαθητών, καθώς επίσης διευρύνουμε τη συνεργασία μας με άλλα σχολεία σε Ελλάδα και Ευρώπη.

2ο Δημοτικό Σχολείο Ακράτας Αχαΐας

«Ιστοσανίδες παιδικής δημιουργίας»

*Αναστασία Ευσταθίου (Διευθύντρια),
Πάνος Βασιλόπουλος (Δάσκαλος ΣΤ΄ τάξης),
Χαρίκλεια Οικονόμου (Δασκάλα Β΄ τάξης),
Ανδριάντα Γουλιμή (Δασκάλα Γ΄ τάξης)*

Συντονιστής: Παντελής Αντωνίου

Περίληψη

Η ιδιαίτερη φυσιογνωμία του σχολείου οδήγησε την ομάδα των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στο ΔΣΚ να ασχοληθεί με την ενεργοποίηση των μαθητών προς την κατεύθυνση του εμπλουτισμού της ιστοσελίδας του σχολείου. Συνταξιδευτές σε αυτή τη δράση ήταν οι ίδιοι οι μαθητές, οι οποίοι απέκτησαν ρόλο ενεργού συμμετόχου στη διαμόρφωσή της, αναπτύσσοντας επιμέρους δράσεις που συνδέονται με όλα σχεδόν τα γνωστικά αντικείμενα.

Περιγραφή

Η εμπλοκή της σχολικής μονάδας του 2ου Δημοτικού Σχολείου Ακράτας Αχαΐας στο Δίκτυο Σχολικής Καινοτομίας (ΔΣΚ) τη σχολική χρονιά 2008-2009 αποτέλεσε συνέχεια της επιτυχημένης πιλοτικής εφαρμογής του κατά το προηγούμενο έτος. Το πρόγραμμα ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 2008 και ολοκληρώθηκε τον Ιούνιο του 2009. Μετά την επιτυχή συμμετοχή μας στο συνέδριο του ΔΣΚ στην Αθήνα, τον Οκτώβριο του 2008, και μέσα από αρκετές συζητήσεις τις επόμενες ημέρες με τους συναδέλφους που θα συμμετείχαν, αποφασίστηκε το θέμα της συμμετοχής μας να είναι ο εμπλουτισμός της ιστοσελίδας του σχολείου από τους μαθητές μας.

Καταλήξαμε στον τίτλο «**Ιστοσανίδες Παιδικής Δημιουργίας**», **θέλοντας με αυτόν να δηλώσουμε την ενεργοποίηση των μαθητών προς την κατεύθυνση του εμπλουτισμού του επίσημου ιστότοπου του σχολείου μας** (διαθέσιμου στο site: <http://2dim-akrat.ach.sch.gr/>). Ταυτόχρονα, ο όρος «ιστοσανίδες» εμπεριέχει αφενός την έννοια της ιστο-σελίδας αλλά και της σανίδας σωτηρίας που θεωρούμε πως είναι η φαντασία και η κριτική σκέψη των μαθητών μας.

Η παιδική δημιουργία εδώ είχε να κάνει με την ενεργό συμμετοχή των μαθητών στον εμπλουτισμό της ιστοσελίδας του σχολείου μας. Μία από τις βασικές ιδέες του προγράμματος ήταν και η εμπλοκή των δασκάλων της σχολικής μονάδας σε καινοτόμους δράσεις και σε προγράμματα που «έτρεχαν» τη σχολική χρονιά (2008-2009) σε κάθε

τάξη και αποτελούσαν ελεύθερη επιλογή των ίδιων των δασκάλων. Μέσα από αυτή την εμπλοκή γεννήθηκαν δραστηριότητες που θα υποστήριζαν τα προγράμματα και θα έβαζαν τους μαθητές σε θέση «πρωταγωνιστή» και σε ρόλο ενεργού συμμετόχου. Όπως και την προηγούμενη χρονιά, σημαντικός στόχος μας ήταν η ανάδειξη του πολυεπίπεδου της συμμετοχής των εκπαιδευτικών σε προγράμματα Πολιτιστικά, Περιβαλλοντικά και Αγωγής Υγείας, γεγονός που, αυτό καθαυτό, δεν υποστηρίζεται από το ΔΣΚ, καθώς αποτελεί πλέον μια πραγματικότητα για τη σχολική μας κοινότητα. Τα προγράμματα, έτσι κι αλλιώς, υποστηρίζονται από φορείς όπως το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ακράτας και το Τμήμα Αγωγής Υγείας και Πολιτιστικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του νομού Αχαΐας. Στο δικό μας σχεδιασμό, για άλλη μια φορά λαμβάνεται υπόψη ο πολυδιάστατος ρόλος που παίζει ο ίδιος ο εκπαιδευτικός ως συνερευνητής, διευκολυντής και εμπνευστής δράσεων, τη στιγμή που εκπονεί καινοτόμους δράσεις με τους μαθητές της τάξης του. Κοινός παρονομαστής αυτών των προγραμμάτων παραμένουν η οργάνωση και ο συντονισμός τους στην καθημερινότητα του σχολείου.

Απώτερος στόχος είναι η συνολική ανάπτυξη της μονάδας σε πολλαπλά επίπεδα: συμμετοχή μαθητών και δασκάλων σε δράσεις που γίνονται από κοινού, με σκοπό η συμμετοχή αυτή να επιδράσει πολλαπλασιαστικά στο μέλλον τόσο στους κόλπους του σχολείου όσο και σε άλλες σχολικές μονάδες.

Εμπλεκόμενες τάξεις

Στο πρόγραμμα συμμετείχε το σύνολο του μαθητικού πληθυσμού του σχολείου μας, οι 102 μαθητές και μαθήτριες, με τη βοήθεια των δασκάλων τους και τη συνεργασία των εκπαιδευτικών ειδικοτήτων. Συμμετείχαν όλες οι τάξεις του σχολείου, από την Α΄ έως την ΣΤ΄.

Τεχνικές απαιτήσεις

Χρήση εργαστηρίου ηλεκτρονικών υπολογιστών, βιντεοσκόπηση/φωτογράφιση δραστηριοτήτων, μαγνητοφώνηση, προβολή κειμένων-έργων των παιδιών με projector, ηλεκτρονική φωτογραφική μηχανή, χρήση προγράμματος PowerPoint, διδακτική αξιοποίηση CD, DVD.

Οι δράσεις

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, έγινε προσπάθεια και προωθήθηκε η ενεργός εμπλοκή των εκπαιδευτικών, δημιουργώντας κλίμα Γραμματισμού στη σχολική μονάδα με:

- Διεξαγωγή συζητήσεων και ανταλλαγή απόψεων μετά το πέρας του διδακτικού ωραρίου ανάμεσα στους συμμετέχοντες στο ΔΣΚ εκπαιδευτικούς αλλά και στους συναδέλφους.

- Διεξαγωγή συζητήσεων σχετικά με το «τι» θα φιλοξενηθεί στην ιστοσελίδα. Προτάθηκαν θεματικές ενότητες όπως η τοπική ιστορία, η ιστορία του σχολείου, η ιστορία των γύρω χωριών αλλά και ξένων χωρών ως τόπων καταγωγής των μαθητών του σχολείου μας, οι οποίες θα γίνονταν αντικείμενο επεξεργασίας μέσα στην τάξη και με ομαδικό τρόπο. Οι εργασίες που θα προέκυπταν θα αποτελούσαν υλικό προς ανάρτηση στην ιστοσελίδα.
- Εμπλοκή των εκπαιδευτικών ειδικοτήτων στα προγράμματα, όπου με τις ειδικές τους γνώσεις (Μουσική, Γερμανικά, Αγγλικά, Φυσική Αγωγή κ.ά.) θα διευκόλυναν το δάσκαλο της τάξης και θα αναλάμβαναν να διεκπεραιώσουν συγκεκριμένες δραστηριότητες πάντα σε συνεννόηση μαζί του.
- Συχνή σύμπτυξη των τάξεων που είχαν κοινά προγράμματα, με στόχο οι δάσκαλοι να δουλεύουν από κοινού και να συνεργάζονται πιο αποτελεσματικά, π.χ., παιχνίδια στην αυλή (τάξεις Α' και Β'), επίσκεψη σε μουσείο (τάξεις Γ' και Δ').
- Παιδαγωγικές συνεδριάσεις με το σύλλογο διδασκόντων σε τακτά διαστήματα (κάθε περίπου δεκαπέντε ημέρες), όπου γίνονταν συζητήσεις για την πορεία των προγραμμάτων, τις δυσκολίες και τα προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι εκπαιδευτικοί.
- Συναντήσεις των εκπαιδευτικών κατ' ιδίαν με τη διευθύντρια, όπου συζητήσαμε την πορεία των προγραμμάτων, αναζητήσαμε λύσεις για την καλύτερη εφαρμογή τους, επιλέξαμε τις εργασίες που θα αναρτούσαμε στην ιστοσελίδα με βάση τα κριτήρια που έθεσε η ομάδα των εκπαιδευτικών.
- Διοργάνωση επισκέψεων στις τάξεις από εξωσχολικούς φορείς-κοινωνικές ομάδες (π.χ. ΠΡΟΤΑΣΗ, παράσταση Καραγκιόζη, ταχυδακτυλουργού στο σχολείο, διατροφολόγος) και ανθρώπους που σχετίζονται με το πρόγραμμα.
- Προγραμματισμένες εκπαιδευτικές εκδρομές, επισκέψεις των τάξεων σε επιλεγμένους τόπους και σε μέρη από τα οποία οι μαθητές αποκόμισαν οφέλη μέσω της βιωματικής μάθησης.
- Συμμετοχή των εκπαιδευτικών σε σεμινάρια, ημερίδες εκτός σχολείου για συνεχή επιμόρφωση.
- Συμπλήρωση **Portfolio τάξης** που περιείχε τις εργασίες των μαθητών.
- Συμπλήρωση **Ημερολογίου** τόσο από τη συντονίστρια όσο και από τους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς. Το ημερολόγιο προτάθηκε ως λειτουργικό όργανο, ως μεθοδολογικό και αξιολογικό εργαλείο από κάθε εκπαιδευτικό για τις δράσεις που διεκπεραιώνει. Χρησιμοποιήθηκε ημερολόγιο που συμπληρωνόταν από τους μαθητές με στόχο την αυτοαξιολόγησή τους αλλά και την αξιολόγηση του προγράμματος και των δράσεων.
- Προσπάθεια αναβάθμισης του εργαστηρίου ηλεκτρονικών υπολογιστών με νέα, σύγχρονα κομπιούτερ.
- Ωθηση των εκπαιδευτικών στη χρήση οπτικοακουστικού υλικού με σύγχρονα μέσα

στο εργαστήρι ηλεκτρονικών υπολογιστών (χρήση Διαδικτύου, η/υ, κειμενογράφου, power point κ.ά.) για την καλύτερη ανάδειξη της δουλειάς της τάξης.

- Ενημέρωση των γονέων, της Σχολικής Επιτροπής και του Σχολικού Συμβουλίου για την εκπόνηση αυτών των προγραμμάτων και εμπλοκή του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων στις δραστηριότητες, όπου κρίνεται απαραίτητο.

Για να έχουμε μια εικόνα του εμπλουτισμού της ιστοσελίδας, στις 9/12/2008 εκτυπώσαμε το υπάρχον υλικό. Μετά την παρέμβασή μας, το Μάιο του 2009, **είχε εμπλουτιστεί σε μεγάλο βαθμό με:**

- Νέους συνδέσμους
- Ενεργοποίηση κενών/ανενεργών συνδέσμων
- Κείμενα δασκάλων
- Κείμενα μαθητών
- Φωτογραφικό υλικό με λεζάντες
- Βίντεο
- Τραγούδια από εκδηλώσεις
- Δελτία Τύπου
- Ζωγραφιές και κατασκευές μαθητών

Αποτίμηση

Οι δυσκολίες που αντιμετωπίσαμε ήταν σημαντικές, δεδομένου ότι όλα γίνονταν επιπρόσθετα του διδακτικού χρόνου και της καθημερινής διδασκαλίας. Τα περισσότερα κείμενα –ιδιαίτερα των μικρότερων τάξεων– τα επεξεργάζονταν οι δάσκαλοι στον Η/Υ. Η επιμέλεια των εργασιών από τους ίδιους τους μαθητές ήταν μια χρονοβόρα διαδικασία που απαιτούσε διόρθωση σε πολλά επίπεδα (ορθογραφικά, συντακτικά λάθη). Καταβλήθηκε προσπάθεια να γίνει σε αρκετές περιπτώσεις. Την επιμέλεια των εργασιών και την κατάλληλη μορφοποίησή τους σε πολυτροπικά κείμενα με φωτογραφίες, λεζάντες, τίτλους και βίντεο, ώστε να «αναρτηθούν» ως ηλεκτρονικά διαδραστικά κείμενα στην ιστοσελίδα, ανέλαβαν οι δάσκαλοι του ΔΣΚ. Οι δάσκαλοι φωτογράφιζαν/βιντεοσκοπούσαν με ψηφιακή κάμερα ή κινητό επιλεγμένες δραστηριότητες, τις οποίες θα αναρτούσαν στην ιστοσελίδα.

Μία από τις δυσκολίες του όλου εγχειρήματος ήταν η καθυστέρηση παράδοσης των εργασιών στους συναδέλφους του ΔΣΚ λόγω φόρτου εργασίας ή προβλημάτων όσον αφορά στο χρόνο και την ύλη των μαθημάτων της τάξης τους.

Το 2ο Νηπιαγωγείο Ακράτας, ενώ αρχικά είχε δηλώσει συμμετοχή στη δραστηριότητα εμπλουτισμού της ιστοσελίδας, στην πορεία δεν συμμετείχε με εργασίες των μικρών νηπίων και με ειδικό σύνδεσμο στην ιστοσελίδα.

Ο υπεύθυνος της ιστοσελίδας δεν ήταν πάντα συνεπής στην ανάρτηση των εργασιών. Παρότι του τα στέλναμε όλα ηλεκτρονικά και με την υπόδειξη σε ποιο σύνδεσμο θα έμπαιναν, αργούσε πάρα πολύ να ανεβάσει το υλικό, κάτι που δυσχέραινε

την ανατροφοδότηση των μελών του ΔΣΚ και την αξιολόγηση του εμπλουτισμού της ιστοσελίδας. Μια πρώτη αναδιάρθρωση της ιστοσελίδας πραγματοποιήθηκε στις 22/1/2009 με αλλαγή συνδέσμων, ανάρτηση νέων κειμένων, φωτογραφιών, σύμφωνα με τις υποδείξεις των μαθητών μας. Το βάρος της ανάρτησης υλικού στην ιστοσελίδα (σκανάρισμα, πληκτρολόγηση χειρογράφων, ψηφιοποίηση βιντεοσκοπημένου υλικού κ.ά.) έπεφτε στους ώμους της ομάδας του ΔΣΚ, γεγονός που μας επιφόρτισε όλους πολύ, ειδικά το Μάιο, οπότε έπρεπε να συντάξουμε κείμενα για τα προγράμματα που υλοποιήσαμε στις τάξεις καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς και να τις συμπεριλάβουμε στην έκθεση αποτίμησης.

Η αποτίμηση όμως είχε **πολλά θετικά αποτελέσματα** για όλους τους συμμετέχοντες. Ένας από τους στόχους μας ήταν να κάνουμε τους μαθητές μας «συνταξιδευτές» στη γνώση και «συνερευνητές», γιατί πιστεύουμε ότι έχουν άποψη και την καταθέτουν όταν τους το ζητήσουμε. Μπορούν να επεξεργαστούν τις εργασίες τους, να τις επιμεληθούν και εμείς οι δάσκαλοι να τις λάβουμε υπόψη και να τις κοινοποιήσουμε στην ευρύτερη κοινωνία μέσω του ιστότοπου του σχολείου· να προωθήσουμε τις ιδέες τους και να χτίσουμε το μέλλον τους πάνω στα δικά τους όνειρα. Θέλαμε το σχολείο να έχει νόημα γι' αυτούς. Θέλαμε ένα σχολείο του ενδιαφέροντος, ένα σχολείο σύγχρονο.

Έτσι κι αλλιώς, απώτερος στόχος μας ήταν η συνολική ανάπτυξη της σχολικής μονάδας μέσα από τη συνεργασία, τη συλλογικότητα και τις από κοινού δράσεις. Η αποτίμηση αυτή δεν έχει χαρακτήρα ποσοτικής μέτρησης. Έως τη στιγμή που συντασσόταν η έκθεση αποτίμησης, η ιστοσελίδα του σχολείου έγινε σαφώς πιο εμπλουτισμένη, πιο ουσιαστική και ενδιαφέρουσα. Ήδη δάσκαλοι και μαθητές «κατέβασαν» υλικό από τα κείμενα της ιστοσελίδας, το επεξεργάστηκαν και θέλησαν και οι ίδιοι οι μαθητές να γίνουν συγγραφείς και δημιουργοί μέσα από το σύνδεσμο «Η ιστορία του σχολείου μας» και «Ο τόπος μου».

Η ιστοσελίδα του 2ου Δημοτικού σχολείου Ακράτας δεν αποτελεί πια μια ημερολογιακή καταχώριση γεγονότων κάθε σχολικής χρονιάς, αλλά είναι ένας ιστότοπος που συνεχώς θα ανανεώνεται, όχι μόνο λαμβάνοντας υπόψη τις απόψεις και τις ιδέες του Συλλόγου Διδασκόντων του σχολείου, αλλά και των μαθητών του.

Εξάλλου, οι προτάσεις της ομάδας του ΔΣΚ για ανάρτηση εργασιών σχετικά με την ιστορία του σχολείου, του τόπου μας, των γύρω χωριών ως τόπων μόνιμης κατοικίας αρκετών μαθητών μας, της Ελλάδας, της Αλβανίας, εργασίες διαπολιτισμικού χαρακτήρα (έθιμα, παιχνίδια, τραγούδια κ.ά.) συνέπεσαν με τις προτάσεις των μαθητών μας, γεγονός που μας χαροποίησε ιδιαίτερα τόσο για τις απόψεις όσο και για την κριτική θεώρηση των μαθητών μας, αλλά και για το πώς, τελικά, οι μαθητές αυτοί αντιλαμβάνονται τη φυσιογνωμία της ιστοσελίδας του σχολείου τους. Πιστεύω ότι η ομάδα των εκπαιδευτικών του ΔΣΚ ανταποκρίθηκε στην πρόκληση της κατάθεσης των προτάσεων των μαθητών για εμπλουτισμό του υλικού της ιστοσελίδας

και **ικανοποίησε στο μέγιστο βαθμό τις απόψεις-προτάσεις των μαθητών**, αυριανών πολιτών της κοινωνίας της πληροφορίας, πολιτών που θα αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες μάθησης και δράσεων, θα αναπτύσσουν ικανότητες και δεξιότητες συνεργασίας. Στόχος μας ήταν και η αγαστή συμπόρευση όλων των συμμετεχόντων στο μαθησιακό πεδίο, ενθαρρύνοντας τη μάθηση μέσα από δραστηριότητες με χρήση νέων τεχνολογιών, με ενεργή συμμετοχή και συναισθηματική εμπλοκή των μαθητών μας.

Φεβρουάριος 2010
Πάνος Βασιλόπουλος
Υπεύθυνος Καινοτομίας
2ο Δημ. Σχολ. Ακράτας Αχαΐας

Παράλληλη Συνεδρία

**Διεπιστημονικές και Βιωματικές
προσεγγίσεις διδακτικών
αντικειμένων**

Παράλληλη Συνεδρία

Διεπιστημονικές και βιωματικές προσεγγίσεις διδακτικών αντικειμένων

Επισκόπηση: Τσαμπίκα Καρακίτσα, Συντονίστρια ΔΣΚ

Συντονισμός συνεδρίας: Αναστασία Λίβερη-Καντερέ, Συντονίστρια ΔΣΚ

Η επισκόπηση γίνεται με βάση τους άξονες που δόθηκαν:

- A. Παιδαγωγική καινοτομία και επιμορφωτική στήριξη
- B. Νέοι γραμματισμοί και «βασικές ικανότητες» τον 21ο αιώνα
- Γ. Αξιολόγηση εκπαιδευτικού έργου και ανάπτυξη σχολικής μονάδας
- Δ. Δίκτυα σχολείων και διαπολιτισμική εκπαίδευση

A. Παιδαγωγική καινοτομία και επιμορφωτική στήριξη

1. Βασικό στοιχείο της καινοτομίας αποτελεί ο βαθμός εμπλοκής (ποιοτικά και ποσοτικά) των μαθητών στη μαθησιακή διαδικασία. Παρατηρήθηκε αυξημένη συμμετοχή μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες ή/και μαθητών που μέχρι τότε ήταν αποστασιοποιημένοι από τα δρώμενα της τάξης. Στη διαδικασία για την ενίσχυση της εμπλοκής των μαθητών αξιοποιήθηκαν μαθητές με ιδιαίτερες ικανότητες (τεχνικές, αθλητικές, καλλιτεχνικές κ.λπ.).

2. Δόθηκε ιδιαίτερη μέριμνα στο να είναι ελκυστικό το αντικείμενο-θέμα γύρω από το οποίο αναπτύχθηκε η δράση, ωστόσο εξακολουθεί να αποτελεί ζητούμενο με ποιους τρόπους αυτό μπορεί να επιτευχθεί με αξιοπιστία.

3. Μεθοδολογικά ακολουθήθηκαν οδοί που δεν αποτελούν καθεστώς για τις σχολικές τάξεις, όπως, για παράδειγμα, παιχνίδι, άνοιγμα της τάξης στον πραγματικό –έξω από τα όρια του σχολείου– κόσμο, γιορτές στην τάξη, σύνδεση με πολλαπλά διδακτικά αντικείμενα, ενασχόληση με πεδία της τέχνης κ.λπ.

4. Έγινε παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού από τους μαθητές, ακολουθώντας τον κύκλο διερεύνηση του θέματος –παραγωγή υλικού– μάθηση. Οι μαθητές δηλαδή παρήγαγαν οι ίδιοι το υλικό, το οποίο αποτελούσε ταυτόχρονα και αντικείμενο μάθησης, σε μια επαναλαμβανόμενη, ανατροφοδοτική διαδικασία.

5. Καταγράφηκαν συναισθήματα χαράς, ικανοποίησης, απόλαυσης από τη γνώση και την επικοινωνία που προέκυπταν στη διάρκεια της καινοτόμου δράσης.

6. Ένα στοιχείο με ιδιαίτερη σημασία ήταν αυτό της (συχνά toλμηρής) ανάθεσης ρόλων στους μαθητές, όπως, για παράδειγμα, αυτού του «δασκάλου» σε μια αλληλοδιδασκτική διαδικασία.

7. Η εργασία σε ομάδες αποτελεί πάντα έναν κρίσιμο κρίκο σε μια καινοτόμο δρά-

ση. Ιδιαίτερα απασχόλησε ο ρόλος του μαθητή των υψηλών επιδόσεων μέσα στην ομάδα, όπου «αναγκάζεται» να αναπροσαρμοστεί και να αναζητήσει –με την παρέμβαση του εκπαιδευτικού– νέες οδούς «δικαίωσης» σε άλλη, λιγότερο ατομικιστική, προσέγγιση.

Β. Νέοι γραμματισμοί και «βασικές ικανότητες» τον 21ο αιώνα

1. Δόθηκε έμφαση στην ανάπτυξη του τεχνολογικού εγγραμματισμού, κυρίως μέσω της εκμάθησης και της αξιοποίησης των εργαλείων λογισμικού.
2. Επίσης αναφέρθηκε ο γραμματισμός στα μέσα (μιντιακός), με στόχο τη διαμόρφωση κριτικών ακροατών, θεατών κ.λπ. Τα παιδιά της οθόνης μπορεί να αποκωδικοποιούν γρήγορα τα μηνύματα των μέσων, αλλά η κριτική προσέγγιση τόσο του μηνύματος όσο και του ίδιου του μέσου και της χρήσης του δεν περιλαμβάνεται στις δεδομένες ικανότητες των μαθητών και εν δυνάμει πολιτών. Πεδίο ανάπτυξης μιας τέτοιας δράσης αποτελεί αυτό της τέχνης. Αν και είναι αδόκιμο να μιλήσουμε για γραμματισμό στην τέχνη, ωστόσο η επαφή μέσω των καινοτόμων δράσεων με το καλλιτεχνικό έργο είναι σήμερα το βασικό ζητούμενο.
3. Έγινε αναφορά και στο βασικό εγγραμματισμό μέσω δράσεων που αφορούσαν στην κατάκτηση της ικανότητας της ανάγνωσης, της γραφής κ.λπ.
4. Αρκετές φορές έγινε επίσης αναφορά στο πώς οι καινοτόμες δράσεις καλλιεργούν και ενισχύουν τις ικανότητες της αφήγησης (ιδιαίτερα σε εποχές αποδυνάμωσης του λόγου), της παρουσίασης (εαυτού, επιχειρημάτων, έργου) και της έκφρασης συναισθημάτων (ως προϋπόθεση συναισθηματικής και κοινωνικής εξέλιξης/ωρίμανσης του μαθητή και της ομάδας).

Γ. Αξιολόγηση εκπαιδευτικού έργου και ανάπτυξη σχολικής μονάδας

1. Έγινε αναφορά σε μορφές αξιολόγησης του μαθητή, όπως, για παράδειγμα, αυτοαξιολόγηση, ετεροαξιολόγηση, μέσω παιχνιδιού κ.λπ. Δεν παρατηρήθηκε εδώ μεγάλη ποικιλία ούτε ιδιαίτερα καινοτόμα χαρακτηριστικά.
2. Σε κάποια περίπτωση, στο πλαίσιο της δραστηριότητας, ενεπλάκησαν γονείς στη διαδικασία της αξιολόγησης, κάτι που έδωσε νέα ποιοτική διάσταση και αποτέλεσε αφορμή για περαιτέρω προβληματισμό.
3. Σε πολλές παρουσιάσεις βασική υπενθύμιση υπήρξε η θέση ότι η αξιολόγηση ενός έργου πρέπει να γίνεται θεωρώντας το ενιαίο σύνολο, ένα σύστημα, το οποίο πρέπει να προσεγγίζεται ολιστικά και να μη γίνονται, για παράδειγμα, ξεχωριστές αναφορές για την αξιολόγηση των μαθητών, των δασκάλων κ.λπ., αλλά να αξιολογείται συνολικά το τελικό αποτέλεσμα ως συνάρθρωση πολλών και ποικίλων παραγόντων.

Δ. Δίκτυα σχολείων και διαπολιτισμική εκπαίδευση

1. Αναφέρθηκε πολλές φορές η αναγκαιότητα να καλυφθούν οι μαθησιακές αλλά

και οι άλλες ανάγκες των μαθητών που έρχονται από άλλες χώρες.

2. Η δικτύωση με την οικογένεια, η εγκαθίδρυση δηλαδή ενός ευέλικτου, όχι γραφειοκρατικού, σχήματος επικοινωνίας με τους γονείς, κυρίως με αφορμή ή/και μέσα από τη δράση, με κατεύθυνση συνεργατική και όχι ανταγωνιστική με τους δασκάλους ή τη σχολική μονάδα, αποτελεί θετική εμπειρία σε αρκετές περιπτώσεις σχολείων και ταυτόχρονα υπολογίσιμο άξονα μιας καινοτόμου δράσης.

3. Η δικτύωση μεταξύ των μαθητών, η εγκαθίδρυση δηλαδή μιας πραγματικής και όχι μόνο εικονικής (μέσω των διαδικτυακών περιβαλλόντων δικτύωσης) επικοινωνίας, με χαρακτηριστικά όπως η αλληλεγγύη, η φιλία, η συνεργασία κ.λπ., δεν είναι δεδομένη σήμερα. Έγιναν αναφορές σε δράσεις που στοχεύουν στην ανάπτυξη της (π.χ. δραστηριότητες στην αυλή) και υπηρετούν τους στόχους της απόκτησης επικοινωνιακών ικανοτήτων σε συνθήκες πραγματικού κόσμου καθώς και αυτούς της συναισθηματικής και κοινωνικής εξέλιξης των μαθητών.

5ο Δημοτικό Σχολείο Κέρκυρας

Δημιουργώντας ένα επικοινωνιακό εργαλείο μαθηματικών εννοιών

Πάυλος Δράμπαλος (Διευθυντής),
Ελένη Τσάντου (Δασκάλα),
Κατερίνα Βούλγαρη (Δασκάλα)

Συντονίστρια: Αναστασία Λίβερη-Καντερέ

Περίληψη

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα βασίστηκε σε πρόταση των μαθητών της τάξης για τη δημιουργία ενός επικοινωνιακού εργαλείου για τα μαθηματικά. Από κοινού μαθητές και δάσκαλοι προχώρησαν στη δημιουργία του, προκειμένου οι αλλοδαποί μαθητές να αντιμετωπίσουν τις γλωσσικές δυσκολίες στην κατανόηση των μαθηματικών όρων. Η υιοθέτηση αυτής της δυναμικής και ολιστικής προσέγγισης προέκυψε ως μετεξέλιξη της αρχικής πρότασης για την κατασκευή ενός λεξικού μαθηματικών εννοιών, η οποία όμως απορρίφθηκε, αφού δεν είναι πάντα δυνατή η ακριβής «μετάφραση» κάθε έννοιας σε κάθε γλώσσα.

Περιγραφή

Η δραστηριότητα εφαρμόστηκε στο μάθημα των μαθηματικών της ΣΤ' τάξης. Υπεύθυνοι εκπαιδευτικοί ήταν ο διευθυντής της σχολικής μονάδας, που διδάσκει μαθηματικά στο τμήμα, η καθηγήτρια αγγλικών, η δασκάλα της τάξης υποδοχής και η δασκάλα των εικαστικών. Συμμετείχαν επίσης γονείς μαθητών που κατάγονται από τη Ρωσία, οι οποίοι βοήθησαν στη μετάφραση των εντύπων, καθώς και η Ελληνική Μαθηματική Εταιρεία.

Στόχοι

Στο σχολείο μας φοιτούν παιδιά οικονομικών μεταναστών και παιδιά που οι γονείς τους ασχολούνται με τον τουρισμό και δεν γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα. Το πρόβλημα είναι ότι μετά την τάξη υποδοχής –στην οποία διδάσκονται τα ελληνικά– οι μαθητές επανέρχονται στην ηλικιακή τους τάξη, αλλά δυσκολεύονται να παρακολουθήσουν το μάθημα των μαθηματικών, καθώς δεν γνωρίζουν τους μαθηματικούς όρους στα ελληνικά.

Αφού διαπιστώθηκαν οι ελλείψεις αυτών των μαθητών, ακολούθησαν συζητήσεις για να βελτιωθεί η κατανόηση των συγκεκριμένων εννοιών. Αποφασίστηκε η δημιουργία ενός επικοινωνιακού εργαλείου, που θα βοηθούσε αυτούς τους μαθητές, αλλά και θα χρησιμοποιούνταν και σε άλλα σχολεία. Ακολούθησε η επαφή με τους γονείς και η ενημέρωσή τους, καθώς θα συνδράμουν στη μετάφραση των μαθηματικών εννοιών από τα ελληνικά στα αγγλικά, στα ρωσικά και στα αλβανικά.

Αφού έγινε η μετάφραση των μαθηματικών εννοιών (γινόταν κάθε φορά που διδασκόταν νέο γνωστικό αντικείμενο στα μαθηματικά), δημιουργήθηκε στην τάξη ένα λεξικό τοίχου, στο οποίο μια ομάδα αναρτούσε την ολοκληρωμένη εργασία της ανά θεματική ενότητα. Παράλληλα με το λεξικό τοίχου κάθε μαθητής είχε δημιουργήσει στο φάκελό του ένα τετράδιο με αλφαβητικό ευρετήριο, στο οποίο έγραφε τις έννοιες όπως παρουσιάζονταν στον τοίχο.

Επιπλέον, το γεγονός ότι όλοι οι συμμαθητές συμπαραστέκονταν σε αυτή την προσπάθεια μεγάλωσε και την πιθανότητα επιτυχίας της, γιατί ένας συνομήλικος μπορεί να βοηθήσει το συμμαθητή του να αντιληφθεί το νόημα πολύ πιο εύκολα από ό,τι ένας ενήλικας.

Παράλληλα ενημερώθηκαν και οι γονείς αυτών των μαθητών. Ως εκ τούτου, η υποστήριξη που προσφέρουν στην όλη προσπάθεια αύξησε την πιθανότητα για την περαιτέρω χρήση αυτού του λεξικού στο σπίτι, κάτι που κάνει πολύτιμη τη χρηστική του αξία και ενισχύει την καινοτόμο διάστασή του «ανοίγοντας» το σχολείο στην κοινωνία, ενώ αξιοποιεί τις ιδιαίτερες γνώσεις όλων των γονιών –ιδίαιτερα των αλλοδαπών– βοηθώντας τους να προσεγγίσουν περισσότερο το σχολείο και να μειωθούν τυχόν φοβίες ή αντιδραστικές συμπεριφορές.

Η εφαρμογή της δραστηριότητας αυτής έδωσε στην τάξη την αίσθηση μιας δημιουργικής κυψέλης, όπου όλοι νοιάζονται για την επίτευξη του στόχου.

Στόχοι λοιπόν είναι:

- Η κατάκτηση της μαθηματικής γνώσης με τρόπο που να οδηγεί στην πνευματική απόλαυση επιτυγχάνεται με ήρεμο συλλογισμό και γνώση της γλώσσας. Με τη δραστηριότητα αυτή ξεπεράστηκε το εμπόδιο της γλώσσας, με αποτέλεσμα αυτή η εργασία να αποτελέσει ένα χρήσιμο εργαλείο για τους αλλοδαπούς μαθητές.
- Η βελτίωση της επικοινωνίας με τους γονείς των αλλοδαπών μαθητών.
- Η ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας μεταξύ των μαθητών, αλλά και μεταξύ των εκπαιδευτικών.
- Η καλλιέργεια ψυχοκοινωνικών δεξιοτήτων.

Μεθοδολογία διδασκαλίας

- Διερευνητική εργασία σε ομάδες ανά θεματική ενότητα μαθηματικών από το βιβλίο της Ε' Τάξης

«Ποιες έννοιες σας δυσκόλεψαν στην κατανόηση των μαθηματικών και χρειάζεστε να τις επαναλάβουμε;»

- Πρόταση για την εφαρμογή του προγράμματος και συζήτηση
- Δραστηριότητες σε ομάδες: *μοίρασμα ρόλων*: φωτογράφος, γραφίστας, μεταφραστής, μαθηματικός, γραμματέας
- Ενημέρωση των γονέων, ιδιαίτερα όσοι βοήθησαν στη μετάφραση (αγγλικά, ρωσικά)
- Προμήθεια του απαραίτητου υλικού (λεξικό μαθηματικών εννοιών, χαρτόνια, Η/Υ, ψηφιακή φωτογραφική μηχανή, χάρακες...)
- Μοντελοποίηση όσων εννοιών επιλέχθηκαν
- Φωτογραφική αναπαράσταση των εννοιών
- Λεξικό τοίχου της τάξης
- Διατήρηση τετραδίου από κάθε μαθητή με ευρετήριο εννοιών στη γλώσσα που ο ίδιος κατανοεί καλύτερα
- Κατασκευή καρτελών από κάθε ομάδα
- Διαμορφωτική αξιολόγηση της πορείας εργασίας κάθε ομάδας και συνολικά της τάξης για τις έννοιες του βιβλίου της Ε΄ τάξης
- Σύνδεση με τις διδαγμένες έννοιες του βιβλίου της ΣΤ΄ τάξης και όσων διδάχτηκαν στη συνέχεια
- Χρήση καρτελών κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας και στο ολοήμερο τμήμα
- Τελική αυτοαξιολόγηση των ομάδων και του τρόπου εργασίας της ομάδας (ερωτηματολόγιο)
- Αξιολόγηση από τον εκπαιδευτικό
- Παρατήρηση της συνεργασίας της κάθε ομάδας
- Αξιολόγηση της κατάκτησης εννοιών με τεστ κατάκτησης εννοιών και με συμμετοχή σε διαγωνισμό της Μαθηματικής Εταιρείας Κέρκυρας
- Ενημέρωση των γονέων για την πορεία της εργασίας και την επιτυχία του προγράμματος

Αποτίμηση της δραστηριότητας

- Για την επίτευξη των στόχων της κατάκτησης της μαθηματικής γνώσης που οδηγεί στην πνευματική απόλαυση χρησιμοποιούνται ο Η/Υ, οι καρτέλες και ο πίνακας.
- Την πρωτοβουλία αυτή δέχτηκαν με ευχαρίστηση ο σύλλογος διδασκόντων, οι μαθητές, τόσο οι αλλοδαποί όσο και οι Έλληνες, καθώς οι πρώτοι συμμετείχαν στη διαδικασία της μάθησης και οι δεύτεροι ένιωσαν ότι βοηθούν τους συμμαθητές τους.
- Ο σύλλογος διδασκόντων αντέδρασε θετικά και αποφασίστηκε η επέκτασή του. Αλλοδαποί μαθητές συμμετέχουν πλέον ενεργά στη μαθησιακή γνώση. Στους Έλληνες μαθητές δίνεται η δυνατότητα να βοηθούν τους άλλους και να κατανοήσουν τις μαθησιακές έννοιες, αφού διατίθεται περισσότερος χρόνος.

- Στον εκπαιδευτικό δίνεται η ικανοποίηση ότι και οι μαθητές που δεν γνωρίζουν ελληνικά γίνονται κοινωνοί της μαθηματικής γνώσης μέσω της κατανόησης των μαθηματικών εννοιών.

Καινοτόμος πρακτική, γιατί:

- Οι μαθηματικές έννοιες που καταγράφτηκαν βρίσκονται πλέον κάθε στιγμή στη διάθεση κάθε μαθητή και αποτελούν θεμελιώδη λίθο, πάνω στην οποία θα οικοδομήσουν οι εκπαιδευτικοί τη μαθηματική γνώση και των αλλοδαπών μαθητών.
- Η διαδικασία αυτή αποτελεί καινοτομία, γιατί δεν προβλέπεται από το Α.Π. και η εφαρμογή της εναπόκειται στη διάθεση και στην ικανότητα του κάθε δασκάλου.

Εποπτικά μέσα που αξιοποιήθηκαν

- Ο Η/Υ
- Οι ατομικές καρτέλες
- Ο πίνακας-γωνιά του ΔΣΚ (λεξικό μαθηματικών εννοιών τοίχου)
- Τετράδια μαθητών

8ο Γυμνάσιο Βόλου

«MathTree»
Το δέντρο των Μαθηματικών:
Ένα διδακτικό-διαθεματικό εργαλείο
για την προσέγγιση των Μαθηματικών

*Σ. Δημητρακοπούλου (Μαθηματικός),
Γ. Ζήσης (Καλλιτεχνικών),
Φ. Βατζόλα (Φυσικός)*

Συντονίστρια: Μαρία Δρακοπούλου

Περίληψη

Η δραστηριότητα αυτή αναφέρεται στην προσέγγιση των Μαθηματικών, όχι ως ένα ακόμη μάθημα, αλλά ως έναν τρόπο επικοινωνίας, ανακάλυψης της ομορφιάς, της αλήθειας και της ύπαρξής τους σε ποικίλες μορφές και εκφάνσεις της καθημερινής ζωής. Οι ιδέες είναι των μαθητών και στηρίχτηκαν στο πρόγραμμα της περσινής χρονιάς «Μαθηματικά, Επιστήμες και Τέχνες». Η υλοποίησή της έγινε από τους μαθητές με τη βοήθεια και την καθοδήγηση των υπεύθυνων καθηγητών.

Χαρακτηριστικά

- Χρόνος υλοποίησης: σχολικό έτος 2008-2009
- Τάξη: Β΄ Γυμνασίου
- Διάστημα εφαρμογής: Οκτώβριος 2008 – Μάιος 2009
- Τεχνικές ή άλλες απαιτήσεις: αίθουσα υπολογιστών, αίθουσα προβολών του σχολείου

Γενικοί στόχοι

Ο ρυθμός με τον οποίο η νέα γνώση παράγεται σε πολλές επιστήμες είναι πρωτόγνωρος. Ένα νέο γνωστικό τοπίο μορφοποιείται, ένα τοπίο στο οποίο το σχολείο πρέπει να προσαρμόζεται συνεχώς. Γνώσεις κατακερματισμένες δεν συνιστούν γνώση. Η γνώση είναι μια πολύπλευρη κατάκτηση, η οποία απαιτεί συγκεκριμένη παιδαγωγική διαδικασία για να δομηθεί σωστά. Η διαδικασία αυτή βασίζεται εν πολλοίς στη **σφαιρική και διαθεματική** προσέγγιση του κάθε γνωστικού αντικειμένου. Η δραστηριότητα αυτή αναφέρεται στην προσέγγιση των Μαθηματικών, όχι ως ένα ακόμη μάθημα, αλλά ως έναν τρόπο επικοινωνίας, ανακάλυψης της ομορφιάς, της αλήθειας

και της ύπαρξής τους σε ποικίλες μορφές και εκφάνσεις της καθημερινής ζωής. Στόχος της Μαθηματικής Εκπαίδευσης είναι να αποκτήσουν οι μαθητές την ικανότητα να περιγράφουν και να ερμηνεύουν τον πραγματικό κόσμο και τον κόσμο των Μαθηματικών με μαθηματικούς όρους. Αυτό τον πραγματικό κόσμο προσπαθούμε να ανακαλύψουμε και μέσα από αυτόν την ομορφιά της Μαθηματικής Σκέψης, την εκ νέου ανακάλυψη πως τα Μαθηματικά υπάρχουν «παντού», ο όσο το δυνατόν περιορισμός της μαθηματικοφοβίας των παιδιών. Σκοπός μας είναι να δώσουμε τα απαραίτητα εφόδια στα παιδιά να κρατήσουν ζωντανό μέσα τους το κίνητρο της μάθησης. Αυτό επιτυγχάνεται μέσα από την εφαρμογή οργανωμένων δραστηριοτήτων που μοιάζουν με παιχνίδια, προσφέροντάς τους τα κατάλληλα ερεθίσματα για να μαθαίνουν πιο γρήγορα, πιο άνετα, πιο αποτελεσματικά και να θυμούνται περισσότερα.

Μαθηματικά, επιστήμες και τέχνες

Τα τελευταία χρόνια υλοποιούμε στο σχολείο μας το πρόγραμμα «Μαθηματικά, Επιστήμες και Τέχνες», ένα διδακτικό εργαλείο που βοηθά τα παιδιά να ανακαλύψουν και να προσεγγίσουν τον κόσμο των Μαθηματικών μέσα από άλλες μορφές Επιστημών και Τεχνών. Τα αντικείμενα είναι πολλά και ποικίλλουν ανάλογα με το ενδιαφέρον και τα ερεθίσματα των μαθητών, όπως επίσης της τρέχουσας επικαιρότητας. Οι τομείς εξακτίνωσης αυτής της προσπάθειας είναι ποικίλοι: ενδεικτικά αναφέρουμε τις Φυσικές Επιστήμες, την Αστρονομία, το Σκάκι, την Ιστορία των Μαθηματικών ως Επιστήμης και των Μαθηματικών ως ιστορικών προσωπικοτήτων, τη Μαθηματική Λογοτεχνία, τη Γλυπτική, τη Ζωγραφική, τα Παιχνίδια Ευφυΐας.

Μαθηματικά και ζωγραφική

Από τις απαρχές της καλλιτεχνικής έκφρασης του ανθρώπου, τα γεωμετρικά σχήματα και οι φόρμες με μαθηματική δομή κυριαρχούσαν σε όλες τις εκφάνσεις της δημιουργίας του. Ιδιαίτερα στις αρχές του 1900, οι θεμελιώδεις ανακαλύψεις σε φιλοσοφικό και μαθηματικό επίπεδο, με κύριο εκπρόσωπο το μεγάλο μαθηματικό και φιλόσοφο Henri Poincaré, προκάλεσαν μια έκρηξη τόσο στο χώρο των Επιστημών όσο και στο χώρο των Τεχνών. Το κίνημα του κυβισμού, με κύριο εκπρόσωπο τον Picasso, θεμελίωσε ουσιαστικά και σήμανε την απαρχή της μοντέρνας τέχνης, μετεξελίξεις της οποίας βρίσκουμε σε διάφορα κινήματα της αφηρημένης και, γενικότερα, της σύγχρονης τέχνης. Σε συνεργασία με τον καθηγητή των Καλλιτεχνικών, οι μαθητές ζωγράφισαν έργα εμπνευσμένα από το έργο του μεγάλου ζωγράφου Mark Rothko (αναδρομική έκθεσή του στην Tate Modern του Λονδίνου) και του Jackson Pollock, τα οποία εξέθεσαν στο σχολείο. Το υλικό θα χρησιμοποιούνταν για την έκδοση ημερολογίου την επόμενη σχολική χρονιά.

Μαθηματικά και αφήγηση

Γνωρίζουμε πόσο δύσκολη έως ανύπαρκτη είναι στις μέρες μας η επαφή των παιδιών μας με τον έντυπο λόγο. Το Διαδίκτυο αλλά και κάθε μορφή ηλεκτρονικού παιχνιδιού έχουν κατακλύσει τον ελεύθερο και μη χρόνο τους με τις γνωστές, καταστροφικές πολλές φορές για τα ίδια τα παιδιά, συνέπειες. Σε μια προσπάθεια να έρθουν σε επαφή με το βιβλίο, την περασμένη χρονιά τούς προτάθηκε το βιβλίο του Τεύκρου Μιχαηλίδη «Πυθαγόρεια εγκλήματα». Διαβάσαμε αποσπάσματα του βιβλίου που είχαν σχέση με τα Μαθηματικά, μεταφερθήκαμε στο κλίμα του συνεδρίου του Παρισιού, γνωρίσαμε μεγάλους μαθηματικούς της εποχής, ποια προβλήματα έθεσαν. Μυηθήκαμε στην ατμόσφαιρα της Πόλης του Φωτός των αρχών του 1900, κάναμε κάποιες νύξεις για τους ζωγράφους Picasso και Toulouse-Lautrec που αναφέρονται στο βιβλίο.

Τα οφέλη ήταν πρωτίστως η επαφή με το βιβλίο και ιδιαίτερα με τη μαθηματική λογοτεχνία, που γνωρίζει μεγάλη άνθηση στις μέρες μας, και η παρακίνηση και το ενδιαφέρον μελών του οικογενειακού τους περιβάλλοντος, όπως γονείς και αδελφια, για την ανάγνωση του βιβλίου.

Μαθηματικά και γλυπτική

Επισκεφτήκαμε τη μεγάλη αναδρομική έκθεση του γλύπτη Γ. Ζογγολόπουλου, που διοργανώθηκε στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών στο πλαίσιο των παράλληλων εκδηλώσεων του Megaron Plus. Τα παιδιά ξεναγήθηκαν στα έργα του καλλιτέχνη από ειδικευμένες μουσειοπαιδαγωγούς του Μεγάρου και ανακάλυψαν, με τη βοήθειά τους, τα μαθηματικά-γεωμετρικά σύμβολα-σχήματα, που τους καλούσαν σε ζωντανό διάλογο μαζί τους. Κύκλοι, σφαίρες, σφαιρικά τρίγωνα, ορθογώνια παραλληλόγραμμα, κύλινδροι, όλα μαζί συνέθεταν το παζλ της δουλειάς του καλλιτέχνη. Γεωμετρικά σχήματα και στερεά που αφηρημένα εμβαδομετρούν ή κυβίζουν στο μάθημα της Γεωμετρίας-Στερεομετρίας παρουσιάζονταν ζωντανά μπροστά τους εκτός βιβλίων και τετραδίων. Τους προκαλούσαν να τα αγγίξουν, να έρθουν σε επαφή μαζί τους. Παρατήρησαν πως όσο βαρετά και ανιαρά μπορεί να είναι κάποιες φορές για εκείνα, μολαταύτα ενέπνευσαν το έργο του γλύπτη και, συνεπώς, διαπίστωσαν πόσο άρρηκτα συνδεδεμένα είναι τα Μαθηματικά με τη Γλυπτική. Στη συνέχεια, συμμετείχαν σε βιωματικό εργαστήριο, όπου κατασκεύασαν με απλά υλικά (φελιζόλ, σύρμα, αλουμινόχαρτο) δικής τους έμπνευσης έργα, τα οποία και εξέθεσαν στο φουαγέ του σχολείου.

Μαθηματικά και σκάκι

Η δομή και η φύση του σκακιού είναι στενά συνδεδεμένες με πολλούς κλάδους των Μαθηματικών. Πολλά συνδυαστικά και τοπολογικά προβλήματα είναι γνωστά και εδώ

και χρόνια χρησιμοποιήθηκαν ως βάση για τις θεωρίες στρατηγικής που θεωρούνται πρόδρομοι της θεωρίας των παιγνίων. Η πιο σημαντική όμως μαθηματική πρόκληση του σκακιού είναι η ανάπτυξη αλγόριθμων που μπορούν να παίξουν σκάκι.

Στο σχολείο μας εφαρμόζουμε το πρόγραμμα «Μαθηματικά και Σκάκι» από το 2004. Αρχικά σε συνεργασία με τη Σκακιστική Ένωση Βόλου, που μας βοήθησε στη διοργάνωση του πρώτου τουρνουά, και στη συνέχεια με απόλυτη αυτονομία και συνεργασία των μαθητών.

Να σημειώσουμε ότι δεν γίνονται μαθήματα σκάκι στο σχολείο. Τα παιδιά, με τη μέθοδο της αλληλοδιδασκτικής, μαθαίνουν σκάκι (οι αρχάριοι από τους προχωρημένους), με προφανή και πολλαπλά γι' αυτούς οφέλη.

Μαθηματικά και φυσικές επιστήμες

Οι μαθητές περιηγήθηκαν τη Διαδραστική Έκθεση Επιστήμης και Τεχνολογίας του Ευγενίδειου Ιδρύματος με τη βοήθεια συναδέλφου καθηγητή Φυσικής. Βασικό στοιχείο της φιλοσοφίας που διαπνέει τη λειτουργία των εκθεμάτων είναι να εμπνεύσουν την αγάπη για τη διδασκαλία, αλλά και τη μάθηση τεχνικών και επιστημονικών θεμάτων, με ελεύθερο και ευχάριστο τρόπο. Η έκθεση χωρίζεται σε τρεις ενότητες: Ύλη και Υλικά, Επικοινωνία και Ήχος, Εικόνα και Βιοτεχνολογία.

Επίσης, επισκέφτηκαν την έκθεση Νανοτεχνολογίας στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών. Νανοτεχνολογία είναι ένας όρος ο οποίος χρησιμοποιείται για να περιγράψει τη δημιουργία και τη χρήση λειτουργικών δομών μεγέθους μεταξύ 1 και 100 νανομέτρων, της τάξης δηλαδή των 10^{-9} μέτρων.

Μαθηματικά και αστρονομία

Αν διατρέξουμε την ιστορία των Μαθηματικών και την ιστορία της Αστρονομίας από την αρχαιότητα έως σήμερα, θα διαπιστώσουμε ότι οι μεγαλύτεροι των Μαθηματικών ήταν και οι μεγαλύτεροι των αστρονόμων και αντίστροφα.

Με αφορμή τον εορτασμό του 2009 ως Παγκόσμιου Έτους Αστρονομίας πραγματοποιήθηκε επίσκεψη των μαθητών στην έκθεση Αστρονομίας που διοργάνωσε η Εταιρεία Αστρονομίας και Διαστήματος Βόλου στο Κέντρο Τέχνης Giorgio de Chirico. Επίσης, οι μαθητές παρακολούθησαν την προβολή στο Πλανητάριο του Ευγενίδειου Ιδρύματος της ταινίας «Το βίαιο σύμπαν».

Ιστορία των μαθηματικών

Οι μαθητές, με αφορμή θέματα εμπνευσμένα από το αναλυτικό πρόγραμμα ή από το βιβλίο του καθηγητή της Γ' Γυμνασίου, δημιούργησαν posters Μαθηματικού ή ευρύτερα Γενικού Ενδιαφέροντος και μεγάλων Μαθηματικών-Επιστημόνων, όπως των Al Khwarizmi, Pascal Blaise, Πυθαγόρας, Descartes René, Μακότο Κομπαγιάσι,

Αντωνίου Γιάννης (Βραβείο Prigozin), Διόφαντος, Ηλιόπουλος Ιωάννης (καθηγητής στην École Normale-Paris), Υπατία.

Μαθηματικά παιχνίδια – παιχνίδια ευφυΐας

Τα παιχνίδια μάς βοηθούν να αναπτύξουμε τη φαντασία μας, άλλα μας μαθαίνουν να ακολουθούμε μια λογική σειρά σκέψης, κάποια από αυτά μας ζητούν να ανακαλύψουμε το μαθηματικό «κόλπο» στο οποίο βασίζονται κ.λπ. Έτσι, κατά τη διάρκεια της χρονιάς, οι μαθητές έπαιξαν με τα: Tangram - Στομάχιον του Αρχιμήδη, τον Πύργο του Ανόι (Tower of Hanoi), Solitaire - Σταυρό του μάστορα, το πέραςμα του διαβόλου, Κύβο του Rubik, κύβο με έργα του Escher κ.ά.

Εφαρμογή – αποτίμηση

- Η συμμετοχή των μαθητών και το ενδιαφέρον τους ήταν αξιοσημείωτα, όπως και των γονέων τους, οι οποίοι προφανώς ήταν οι αποδέκτες των σχολίων των παιδιών. Οι μαθητές απέκτησαν κίνητρο για μάθηση, ενδιαφέρθηκαν για κάποια θέματα από μόνοι τους, τους κινήθηκε η περιέργεια. Παράλληλα, υπήρξε αναγνώριση της προσφοράς του κάθε μαθητή, στην παρουσίαση των project, στην έκθεση ζωγραφικής, χειροτεχνίας και, βεβαίως, βελτιώθηκε η αυτοεκτίμησή τους.
- Η συμμετοχή των συναδέλφων ήταν ενεργή και πρόθυμα συμμετείχαν στις δραστηριότητες, πέραν τούτου όμως δεν ήθελαν να εμπλακούν ενεργά στο ΔΣΚ, φοβούμενοι δεσμεύσεις και πιθανές υποχρεώσεις που πιθανόν να συνεπάγονταν επιπλέον δουλειά.
- Η παρούσα δραστηριότητα είναι καινοτόμος, γιατί αποδεσμεύει το μάθημα των Μαθηματικών από τη στείρα διδασκαλία και το διασυνδέει με άλλα γνωστικά αντικείμενα.
- Οι μαθητές ανακάλυψαν, μέσα από ποικίλες δραστηριότητες, τη διασύνδεση της επιστήμης των Μαθηματικών με άλλους κλάδους των επιστημών και ευρύτερα της κοινωνικής και καθημερινής ζωής.
- Συμμετείχαν ενεργά και ανακάλυψαν ότι τα Μαθηματικά είναι πραγματικά ένα «πανηγύρι», πηγή χαράς και διαρκούς ανακάλυψης. Επανειλημμένα διαπίστωσαν πως γι' αυτά είναι η πιο ευχάριστη και δημιουργική τους ώρα!
- Τα βοήθησε να «δουν» τα Μαθηματικά με μια άλλη ματιά, να αποβάλλουν τη μαθηματικοφοβία που δυστυχώς πολλά, είτε από το κοινωνικό περιβάλλον είτε από το σχολικό (Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση), «κουβαλούν», με καταστροφικές αρκετές φορές συνέπειες (δηλαδή μιας μη αναστρέψιμης κατάστασης).
- Υπήρξε μεγάλο ενδιαφέρον από τους μαθητές, γιατί αξιολόγησαν ότι η μάθηση είναι κοινωνική διαδικασία κατά την οποία τα γνωστικά σχήματα των μαθητών

εξελίσσονται, αναδιοργανώνονται και εμπλουτίζονται. Η μάθηση είναι η αλλαγή του τρόπου που σκεφτόμαστε.

Προσωπική και επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού

- Για το διδάσκοντα, τα οφέλη ήταν πολλαπλά, καθώς μια ολοκληρωμένη διδακτική προσέγγιση απαιτούσε από το δάσκαλο συνεχή ενημέρωση όχι μόνο πάνω στο αντικείμενο που θα δίδασκε, αλλά σφαιρικότερα πάνω σε πολλά και ποικίλα ζητήματα που θα μπορούσαν να προσελκύσουν το ενδιαφέρον και την περιέργεια των μαθητών.

Βιβλιογραφία

- Δημητρολόπουλος, Περικλής. (13-05-2009). *Σκάκι και Μαθηματικά*. Εφημερίδα «Τα Νέα On Line», Διαθέσιμο στην <http://www.tanea.gr/>
- Δίκτυο Σχολικής Καινοτομίας - Φάκελος Εργαστηρίου - Εισαγωγή ΔΣΚ - Επιμορφωτικό Εργαστήριο. Αθήνα 2008.
- Μπουντής, Τάσος (2004). *Ο θαυμαστός κόσμος των Fractal*. Αθήνα: Εκδόσεις Leader Books A.E.
- Ντάλα, Γεωργία (2008). *Τα αρχαία ινδικά Μαθηματικά. Διπλωματική εργασία. Μεταπτυχιακό-Διατμηματικό Μ.Ι.Θ.Ε. - Πανεπιστήμιο Αθηνών*.
- Παπανικολάου, Αλέξανδρος (2000). *Μαθηματική – Μουσική – Αρχιτεκτονική στην αρχαία Ελλάδα*. Αθήνα: Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων - Διεύθυνση Δημοσιευμάτων.
- Παυλόπουλος, Δημήτρης (2007). *Ζογγολόπουλος*. Αθήνα: Εκδοτική Κ. Αδάμ.
- Σιαπέρας, Τριαντάφυλλος (1967). *Το σκάκι - Πλήρης ανάπτυξη της θεωρίας και η πρακτική της εφαρμογή*. Αθήνα: Εκδόσεις Αποσπερίτης.
- Υ.Π.Ε.Π.Θ - Ανιχνεύοντας το σήμερα, προετοιμάζουμε το αύριο - Πολυθεματικό βιβλίο Γυμνασίου για την Ευέλικτη Ζώνη Καινοτόμων Δράσεων.
- Τσιμπουράκης, Δημήτρης (1997). *Η γεωμετρία στην αρχαία Ελλάδα*. 2η έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Allien.
- Bell, Eric Temple (1991). *Οι μαθηματικοί*. 2η έκδοση. Ηράκλειο Κρήτης: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης - Ίδρυμα Τεχνολογίας & Έρευνας.
- Cullen, Christopher (2007). *Astronomy and Mathematics in Ancient China: The Zhou Bi Suan Jing*. Needham Research Institute Studies (No. 1). Cambridge University Press.
- Frank Ho & Amanda (2009). *Ho Math And Chess Teaching Research*. Available from: <http://www.mathandchess.com/>
- Hardy, Godfrey Harold (1993). *Η απολογία ενός μαθηματικού*. 2η έκδοση. Ηράκλειο Κρήτης: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης - Ερευνητικό Κέντρο Κρήτης.
- Hawking, Stephen (2006). *Στους ώμους γιγάντων*. 1η έκδοση. Αθήνα: Εκδοτικός Οίκος Π. Τραυλού.

Miller, Arthur (2002). *Αϊνστάιν και Πικάσο - Ο χώρος, ο χρόνος και η ομορφιά*. Αθήνα: Εκδοτικός Οίκος Π. Τραυλού.

Pollock-Krasner Foundation (2006). *Jackson Pollock*. Koln: Taschen GmbH.

Rothko Kate & Christopher (2003). *Mark Rothko*. Koln: Taschen GmbH.

Weidenfeld & Nicolson (2005). *Το βιβλίο των επιστημών*. Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια.

Γυμνάσιο Κρεμαστής Ρόδου

«Διαδικτυακό ταξίδι στην αρχαία ελληνική τεχνολογία»

*Χαράλαμπος Β. Συργιάννης (Τεχνολόγος),
Δημήτριος Πατέλλης (Καθηγητής Πληροφορικής),
Θεοδώρου Δημητρίου (Βιολόγος)*

Συντονίστρια: Τσαμπίκα Καρακίζα

Περίληψη

Το παρόν σχέδιο εργασίας αποτελεί μια προσπάθεια των μαθητών της Γ΄ τάξης του Γυμνασίου Κρεμαστής Ρόδου για ένα διαδικτυακό ταξίδι στην Αρχαία Τεχνολογία της χώρας μας, ένα θέμα που παρουσιάζει πολυδιάστατο ενδιαφέρον (ιστορικό, αρχαιολογικό, τεχνολογικό κ.λπ.) και το οποίο οι μαθητές δεν θα είχαν φυσικά τη δυνατότητα να γνωρίσουν με άλλον τρόπο. Το Δίκτυο Σχολικής Καινοτομίας, που έχει στόχο τη σταδιακή δημιουργία και εμπέδωση των κατάλληλων προϋποθέσεων σε κάθε σχολείο για την εφαρμογή σύγχρονων μαθησιακών προτύπων και πρακτικών στη σχολική τάξη και στο σύνολο της σχολικής μονάδας, έδωσε στους μαθητές τη δυνατότητα να γνωρίσουν την καινοτομία στην εκπαίδευση ως μια ακόμη ευκαιρία για μάθηση-αλλαγή συμπεριφοράς. Το σχολείο μας τη σχολική χρονιά 2008-2009 συμμετείχε για πρώτη χρονιά στο δίκτυο στο Α΄ πρόγραμμα «Εισαγωγή στη σχολική καινοτομία» και φέτος για το σχολικό έτος 2009-2010 συμμετέχει ανανεωμένο από την πλευρά των συντελεστών στο Β΄ πρόγραμμα «Στοχευμένη καινοτομία στη σχολική μονάδα».

Εισαγωγή

Οι μαθητές μέσα από τη συγκεκριμένη δραστηριότητα αναζήτησαν τα τεχνολογικά επιτεύγματα των αρχαίων Ελλήνων διερευνώντας την κοινωνικοπολιτιστική διάσταση του θέματος. Παράλληλα, έζησαν την ιστορία μέσα από το Διαδίκτυο αναζητώντας εικόνες και βίντεο από τη συγκεκριμένη εποχή. Τα παιδιά δεν άντλησαν στοιχεία μόνο από βιβλία, αλλά και από εφημερίδες, από περιοδικά και από το Διαδίκτυο συνδέοντας το σχολείο με την κοινωνία.

Μαθησιακοί στόχοι

Στη διάρκεια του προγράμματος επιτεύχθηκαν ορισμένοι πολύ σημαντικοί μαθησι-

ακοί στόχοι για τα παιδιά που συμμετείχαν στη συγκεκριμένη δράση, αρκετοί από τους οποίους δεν τέθηκαν από την αρχή, αλλά προέκυψαν στην πορεία του προγράμματος:

- Παιδαγωγικοί από τη συνεργασία μαθητών-καθηγητών κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας.
- Ψυχοκοινωνικοί από τη συνεργασία των παιδιών σε ομάδες και την απόκτηση της ικανότητας για ατομική έκφραση και κριτική σκέψη μέσα στο πλαίσιο της ομάδας και αργότερα της τάξης συνολικά.
- Γνωστικοί από την κατάκτηση της γνώσης γύρω από τις τεχνολογικές ανακαλύψεις των αρχαίων Ελλήνων, συνδυάζοντας στοιχεία που άπτονται των γνωστικών πεδίων της Τεχνολογίας, της Ιστορίας, της Φυσικής-Μηχανικής, της Πληροφορικής, των Αρχαίων Ελληνικών και του ΣΕΠ.

Μέσα που αξιοποιήθηκαν

Τα μέσα που αξιοποιήθηκαν βασίζονται στο βασικό εξοπλισμό του σχολείου, το οποίο διαθέτει εργαστήριο Η/Υ με σύνδεση στο Διαδίκτυο, που αναβαθμίστηκε σχετικά πρόσφατα και ανταποκρίνεται στα σύγχρονα δεδομένα:

- Η/Υ εργαστηρίου πληροφορικής
- Σύνδεση στο Διαδίκτυο (Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο, μηχανές αναζήτησης, περιβάλλοντα κοινωνικής δικτύωσης, εκπαιδευτικές πύλες, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο)
- Βιβλιοθήκη σχολείου
- Δημοτική βιβλιοθήκη Ρόδου
- Εφημερίδες
- Περιοδικά

Μέθοδοι που εφαρμόστηκαν

Οι εκπαιδευτικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο της τυπικής εκπαίδευσης για τη μετάδοση γνώσεων και την ανάπτυξη δεξιοτήτων διακρίνονται εννοιολογικά από τις εκπαιδευτικές τεχνικές. Η μέθοδος αναφέρεται στις γενικές προδιαγραφές του τρόπου με τον οποίο γίνεται η εκπαίδευση, ενώ η τεχνική είναι το συγκεκριμένο εργαλείο/μέσο με το οποίο εφαρμόζεται η εκπαιδευτική μέθοδος. Στη συγκεκριμένη δράση οι μέθοδοι που εφαρμόστηκαν κατατάσσονται σε τρεις διαφορετικές ομάδες στόχευσης:

Α. Με τα παιδιά:

- Εργασίες σε ομάδες/υποομάδες
- Μέθοδος Project-Σχεδίου Έρευνας
- Αλληλοαξιολόγησης (παρουσίαση εργασιών από υποομάδες)

Β. Με συναδέλφους:

- Συνεργασία στο συντονισμό των ομάδων
- Επιμέλεια σύνταξης τελικής εργασίας από φιλόλογους

Γ. Με τους γονείς:

- Υποστήριξη (πρακτική και στο επίπεδο της παροχής βοήθειας, μετακίνησης και μέσων-πηγών πληροφορίας)

Εφαρμογή

Η εφαρμογή του προγράμματος ξεκίνησε στα τέλη Ιανουαρίου 2009. Ξεκινήσαμε με την ενημέρωση των μαθητών της Γ΄ τάξης του σχολείου (τμήματα Γ1, Γ2, Γ3, Γ4) για το πρόγραμμα και την επιλογή του θέματος. Ενημερώθηκε επίσης ο σύλλογος των καθηγητών και ο σύλλογος γονέων και κηδεμόνων με επιστολή.

Από το Φεβρουάριο οι μαθητές χωρισμένοι σε ομάδες ξεκίνησαν την αναζήτηση των πληροφοριών αναλαμβάνοντας διαφορετικές πηγές. Δημιουργήθηκε δηλαδή ομάδα έρευνας σε εφημερίδες, ομάδα έρευνας σε περιοδικά, ομάδα έρευνας σε βιβλία-βιβλιοθήκες, ομάδα έρευνας στο Διαδίκτυο. Τους επόμενους τρεις μήνες η δραστηριότητα εκτυλίχθηκε με τα εξής βήματα:

Μάρτιος: Αξιολόγηση πληροφοριών από όλες της πηγές.

Απρίλιος: Σύνθεση της εργασίας για τελική παρουσίαση.

Μάιος: Κριτική αποτίμηση δραστηριότητας και τελικό στάδιο-παρουσίαση

Αποτελέσματα

Μετά την ολοκλήρωση του συγκεκριμένου προγράμματος προέκυψαν τα παρακάτω αποτελέσματα:

- Οι μαθητές μέσα από τη συγκεκριμένη δραστηριότητα αναζήτησαν τα τεχνολογικά επιτεύγματα των αρχαίων Ελλήνων, διερευνώντας παράλληλα και την κοινωνικοπολιτιστική διάσταση του θέματος.
- Έζησαν την ιστορία μέσα από το Διαδίκτυο, αναζητώντας εικόνες και βίντεο που αναφέρονται στη συγκεκριμένη εποχή.
- Άντλησαν υλικό από ποικίλες πηγές γνώσης, μέσα και έξω από το σχολείο, όπως βιβλία, αλλά και εφημερίδες, περιοδικά και Διαδίκτυο, συνδέοντας το σχολείο με την κοινωνία. Ενδεικτικά αναφέρουμε τη δημιουργία ομάδας στο Facebook με τη συμμετοχή σχεδόν όλων των μαθητών.
- Αναζήτησαν και κατασκεύασαν οι ίδιοι το μαθησιακό τους υλικό. Μάθαιναν, δημιουργώντας αυτό που έπρεπε να μάθουν, σε μια δυναμική εναλλαγή ρόλων διερεύνησης, ανακάλυψης, δημιουργίας, μάθησης.
- Μαθητές με χαμηλές έως τότε επιδόσεις απέκτησαν πιο ενεργό ρόλο και σε άλλα μαθήματα και γνωστικά αντικείμενα.

- Συνολικά οι μαθητές έδρασαν και διασκέδασαν μέσα από την έρευνα του προγράμματος.
- Ο εκπαιδευτικός ήρθε πιο κοντά στα παιδιά, λειτούργησε ως συντονιστής, αλλά και έμαθε να συμμετέχει σε καινοτόμες δράσεις όπως αυτή.
- Καθιέρωσε νέους τρόπους επικοινωνίας της τάξης μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Σε συνεργασία, μάλιστα, με τους μαθητές δημιούργησε ιστοσελίδα όπου αναρτήθηκε το υλικό της δραστηριότητας.
- Επίσης, η διαδικασία εμπλοκής των γονέων και οι πρακτικοί τρόποι με τους οποίους εκφράστηκε, χωρίς ταμπού από την πλευρά του σχολείου, αποτέλεσε ένα καλό ξεκίνημα για ένα σχολείο με ανοιχτές πόρτες.

Επίλογος

Η τελική αποτίμηση προέκυψε με το τέλος του προγράμματος, διακρίνοντας δύο άξονες, όπως φαίνεται παρακάτω:

Υποδοχή πρωτοβουλίας:

- Η μαθητική κοινότητα στην αρχή αντέδρασε διστακτικά, στη συνέχεια όμως έδειξε ενδιαφέρον και ένα μέρος της συμμετείχε ενεργά στις δράσεις (Γ' Γυμνασίου).
- Συνάδελφοι καθηγητές ενδιαφέρθηκαν και παρείχαν κάθε είδους διευκόλυνση και βοήθεια όπου χρειάστηκε.

Προοπτικές πρωτοβουλίας:

- Συνέχιση της συμμετοχής του σχολείου με νέους εκπαιδευτικούς-μέλη.
- Διάχυση των δράσεών μας σε άλλους συναδέλφους και σχολεία και κινητοποίηση του ενδιαφέροντός τους, δικτύωση και συμμετοχή.

Site: <http://gym-kremast.dod.sch.gr/dsk/default.htm>

**33ο Δημοτικό Σχολείο Παληού Καβάλας και 2ο Γυμνάσιο
Αμερικανικού Κολλεγίου «Ανατόλια»**

**«Εννοιολογικοί χάρτες –
Χάρτες μάθησης και κριτικής σκέψης»**

*Θωμάϊς Καρτσιώτου¹, Χάιδω Σαμαρά²,
Ελευθερία Καρβουνίδου³, Φωτεινή Μιχαλάκη⁴*

Συντονιστές: Χάιδω Σαμαρά, Δημήτρης Κοκκώνης

Περίληψη

Η χρήση και η αξιοποίηση των ΤΠΕ για εκπαιδευτικούς σκοπούς έχουν μαθησιακή και παιδαγωγική αξία. Στο πρόγραμμα που εκπονήθηκε με τη συνεργασία του 33ου Δημοτικού Σχολείου Παληού Καβάλας και του 2ου Γυμνασίου του Κολλεγίου «Ανατόλια» της Θεσσαλονίκης, οι μαθητές/τριες της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης έγιναν «δάσκαλοι/ες» σε μαθητές/τριες της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, χρησιμοποιώντας τους εννοιολογικούς χάρτες μέσα από το λογισμικό mind42 του υπολογιστή.

Λέξεις-κλειδιά: Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών, εννοιολογικοί χάρτες, mind42

Εισαγωγή

Από το 1980, πολλές εφαρμογές του υπολογιστή αναπτύχθηκαν για εκπαιδευτικούς σκοπούς, όπως επεξεργαστές κειμένου, βάσεις δεδομένων κ.ά. Από τις αρχές του 1990, η χρήση του υπολογιστή στην εκπαίδευση αναπτύχθηκε ραγδαία. Το Internet και το email προσέφεραν στα σχολεία τη δυνατότητα να οργανώσουν νέες μεθόδους διδασκαλίας. Οι ΤΠΕ συμβάλλουν στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος μάθησης, όπου η επίλυση προβλημάτων για τους μαθητές και τις μαθήτριες είναι

1 Δασκάλα, M.Sc. Π.Μ.Σ. του Πανεπιστημίου Αιγαίου, 33ο Δημοτικό Σχολείο Παληού Καβάλας, tzoymasn@hol.gr

2 Καθηγήτρια Πληροφορικής, PhD, 2ο Γυμνάσιο Αμερικανικού Κολλεγίου «Ανατόλια», hsamara@anatolia.edu.gr

3 Δασκάλα, 33ο Δημοτικό Σχολείο Παληού Καβάλας, karvounele@in.gr

4 Καθηγήτρια Αγγλικής Γλώσσας, 33ο Δημοτικό Σχολείο Παληού Καβάλας, michalakif@yahoo.com

αυθεντική και ρεαλιστική, με τα προγράμματα για υπολογιστή, που συνδυάζουν κείμενο, εικόνα, ήχο, βίντεο (Volman & van Eck, 2001).

Η απόκτηση του τεχνολογικού αλφαριθμητισμού από τους/τις μαθητές/τριες φαίνεται ότι αποτελεί την απαραίτητη προϋπόθεση για τους/τις μαθητές/τριες, που θα τους επιτρέψει να διαχειριστούν αποτελεσματικά τη χρήση των ΤΠΕ στο πλαίσιο της καθημερινής σχολικής εργασίας στην ελληνική πραγματικότητα (Κουστουράκης & Παναγιωτακόπουλος, 2008).

Στην αξιοποίηση των ΤΠΕ στις διαδικασίες διερεύνησης, κατανόησης και αναπαράστασης της σχολικής γνώσης συντελεί η διερεύνηση των δυνατοτήτων των εννοιολογικών χαρτών μέσω της δημιουργίας, της χρήσης και της ανταλλαγής τους από μαθητές/τριες του Δημοτικού, προκειμένου να δημιουργήσουν γνωστικές αναπαραστάσεις, καθώς και της σύνδεσης των δυνατοτήτων αυτών των γνωστικών εργαλείων με τις τεχνολογίες του διαδικτύου (Jonassen & Reeves, 1996· Jonassen, Reeves, Hong, Harvey & Peters, 1997).

Οι εννοιολογικοί χάρτες έχουν αξιοποιηθεί επιτυχώς ως παιδαγωγικό εργαλείο (Coleman, 1998) καθώς και ως αξιολογικό εργαλείο (McClure, 1999). Με τη χρήση υπολογιστή και αυτών των εργαλείων οι μαθητές/τριες μπορούν να δημιουργήσουν γνωστικές αναπαραστάσεις, εισάγοντας έννοιες και διασυνδέσεις, να μοιράζονται τους χάρτες τους με άλλες ομάδες και να συνδυάζουν τη χρησιμότητα των χαρτών με την ανάπτυξη της τεχνολογίας και του διαδικτύου (Παρασκευά & Παπαγιάννη, 2008).

Το λογισμικό εννοιολογικής χαρτογράφησης (concept mapping software) αφορά μια εξειδικευμένη μορφή νοητικού εργαλείου, αυτήν του «διερευνητικού λογισμικού». Ένα τέτοιο λογισμικό του διαδικτύου για τη χρήση του υπολογιστή στη διδασκαλία είναι το Inspiration (Κόκκινος & Κουνέλη, 2007). Ένα άλλο αντίστοιχο εργαλείο του διαδικτύου είναι το mind 42 (<http://www.mind42.com>).

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, με τη χρήση των ΤΠΕ μπορεί να επιτευχθεί η δικτύωση μέσα στη σχολική μονάδα και εκτός αυτής, αφού οι ΤΠΕ μπορούν να συνεισφέρουν στο μετασχηματισμό των παραδοσιακών μεθόδων διδασκαλίας και του περιβάλλοντος μάθησης και συμβάλλουν στη δημιουργία ενός «ανοιχτού σχολείου» και διασυνδεδεμένων εκπαιδευτικών κοινοτήτων. Τα δίκτυα υπολογιστών, και ιδιαίτερα το Internet, μπορούν, πέρα από την αξιοποίησή τους από τους/τις μαθητές/τριες και τους/τις δασκάλους/ες του ίδιου σχολείου, να βοηθήσουν και στη συνεργασία και στην επικοινωνία με άλλους/ες μαθητές/τριες, σχολεία, εκπαιδευτικά ιδρύματα, ειδικούς επιστήμονες κ.ο.κ. (Παπαδόπουλος, 2004).

Επιπλέον, η χρήση των ΤΠΕ στην τάξη επιφέρει αλλαγή στη μορφή της διδασκαλίας στην κατεύθυνση της συνεργατικής μάθησης. Είναι γνωστό πόσο σημαντική είναι η αλληλεπίδραση μαθητών και δασκάλων στην τάξη, αφού η μάθηση ευνοείται από τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις, σύμφωνα με την κοινωνικοπολιτισμική θεωρία της

γνώσης (Vygotsky, 1978). Οι ΤΠΕ βοηθούν στην αλληλεπίδραση μαθητών/τριών και δασκάλων και στην αυτοαξιολόγηση των μαθητών/τριών. Τα μαθησιακά περιβάλλοντα με τη χρήση υπολογιστή βοηθούν σε αυτή την αλληλεπίδραση (Scardamalia & Bereiter, 1994) και στη συνεργατική μάθηση, που είναι η καταλληλότερη για την ομαδική σύνθεση (Ματσαγγούρας, 2000).

Μία από τις πιο σύγχρονες προσεγγίσεις συνεργατικής μάθησης στη σημερινή κοινωνία της πληροφορίας είναι η συνεργατική μάθηση μέσω της χρήσης της τεχνολογίας στην εκπαίδευση. Από την εποχή της εφαρμογής της τεχνολογίας στην εκπαίδευση, το ερευνητικό ενδιαφέρον γύρω από τα ωφελήματά της στη συνεργατική μάθηση ολοένα μεγαλώνει (Fall & Webb, 2000· Schulz-Zander, Büchter & Dalmer, 2002· Eskicioglu & Korpec, 2003· Lipponen & Lallimo, 2004). Η συνεργατική μάθηση αποτελεί μια ευρέως αποδεκτή εκπαιδευτική προσέγγιση των τρεχόντων εκπαιδευτικών δρώμενων, η οποία θεωρείται ότι ενισχύει τη μάθηση και την επίδοση των μαθητών (Gillies & Ashman, 2000).

Τέλος, οι ΤΠΕ βοηθούν στη διερεύνηση των παιδαγωγικών-μαθησιακών δυνατοτήτων μέσω της διδασκαλίας μικρότερων παιδιών από μεγαλύτερους (peer teaching) (Ehly, Stewart, & Larsen, 1980· Goodlad, Sinclair & Beverly Hirst, 1989).

Η χρήση και η αξιοποίηση των ΤΠΕ στην τάξη, η δικτύωση που μπορεί να επιτευχθεί μέσω του διαδικτύου, η συνεργατική μάθηση και η διδασκαλία μικρότερων παιδιών από μεγαλύτερα ήταν οι συνιστώσες της εκπαιδευτικής δραστηριότητας που εκπόνησαν οι μαθητές και οι μαθήτριες του 33ου Δ.Σ. Παληού Καβάλας και του Κολλεγίου «Ανατόλια» της Θεσσαλονίκης σε ένα κοινό πρόγραμμα για τη Μορφωτική Πρωτοβουλία (<http://www.protonoulia.org>) που παρουσιάζεται στην παρούσα εργασία.

Η συνεργασία του 33ου Δ.Σ. Παληού Καβάλας με το κολλέγιο «Ανατόλια» Θεσσαλονίκης για το πρόγραμμα της Μορφωτικής Πρωτοβουλίας

Για το σχολικό έτος 2008-2009, τα παιδιά των ΣΤ2 και Ε΄ τάξεων του Δ.Σ. Παληού δούλεψαν ένα πρόγραμμα σε σχέση με τις ΤΠΕ, σε συνεργασία με το Κολλέγιο «Ανατόλια» της Θεσσαλονίκης, αξιοποιώντας τον ηλεκτρονικό υπολογιστή στην τάξη και τους υπολογιστές στο εργαστήρι πληροφορικής του σχολείου.

Τα παιδιά μπορούσαν να μπουν διαδικτυακά στην «πλατφόρμα» του Κολλεγίου, να στέλνουν email μεταξύ τους και στα παιδιά του Κολλεγίου, να «ανεβάζουν» τις δραστηριότητές τους, να βλέπουν εκείνες που έκαναν τα άλλα παιδιά και, γενικά, να επικοινωνούν με ένα σύγχρονο τρόπο με τη χρήση υπολογιστών.

Τα παιδιά της ΣΤ2 του Δ.Σ. Παληού δούλεψαν ομαδικά, κάνοντας εννοιολογικούς χάρτες σε χαρτόνια. Επέλεξαν τα θέματα τα οποία θα επεξεργάζονταν αντίστοιχα στον υπολογιστή, ομαδικά, οι μαθητές/τριες του Κολλεγίου με τη φιλόλογό τους, χρησιμοποιώντας ένα λογισμικό πακέτο, το mind42:

1ο θέμα: «Ο ηλεκτρονικός υπολογιστής»

2ο θέμα: «Η επιβράβευση των μαθητών/τριών»

Τον Απρίλιο του 2009 πραγματοποιήθηκε επίσκεψη στο Κολλέγιο «Ανατόλια» της Θεσσαλονίκης, όπου τα παιδιά της Β΄ Γυμνασίου χρησιμοποίησαν το πρόγραμμα mind42, για τους εννοιολογικούς χάρτες, και παρουσίασαν στους μαθητές του Δ.Σ. Παληού την ιστορία του Κολλεγίου και τις τεχνικές δημιουργικής σκέψης μέσα από υπολογιστή σε πίνακα smart board.

Τα παιδιά, όταν επέστρεψαν, χρησιμοποίησαν ομαδικά ως εργαλείο τους εννοιολογικούς χάρτες για την αξιολόγηση του προγράμματος, με τη βοήθεια της καθηγήτριας των Αγγλικών.

Το πρόγραμμα για την Ε΄ τάξη είχε άλλες δραστηριότητες. Οι μαθητές του Γυμνασίου έγιναν δάσκαλοι των παιδιών της Ε΄ τάξης του Δημοτικού σχολείου. Στόχος ήταν η δημιουργία ενός ηλεκτρονικού βιβλίου στα αγγλικά από τα παιδιά του Γυμνασίου σε συνδυασμό με επιλογές του περιεχομένου του βιβλίου από τα παιδιά της Ε΄ τάξης.

Κατά τη διάρκεια της επίσκεψής στο Κολλέγιο, οι μικροί/ες μαθητές/τριες πήγαν στο A-V room, όπου γνώρισαν τους «δασκάλους» τους μέσω υπολογιστή, έγραψαν και επανέλαβαν τα ονόματά τους. Έπειτα, μελέτησαν τον «εννοιολογικό χάρτη» των δραστηριοτήτων, ο οποίος είχε γίνει από μαθητές/τριες της Β΄ τάξης του Γυμνασίου του Κολλεγίου και τον συμπλήρωσαν στη διάρκεια της παρουσίασης και στη συνέχεια του προγράμματος. Παρουσιάστηκαν λεπτομερώς οι δραστηριότητες και τα βήματα που ακολούθησαν τα παιδιά του Κολλεγίου, για να ετοιμάσουν την παρουσίαση και τον εννοιολογικό χάρτη στον υπολογιστή. Η παρουσίαση έγινε με το mind42 μέσα από έναν εννοιολογικό χάρτη που είχαν ετοιμάσει οι μαθητές και οι μαθήτριες της Β΄ Γυμνασίου. Ο εννοιολογικός χάρτης περιείχε το περιεχόμενο του βιβλίου, το θέμα, το ύφος, τον τρόπο με τον οποίο θα προσέλκυε τους αναγνώστες, τα μηνύματα που θα περνούσε και τα συναισθήματα που θα προκαλούσε.

Η αξιολόγηση για την Ε΄ τάξη έγινε με τη δημιουργία εννοιολογικών χαρτών ομαδικά, στην ελληνική και στην αγγλική γλώσσα, όπου τα παιδιά κατέγραψαν τις εντυπώσεις και τα συναισθήματά τους για την επίσκεψη, το πρόγραμμα, τους/τις «δασκάλους/ες-παιδιά» και τις υπεύθυνες καθηγήτριες του Κολλεγίου.

Συζήτηση-συμπεράσματα

Η συγκεκριμένη εκπαιδευτική δραστηριότητα αποτελεί καινοτομία και μπορεί να βρει εφαρμογή με τη χρήση των ΤΠΕ στην τάξη για τους παρακάτω λόγους:

1. Σύμφωνα με την επιστημολογική διάσταση της δραστηριότητας, επιτεύχθηκε η αξιοποίηση των ΤΠΕ στις διαδικασίες διερεύνησης, κατανόησης και αναπαραστάσης της σχολικής γνώσης με τη δημιουργία, τη χρήση και την ανταλλαγή των εννοιολογικών χαρτών.

Συγκεκριμένα:

- Αξιοποιήθηκαν τα πολυτροπικά μέσα με τη χρήση των ΤΠΕ
- Αναδείχθηκαν οι τρόποι με τους οποίους αναπαρίσταται η γνώση μέσω των ΤΠΕ και των νέων προκλήσεων που προσφέρουν για τη συγγραφή, την αυτοαξιολόγηση και την ανταλλαγή κειμένων.
- Δημιουργήθηκε κλίμα συνεργατικής κουλτούρας.

2. Δικτυώθηκε το σχολείο με την κοινωνία με τη δημιουργική επικοινωνία και συνεργασία της σχολικής μονάδας με το κοινωνικό της περιβάλλον και τη δραστηριοποίηση της εκπαιδευτικής κοινότητας πέραν των συμβατικών προγραμμάτων. Συγκεκριμένα, χάρη στη συνεργασία της ομάδας των εκπαιδευτικών στο Δ.Σ. Παληού δικτυώθηκε το σχολείο ενδοσχολικά, ενώ χάρη στη συνεργασία των εκπαιδευτικών του Δ.Σ. Παληού με τους εκπαιδευτικούς του Κολλεγίου εξωσχολικά.

Στο συγκεκριμένο πρόγραμμα, χάρη στη χρήση των ΤΠΕ ξεπεράστηκαν οι τοπικοί-χρονικοί περιορισμοί επικοινωνίας ανάμεσα στις σχολικές μονάδες (Δ.Σ. Παληού και Κολλέγιο «Ανατόλια» Θεσσαλονίκης) και δημιουργήθηκε ένα δίκτυο γνώσεων. Θεωρούμε λοιπόν ότι η εκπαιδευτική δραστηριότητα με τίτλο «Εννοιολογικοί Χάρτες-Χάρτες μάθησης και κριτικής σκέψης» πέτυχε το στόχο της δικτύωσης του Δ.Σ. Παληού Καβάλας όχι μόνο ενδοσχολικά, αλλά και εξωσχολικά, αφού η συνεργασία δεν ήταν μόνο σε επίπεδο σχολικής μονάδας (μία δασκάλα της ΣΤ΄ τάξης, μία δασκάλα της Ε΄ τάξης και μία καθηγήτρια Αγγλικών), αλλά ήταν και σε επίπεδο άλλης εκπαιδευτικής βαθμίδας με το Β΄ Γυμνάσιο του Κολλεγίου «Ανατόλια» Θεσσαλονίκης (μία καθηγήτρια Φιλολογίας, μία καθηγήτρια Αγγλικών και η συντονίστρια του προγράμματος, καθηγήτρια Πληροφορικής).

3. Δεδομένου ότι το μάθημα της Πληροφορικής δεν περιλαμβάνεται στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών του Δημοτικού σχολείου, παρά μόνο στην απογευματινή βάρδια του ολοήμερου και διδάσκεται από καθηγητή Πληροφορικής, θεωρούμε ότι η χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική της τάξης συνιστά από μόνη της καινοτομία. Η συγκεκριμένη εκπαιδευτική δραστηριότητα πιστεύουμε ότι μας έδωσε τη δυνατότητα να εξοπλίσουμε με υπολογιστή την τάξη και να τον αξιοποιήσουμε στην τάξη και στο εργαστήρι Πληροφορικής του σχολείου με τρόπο που βοηθά στη σύγχρονη μάθηση και στην επικοινωνία μέσω των νέων τεχνολογιών.
4. Επιτεύχθηκε η διερεύνηση των παιδαγωγικών-μαθησιακών δυνατοτήτων μέσω της διδασκαλίας μικρότερων παιδιών από μεγαλύτερους (peer teaching).

Βιβλιογραφία

- Coleman, E. (1998). Using explanatory Knowledge during collaborative problem solving in science. *Journal of the Learning Sciences*, 7 (3&4), 387-427.
- Elhly, Stewart, W. and Stephen C. Larsen, (1980). *Peer Tutoring for Individualized Instruction*. Boston: Allyn and Bacon, Inc.

- Eskicioglu, M. A., & Kopec, D., (2003). The ideal multimedia-enabled classroom: Perspectives from psychology, education, and information science. *Journal of Educational Multimedia and Hypermedia*, 12, 199-221.
- Gillies, R.M., & Ashman, A.F. (2000). The Effects of Cooperative Learning on Students with Learning Difficulties in the Lower Elementary School. *The Journal of Special Education*, 34 (1), 19-27.
- Goodlad, Sinclair & Beverly Hirst, (1989). *Tutoring: A Guide to Learning by Teaching*. New York: Nichols Publishing.
- Jonassen, D. H., Howland, J., Moore, J. & Marra, R. M. (2003). *Learning to solve problems with technology: A constructivist perspective*. Upper Saddle River, NJ: Merrill Prentice Hall.
- Jonassen, D., H., Reeves, T., C., Hong, N., Harvey, D., Peters, K.(1997). Concept Mapping as Cognitive Learning and Assessment Tools. *Journal of Interactive Learning Research*, 8(3/4), 289-308. Charlottesville VA USA.
- Jonassen, D.H., Reeves, T.C. (1996). *Learning with technology: using computers as cognitive tools*. In : Jonassen, D.H. (ed). *Handbook of research for educational communications and technology*. New York: Macmillan. pp. 693-719.
- Κόκκινος, Γ. & Κουνέλη, Ε. (2007). Διδακτική Προσέγγιση Ιστορικών Εννοιών με τη Χρήση του Λογισμικού Εννοιολογικής Χαρτογράφησης Inspiration και του Διαδικτύου. Στο Ε. Αυγερινός, Γ. Κόκκινος, Γ. Παπαντωνάκης, Σ. Αλιβίζος (επιμ. έκδ.), *Νέες Τεχνολογίες και Επιστήμες της Αγωγής*. (89-115). Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Κουστουράκης, Γ., & Παναγιωτακόπουλος, Χ. (2008). *Οι ΤΠΕ στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: επιδράσεις και προβλήματα από την προσπάθεια της εφαρμογής τους στην παιδαγωγική πράξη*. Ανακτήθηκε 30 Σεπτεμβρίου 2009 από το Διαδίκτυο: http://www.etpe.gr/files/proceedings/21/1223454831_DIDINFO08_425_434.pdf
- Lipponen, L., & Lallimo, J. (2004). Assessing applications for collaboration: from collaboratively usable applications to collaborative technology. *British Journal of Educational Technology*, 35 (4), 433-442.
- Ματσαγγούρας, Η. (2000β). *Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία και Μάθηση*. Αθήνα: Μ.Π. Γρηγόρης.
- McClure, J. R., Sonak, B., Suen, H. (1999). Concept map assessment of classroom learning: reliability, validity and logistical practicality. *Journal of Research in Science Teaching*, 36(4), 475-492.
- Παπαδόπουλος, Γ. (2004). Το σχολείο στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Στο Βλάχας, Ι., Δαγδιλέλης, Β., Ευαγγελίδης, Γ., Παπαδόπουλος, Γ., Σατρατζέμη, Μ., Ψύλλος, Δ. *Οι τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνιών στην ελληνική εκπαίδευση: Απολογισμός και Προοπτικές* (σσ. 366-373). Θεσσαλονίκη: Μηχανισμός Εκδόσεων Πανεπιστημίου Μακεδονίας.
- Παρασκευά, Φ., & Παπαγιάννη, Α. (2008) *Επιστημονικές και παιδαγωγικές δεξιότητες για τα στελέχη της εκπαίδευσης*. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ-ΠΙ.

- Scardamalia, M., & Bereiter, C. (1994). Computer support for knowledge - building communities. *Journal of the Learning Sciences*, 3(3), 265-283.
- Schulz-Zander, R., Büchter, A., & Dalmer, R. (2002). The role of ICT as a promoter of students' cooperation. *Journal of Computer Assisted Learning*, 18, 438-448.
- Volman, M., Van Eck, E., (2001). Gender Equity and Information Technology in Education: The Second Decade. *Review of Educational Research*, 71(4), 613-634.
- Vygotsky, L. (1978). *Νους στην Κοινωνία*. Αθήνα: Gutenberg.
- Fall, R., & Webb, N. (2000). Group discussion and large-scale language arts assessment: Effects on students' comprehension. *American Educational Research Journal*, 37, 911-941.

Δικτυακοί τόποι

<http://www.mind42.com>

<http://www.protovoulia.org>

Δημοτικό Σχολείο Σχολής Μωραΐτη

**«Ο απλός κόσμος του Γιώργου Σεφέρη»
Εκπαιδευτική δραστηριότητα κριτικής
κατανόησης και παραγωγής ποιητικών
κειμένων στη Γ' Δημοτικού**

*Γιάννης Ανδρουλιδάκης (Δάσκαλος),
Μαίρη Τουρκομανώλη (Δασκάλα)*

Συντονιστής: Αθανάσιος Παπαδόπουλος

Περίληψη

Πρόθεσή μας ήταν να γνωρίσουν τα παιδιά την ποίηση και να καλλιεργήσουν το ενδιαφέρον τους για τα δημιουργήματά της, καθώς θεωρούμε ότι δεν υπάρχουν διαχωριστικά όρια ανάμεσα στην παιδική ποίηση και στην ποίηση για μεγάλους. Επιλέξαμε την ποίηση του Γιώργου Σεφέρη ως κατάλληλο εργαλείο γι' αυτό το εγχείρημα, γιατί, όσο και αν πολλοί χαρακτηρίζουν το έργο του δύσκολο, ο ίδιος επιμένει ότι «ο κόσμος είναι απλός».

Περιγραφή

Σε δύο τμήματα της Γ' Δημοτικού της Σχολής Μωραΐτη, όπου εργαζόμαστε ως δάσκαλοι, το σχολικό έτος 2008-2009 εφαρμόσαμε μια διαθεματική δραστηριότητα στο πλαίσιο των μαθημάτων της Λογοτεχνίας και των Ελληνικών με τίτλο **«Ο απλός κόσμος του Γιώργου Σεφέρη»**. Στόχοι της δραστηριότητας ήταν η κριτική κατανόηση και η παραγωγή ποιητικών κειμένων.

Σκεφτήκαμε να γνωρίσουμε τον κόσμο της ποίησης και να καλλιεργήσουμε το ενδιαφέρον των μαθητών γι' αυτήν μέσω του βιβλίου του Γ. Σεφέρη *Ποιήματα με ζωγραφίες για μικρά παιδιά*. Θέλαμε να φέρουμε τα παιδιά σε επαφή με διαφορετικά είδη ποιητικού λόγου, να αναπτύξουμε τη φαντασία τους μέσα από λεκτικά παιχνίδια και να τα βοηθήσουμε να εκφράσουν τον εαυτό τους δημιουργώντας ποιητικά κείμενα.

Θεωρούμε ότι το πρόγραμμά μας ήταν καινοτόμο, καθώς οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί δύο τμημάτων θα δούλευαν ομαδοσυνεργατικά, ενισχύοντας τη διατμηματική επικοινωνία.

Τα παιδιά θα έρχονταν σε επαφή με πολλά και διαφορετικά είδη ποίησης, ενώ μέσα από λεκτικά παιχνίδια θα ανέπτυσαν τη φαντασία τους και θα καλλιεργούσαν τη δημιουργική τους ικανότητα.

Τέλος, μέσα από δραστηριότητες θα αποκωδικοποιούσαν τη δομή και τους μηχανισμούς της ποιητικής γραφής και θα δημιουργούσαν δικά τους ποιητικά κείμενα. Ξεκινώντας την εκπαιδευτική δραστηριότητα οι στόχοι που θέσαμε ήταν:

I. Στο **Μαθησιακό-Γνωστικό** τομέα:

- καλλιέργεια της αγάπης για την ποίηση
- προσέγγιση και ερμηνεία ποιητικού περιεχομένου
- αποδοχή της πολυμορφίας της ποιητικής γλώσσας
- απομυθοποίηση της δυσκολίας της ποίησης
- παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου
- σύνδεση εικόνας και ποιητικού λόγου
- κατανόηση του ρυθμού και της μουσικότητας της ποίησης

II. Στον **Ψυχοκοινωνικό** τομέα:

- έκφραση προσωπικών βιωμάτων μέσα από την εξοικείωση με τις δυνατότητες της γλώσσας να καταγράφουν τις σκέψεις και τα συναισθήματα
- ανάπτυξη της αιτιολογημένης και τεκμηριωμένης προσωπικής άποψης
- λεκτική και εξωλεκτική επικοινωνία με την ομάδα
- ανάπτυξη της αυτοεκτίμησης
- εξωτερίκευση σκέψεων και συναισθημάτων μπροστά σε κοινό

Συνδυάσαμε την ομαδοσυνεργατική με τη βιωματική μέθοδο και έτσι τα παιδιά κατανόησαν δημιουργικά το ποιητικό κείμενο, συζήτησαν γι' αυτό, έπαιξαν μαζί του, ανακάλυψαν την τεχνική της συγγραφής του και έκαναν απόπειρες να γράψουν το δικό τους.

**Πώς δουλέψαμε
(Χρονολόγιο)**

Αξιοποιώντας το Διαδίκτυο οι μαθητές γνώρισαν τον ποιητή, το έργο του και την εποχή του. Παρακολουθήσαμε ένα ντοκιμαντέρ για τη ζωή και το έργο του Γ. Σεφέρη. Ακούσαμε ανθρώπους που τον γνώρισαν να μιλούν γι' αυτόν, καθώς και τον ίδιο να διαβάσει αποσπάσματα από τα ποιήματά του. Τα παιδιά συζήτησαν και κατέγραψαν τις σκέψεις και τις εντυπώσεις τους από την πρώτη γνωριμία τους με τον ποιητή (τεχνική ημιτελών φράσεων).

Συνδέσαμε τον ποιητή με την εποχή του παρουσιάζοντας σχετικό ντοκιμαντέρ με τα σημαντικότερα γεγονότα του 20ού αιώνα, μελετήσαμε το αντίστοιχο χρονολόγιο και συζητήσαμε στην τάξη για τα γεγονότα που επηρέασαν τον ποιητή και το έργο του. Η πρώτη επαφή των παιδιών με γραπτά του Γ. Σεφέρη ήταν τα **λίμερικ** που περιέχονται στο βιβλίο **Ποιήματα με ζωγραφιές για μικρά παιδιά**. Αφού διδάξαμε τη

δομή της συγκεκριμένης μορφής ποίησης, τα παιδιά μέσα από παιχνίδια φαντασίας και λέξεων συμπλήρωσαν ημιτελή λίμερικ, «συναρμολόγησαν» ανακατεμένους στίχους από λίμερικ βασισμένα στην εικονογράφηση του Lear (εμπνευστής αυτού του είδους ποίησης) και έκαναν τις πρώτες απόπειρες συγγραφής σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο. Αφού κατέκτησαν τη συγκεκριμένη τεχνική, έγραψαν λίμερικ με θέμα τον εαυτό τους (στόχος: ομοιοκαταληξία).

Στη συνέχεια ασχοληθήκαμε με τα **χαϊκού** του Γ. Σεφέρη. Τα παιδιά, αφού τα μελέτησαν, έγραψαν τι φαντάζονταν ότι σκεφτόταν ο ποιητής όταν έγραφε τα συγκεκριμένα χαϊκού και ζωγράρισαν την εικόνα που πιθανόν τον ενέπνευσε. Με αφορμή μια επίσκεψη και φωτογράφηση φυτών στον Εθνικό Κήπο έγραψαν τα δικά τους χαϊκού (στόχος: μέτρο - συλλαβές).

Επόμενο θέμα μας ήταν τα **εικονοποιήματα**. Χρησιμοποιώντας το Διαδίκτυο περιηγηθήκαμε γνωστά εικονοποιήματα (calligramms) και αναζητήσαμε τις «δυνατές» τους λέξεις. Δώσαμε στίχους από έργα του Σεφέρη και τα παιδιά εντόπισαν τις δυνατές λέξεις, τις εικονογράφησαν και μετέτρεψαν τους στίχους του ποιητή σε εικονοποίηση (στόχος: δυνατή λέξη - σχήμα - μορφή).

Σε μια προσπάθεια να γνωρίσουν οι μαθητές τις πηγές έμπνευσης του ποιητή, μελετήσαμε το ποίημα του Γ. Σεφέρη *Ο Δρ. Ρωτλάουφ και η κα Ζεν*, που βασίστηκε σε κούκλες που τις κατασκεύασε ο ίδιος από ευτελή υλικά. Με στόχο τα παιδιά να γράψουν το δικό τους ποίημα με πρωταγωνιστές δύο αντίστοιχες φιγούρες, **κατασκεύασαν** τις δικές τους **κούκλες** και τους έδωσαν ζωή συμπληρώνοντας την **ταυτότητά** τους (όνομα, επάγγελμα, περιγραφή, συμπεριφορά, επιθυμίες).

Δουλεύοντας σε ζευγάρια επέλεξαν και εικονογράφησαν τον τόπο όπου συναντήθηκαν οι κούκλες τους και έγραψαν ένα **σενάριο** γι' αυτή τη συνάντηση. Η δραστηριότητα ολοκληρώθηκε με συγγραφή σχετικού ποιήματος (στόχος: συνομιλία αντικειμένων).

Επόμενη πηγή έμπνευσης του ποιητή ήταν ένας προγενέστερος ποιητής, ο **Όμηρος**. Αναλύσαμε το ποίημα του Γ. Σεφέρη *Οι σύντροφοι στον Άδη*, το αντίστοιχο απόσπασμα από την **Οδύσσεια**, αλλά και την ποιητική απάντηση του Ρίτσου στον Σεφέρη για το συγκεκριμένο ποιητικό επεισόδιο. Στη συνέχεια αναλύσαμε το απόσπασμα από την **Ιλιάδα** που αναφέρεται στην απερίσκεπτη συμπεριφορά του Πάτροκλου. Με αφορμή αυτό το απόσπασμα τα παιδιά εμπνεύστηκαν να γράψουν, χρησιμοποιώντας στο μέτρο του δυνατού τις τεχνικές του Σεφέρη, ποίημα με τίτλο *Ο Πάτροκλος στον Άδη* (στόχος: συνομιλία ποιητών).

Άλλη πηγή έμπνευσης του ποιητή ήταν ένα **μεσαιωνικό κείμενο**. Αναλύσαμε τόσο το ποίημα του Σεφέρη *Οι γάτες του Αϊ-Νικόλα* όσο και το μεσαιωνικό θρύλο στον οποίο στηρίχτηκε ο ποιητής για να εκφράσει τον προβληματισμό του για την κατάσταση στην οποία βρισκόταν εκείνη την περίοδο η χώρα του (δικτατορία). Τα παιδιά συνειδητοποίησαν ότι η πραγματικότητα δεν αφήνει αδιάφορο

έναν ποιητή. Έτσι περάσαμε στο τελευταίο στάδιο της εκπαιδευτικής μας δραστηριότητας.

Με αφορμή **κείμενα με μαρτυρίες** από το βιβλίο της Γλώσσας για τη Χιροσίμα, οι «ποιητές» μας, αφού μελέτησαν τη φρίκη του πολέμου, στάθηκαν κριτικά απέναντί του και συνέγραψαν ποίημα για τα αγαθά της Ειρήνης. Ως ποιητική τεχνική εδώ χρησιμοποιήθηκε το **ποίημα του Ν. Βρεττάκου** *Το όνομά σου!* Κάθε παιδί επέλεξε ένα μόνο στίχο από το δικό του ποίημα και έτσι το project έκλεισε με τη σύνθεση ενός διατμηματικού-ομαδικού ποιήματος. Παράλληλα τα παιδιά επέλεξαν δείγματα της δουλειάς τους και έστησαν μια έκθεση παρουσίασης.

Όταν τελειώσαμε την εκπαιδευτική δραστηριότητα, διαπιστώσαμε ότι τα παιδιά προσέγγισαν και ερμήνευσαν την πολυμορφία της ποιητικής γλώσσας, κατέκτησαν ποιητικές τεχνικές και παρήγαγαν δικό τους ποιητικό λόγο. Κατανόησαν και εικονογράφησαν τα μηνύματα των ποιημάτων, εξωτερίκευσαν και μοιράστηκαν σκέψεις και συναισθήματα, απομυθοποίησαν τη δυσκολία της ποίησης και υιοθέτησαν σαν είδωλό τους, όσο και αν φαίνεται παράξενο, τον ποιητή Γ. Σεφέρη.

Από το ερωτηματολόγιο που συμπλήρωσαν τα παιδιά για την αξιολόγηση του προγράμματος φάνηκε ότι το project ήταν ενδιαφέρον και διασκεδαστικό, και η συγγραφή ποιημάτων συναρπαστική και ευχάριστη. Αγαπημένο είδος ποιήματος αναδείχθηκε, όπως ήταν αναμενόμενο, το λίμερικ, ενώ ιδιαίτερη προτίμηση έδειξαν στην ατομική συγγραφή ποιητικών κειμένων. Χάρηκαν και διασκέδασαν την ομαδική δουλειά και τις δραστηριότητες που έγιναν στο διαδραστικό πίνακα.

Από το ερωτηματολόγιο που συμπλήρωσαν οι γονείς για την αξιολόγηση του προγράμματος φάνηκε ότι παρακολουθούσαν την πορεία του project και έδειξαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις εργασίες των παιδιών τους. Παρατήρησαν θετική αλλαγή στη στάση των παιδιών τους απέναντι στην ποίηση, εντυπωσιάστηκαν από τη θετική απήχηση που είχε ένα project ποίησης σε μαθητές αυτής της ηλικίας παρά τις αρχικές τους επιφυλάξεις. Τέλος, επισήμαναν ότι τα παιδιά τους βοηθήθηκαν στην ανάπτυξη της αυτοεκτίμησής τους.

Εμείς, από την πλευρά μας, αντιμετωπίσαμε την ποίηση ως μέσο ανάπτυξης του κριτικού εγγραμματισμού και της φαντασίας. Σχεδιάσαμε την εκπαιδευτική δραστηριότητα, ώστε ο πυρήνας της να είναι τόσο η δημιουργική κατανόηση ποιητικών κειμένων όσο και η παραγωγή τους από τα ίδια τα παιδιά. Δημιουργήσαμε πρωτότυπο υλικό και δραστηριότητες, δουλέψαμε ενιαία και ξεχάσαμε ότι υπήρχαν δύο τμήματα.

Πιστεύουμε ότι τέτοια προγράμματα βοηθούν τα παιδιά να αναπτύξουν τη φαντασία τους, να χρησιμοποιήσουν τη γλώσσα με δημιουργικό τρόπο, να παίξουν με τις λέξεις, να ανακαλύψουν τον κόσμο της ποίησης και δημιουργώντας δικά τους ποιητικά κείμενα να εκφράσουν την προσωπική τους ταυτότητα. Μάλιστα, όλα αυτά με αφορμή το βιβλίο του Γ. Σεφέρη, το έργο του οποίου όσο και αν χαρακτηρίζεται από πολλούς δύσκολο, ωστόσο ο ίδιος επιμένει ότι «ο κόσμος είναι απλός».

Παράλληλη Συνεδρία

**Σχολεία του Κόσμου
(& eTwinning)**

Παράλληλη Συνεδρία

Σχολεία του Κόσμου (& eTwinning)

Επισκόπηση: Αλέξανδρος Γκίκας, Συντονιστής ΔΣΚ

Συντονισμός συνεδρίας: Δημήτρης Μαρκαντωνάτος, Συντονιστής ΔΣΚ

Σχολεία που συμμετείχαν

- 2ο Γυμνάσιο Ξυλοκάστρου – Ιστολόγιο «*The Rights of the children*»
- Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Κάμπου Ζακύνθου – *Σχολεία του Κόσμου*
- Γυμνάσιο Νέας Γενιάς Ζηρίδη – *Η Ενωμένη Ευρώπη του Σήμερα*
- Γυμνάσιο Κολλεγίου Αθηνών – *Εξόρμηση 2009*

Επιμορφωτική στήριξη

Τα προγράμματα που υλοποιήθηκαν από τα παραπάνω σχολεία είχαν την ολόπλευρη στήριξη από τους συλλόγους των εκπαιδευτικών, καθώς και τη συμπαράσταση της Διεύθυνσης του σχολείου.

Επιμορφωτικά στηρίχτηκαν στην εκπαιδευτική μέθοδο της συνδιδασκαλίας, ώστε να εκπληρωθούν οι στόχοι που έθεσαν οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν.

Η συνεργασία με τους συλλόγους γονέων και κηδεμόνων, όπως και η στήριξή τους στο εγχείρημα, θεωρήθηκε από όλους ιδιαίτερα πολύτιμη. Πολύτιμη επίσης υπήρξε και η συνεργασία με άλλους φορείς (Συνήγορος του παιδιού κ.λπ.), οι οποίοι συνέβαλαν στην καλύτερη εφαρμογή των στόχων των προγραμμάτων.

Τέλος, αξίζει να αναφέρουμε ότι τα παραπάνω εγχειρήματα των σχολείων βασίστηκαν στην εθελοντική συμμετοχή και προσφορά όλων των εμπλεκόμενων μερών.

Νέοι γραμματισμοί και βασικές ικανότητες του 21ου αιώνα

Ο όρος «νέοι γραμματισμοί» φανερώνει ένα νέο διανοητικό τρόπο με τον οποίο η πληροφορία σχεδιάζεται, μεταδίδεται, ανακαλείται και προσλαμβάνεται στην εποχή της διάδοσης της πληροφορίας, τον 21ο αιώνα.

Δίδεται ιδιαίτερη βάση στην ερευνητική και βιωματική μάθηση, ώστε να είναι δυνατή η ανάπτυξη σφαιρικής γνώσης γύρω από το αντικείμενο του θέματος του κάθε προγράμματος, ώστε να είναι εφικτά ο αυτοστοχασμός αλλά και η αυτοκριτική. Με τον τρόπο αυτό η γνώση βοηθά να προσαρμοζόμαστε πιο εύκολα στις αλλαγές, αλλά και να αποδεχόμαστε ακόμη και το άλλο, το διαφορετικό.

Η επιστημονική έρευνα και η διαθεματικότητα ήταν ο κοινός παρονομαστής στην προσπάθεια όλων των σχολείων που συμμετείχαν.

Βασικός στόχος επίσης όλων των εκπαιδευτικών προγραμμάτων είναι να δώσουν τη δυνατότητα στους μαθητές να αναπτύξουν τις ικανότητες επικοινωνίας τόσο εντός του μικρόκοσμου του σχολείου όσο και εκτός αυτού. Σημαντικό ρόλο εδώ διαδραματίζει το Διαδίκτυο, καθώς και τα εργαλεία του (blog, wiki), τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Αξιολόγηση εκπαιδευτικού έργου

Το εκπαιδευτικό έργο, όπως αποτυπώνεται στις δράσεις των σχολικών μονάδων, οφείλει να αξιολογείται, ώστε να λειτουργεί ανατροφοδοτικά. Επίσης, η αξιολόγηση είναι χρήσιμη για τη βελτίωση όλου του εκπαιδευτικού συστήματος. Ταυτόχρονα παρέχει αυτοεκτίμηση, κίνητρα αποδοτικότητας, ασφάλεια και κύρος, ενώ συμβάλλει στην ενεργοποίηση της συνυπευθυνότητας.

Ως βασικά εργαλεία αξιολόγησης (αυτοαξιολόγησης και ετεροαξιολόγησης) χρησιμοποιήθηκαν αρχικά οι ανοιχτές συζητήσεις εντός και εκτός τάξης, τα ερωτηματολόγια αλλά και οι συνεντεύξεις. Τέλος, το άνοιγμα των έργων που παρήχθησαν στην κοινωνία, με τη μορφή θεατρικών δρώμενων, φωτογραφικού υλικού, εντύπων, αλλά και συναντήσεων (τοπικά πανηγύρια) ήταν η καλύτερη αξιολόγηση των έργων που παρουσίασαν οι σχολικές μονάδες.

Ανάπτυξη σχολικής μονάδας

Το σχολείο, όπως παρουσιάζεται στις προαναφερόμενες δράσεις, ωφελείται πάρα πολύ από τα προγράμματα σχολικών δραστηριοτήτων. Η συνεργασία των δασκάλων με τους μαθητές –με την ομαλή ένταξη όλων αυτών των δραστηριοτήτων στην εκπαιδευτική ζωή– γίνεται ομαλά και μέσα σε κλίμα συνεργασίας και δημιουργικής έμπνευσης. Το ζητούμενο είναι τελικά όλες αυτές οι δραστηριότητες να υπάρχουν για να περνά ο σχολικός χρόνος ευχάριστα και εποικοδομητικά. Ταυτόχρονα, η εμπλοκή στη διαδικασία συνεργασίας των γονέων των μαθητών, καθώς και άλλων φορέων εκτός του σχολείου δείχνει μια αλλαγή «κλίματος» στο σχολείο. Έτσι φαίνεται ότι η αναζήτηση και η ανάπτυξη της γνώσης εντός και εκτός της σχολικής μονάδας οδηγούν τα σχολεία να διαμορφώνονται σε ολοκληρωμένους οργανισμούς που προσφέρουν στους μαθητές τους τις κατάλληλες συνθήκες για την πνευματική τους ανάπτυξη.

Δικτύωση σχολείου – διαπολιτισμική εκπαίδευση

Το σύγχρονο σχολείο οφείλει να είναι πάντοτε σε επαφή με την τοπική κοινωνία και να διατηρεί σχέσεις (δικτύωση) και συνεργασίες με άλλα σχολεία τόσο τοπικά όσο και πέρα από τα στενά τοπικά ή εθνικά όρια.

Η δράση etwinning φέρνει τα σχολεία της Ευρώπης πιο κοντά. Το Διαδίκτυο με τα εργαλεία του Web 2.0 (blog, wiki) βοηθά ώστε η συνεργασία αυτή να γίνεται πιο εύκολα και πιο δημιουργικά. Τα σχολεία που προαναφέρθηκαν συνεργάστηκαν με αντίστοιχες σχολικές μονάδες στην Ευρώπη (Γαλλία, Κύπρο, Λιθουανία, Ιταλία) και δημιούργησαν τις απαραίτητες συνθήκες για να γνωρίσουν οι μαθητές την κουλτούρα και τα εκπαιδευτικά συστήματα άλλων χωρών, τόσο με τη φοίτηση αλλοδαπών μαθητών στην Ελλάδα όσο και με τη γνωριμία τους μέσω των προγραμμάτων και των δράσεων etwinning.

Τα δικαιώματα των παιδιών στην Ελλάδα και στις άλλες χώρες, καθώς και ο μύθος της Ευρώπης (ως σημείο της ένωσης των λαών της), αποτελούν –ενδεικτικά– κάποια από τα θέματα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

2ο Γυμνάσιο Ξυλοκάστρου

Ιστολόγιο «The Rights of the children»

Υπεύθυνη Εκπαιδευτικός: Σοφία Σμυρνή

Περίληψη

Η παρούσα εισήγηση αναφέρεται στη συμμετοχή του 2ου Γυμνασίου Ξυλοκάστρου στο πρόγραμμα etwinning (ηλεκτρονική αδελφοποίηση σχολείων) κατά το σχολικό έτος 2008-2009 με θέμα «Children's Rights» **ΙΣΤΟΛΟΓΙΟ** σε συνεργασία με το σχολείο «Azucola» της Λιθουανίας. Βασικός στόχος ήταν η βιωματική-μαθητοκεντρική-ομαδοσυνεργατική μάθηση και η διαθεματική προσέγγιση της γνώσης μέσα από τη διαπολιτισμική συνεργασία και παράλληλα το «άνοιγμα» του σχολείου στην τοπική κοινωνία και την Ευρώπη.

Εφαρμογή Καινοτομιών στο Σχολείο – Πρόγραμμα eTwinning «The Rights of the Children»

Αναζητώντας τον ορισμό της Καινοτομίας, καταλήγουμε στα εξής: Σύμφωνα με την *Πάπυρος Λαρούς*, Καινοτομία είναι 1. Νεωτερισμός, 2. Επινόηση, Εφεύρεση (στα νέα ελληνικά είναι η αλλαγή, η μεταρρύθμιση) και στα αρχαία ελληνικά είναι το να ανοίγει κανείς νέα μεταλλεία, το να κάνει εξορύξεις νέων μεταλλευμάτων. Αν μεταφέρουμε αυτό τον ορισμό στη σημερινή εποχή, θα μιλήσουμε για εξόρυξη νέων εφαρμογών και νέας γνώσης ή ακόμη νέων δεξιοτήτων και ικανοτήτων που μέχρι τώρα δεν τους δόθηκε η ευκαιρία να αναδειχθούν.

Σύμφωνα με τη *Wikipedia*, υπάρχει διάκριση μεταξύ της εφεύρεσης και της καινοτομίας στις μέρες μας. Η εφεύρεση, όπως και η δημιουργικότητα, αναφέρεται στη γέννηση ιδεών, είναι δηλαδή το πρώτο βήμα για την καινοτομία, ενώ η καινοτομία είναι η επιτυχημένη εφαρμογή των νέων αυτών ιδεών στην πράξη. Η Καινοτομία είναι ο τρόπος για να γίνει χρήσιμη μια νέα ουσία, είναι οι αλλαγές είτε στον τρόπο σκέψης είτε στα προϊόντα είτε στις διαδικασίες και μπορεί να έχουν χαρακτήρα σταδιακό, αναδυόμενο, ριζοσπαστικό ή επαναστατικό.

Η Τεχνολογία είναι ένας απαραίτητος παράγοντας για την εφαρμογή καινοτομιών, αλλά η καινοτομία είναι δυνατόν να αφορά και σε άλλους τομείς των επιχειρήσεων/οργανισμών, όπως, για παράδειγμα, στον τρόπο με τον οποίο διεξάγονται οι διάφορες λειτουργίες. Η καινοτομία στην Πολιτική και την Οικονομία συμπαρασύρει την ανάγκη για καινοτομία στην Παιδεία. Ο παράγοντας της Παιδείας μπορεί να θέσει τις βάσεις για την παραγωγή καινοτόμων ιδεών, μέσω διαδικασιών που θα ευνοούν την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης. Οι υπουργοί του ΟΟΣΑ σε συνά-

ντησή τους το 2000 υποστηρίζουν ότι «τα σχολεία είναι δημιουργήματα της βιομηχανικής κοινωνίας και θα χρειαστεί να αλλάξουν. Οι επιτυχημένες οικονομίες θα βασίζονται σε τρεις θεμέλιους λίθους, την ικανότητα να είναι δημιουργικές, να μετασχηματίζουν μια δημιουργική ιδέα σε καινοτομία και να προωθούν στην αγορά αποτελεσματικά... την οικονομία της γνώσης. Οι άνθρωποι θα εμπλέκονται στη διά Βίου Εκπαίδευση, καθώς η γνώση και οι δεξιότητές τους θα πρέπει συνεχώς να ανανεώνονται, θα πρέπει να καταστούν ικανοί να αξιοποιούν τις δημιουργικές ή καινοτόμες ικανότητές τους μέσα σε ασταθή περιβάλλοντα, όπου η γνώση αλλάζει και ανανεώνεται με γοργούς ρυθμούς. Πρέπει να μάθουν να μαθαίνουν με πιο αυτόνομους τρόπους...». Σε όλα τα παραπάνω ο Ειδικός Γραμματέας για την Ανταγωνιστικότητα συμπληρώνει σε άρθρο του: «Όταν προωθούμε δράσεις που αφορούν στην ενίσχυση της έρευνας και τις καινοτομίες από τις επιχειρήσεις και τη δημόσια διοίκηση μέχρι τα σχολεία... στοχεύουμε στην καλλιέργεια καινοτόμου πνεύματος, στην καλλιέργεια ανθρώπων που θα μπορούν να σκεφτούν και εκτός καθορισμένων πλαισίων και θα έχουν την ικανότητα να βλέπουν κάτι νέο ακόμη και σε παραδοσιακά και συνηθισμένα πράγματα» (ΤΑ ΝΕΑ 10/7/06 «Καινοτομία-Ανταγωνιστικότητα»).

Με την εφαρμογή της Καινοτομίας στο σχολείο προωθείται επίσης η καλή ψυχική υγεία των παιδιών και αυριανών πολιτών. Σύγχρονοι επιστήμονες αναφέρουν ότι η ψυχική υγεία εξασφαλίζεται όχι μόνο με την απουσία προβλημάτων, αλλά και με την ανάπτυξη κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων των παιδιών σε επίπεδο ατόμου αλλά και σε επίπεδο συστήματος, δηλαδή στο σύνολο της σχολικής κοινότητας (Χατζηχρήστου Χρυσή).

Τίθεται, λοιπόν, το ερώτημα κατά πόσο είναι δυνατόν να εφαρμοστούν καινοτόμες δράσεις στο ελληνικό, συγκεντρωτικό σύστημα εκπαίδευσης, έτσι ώστε να υπάρξουν όλα τα παραπάνω αναφερθέντα οφέλη για την ελληνική κοινωνία. Η απάντηση στο ερώτημα δίνεται από πολλούς ερευνητές του ελληνικού παραδείγματος στη θεωρία, αλλά και στην αποτύπωση της πραγματικότητας. «Το εγχείρημα της “ευέλικτης ζώνης”, η υλοποίηση των γνωστών ως “καινοτόμων δραστηριοτήτων” ήτοι Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Αγωγή Υγείας, Πολιτιστικά, Αγωγή Σταδιοδρομίας, Ευρωπαϊκά Προγράμματα, Δίκτυα σχολείων κ.ά. είναι η εφαρμογή της καινοτομίας στην ελληνική εκπαιδευτική πράξη».

Η μάθηση όταν γίνεται μέσα από τη δικτύωση και την επικοινωνία, με τη χρήση των νέων τεχνολογιών και της πληροφορίας είναι φορέας καινοτομίας. Η καινοτομία στο σχολείο συνίσταται στη δυνατότητα σύνδεσης αυτού που μαθαίνεται με τις συνέπειές του στην κοινωνία και τον τρόπο επίλυσης προβλημάτων, αλλά και με τη διάχυση σε διάφορα μαθήματα, μέσα από διαφορετικές γλώσσες επικοινωνίας. Στο σχολείο, λοιπόν, ως καινοτομία μπορεί να χαρακτηριστεί η δραστηριότητα ή οι μέθοδοι υλοποίησής της ή οι στόχοι που θα τεθούν ή τα παιδαγωγικά βήματα που

θα ακολουθηθούν για να υπάρχει τελικά το κατάλληλο για τη σημερινή συγκυρία μαθησιακό αποτέλεσμα.

Στο σχολείο μας έχουμε υιοθετήσει όλες τις παραπάνω απόψεις και πιστεύουμε ότι η εφαρμογή της καινοτομίας είναι ζήτημα του «ευ ζην» για τους αυριανούς πολίτες της χώρας αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης και για το λόγο αυτόν εφαρμόζουμε πολλές καινοτόμες δράσεις.

Στην παρούσα εισήγηση θα αναφερθούμε στο πρόγραμμα etwinning (ηλεκτρονική αδελφοποίηση σχολείων), που ανήκει στο τομεακό Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Comenius/ Διά Βίου Μάθηση και είναι εξ ορισμού καινοτομία, και υλοποιήθηκε το σχολικό έτος 2008-2009 με θέμα «Children's Rights» **ΙΣΤΟΛΟΓΙΟ**, μια συνεργασία του 2ου Γυμνασίου Ξυλοκάστρου και του σχολείου «Azuola» pagrindine της Λιθουανίας με υπεύθυνες καθηγήτριες τη Σμυρνή Σοφία (Ελλάδα) και την Berezonskaja Adele (Λιθουανία).

Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε με την εφαρμογή Σχεδίου Εργασίας (Project). Τα παιδιά εντάχθηκαν στο πρόγραμμα εθελοντικά και οι εργασίες διεξήχθησαν εκτός του ωρολόγιου προγράμματος.

Γενικός στόχος ήταν η κατάκτηση της γνώσης μέσα από τη Διαπολιτισμική Συνεργασία, τη Βιωματική-Μαθητοκεντρική-Ομαδοσυνεργατική Μάθηση και τη Διαθεματικότητα, με παράλληλο άνοιγμα του σχολείου στην τοπική κοινωνία και την Ευρώπη.

Ειδικοί στόχοι

- Η προώθηση της ανάπτυξης της αυτογνωσίας και της αυτοεκτίμησης των μαθητών και μαθητριών και της απόκτησης δεξιοτήτων ζωής (δηλαδή δεξιοτήτων επικοινωνίας, συνεργασίας, οργάνωσης των πληροφοριών, χρήσης νέων τεχνολογιών, αυτοπαρουσίασης, ευελιξίας, λήψης αποφάσεων, διαχείρισης του χρόνου κ.ά.).
- Η ενημέρωση των παιδιών για τα δικαιώματά τους και τις υποχρεώσεις τους, η ανάπτυξη κριτικής σκέψης, η συνειδητοποίηση ότι είναι πολίτες της Ευρώπης.
- Η εκπαίδευσή τους προς την κατεύθυνση της άρσης στερεότυπων αντιλήψεων και της αποδοχής του άλλου.
- Η εξάσκηση στην ξένη γλώσσα, η χρήση ΤΠΕ και η ασφάλεια στο Διαδίκτυο.
- Η ερευνητική-διαθεματική προσέγγιση της γνώσης.
- Η μάθηση μέσα από το παιχνίδι, τη χαρά και τη δημιουργία.
- Η προώθηση της έννοιας του εθελοντισμού.
- Η διοχέτευση της ενέργειας των εφήβων σε δημιουργικές πράξεις.

Προγραμματισμός δραστηριοτήτων

Έγινε ανά μήνα ως εξής:

1. Γνωριμία ανάμεσα στα παιδιά και των δύο σχολείων – Παρουσίαση των σχολείων και του τόπου τους.

2. Ανταλλαγή προτάσεων για την υλοποίηση του Project.
3. Συλλογή πληροφοριών.
4. Επεξεργασία και ταξινόμηση των πληροφοριών.
5. Μεταφράσεις.
6. Προετοιμασία για παρουσίαση ή δημοσίευση των αποτελεσμάτων και για συμμετοχή στο διαγωνισμό.
7. Δημιουργία blog.

Εξακτίνωση του θέματος

Χωρισμός σε μικρές ομάδες και επεξεργασία θεμάτων σε κάθε στάδιο του προγράμματος.

Τεχνικές

- Έρευνα σε βιβλιοθήκη, έντυπα, σχολικά βιβλία, Διαδίκτυο.
- Ανάπτυξη, συγγραφή άρθρων.
- Παρατήρηση, καταγραφή στοιχείων από ΜΜΕ (επί μία εβδομάδα έγινε παρατήρηση των απογευματινών εφημερίδων πανελλήνιας εμβέλειας και καταγραφή καταχωρίσεων σχετικά με θέματα παραβίασης της σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού).
- Έρευνα πεδίου με ερωτηματολόγια, συνεντεύξεις.
(Επίσκεψη στο Συνήγορο του Παιδιού)
- Διοργάνωση στο σχολείο εκδήλωσης αφιερωμένης στη UNICEF.
- Ζωγραφική και graffiti.
- Παρουσιάσεις PowerPoint.
- Δημιουργία βίντεο.
- Σύνθεση τραγουδιών.
- Φωτογράφιση.
- Αξιοποίηση ηλεκτρονικού παιχνιδιού.

Συνεργασίες που έγιναν, φορείς και άτομα που ενεπλάκησαν

1. Ο διευθυντής του σχολείου, 2. Εκπαιδευτικοί (α. Φιλολόγοι β. Αγγλικών γ. Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής δ. Πληροφορικής), 3. Σύλλογος γονέων και κηδεμόνων, 4. Πολίτες του Ξυλοκάστρου, 5. Τοπικά ΜΜΕ, 6. Όλοι οι μαθητές και οι μαθήτριες του σχολείου, 7. Η UNICEF, 8. Ο Συνήγορος του Παιδιού, 9. Το ΠΣΔ, 10. Το eTwinning, 11. Το Generation Europe Foundation.

Μέσα που χρησιμοποιήθηκαν

1. Έντυπο υλικό

α. Το περιοδικό *UNICEF Κόσμος*, β. Απογευματινές εφημερίδες, γ. Υλικό για ασκήσεις

αυτογνωσίας, συνεργασίας, επικοινωνίας και γενικά προσωπικής ανάπτυξης, δ. Τα σχολικά βιβλία, ε. Το Βιβλίο των Νέων της Ευρώπης

2. Νέες Τεχνολογίες

α. Το ΠΣΔ για τη δημιουργία του blog, β. Picture Manager, γ. Picasa, δ. Windows Movie Maker, ε. Word, του Excel, PowerPoint και του Hot Potatoes, ζ. Ψηφιακή φωτογραφική μηχανή για φωτογραφίες και βίντεο, η. Internet, θ. Η πλατφόρμα του TwinSpace, όπου αυτοπαρουσιάστηκαν τα παιδιά, έκαναν τα δικά τους twinspace και δημιουργήθηκαν forum συζητήσεων.

3. Ερωματολογία και συνεντεύξεις

4. Χρώματα, χαρτόνια, CD, DVD

5. Στούντιο για ηχογράφιση

6. Υπολογιστές (παλιάς τεχνολογίας από το εργαστήριο του σχολείου)

7. Προσωπικοί υπολογιστές των παιδιών

Διαθεματικότητα

Η διάχυση έγινε μέσα από τα παρακάτω μαθήματα: Αγγλικά, Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή, Οικιακή Οικονομία, Θρησκευτικά, Νεοελληνική Γλώσσα, Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός, Πληροφορική και Νέες Τεχνολογίες. Ερευνήθηκαν τα βιβλία του Γυμνασίου για τυχόν αναφορές στο παιδί. Αξιοποιήθηκαν και επισημάνθηκαν επίκαιρα θέματα, έτσι δημιουργήθηκε forum συζητήσεων στο TwinSpace για τον πόλεμο στη Γάζα.

Έγινε αφιέρωμα στον Γιάννη Ρίτσο με αφορμή τα 100 χρόνια από τη γέννησή του. Αναζητήθηκε στα σχολικά βιβλία της νεοελληνικής λογοτεχνίας ποίημα αναφερόμενο στα παιδιά και εντέλει «Το πρωινό άστρο» οπτικοποιήθηκε σε βίντεο.

Όλα τα παραπάνω έγιναν τελικά το περιεχόμενο ενός ιστολογίου που έφτιαξαν τα παιδιά. Το ιστολόγιο βρίσκεται στη διεύθυνση: <http://blogs.sch.gr/etwin1gx>

Η αξιολόγηση του προγράμματος

Έγινε με παρατήρηση-αυτοαξιολόγηση, με συζήτηση και κατάθεση απόψεων, με τις ετικέτες ποιότητας από την ελληνική επιτροπή αλλά και από την ευρωπαϊκή επιτροπή eTwinning. Το όφελος είναι πολλαπλό για εκπαιδευτικούς και παιδιά.

Βιβλιογραφία

ETWINNING, <http://www.etwinning.net/el/pub/index.htm>

Μαυρογιώργος, Γ. *Περιθώριο για καινοτομίες στο σχολείο*, Επιμορφωτικός Φάκελος Δικτύου Σχολικής Καινοτομίας

Μαυρογιώργος, Γ. *Σχεδιασμός Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων*, Επιμορφωτικός Φάκελος Δικτύου Σχολικής Καινοτομίας

Πάπυρος Λαρούς Μπριτάννικα, τόμος 31, (1988)

ΤΑ ΝΕΑ 10/7/06 *Καινοτομία - Ανταγωνιστικότητα*.

Χατζηχρήστου, Χ. *Ψυχοκοινωνική Ανάπτυξη και Προσαρμογή- Προαγωγή θετικού Κλίματος στην τάξη και τη σχολική μονάδα*, Επιμορφωτικός Φάκελος Δικτύου Σχολικής Καινοτομίας

Wikipedia, <http://el.wikipedia.org>

**Πειραματικό ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο
Κάμπου Ζακύνθου «Π. ΧΙΩΤΗΣ»**

«Σχολεία του Κόσμου»

Νιέτος Ηλίας Φλάμπουρας (Τάξεις: Γ' - Στ', Γυμναστική),
Ελευθερία Κακούρη (Υποδιευθύντρια-Δασκάλα, Τάξη: Στ', Γλώσσα),
Χριστίνα Τσιντέα (Δασκάλα, Τάξεις: Γ' - Στ', Αγγλικά),
Παναγιώτα Μαϊστρέλλη (Δασκάλα, Τάξη: Ε', Γλώσσα – Μαθηματικά),
Ερωφίλη Αμπατζίδου (Δασκάλα, Τάξη: Β', Μαθηματικά)

Συντονιστής: Ανδρέας Βασιλόπουλος

Περίληψη

Η δραστηριότητα αποτέλεσε ένα σύνολο δράσεων, με τις οποίες επιχειρήθηκε η πολυδιάστατη προσέγγιση των Μαθηματικών της Β' τάξης, των Μαθηματικών (στατιστική) και της Γλώσσας της Ε' τάξης, της Γλώσσας της Στ' τάξης, των Αγγλικών (Γ' - Στ') και της Γυμναστικής (Γ' - Στ'), μέσα από έρευνα, βιωματικές προσεγγίσεις, χρήση ΤΠΕ και συνδυασμό ευρωπαϊκού και ελληνικού υλικού διδασκαλίας.

Περιγραφή

Στη δραστηριότητα συμμετείχαν 220 μαθητές, όμως σε διάφορες φάσεις της ενεπλάκησαν όλα τα μέλη του συλλόγου διδασκόντων, που αποτελείται από 36 εκπαιδευτικούς, καθώς και οι γονείς και οι κηδεμόνες των μαθητών.

Εφαρμόστηκε μια σειρά δράσεων με βασικό στόχο τη διαθεματική προσέγγιση και τη σύνδεση της Λογοτεχνίας, της Ιστορίας, της Γεωγραφίας, της Μελέτης του Περιβάλλοντος, της Φυσικής Αγωγής, των Εικαστικών, της Πληροφορικής, της Μουσικής και της Θεατρικής Αγωγής. Ακολουθήθηκε μαθητοκεντρική, ομαδοσυνεργατική και διερευνητική μεθοδολογία, ενώ παράλληλα χρησιμοποιήθηκε και η δραματοποίηση.

Εφαρμογή

Η δραστηριότητα περιλάμβανε τις εξής επιμέρους δράσεις:

Α) Το Β2 τμήμα, υπό την εποπτεία της δασκάλας Ερωφίλης Αμπατζίδου, επεξεργάστηκε υλικό που υπάρχει διαθέσιμο στο Διαδίκτυο από σχολεία της Γερμανίας και των ΗΠΑ.

Β) Το Ε2 τμήμα, με τη δασκάλα Μαϊστρέλλη Παναγιώτα, ασχολήθηκε με τη γλωσσι-

κή προσέγγιση της ανάπτυξης γραπτού λόγου μέσα από ένα άγνωστο, μέχρι τώρα, κειμενικό είδος για τους μικρούς μαθητές, το ερωτηματολόγιο.

Γ) Το Στ1 τμήμα, με τη δασκάλα Κακούρη Ελευθερία, συνέβαλε στη δραστηριότητα «Σχολεία του κόσμου» με τη διασκευή ενός λογοτεχνικού κειμένου σε θεατρικό:

Ο Τσάρλι και το εργοστάσιο σοκολάτας του Ρόαλντ Νταλ.

Δ) Το μάθημα της Φυσικής Αγωγής, με το γυμναστή Φλάμπουρα-Νιέτο Ηλία, έγινε πραγματικά διεθνές με τους μαθητές της Γ', Δ', Ε' και της ΣΤ' τάξης να ψάχνουν στον κοινωνικό τους περίγυρο για ανθρώπους που έχουν ζήσει και **έχουν φοιτήσει** σε σχολεία του εξωτερικού και να αποσπάσουν περιγραφές παιχνιδιών που είναι γνωστά και αγαπημένα σε αυτά τα σχολεία.

Ε) Στο μάθημα των Αγγλικών, με την εκπαιδευτικό Τσιντέα Χριστίνα, η ΣΤ' τάξη δραστηριοποιήθηκε στην έρευνα του εκπαιδευτικού συστήματος στην Αγγλία και στις χώρες εταίρους του προγράμματος Comenius.

Αναλυτικότερα:

Η **Β' τάξη** επεξεργάστηκε υλικό που υπάρχει διαθέσιμο στο Διαδίκτυο από σχολεία της Γερμανίας και των ΗΠΑ. Το υλικό αυτό αποτελείται από ξενόγλωσσα φυλλάδια με ασκήσεις μαθηματικών, στα οποία οι οδηγίες δίνονται κάθε φορά στην αντίστοιχη γλώσσα, αλλά η επίλυση των ασκήσεων έγινε χωρίς ιδιαίτερες δυσκολίες. Οι μαθητές έπρεπε κάθε φορά να ανακαλύψουν το μοτίβο-ζητούμενο κάθε άσκησης επεξεργαζόμενοι τους αριθμούς και όχι την εκφώνησή της. Στόχος ήταν να συνειδητοποιήσουν με πρωτόγνωρο και ελκυστικό τρόπο ότι τα μαθηματικά είναι μία διεθνής γλώσσα και με τη βοήθεια του Διαδικτύου το μάθημα γίνεται πιο ενδιαφέρον και πρωτότυπο. Λόγω της γλωσσικής δυσκολίας αλλά και των διαφορετικών μαθησιακών επιπέδων της τάξης, φάνηκε επιτακτική η ανάγκη για διαβάθμιση των φυλλαδίων και του επιπέδου των ασκήσεων.

Αρχικά δόθηκαν ασκήσεις με απλά ζητούμενα και ο τρόπος επίλυσης ήταν εμφανής, προκειμένου η όλη δράση να κινήσει το ενδιαφέρον των παιδιών. Σταδιακά, το επίπεδο δυσκολίας αυξήθηκε, ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι του καθημερινού μαθήματος, αλλά και της καινοτόμου αυτής προσπάθειας. Αξίζει να επισημάνουμε ότι στην προσπάθεια αυτή η εν λόγω εκπαιδευτικός είχε την αμέριστη συμπαράσταση των γονέων, τους οποίους είχε ενημερώσει με διευκρινιστική επιστολή πριν από την εφαρμογή του προγράμματος.

Σε ό,τι αφορά το υλικό που χρησιμοποιήθηκε υπάρχει αρχείο αποτελούμενο από:

- επιστολή προς το σύλλογο διδασκόντων
- επιστολή προς τους γονείς
- φυλλάδια από το Διαδίκτυο
- αποσπάσματα από ξενόγλωσσο έντυπο υλικό
- συνοδευτικό ψηφιακό υλικό (CD)

- αυτοσχέδια φύλλα εργασίας (σύνδεση της δραστηριότητας με το αναλυτικό πρόγραμμα)

Το **Ε2 τμήμα** ασχολήθηκε με την ανάπτυξη γραπτού λόγου μέσα από ένα άγνωστο μέχρι τώρα κειμενικό είδος για τους μικρούς μαθητές, το ερωτηματολόγιο. Τόσο οι άξονες του ερωτηματολογίου όσο και η διατύπωση των ερωτήσεων συντάχθηκαν από τους μαθητές, έτσι ώστε να γίνει πιο οικεία η ανάπτυξη των απαντήσεων. Οι μαθητές αποφάσισαν να διανείμουν το ερωτηματολόγιο στο άλλο τμήμα της Ε' και στα τμήματα της Δ' και της ΣΤ' τάξης.

Σκοπός ήταν να αξιοποιηθεί αυτό το μέσο συλλογής δεδομένων, προκειμένου τα παιδιά να γίνουν μικροί ερευνητές, να πραγματοποιήσουν την έρευνα και να αξιοποιήσουν τα δεδομένα για την εξαγωγή συμπερασμάτων μέσα από δύο διαφορετικά μαθήματα, τη Γλώσσα και τα Μαθηματικά.

Το υλικό και τα μέσα που αξιοποιήθηκαν περιλάμβαναν φωτογραφίες από τα σχολεία των χωρών καταγωγής των μαθητών, διεξαγωγή τηλεδιάσκεψης με σχολεία του εξωτερικού και καταγραφή προσωπικών μαρτυριών των παιδιών και των γονέων.

Το **Στ1 τμήμα** συνέβαλε στη δραστηριότητα «Σχολεία του κόσμου» με τη διασκευή σε θεατρικό του λογοτεχνικού κειμένου *Ο Τσάρλι και το εργοστάσιο σοκολάτας* του Ρόαλντ Νταλ. Επρόκειτο για μια ομαδική απόφαση εκπαιδευτικού και μαθητών, προκειμένου να επεξεργαστούν ποικιλοτρόπως ένα έργο ξένης λογοτεχνίας, το οποίο προτάθηκε από Αγγλίδα μαθήτριά του σχολείου μας, ανοίγοντας τις πόρτες του σε διεθνές επίπεδο. Παράλληλα, το ίδιο το περιεχόμενο του έργου πέρασε στα παιδιά την ελπίδα και την αισιοδοξία ότι σε κάθε μεταβατική περίοδο της ζωής τους –όσο ανώδυνη ή επώδυνη και αν είναι– πάντα θα υπάρχει μια ευκαιρία για να πραγματοποιηθούν τα όνειρά τους ανεξάρτητα από τον τόπο καταγωγής τους και τον τόπο διαμονής τους. Η πορεία που ακολουθήθηκε ήταν η εξής:

- Μέσα στην τάξη οι μαθητές διάβασαν το λογοτεχνικό έργο από μετάφραση και κράτησαν σημειώσεις με ό,τι τους έκανε εντύπωση.
- Στη διάρκεια των μαθημάτων της θεατρικής αγωγής προχώρησαν στη συγγραφή του θεατρικού κειμένου με τη θεατρολόγο κ. Έφη Λάζου.
- Σε συζήτηση της ολομέλειας του τμήματος έγινε η διανομή των ρόλων, όπως προτάθηκαν από τους ίδιους τους μαθητές.
- Στο μάθημα των εικαστικών κατασκευάστηκαν τα σκηνικά από τα ίδια τα παιδιά με τη δασκάλα κ. Χουλιάρη Ξανθή.
- Στο μάθημα της μουσικής δημιουργήθηκαν πρωτότυπα μουσικά ακούσματα (τη μουσική επένδυση των οποίων επιμελήθηκε ο μουσικός του σχολείου κ. Περυσι-

νάκης Εμμανουήλ με σίχους φτιαγμένους από τα ίδια τα παιδιά), τα οποία αποτέλεσαν τη μουσική επένδυση του δρώμενου.

- Η παράσταση έγινε στην αίθουσα πολλαπλών χρήσεων του σχολείου με την παρουσία μαθητών, γονέων, εκπαιδευτικών στελεχών και εκπροσώπων της τοπικής κοινωνίας.

Το όλο εγχείρημα στέφθηκε με επιτυχία χωρίς απρόοπτα, γιατί στηρίχθηκε στην αγάπη και τη θέληση των παιδιών.

Στο μάθημα της Φυσικής Αγωγής οι μαθητές της **Γ', Δ', Ε'** και της **Στ' τάξης** είχαν αρχική αποστολή να ψάξουν στον κοινωνικό τους περίγυρο για ανθρώπους που να έχουν ζήσει και να έχουν φοιτήσει σε σχολεία του εξωτερικού και να αποσπάσουν περιγραφές παιχνιδιών που είναι γνωστά και αγαπημένα σε αυτά τα σχολεία. Με τον τρόπο αυτό φτιάχτηκε ένα αρχείο με διεθνή παιχνίδια, αποτελούμενο από τις πρωτότυπες περιγραφές των παιχνιδιών στη γλώσσα προέλευσης και στα ελληνικά αλλά και με ταινίες βίντεο που δείχνουν πώς παίχτηκαν από τους ίδιους τους μαθητές κατά τη διάρκεια των μαθημάτων της γυμναστικής. Ο ενθουσιασμός ήταν πολύ μεγάλος, η εμπειρία μοναδική και το αποτέλεσμα ικανοποιητικό, σε σημείο που οι μαθητές δεσμεύτηκαν να αφήσουν ανοιχτό το αρχείο και να το τροφοδοτούν με υλικό στο μέλλον κάθε φορά που θα προκύπτουν νέα στοιχεία. Πρόκειται δηλαδή για μία βάση δεδομένων με τίτλο «Τα παιχνίδια του κόσμου», η οποία αποτελεί ανοιχτή πρόταση προς το Δίκτυο Σχολικής Καινοτομίας, ώστε να ενισχυθεί με υλικό από όλα τα σχολεία που συμμετέχουν σε αυτό, αποκτώντας σε πρώτη φάση εθνικό χαρακτήρα. Εμείς δεσμευόμαστε για τον ευρωπαϊκό και διεθνή χαρακτήρα του αρχείου παιχνιδιών μέσα από τα προγράμματα Comenius και E-twinning αλλά και με τη δημοσίευσή του σε ειδικό blog (<http://blogs.sch.gr/hflabouras/>), το οποίο συνδέεται με υπερσύνδεσμο τόσο με την ιστοσελίδα του σχολείου όσο και με το Δίκτυο.

Στο μάθημα των αγγλικών η **Στ' τάξη** δραστηριοποιήθηκε στην έρευνα του εκπαιδευτικού συστήματος στην Αγγλία και στις χώρες εταίρους του Comenius και του E-twinning. Διδάσκοντας κείμενα από κάποια ενότητα του βιβλίου *Fun Way*, ασχοληθήκαμε με το εκπαιδευτικό σύστημα της Αγγλίας (διαμόρφωση του σχολικού προγράμματος, σύστημα βαθμολόγησης/αξιολόγησης, δραστηριότητες). Επίσης, με αφορμή το πρόγραμμα Comenius, στο οποίο συμμετέχει το σχολείο μας, τα παιδιά έγραψαν γράμματα σε άλλους μαθητές από σχολεία της Ευρώπης. Οι εργασίες των παιδιών δημοσιεύτηκαν σε blog εκπαιδευτικής θεματολογίας (<http://twinspace.etwinning.net/launcher.cfm?lang=en&cid=34433>), που δημιουργήθηκε αμέσως μετά τη λήξη του σχολικού έτους. Συμπληρωματικά αξιοποιήθηκε και η δικτυακή πύλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης <http://europa.eu>

Αποτίμηση

Έχοντας λάβει σοβαρά υπόψη τη σπουδαιότητα και την αναγκαιότητα της αποτίμησης, όλες οι δραστηριότητες ολοκληρώθηκαν πριν από τη λήξη του σχολικού έτους. Έτσι, είχαμε αρκετό χρόνο στη διάθεσή μας ώστε να εκτιμήσουμε μαζί με τους μαθητές μας τι πραγματικά έγινε και αν θα μπορούσε κάτι να γίνει διαφορετικά ή και καλύτερα, κυρίως με ανοιχτή συζήτηση και συνεντεύξεις.

Από τις διαδικασίες αποτίμησης προέκυψε το συμπέρασμα ότι οι στόχοι επιτεύχθηκαν στο μεγαλύτερο μέρος τους, έχοντας ολοκληρώσει όλες τις προγραμματισμένες δραστηριότητες, χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα. Ιδιαίτερα εποικοδομητική ήταν επίσης η καινοτόμος διάσταση της εκπαιδευτικής αυτής δραστηριότητας, η οποία έγκειται στο ότι ενώ συνήθως, όταν υποδεχόμαστε νέους μαθητές από άλλες χώρες, προσπαθούμε να τους μυήσουμε στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, κάναμε την ανατροπή αφήνοντάς τους να μας γνωρίσουν αυτό της χώρας καταγωγής τους. Με αυτό τον τρόπο ήρθε στη διάθεσή μας ένα εξαιρετικό πακέτο υλικού, το οποίο αξιοποιήθηκε στην εκπαιδευτική διαδικασία και άφησε πολλές πόρτες ανοιχτές για μελλοντική ανάπτυξη και εξέλιξη.

Γυμνάσιο Νέας Γενιάς Ζηρίδη

«Η Ενωμένη Ευρώπη του Σήμερα»

Αθηνά Κλάδου (Φιλολόγος),
Αθανασία Φωτεινού (Θεολόγος)

Συντονίστρια: Μαρία Κασκαντάμη

Περίληψη

Έχοντας ως κεντρικό άξονα το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας της Γ΄ Γυμνασίου, και ειδικότερα την ενότητα που αναφέρεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση, προβήκαμε σε μια διαθεματική προσέγγιση του θέματος, με κύριο στόχο όλοι οι μαθητές να ενεργοποιηθούν με βάση τα ενδιαφέροντά τους, να διεξαγάγουν έρευνα και να κατανοήσουν ότι, παράλληλα με την εθνική τους ταυτότητα, είναι και Ευρωπαίοι πολίτες.

Περιγραφή

Το Γυμνάσιο της Νέας Γενιάς Ζηρίδη, στο πλαίσιο των αναγκών της σχολικής μας κοινότητας και στο πλαίσιο των παγκόσμιων εξελίξεων στο χώρο της εκπαίδευσης και του πολιτισμού, συμμετείχε στο Δίκτυο Σχολικής Καινοτομίας με ένα διαθεματικό πρόγραμμα. Κατά το σχολικό έτος 2009-2010, οι εκπαιδευτικοί κ. Κλάδου και κ. Φωτεινού ασχολήθηκαν με το θέμα «Η Ενωμένη Ευρώπη του σήμερα», που υλοποιήθηκε το διάστημα Φεβρουαρίου-Μαρτίου 2009.

Αναλυτικά, η δραστηριότητα εφαρμόστηκε ως εξής:

Αρχικά οι εκπαιδευτικοί ενημέρωσαν τους μαθητές στα τμήματά τους για τη δραστηριότητα που επρόκειτο να πραγματοποιηθεί, τα κριτήρια αξιολόγησής της, τον αναγκαίο χωρισμό σε ομάδες και τον προσδιορισμό του χρόνου μέσα στον οποίο θα προετοίμαζαν την εργασία τους σχετικά με διάφορες εκφάνσεις του κοινωνικο-πολιτικού και επιστημονικού βίου στην Ε.Ε. Αφού οι μαθητές επέλεξαν τις ομάδες και το θέμα τους, με τη βοήθεια των καθηγητριών τους ασχολήθηκαν με τη διεξαγωγή της έρευνας.

Η έρευνά τους επρόκειτο να διεξαχθεί υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις:

1. Δημιουργία PowerPoint με σχεδιαγραμματικά σημεία και φωτογραφικό υλικό σχετικά με το θέμα τους.
2. Προφορική παρουσίαση της εργασίας τους (και όχι ανάγνωση).

3. Παραγωγή ενός ενιαίου κειμένου, πληκτρολογημένου σε ηλεκτρονικό υπολογιστή σε γραφή 12 Times New Roman. Το κείμενο δεν θα ξεπερνούσε τις 2.000 λέξεις.
4. Καταγραφή έγκυρης βιβλιογραφίας.

Τα θέματα που παρουσιάστηκαν από τους μαθητές ήταν:

1. Εναλλακτικές μορφές ενέργειας στην Ε.Ε.
2. Στήριξη επιστημονικών δραστηριοτήτων στην Ε.Ε. – έρευνα – καινοτομία.
3. Περιβαλλοντική πολιτική στην κοινότητα.
4. Γενετικά τροποποιημένα προϊόντα (θέμα που ανέλαβαν μαθητές οι οποίοι συμμετείχαν στον περιβαλλοντικό όμιλο).
5. Ιστορία της Ευρώπης.
6. Οικονομία-πολιτική στην Ε.Ε.
7. Εκπαίδευση και νέοι στην Ε.Ε.
8. Ανθρωπισμός στην Ε.Ε. (το θέμα αυτό ανέλαβαν μαθητές της Β΄ Γυμνασίου στο πλαίσιο του μαθήματος της Ιστορίας. Οι εργασίες τους επρόκειτο να παρουσιαστούν στους μαθητές της Γ΄ Γυμνασίου).

Οι μαθητές παρουσίασαν τις εργασίες τους στο πλαίσιο του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας. Κατά την παρουσίαση των εργασιών τους, οι υπόλοιποι μαθητές κρατούσαν σημειώσεις σε ειδικά φυλλάδια (φύλλα εργασίας) που τους είχαν διανεμηθεί, παρακολουθούσαν την εκπαιδευτική διαδικασία και συμμετείχαν διατυπώνοντας απορίες ή ενστάσεις. Στόχος μας ήταν να γεννηθεί μέσα στη σχολική τάξη ένας επιστημονικός διάλογος, που θα προκαλούσε ανάφλεξη αποριών, επιθυμία για ανταλλαγή απόψεων και προβληματισμών.

Παράλληλα, οι μαθητές:

- α) Συμπλήρωσαν φύλλο αυτοαξιολόγησης και ετεροαξιολόγησης μετά το πέρας της διαδικασίας.
- β) Συμπλήρωσαν σχεδιάγραμμα που όλοι μαζί δημιουργήσαμε μέσα από το διάλογο.

Αποτίμηση της επίτευξης των στόχων που τέθηκαν κατά το σχεδιασμό

Αν εξαιρέσουμε την αδυναμία μας να προβούμε σε ανοιχτή επικοινωνία με άλλες εκπαιδευτικές μονάδες μέσω τηλεδιάσκεψης, όλοι οι υπόλοιποι στόχοι μας έχουν επιτευχθεί.

Κατά τη διάρκεια της διαθεματικής εργασίας μας πετύχαμε:

Α. Την αυτοαξιολόγηση. Κάθε μαθητής έπρεπε να αξιολογήσει τον εαυτό του με βάση συγκεκριμένη βαθμολογική κλίμακα. Παρατηρήσαμε λοιπόν ότι οι περισσότεροι μαθητές ήταν απολύτως ειλικρινείς, και μάλιστα υπερβολικά αυστηροί με τον

εαυτό τους. Έτσι, μπορέσαμε να δούμε τις αντιδράσεις και τη συναισθηματική στάση τους απέναντι στη δραστηριότητα.

Β. Την ετεροαξιολόγηση. Οι υπόλοιποι μαθητές που παρακολουθούσαν τους συμμαθητές τους κατάφεραν να παραμείνουν δίκαιοι και αντικειμενικοί, αποστασιοποιημένοι από φιλικές ή μη σχέσεις. Παρατηρούσαν, χειροκροτούσαν όπου ένιωθαν χαρά, διατύπωναν ερωτήσεις. Αυτό για εμάς ήταν ιδιαίτερα σημαντικό, διότι είχαμε μπροστά μας μια ζωντανή τάξη που ενδιαφερόταν, συμμετείχε ενεργά στην εκπαιδευτική διαδικασία, τόσο σε διανοητικό όσο και σε συναισθηματικό επίπεδο.

Γ. Τη συζήτηση με τους μαθητές εντός και εκτός τάξης. Οι μαθητές συζητούσαν ένθερμα σαν ενήλικοι, μάλιστα, συνομιλητές και δεν βγήκαν από την τάξη ακόμη και μετά το χτύπημα του κουδουνιού, γεγονός που μας ανάγκασε να κλείσουμε απότομα της συζήτησή μας. Πιστεύουμε λοιπόν ότι η παραπάνω πληροφορία είναι ένας σημαντικός δείκτης για την επίτευξη των στόχων μας.

Δ. Κάποιοι από τους μαθητές ζήτησαν την επανάληψη ενός ανάλογου εγχειρήματος και στις επόμενες τάξεις.

Εντοπισμός αδύναμων και ισχυρών σημείων

Ισχυρά σημεία:

- Η επιθυμία των παιδιών να συμμετέχουν στην εργασία και να κάνουν κάτι διαφορετικό από το συνηθισμένο μάθημα.
- Η προθυμία τους και η αγωνία τους να φέρουν σε πέρας την εργασία τους και να την παρουσιάσουν στους συμμαθητές τους. Θεώρησαν μάλιστα πολύ σημαντικό το γεγονός ότι έκαναν μάθημα στους συμμαθητές τους και ότι πήραν τη θέση του διδάσκοντος.
- Η εξοικείωση των μαθητών με τα ηλεκτρονικά μέσα.

Αδύναμα σημεία:

- Η έλλειψη διδακτικού χρόνου. Η αγωνία για την ολοκλήρωση της ύλης δεν έδωσε την ευκαιρία στους μαθητές για εκτενέστερο διάλογο.
- Η αδυναμία τους να ολοκληρώσουν την εργασία τους στον προσδιορισμένο χρόνο.
- Η αδυναμία τους να διακρίνουν τις πρωτεύουσες από τις δευτερεύουσες πληροφορίες, προκειμένου να κρατήσουν αμείωτη την προσοχή των συμμαθητών τους.

Πιστεύουμε όμως ότι αυτή η ικανότητα, με την πάροδο του χρόνου, τη συστηματική εργασία και την υπομονή από την πλευρά μας, μπορεί να καλλιεργηθεί.

Η διδακτική αυτή προσέγγιση ταιριάζει, σύμφωνα με την άποψη των συμμετεχό-

ντων, απόλυτα στο σχολικό πρόγραμμα της σχολικής μονάδας μας. Το σχολείο μας συμμετέχει σε ποικίλα εκπαιδευτικά προγράμματα, στα οποία εντάσσονται δραστηριότητες που καλλιεργούν γνωστικές και συναισθηματικές δεξιότητες των μαθητών, οι οποίες είναι απολύτως προσαρμοσμένες στους διδακτικούς στόχους του αναλυτικού προγράμματος.

Διαπιστώσαμε επίσης ότι οι μαθητές που συμμετείχαν στη διαδικασία εκτίμησαν την αξία της ερευνητικής μάθησης και της επιστημονικής έρευνας. Είναι πολύ σημαντικό άλλωστε να τονιστεί το γεγονός ότι οι μαθητές δεν χειραγωγήθηκαν, δεν δέχτηκαν έτοιμη τη γνώση, αναζήτησαν μόνοι τους το υλικό, ανέλαβαν αυτόβουλα να ορίσουν υποχρεώσεις και ρόλους. Το γεγονός αυτό τους τιμά και μας κάνει ιδιαίτερα υπερήφανους!

Όσον αφορά τους παρακάτω τομείς, η δραστηριότητά μας συνέβαλε ώστε οι μαθητές:

Δικτύωση σχολείου-κοινωνίας:

Α. Να είναι σε θέση να συνδέσουν την επιστημονική γνώση που αποκόμισαν με την καθημερινότητά τους με τη νέα πραγματικότητα στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Β. Να συνειδητοποιήσουν την άμεση σχέση επιστήμης-έρευνας-παγκόσμιας οικονομίας-κοινωνικής δραστηριότητας.

Γ. Να έχουν τη δυνατότητα να ανταλλάξουν απόψεις με άλλα σχολεία στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να συνειδητοποιήσουν την ευρωπαϊκή τους ταυτότητα παράλληλα με την εθνική (κάτι που μπορεί να ενισχυθεί την επόμενη σχολική χρονιά).

Δ. Να έχουν τη δυνατότητα:

- επικοινωνίας και συνεργασίας με άλλους καθηγητές και με τον Όμιλο Περιβάλλοντος για την εκπόνηση των εργασιών.
- γνωστοποίησης της δραστηριότητας των τμημάτων στα υπόλοιπα μέλη της σχολικής κοινότητας.
- ανάπτυξης της ομαδοσυνεργατικής μάθησης μέσα από την ένταξη κάθε μαθητή σε μια ομάδα.

Με απόλυτη πίστη ότι όλα είναι θέμα παιδείας, στόχος μας είναι να συμβάλουμε στη δημιουργία του αυριανού πολίτη, του ηγέτη του αύριο!

Παράλληλη Συνεδρία

Αγωγή Υγείας και Περιβάλλον

Παράλληλη Συνεδρία

Αγωγή Υγείας και Περιβάλλον

Επισκόπηση: Αλέξανδρος Γκίκας, Συντονιστής ΔΣΚ

Συντονισμός συνεδρίας: Δημήτρης Μαρκαντωνάτος, Συντονιστής ΔΣΚ

Σχολεία που συμμετείχαν

- **Πειραματικό Γυμνάσιο Τρίπολης** – *Το κινητό στη ζωή μας*
- **11ο Δημοτικό Σχολείο Αγρινίου** – *Έχω δικαίωμα να κυκλοφορώ με ασφάλεια*
- **Δημοτικό Πλάτων Κατερίνης** – *Η επίδραση της φύσης στο λαϊκό πολιτισμό*
- **11ο Δημοτικό Σχολείο Π. Φαλήρου** – *Παιχνίδια στον κήπο, στην αυλή, στο μπαλκόνι με λαχανικά, φρούτα και αρωματικά άνθη.*
- **Δημοτικό Σχολείο Άργους Καλύμνου** – *Στην αυλή των οικολογικών Σχολείων... Σαν στο σπίτι μας (κατασκευή κάδου ανακύκλωσης οργανικής ύλης).*
- **Γυμνάσιο Κολλεγίου Αθηνών** – *Συστηματοποίηση των Περιβαλλοντικών Προγραμμάτων του Σχολείου.*

Επιμορφωτική στήριξη

Τα προγράμματα που υλοποιήθηκαν από τα παραπάνω σχολεία και στα οποία συμμετείχαν πολλοί εκπαιδευτικοί όλων των ειδικοτήτων είχαν την πλήρη στήριξη από τους συλλόγους των εκπαιδευτικών των σχολικών μονάδων, καθώς και τη συμπαράσταση της Διεύθυνσης.

Οι εκπαιδευτικοί προσπάθησαν να δείξουν στους μαθητές τους, μέσω των προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και αγωγής υγείας, πώς να χρησιμοποιούν με ασφάλεια τα τεχνολογικά αγαθά, να έχουν άποψη για το περιβάλλον και να το προστατεύουν. Έτσι, ο εκπαιδευτικός είχε αναλάβει το ρόλο του εμψυχωτή, ο μαθητής έμπαινε στο ρόλο του δασκάλου, όμως το πιο σημαντικό στοιχείο ήταν η ένταξη δύσκολων μαθητών στην ομάδα εργασίας, οι οποίοι κρατούσαν πάντα αποστάσεις στην κλασική διδασκαλία.

Η συνεργασία με τους συλλόγους γονέων και κηδεμόνων και ειδικότερα με τις οικογένειες των μαθητών, όπως και με τους τοπικούς φορείς, βοήθησε στις βαθύτερες διαπροσωπικές σχέσεις του σχολείου μας με την τοπική κοινωνία.

Νέοι γραμματισμοί και βασικές ικανότητες του 21ου αιώνα

Τον 21ο αιώνα οι εκπαιδευτικές μέθοδοι προσαρμόζονται στις ποικίλες απαιτήσεις της εποχής. Οι μαθητές που συμμετέχουν στα προγράμματα σχολικών δραστηριοτήτων προσεγγίζουν με βιωματικούς τρόπους τη μάθηση (δημιουργούν μικρές φυτείες, κάδους απόθεσης απορριμμάτων κ.λπ.), ώστε να αναπτύξουν διερευνητικές δεξιότητες, να χρησιμοποιούν τις υποδομές του σχολείου χωρίς τη βοήθεια του δασκάλου, να διαπιστώνουν πώς να δίνουν λύσεις σε προβλήματα που προκύπτουν, να γίνονται κριτικοί πολίτες και να παίρνουν μέρος στη λύση προβληματικών καταστάσεων καλλιεργώντας θετικές στάσεις και συμπεριφορές απέναντι στο περιβάλλον.

Βασικός στόχος επίσης όλων των εκπαιδευτικών προγραμμάτων είναι να δώσουν τη δυνατότητα στους μαθητές να αναπτύξουν τις ικανότητες επικοινωνίας τόσο εντός του μικρόκοσμου του σχολείου όσο και εκτός αυτού, αλλά και να καλλιεργήσουν στάσεις ζωής και να διαμορφώσουν αξίες για τη μετέπειτα ζωή τους.

Σημαντικό ρόλο σε όλα αυτά διαδραματίζει το Διαδίκτυο, καθώς και τα εργαλεία του (blog, wiki), τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Αξιολόγηση εκπαιδευτικού έργου

Το εκπαιδευτικό έργο, όπως αποτυπώνεται στις δράσεις των σχολικών μονάδων, οφείλει να αξιολογείται, ώστε να λειτουργεί ανατροφοδοτικά. Επίσης, η αξιολόγηση είναι χρήσιμη, γιατί παρέχει αυτοεκτίμηση, κίνητρα αποδοτικότητας, ασφάλεια και κύρος, ενώ συμβάλλει στην ενεργοποίηση της συνυπευθυνότητας.

Ως βασικά εργαλεία αξιολόγησης (αυτοαξιολόγησης και ετεροαξιολόγησης) χρησιμοποιήθηκαν οι ανοιχτές συζητήσεις εντός και εκτός τάξης και τα ερωτηματολόγια. Οι εμπλεκόμενοι εξωτερικοί παράγοντες (τοπικοί φορείς, οικογένειες μαθητών) ήταν οι καλύτεροι αξιολογητές της προσπάθειας στα προγράμματα σχολικών δραστηριοτήτων.

Ανάπτυξη σχολικής μονάδας

Το σχολείο, όπως παρουσιάζεται στις προαναφερόμενες δράσεις, ωφελείται πάρα πολύ από τα προγράμματα σχολικών δραστηριοτήτων. Η συνεργασία των δασκάλων με τους μαθητές –με την ομαλή ένταξη όλων αυτών των δραστηριοτήτων στην εκπαιδευτική ζωή– γίνεται ομαλά και σε κλίμα δημιουργικής έμπνευσης, μέσα από μια ομαδοκεντρική επεξεργασία της γνώσης.

Το ζητούμενο τελικά είναι όλες αυτές οι δραστηριότητες να υπάρχουν για να περνά ευχάριστα και επικοινωνιακά ο σχολικός χρόνος. Ταυτόχρονα, η εμπλοκή στη διαδικασία της συνεργασίας των γονέων των μαθητών, καθώς και άλλων φορέων εκτός του σχολείου, δείχνει μια αλλαγή «κλίματος» στο σχολείο. Έτσι φαίνεται ότι η αναζήτηση και η ανάπτυξη της γνώσης εντός και εκτός της σχολικής μονάδας οδηγούν τα

σχολεία να διαμορφώνονται σε ολοκληρωμένους οργανισμούς που προσφέρουν στους μαθητές τους τις κατάλληλες συνθήκες για την πνευματική τους ανάπτυξη. Χρησιμοποιούν τη γνώση τους για να τη διαχύσουν στην ευρύτερη κοινωνία και να νιώσουν σημαντικοί, ώστε να γίνονται οι υπεύθυνοι πολίτες του αύριο. Αξίζει να σημειωθεί ότι το πρόγραμμα του Πειραματικού Γυμνασίου Τρίπολης υλοποιείται για δεύτερη συνεχή χρονιά, λόγω της μεγάλης απήχησης και του ενδιαφέροντος από εκπαιδευτικούς και μαθητές.

Δικτύωση Σχολείου - Διαπολιτισμική Εκπαίδευση

Το σύγχρονο σχολείο οφείλει να είναι πάντοτε σε επαφή με την κοινωνία. Οι δράσεις των προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και αγωγής υγείας παρουσιάστηκαν στις σχολικές μονάδες και στο συνέδριο του Δικτύου Σχολικής Καινοτομίας. Η χρήση του Διαδικτύου με τα εργαλεία του Web 2.0 (blog, wiki) συμβάλλει ώστε η διάχυση των αποτελεσμάτων των προγραμμάτων να γίνεται πιο εύκολα, πιο δημιουργικά και κυρίως ευρέως γνωστή.

Πειραματικό Γυμνάσιο Τρίπολης

«Το κινητό στη ζωή μας»

*Ευστρατία Λιακοπούλου (Καθηγήτρια Πληροφορικής),
Μαρίνα Καραμάνου (Γαλλικής Φιλολογίας),
Ελένη Τίγκα (Αγγλικής Φιλολογίας),
Κωνσταντίνος Κυριακόπουλος (Ηλεκτρολόγος Ηλεκτρονικός Μηχανολόγος),
Βασιλική Κουρνέτα (Φυσικός),
Δήμητρα Γιανναρά (Γερμανικής Φιλολογίας)*

Συντονίστρια: Τατιάνα Σπανέλλη

Περίληψη

Η δραστηριότητα εστίασε στην απόκτηση διερευνητικών μεθοδολογικών δεξιοτήτων και κριτικής στάσης απέναντι στην τεχνολογία, με αφορμή την αναζήτηση καλών πρακτικών για τη χρήση του κινητού τηλεφώνου και τη διάδοσή τους στη σχολική κοινότητα και την τοπική κοινωνία.

Περιγραφή

Στη δραστηριότητα συμμετείχαν τμήματα από τις τρεις τάξεις του Γυμνασίου και οι εργασίες εκπονήθηκαν στο πλαίσιο των μαθημάτων της Πληροφορικής, της Τεχνολογίας, της Βιολογίας, της Φυσικής και των Ξένων Γλωσσών.

Μία από τις καινοτόμες διαστάσεις της ήταν η σύνδεση του ΑΠΣ με τα ενδιαφέροντα των παιδιών, η αξιοποίηση της προηγούμενης εμπειρίας τους και των πρακτικών του κοινωνικού περιβάλλοντος, αφού οι διερευνώμενες καλές πρακτικές χρήσης αφορούσαν ακριβώς στη ζωή και τα βιώματα των μαθητών/τριών.

Οι στόχοι, οι δραστηριότητες και οι επιλογές βρέθηκαν σε δι-υποκειμενική διαπραγμάτευση. Η αλληλεπίδραση μαθητών/τριών μεταξύ τους αλλά και με τους/τις εκπαιδευτικούς καθόρισε σε πολλές περιπτώσεις τις επιλογές. Τελικά, μέσα από δευτερεύοντα σχολικά μαθήματα που διδάσκονται λίγες ώρες ανά εβδομάδα επιχειρήσαμε να καλλιεργήσουμε στους/στις μαθητές/τριες κρίσιμες δεξιότητες και στάσεις, καθοριστικές για τη ζωή τους στο σύγχρονο και μελλοντικό κοινωνικό περιβάλλον.

Κατά τη διάρκεια των εργασιών εκπαιδευτικοί και μαθητές βρεθήκαμε σε μια διαρκή διαδικασία αναζήτησης και ανακάλυψης. Οι εκπαιδευτικοί δεν αποτελούσαν φορέα γνώσης, αλλά κινητοποιούσαν και υποστήριζαν τους/τις μαθητές/τριες και μάθαιναν μέσα από τις δικές τους ανακαλύψεις.

Επιπλέον, ο ρόλος του σχολείου μας ως Πειραματικού και η σοβαρότητα και η

σπουδαιότητα του ερευνώμενου θέματος μας οδήγησε στο άνοιγμα και στη σύνδεση με την τοπική κοινωνία και τις γειτονικές σχολικές μονάδες. Οργανώσαμε κοινές εκπαιδευτικές δραστηριότητες με γειτονικό Δημοτικό σχολείο και σε συνεργασία με ερευνητική ομάδα του Πανεπιστημίου Πειραιά, από τις οποίες αποκομίσαμε πολλαπλά οφέλη.

Η ανάπτυξη ικανοτήτων για τη γνώση, τη μάθηση και την κοινωνική συμμετοχή αποτέλεσε επίσης βασικό στόχο της δραστηριότητάς μας. Μέσα από τη συγκεκριμένη δραστηριότητα επιχειρήσαμε να καλλιεργήσουμε στους/στις μαθητές/τριές μας το πώς να μαθαίνουν, να διερευνούν, να κρίνουν, να συμμετέχουν ως ενεργοί πολίτες, να αποκτούν μεταγνωστικές δεξιότητες.

Τα τμήματα διδασκαλίας επιλέχθηκαν με γνώμονα τις εκπαιδευτικές ανάγκες της δραστηριότητας. Οι τρεις εκπαιδευτικοί που συνεχίζαμε το πρόγραμμα από την προηγούμενη σχολική χρονιά, επιλέξαμε να διδάξουμε και φέτος στο ίδιο τμήμα. Προγραμματίζουμε και για το μέλλον το πώς θα μπορέσουμε να συνεχίσουμε να εργαζόμαστε τόσο πάνω στον άξονα καλλιέργειας μεθοδολογικών δεξιοτήτων στους/στις μαθητές/τριες όσο και στον άξονα ευαισθητοποίησης και προβληματισμού για τη χρήση της τεχνολογίας. Η αναπτυξιακή διάσταση αποτελεί για τη δική μας «υποομάδα» ένα είδος εσωτερικής εκπαιδευτικής πολιτικής και προτεραιότητας.

Στόχοι

Καλλιέργεια δεξιοτήτων:

- για το πώς να μαθαίνεις και για το πώς να προετοιμάζεσαι για τη συμμετοχή στη διά βίου μάθηση (ικανότητες διατύπωσης ερωτημάτων, συλλογής και οργάνωσης δεδομένων, ανάγνωσης υπερκειμένου, ανάλυσης, σύνθεσης, αξιολόγησης, διερεύνησης, σύγκρισης, γραφής παρουσίασης).
- ορθολογική στάση απέναντι στην τεχνολογία. Δεν υπάρχουν καλές και κακές συσκευές, αλλά καλή και όχι καλή χρήση αυτών των συσκευών.

Πρόσθετους στόχους αποτέλεσαν:

- η εφαρμογή της διαθεματικότητας
- η καλλιέργεια της πολιτειότητας
- η καλλιέργεια της συνεργατικότητας σε επίπεδο μαθητών αλλά και καθηγητών διαφόρων ειδικοτήτων
- η σύνδεση σχολείου και κοινωνίας

Εφαρμογή

Αρχικά έγινε κατανομή των αρμοδιοτήτων στην ομάδα εργασίας. Η ενημέρωση του συλλόγου έγινε τρεις φορές: αμέσως μετά την ημερίδα του Δικτύου Σχολικής Καινο-

τομίας (ΔΣΚ), όταν ξεκίνησε η καινούργια δραστηριότητα και στο τέλος του έτους. Η δραστηριότητά μας είχε ξεκινήσει από την προηγούμενη χρονιά. Φέτος, στην ομάδα μας είχαμε και νέους/ες συναδέλφους στο ΔΣΚ. Αποφασίστηκε να γίνει εξακτίνωση των δραστηριοτήτων και σε νέες τάξεις και μαθητές/τριες. Οι δραστηριότητες έγιναν στη συντριπτική τους πλειονότητα μέσα στην τάξη στη διάρκεια των μαθημάτων. Έτσι, κάθε εκπαιδευτικός εφάρμοσε με διαφορετικούς/ές μαθητές/τριες στο πλαίσιο του μαθήματος της ειδικότητάς του/της συμπληρωματικές με τους/τις υπόλοιπους/ες δραστηριότητες.

Ειδικότερα, οι καθηγήτριες ξένων γλωσσών έκαναν γλωσσικές και γραμματικές ασκήσεις σε κείμενα που αφορούσαν στο κινητό τηλέφωνο. Το ίδιο έκαναν και με συζήτηση/έκφραση για το κινητό τηλέφωνο. Στο μάθημα της Τεχνολογίας καταγράφηκαν τα χαρακτηριστικά, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα από τη χρήση του. Στη Βιολογία έγιναν συζητήσεις για την ακτινοβολία και τις πιθανές επιπτώσεις της στην υγεία. Τόσο στην Τεχνολογία όσο και στη Βιολογία εκπονήθηκαν από τους/τις μαθητές/τριες μικρές εργασίες για τις συνέπειες από τη χρήση του κινητού. Στην Πληροφορική, μαθητές/τριες που συμμετείχαν και πέρυσι στο έργο έφτιαξαν σενάρια, αναζήτησαν υλικό και δημιούργησαν κόμικς για τις καλές πρακτικές στη χρήση του κινητού. Οι ίδιοι/ές μαθητές/τριες προχώρησαν και σε προβολή παρουσίασης. Οι μαθητές/τριες αυτοί/ές συμμετείχαν και στην εκδήλωση ενημέρωσης που έγινε σε παιδιά της Ε΄ τάξης γειτονικού Δημοτικού σχολείου. Μάλιστα, ομάδα εργασίας των μαθητών/τριών έγραψε σχετικό άρθρο στη μαθητική εφημερίδα του σχολείου. Τέλος, παρουσιάστηκαν οι εργασίες εκτός από τα παιδιά του Δημοτικού, και στην πόλη και σε τοπικούς φορείς, γονείς κ.λπ. σε τοπική εκδήλωση και έγινε αξιολόγηση του προγράμματος. Ενδεικτικά παραθέτουμε (στην επόμενη σελίδα) ένα από τα κόμικς που δημιουργήθηκαν.

Αποτίμηση

Αξιολόγηση από μαθητές. Για τους/τις μαθητές/τριες που συμμετείχαν στην εκδήλωση ενημέρωσης, η αξιολόγηση έγινε με ερωτηματολόγια, με συζήτηση αναστοχασμού και με ποιοτική παρατήρηση της συμπεριφοράς και της έκφρασής τους κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης. Για τους/τις μαθητές/τριες που δημιούργησαν ψηφιακό υλικό χρησιμοποιήθηκαν ερωτηματολόγια. Για τους/τις υπόλοιπους/ες μαθητές/τριες, η αξιολόγηση έγινε με ερωτηματολόγια και συζητήσεις. **Αξιολόγηση από εκπαιδευτικούς.** Αξιολογήθηκε από τους/τις εκπαιδευτικούς το περιεχόμενο, το ύψος και η ποιότητα των σεναρίων και του ψηφιακού υλικού που δημιούργησαν οι μαθητές. Οι καθηγητές/τριες αξιολόγησαν μέσω συζήτησης τις υπόλοιπες δραστηριότητες. **Αξιολόγηση εκδήλωσης.** Αξιολογήθηκε και η ίδια η εκδήλωση ενημέρωσης της τάξης του Δημοτικού σχολείου: καταγράφηκαν οι αρχικές απόψεις των φιλοξενούμενων μαθητών/τριών, έγινε συζήτηση και έκφραση με ζωγραφίες.

Η επίτευξη των στόχων κρίθηκε ικανοποιητική. Ανάλογα με την περίπτωση, πετύχαμε σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό τους στόχους μας. Το πρόγραμμα εξακτινώθηκε σε πολλές τάξεις και σε μεγάλες ομάδες μαθητών/τριών. Δεν ήταν ένα εξωσχολικό πρόγραμμα, αλλά εντάχθηκε ομαλά μέσα στα μαθήματα, στο πλαίσιο της ύλης και των προδιαγραφών του ΑΠΣ. Δεν παραμείναμε στη συγκέντρωση υλικού και στη δημιουργία συνθετικών κειμένων. Αντίθετα, εστίασαμε στην ευχάριστη αυτοέκφραση, στη δημιουργική γραφή, στη δημιουργία σεναρίων, κόμικς κ.λπ., στη διάδοση των ευρημάτων από τα ίδια τα παιδιά. Ωστόσο, η εγκαθιδρυμένη κουλτούρα, οι κοινωνικές νόρμες, τα πρότυπα και τα βιώματα είναι προς την αντίθετη κατεύθυνση και φοβόμαστε ότι χρειάζονται περισσότερες δράσεις προς την ίδια. Ισχυρά μας σημεία ήταν καταρχήν το θέμα μας με την κοινωνική διεύθυνση και την αμεσότητα που το διακρίνει. Η αγάπη και η πίστη σε αυτό που κάναμε ήταν επίσης σημαντικά. Επίσης, αρκετοί άξονες καινοτομίας λειτούργησαν πολύ θετικά, όπως, για παράδειγμα, η ενεργοποίηση και η αξιοποίηση εμπειριών, βιωμάτων και ενδιαφερόντων των μαθητών/τριών. Επιπρόσθετο δυνατό σημείο ήταν και η υποστήριξη από το διευθυντή, ο οποίος ανταποκρίθηκε θετικά σε αυτά που του ζητήσαμε και μας παρότρυνε και για την πραγματοποίηση εκδηλώσεων.

Δυσκολίες υπήρξαν στη συνεργασία και το συντονισμό, καθώς χρειάστηκε πολλές φορές να συναντηθούμε όλοι μαζί για να σχεδιάσουμε, να εκτιμήσουμε και να τροποποιήσουμε δραστηριότητες. Το ωρολόγιο πρόγραμμα δεν ευνοούσε κάτι τέτοιο. Έτσι, πέρα από δύο φορές που συγκεντρωθήκαμε στο σχόλασμα του σχολείου, οι υπόλοιπες συναντήσεις μας ήταν έπειτα από συνεδριάσεις του συλλόγου, έπειτα από σχολικές γιορτές, στο πλαίσιο ημερήσιων περιπάτων (εκδρομών) και στα δια-

λείμματα. Το κλίμα ήταν φιλικό και χωρίς εντάσεις. Υπήρξαν περιπτώσεις κατά τις οποίες αναγκαστήκαμε να αλλάξουμε τους στόχους μας, όπως όταν έφυγε από το σχολείο η καθηγήτρια των Γερμανικών και για μεγάλο χρονικό διάστημα δεν διδασκόταν το μάθημα· όταν κάναμε μια μικρή προσπάθεια για αναζήτηση εταιρικού σχολείου μέσω του eTwinning για συνεργασία και δεν βρήκαμε ανταπόκριση· όταν σε κάποια μαθήματα, λόγω της πίεσης της ύλης και των χαμένων διδακτικών ωρών, αποφασίστηκε να γίνουν πιο περιορισμένες δραστηριότητες έπειτα από πρόταση του/της διδάσκοντα/ουσας.

Η θετική στάση του διευθυντή δεν κατάφερε να υπερνικήσει αρκετά από τα εμπόδια που συναντήσαμε, όπως την παγιωμένη κουλτούρα των εκπαιδευτικών του σχολείου, την αντίληψη ότι οι δράσεις που υλοποιούνται στο σχολείο αφορούν μόνο στους/στις εμπλεκόμενους/ες, την προσκόλληση στην ύλη και τις ασκήσεις για το «μάθημα της ημέρας», τις δεσμεύσεις των εγκυκλίων και του ωρολογίου προγράμματος, την έλλειψη χρόνου κατάλληλου για συνθετικές δραστηριότητες στο πρόγραμμα σπουδών και στο ωρολόγιο όπως θα μπορούσε να είναι, π.χ., η ευέλικτη ζώνη, το πλήθος των εμπλεκόμενων που δυσχέραινε το συντονισμό, η νοοτροπία των γονιών, που εστιάζει στη σχολική επίδοση στα βασικά μαθήματα, ζητήματα που μπορούν να βελτιωθούν μόνο με βούληση της πολιτείας.

11ο Δημοτικό Σχολείο Αγρινίου

«Έχω το δικαίωμα να κυκλοφορώ με ασφάλεια»

Γεώργιος Πιτταροκοίλης (Γυμναστής),
Αικατερίνη Κουλιανού (Δασκάλα)

Συντονίστρια: Καλλιόπη Κύρδη

Περίληψη

Αποφασίσαμε το σχολικό έτος 2008-9 να ασχοληθούμε με αυτό το θέμα, γιατί θεωρούμε ότι είναι πολύ σημαντικό να μάθουν τα παιδιά, όχι μόνο να κυκλοφορούν με ασφάλεια, αλλά και να γνωρίσουν τις παγίδες και τα προβλήματα που υπάρχουν στους δρόμους της γειτονιάς τους. Αντικείμενο, λοιπόν, της εργασίας ήταν η βιωματική προσέγγιση της εκπαίδευσης στην κυκλοφοριακή αγωγή.

Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε σε 25 μαθητές της Ε' τάξης με υπεύθυνους εκπαιδευτικούς τον Πιτταροκοίλη Γεώργιο, γυμναστή, και την Κουλιανού Αικατερίνη, δασκάλα, ενώ φέτος προστέθηκε άλλο ένα μέλος.

Μαθησιακοί στόχοι

- Να μάθουν τα παιδιά τους βασικούς κανόνες κυκλοφοριακής αγωγής και τα σήματα κυκλοφορίας, να γνωρίσουν τους κινδύνους που διατρέχουν καθημερινά ως πεζοί, ως επιβάτες αυτοκινήτου, ως οδηγοί ποδηλάτου.
- Να κάνουν τρόπο ζωής το κράνος και τη ζώνη ασφαλείας.

Οι περισσότεροι στόχοι επιτεύχθηκαν:

- Παιδαγωγικοί: Τα παιδιά έμαθαν να συνεργάζονται και να λειτουργούν ως ομάδα.
- Ψυχοκινητικοί: Μέσα από το παιχνίδι βίωσαν τόσο το πρόβλημα όσο και τη δική τους δυνατότητα για συμμετοχή στην επίλυσή του.
- Γνωστικοί: Οι μαθητές γνώρισαν αρκετούς κανόνες και σήματα κυκλοφορίας, έκαναν τις δικές τους έρευνες και προτάσεις.

Μέσα που αξιοποιήθηκαν

Τα μέσα που χρησιμοποιήσαμε ήταν αρκετά βιβλία, φυλλάδια και φωτογραφίες, καθώς και έντυπα της Τροχαίας, ένα επιτραπέζιο παιχνίδι κυκλοφοριακής αγωγής και άλλα παιχνίδια στο προαύλιο, ηλεκτρονικά μέσα, όπως DVD Player και ηλεκτρονικός υπολογιστής. Πολύ εποικοδομητική ήταν και επίσκεψη στο πάρκο κυκλοφοριακής αγωγής.

Μέθοδοι που εφαρμόστηκαν

Η μέθοδος συνεργασίας ήταν:

- Βιωματική ομαδοσυνεργατική με αλληλοαξιολόγηση ανάμεσα στα παιδιά
- Για τους συναδέλφους: συνεργασία σε κάθε βήμα και συνεχής αλληλοενημέρωση
- Παιχνίδια στο προαύλιο, συνεντεύξεις, ερωτηματολόγια

Εφαρμογή

Για να ξεκινήσει η συζήτηση, τα παιδιά μελετούν σε ομάδες διάφορα έντυπα (ατυχήματα, κυκλοφοριακά προβλήματα, στατιστικές που οδηγούν στο συμπέρασμα πως η κυκλοφοριακή αγωγή πρέπει να ξεκινά από την παιδική ηλικία).

Στο μάθημα της Γλώσσας δίνονται εργασίες με ρήματα, ουσιαστικά και προτάσεις σχετικές με το θέμα, στο μάθημα της Αισθητικής Αγωγής οι μαθητές ζωγραφίζουν, φτιάχνουν κολάζ, σχεδιάζουν σήματα της τροχαίας. Στην Κοινωνική Πολιτική Αγωγή οι ομάδες φτιάχνουν ένα βιβλίο με ιστορίες, ασκήσεις κ.ά. Στη Φυσική Αγωγή τα παιδιά παίζουν παιχνίδια με τα σήματα που έφτιαξαν.

Αποτελέσματα

Οι περισσότεροι στόχοι επιτεύχθηκαν, οι μαθητές ενημερώθηκαν για τους κινδύνους της ασφάλτου, έμαθαν κανόνες οδικής συμπεριφοράς, προβληματίστηκαν, έπαιξαν. Η έλλειψη χρόνου –καθοριστικός παράγοντας– δεν επέτρεψε την προγραμματισμένη επίσκεψη στην Τροχαία. Μαθητές, γονείς και σύλλογος διδασκόντων είχαν θετική στάση, χωρίς όμως τελικά να έχουν ιδιαίτερη ανάμειξη. Τόσο τα παιδιά όσο και οι υπεύθυνοι εκπαιδευτικοί ωφελήθηκαν από την ενασχόληση με το συγκεκριμένο θέμα, πειραματίστηκαν, διασκέδασαν, έμαθαν αρκετά. Η καινοτομία του προγράμματος έγκειται κυρίως στο άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία, στη γειτονιά με τα προβλήματά της, στην είσοδο των σημάτων της τροχαίας στη σχολική αίθουσα.

Δημοτικό Σχολείο «Πλάτων» Κατερίνης

«Η επίδραση της φύσης στο λαϊκό πολιτισμό»

*Γεώργιος Μυρωτής (Δάσκαλος),
Δημήτριος Χασάπης (Δάσκαλος),
Φιλάρετος Παπαβραμίδης (Δάσκαλος),
Παναγιώτα Δελησαβίδου (Δασκάλα)*

Συντονίστρια: Μαρία Δρακοπούλου

Περίληψη

Οι μαθητές της Ε' και Στ' τάξης μέσα από τη διά ζώσης επαφή με καλλιτεχνικά δημιουργήματα της φύσης πρωτίστως και κατ' επέκταση με αυτά του ανθρώπου σε διάφορους τομείς (ζωγραφική, αρχιτεκτονική, ποίηση) απέκτησαν ερεθίσματα για τις δικές τους πρωτότυπες καλλιτεχνικές δημιουργίες. Επιπλέον, η εξοικείωσή τους με Έλληνες, κατά βάση, τοπικούς δημιουργούς συνέβαλε στη συνειδητοποίηση του τρόπου με τον οποίο διαχρονικά η φύση αποτελεί πηγή έμπνευσης για τον άνθρωπο.

Περιγραφή

Η δραστηριότητα ξεκίνησε στα τέλη Νοεμβρίου του 2008 και είχε διάρκεια γύρω στους έξι μήνες. Ολοκληρώθηκε το πρώτο δεκαήμερο του Μαΐου του 2009. Συμμετείχαν οι μαθητές της Ε' και της Στ' τάξης, καθώς και οι δάσκαλοί τους, κ. Μυρωτής Γεώργιος (Δάσκαλος Στ') και κ. Χασάπης Δημήτριος (Δάσκαλος Ε'). Επίσης, ο κ. Παπαβραμίδης Φιλάρετος (Πληροφορικός) και η κ. Δελησαβίδου Παναγιώτα (Φυσικός).

Το θέμα επιλέχθηκε με βάση τις προτάσεις των μαθητών της Ε' και της Στ' τάξης. Μέσα από δημοκρατικές διαδικασίες επέλεξαν το γενικό θέμα της εργασίας που είχε να κάνει με τη φύση. Έπειτα από συζήτηση οι μαθητές καθόρισαν τον τίτλο της δραστηριότητας, ο οποίος ήταν «Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ ΣΤΟ ΛΑΪΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ».

Μετά την επιλογή του θέματος, συγκεκριμενοποιήσαμε τις υποενότητες με τις οποίες επρόκειτο να ασχοληθούμε. Έπειτα, χωρίσαμε τους μαθητές σε υποομάδες, η καθεμία από τις οποίες θα ασχολούνταν με συγκεκριμένες ενότητες. Ορίστηκε μία ομάδα συντονισμού αποτελούμενη από άτομα μέλη των υπόλοιπων ομάδων. Δεν ήταν μια ξεχωριστή ομάδα με άτομα που είχαν μόνο αυτόν το ρόλο, γιατί θεωρήσαμε ότι στην ηλικία τους δεν υπάρχει η κατάλληλη ωριμότητα, ώστε κάποιοι να είναι μόνο συντονιστές. Ο ρόλος τους ήταν η τήρηση του χρονοδιαγράμματος.

Για την υλοποίηση της δραστηριότητας πραγματοποιήσαμε επισκέψεις εκπαιδευτικού χαρακτήρα σε λαογραφικά μουσεία και σε άλλα μέρη συναφούς ενδιαφέροντος με το θέμα της δραστηριότητας. Επίσης, χρησιμοποιήθηκαν το εργαστήριο ηλεκτρονικών υπολογιστών, ο προτζέκτορας, ο εκτυπωτής, η βιντεοκάμερα, καθώς και η ψηφιακή φωτογραφική μηχανή.

Οι καινοτόμες διαστάσεις της δραστηριότητας ήταν: Πρώτον, η αλληλεπίδραση του ανθρώπινου δυναμικού, δηλαδή των μαθητών και των εκπαιδευτικών, και του τεχνικού εξοπλισμού. Δεύτερον, η πρακτική εφαρμογή των μαθησιακών θεωρητικών γνώσεων. Τρίτον, η αλληλεπιδραστική ενασχόληση των μαθητών με το θέμα και, τέλος, η περαιτέρω ενασχόληση και κατάρτιση των μαθητών με βάση τα ερεθίσματα που δέχονται από τα σχολικά εγχειρίδια.

Οι μαθησιακοί και οι γνωστικοί στόχοι που είχαμε θέσει εξ αρχής ήταν η υιοθέτηση της αгаστικής συνεργασίας μεταξύ της φύσης και της ανθρώπινης καλλιτεχνικής δημιουργίας στις καθημερινές δραστηριότητες των μαθητών, καθώς και η διεύρυνση των πνευματικών οριζόντων των μαθητών πέραν της σχολικής γνώσης σε πιο διευρυμένες μορφές πνευματικής ενασχόλησης, όπως είναι οι καλές τέχνες. Έτσι, θα μπορούσαν να κατανοήσουν την άρρηκτη σχέση της ανθρώπινης καλλιτεχνικής δημιουργίας με την «υψηλή» μορφή της τέχνης, που είναι η φύση.

Ζητήθηκε από τη διεύθυνση του σχολείου να υπάρχει ευελιξία στο ωράριο, ώστε να μπορούν οι μαθητές των δύο τάξεων να συνεργαστούν μεταξύ τους, είτε πραγματοποιώντας κοινές συνεδρίες είτε παράλληλες ανά ομάδες. Ζητήθηκε επίσης να προσαρμοστεί το πρόγραμμα των εκπαιδευτικών εκδρομών των δύο τάξεων, κατά πρώτον, σε κοινές μέρες και ώρες και κατά δεύτερον, σε μέρη και μουσεία που θα μπορούσαν να εμπνεύσουν τους μαθητές ή να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους πάνω στο αντικείμενο της δραστηριότητάς τους.

Κατά τη διάρκεια της υλοποίησης του έργου προσκαλέσαμε συγγραφείς να μιλήσουν για την έμπνευση και την αιτία που τους ώθησε να ασχοληθούν με αυτή την καλλιτεχνική πτυχή. Επίσης, επισκεφθήκαμε ένα γλύπτη και ένα καλλιτεχνικό εργαστήριο ξυλογλυπτικής. Αφού ολοκληρώθηκε ο πρώτος κύκλος επισκέψεων, ζητήσαμε από τους μαθητές όλων των ομάδων, εντελώς προαιρετικά, να δημιουργήσουν δικά τους καλλιτεχνικά έργα εμπνευσμένα από τη φύση για να αποτελέσουν μέρος της εργασίας, κάτι που τους ενθουσίασε. Η λέξη προαιρετικά μάλλον ήταν λάθος, αφού ανταποκρίθηκαν όλα τα παιδιά, μάλιστα ορισμένα έφεραν παραπάνω από ένα. Τα περισσότερα έργα ήταν εκθέσεις, ποιήματα, ζωγραφιές και κολάζ.

Ένα ακόμη γνωστικό αντικείμενο με το οποίο ήρθαν σε επαφή τα παιδιά ήταν ο χειρισμός διαφόρων εργαλείων του υπολογιστή. Επίσης, έμαθαν πώς να αναζητούν πληροφορίες και εικόνες στο Διαδίκτυο με τη βοήθεια της μηχανής αναζήτησης Google και πώς να κάνουν τη μεταφορά των πληροφοριών και των εικόνων στον κειμενογράφο Word, καθώς και τις διάφορες μορφοποιήσεις αυτών

στις σελίδες του κειμενογράφου, ώστε να παραχθεί το τελικό βιβλίο της εργασίας προς παρουσίαση. Άλλο ένα εργαλείο ήταν η χρήση της ψηφιακή μηχανής και η μορφοποίηση εικόνων, καθώς και η χρήση του σαρωτή. Αρκετή έμφαση δόθηκε στην εκμάθηση των παρουσιάσεων Powerpoint, καθώς θέλαμε τα παιδιά να δημιουργήσουν τη δική τους παρουσίαση. Τέλος, προσπαθήσαμε να μάθουμε στους μαθητές την ανάγκη για κοινοποίηση του έργου τους σε τρίτους, οι οποίοι θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν αυτή την εργασία ως βάση ή ως βοήθεια για να παράγουν ίσως κάποια αντίστοιχη. Αυτό έγινε με την εκμάθηση της πλατφόρμας wiki, στην οποία όμως δεν ανέβηκε ολόκληρη η εργασία, αλλά ένα μέρος της, καθώς ο χρόνος μας δεν ήταν αρκετός ώστε να γνωρίσουμε και αυτό το εργαλείο. Το wiki βέβαια για παιδιά Δημοτικού μπορεί να θεωρηθεί υπερβολή, αλλά οι πράξεις των παιδιών το διαψεύδουν, αφού ήθελαν να μάθουν πλήρως τη χρήση του εργαλείου, κάτι που υποσχθήκαμε ότι θα γίνει την επόμενη χρονιά (η υπερσύνδεση για το wiki είναι η εξής: <https://wiki.educanlinux.eu/index.php>). Για την υλοποίηση όλων αυτών των μαθημάτων στο μικρό αυτό χρονικό διάστημα βοήθησε πάρα πολύ η χρήση του εξοπλισμού του σχολείου και συγκεκριμένα οι διαδραστικοί πίνακες, εργαλείο που πρέπει να διαθέτουν όλα τα σχολεία.

Το Μάιο, μετά το πέρας της περιόδου που είχαμε ορίσει ως καταληκτική ημερομηνία, είχαμε ετοιμάσει την παρουσίαση για τους υπόλοιπους μαθητές του Δημοτικού, που απαρτιζόταν από μια παρουσίαση PowerPoint, το βιβλίο της δραστηριότητας και μια έκθεση με τα καλλιτεχνικά δημιουργήματα των παιδιών. Τελικά η παρουσίαση έγινε σε όλο το Δημοτικό, το Γυμνάσιο και το Λύκειο με την παρουσία των γονέων των παιδιών. Κάθε υποομάδα ανέλαβε το δικό της κομμάτι, αλλά είχαμε συνεννοηθεί εκ των προτέρων για το φόντο και τα χρώματα της παρουσίασης, ώστε να είναι ομορφότερο και αρμονικότερο το αποτέλεσμα. Η τελική παρουσίαση στο συνέδριο της επιμορφωτικής πρωτοβουλίας στην Αθήνα ήταν επίσης δουλειά των παιδιών.

Τέλος, έγιναν ο έλεγχος και η αξιολόγηση του τελικού αποτελέσματος υπό το πρίσμα του αρχικού σχεδιασμού. Τα παιδιά δέχτηκαν καταιγισμό νέων πληροφοριών, όμως τους άρεσε, ανταποκρίθηκαν πλήρως και έμαθαν πολλά. Η δραστηριότητα αυτή δίδαξε πολλά επίσης στους εκπαιδευτικούς που πήραν μέρος και κυρίως αντιλήφθηκαν ότι ένα παιδί μπορεί να αποδώσει πολύ περισσότερο από το αναμενόμενο. Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ότι πολλά από τα μαθήματα που κάναμε τα εντάξαμε στο ωρολόγιο πρόγραμμα του νέου έτους, μαθήματα όπως λογοτεχνία και ποίηση. Το σχολείο δημιούργησε λέσχες ανάγνωσης, αγγειοπλαστικής και κεραμικών. Επίσης, στο μάθημα των ηλεκτρονικών υπολογιστών προστέθηκαν ως ύλη η επεξεργασία εικόνας και η παρουσίαση PowerPoint. Τα μικροπροβλήματα που προέκυψαν ξεπεράστηκαν εύκολα, καθώς είχαν να κάνουν με το ζήλο των παιδιών για την εργασία και την ανταγωνιστικότητα μεταξύ τους, η οποία είχε ως

αποτέλεσμα μερικές επιδερμικές τριβές. Επίσης, η ομάδα συντονισμού κατάφερε να κάνει το έργο της σωστά, καθώς η ανωριμότητα της ηλικίας δεν επέτρεψε να γίνει σωστός και ρεαλιστικός προγραμματισμός.

Μέσα από την εργασία αυτή τα παιδιά και οι εκπαιδευτικοί έμαθαν πολλά και κυρίως διασκέδασαν. Αυτό άλλωστε αποτελεί και το βασικό στόχο των εργασιών.

11ο Δημοτικό Σχολείο Παλαιού Φαλήρου

Παιχνίδια στον κήπο, στην αυλή, στο μπαλκόνι με λαχανικά, φρούτα και αρωματικά άνθη.

Αγγελική Μαστρομιχαλάκη (Δασκάλα),
Άννα Ευαγγέλου (Δασκάλα),
Ματίνα Παυλίδη (Δασκάλα),
Βούλα Παπαδοπούλου (Δασκάλα),
Βασιλική Δασκαλάκη (Δασκάλα),
Σοφία Παπουτσάκη (Δασκάλα)

Συντονιστής: Ανδρέας Βασιλόπουλος

Περίληψη

Οι μαθητές της Α΄, Β΄ και Γ΄ τάξης συνεργάστηκαν δημιουργικά μεταξύ τους και εξοικειώθηκαν με βιωματικό τρόπο με τα φρούτα, τα αρωματικά άνθη και τα λαχανικά. Μελέτησαν τα είδη, τους τρόπους παραγωγής, τη διαδικασία φύτευσης, την ανάπτυξη, τις αλλαγές που πραγματοποιούνται κατά τις εποχές του χρόνου, δημιούργησαν το δικό τους κήπο, γεύτηκαν καρπούς.

Περιγραφή

Το 11ο Δημοτικό σχολείο Παλαιού Φαλήρου συμμετείχε για δεύτερη χρονιά στο Δίκτυο Σχολικής Καινοτομίας. Συνεργαστήκαμε επτά εκπαιδευτικοί (έξι δασκάλες και ένας γυμναστής) και συμμετείχαν 108 μαθητές.

Η **επιλογή του θέματος** έγινε με τη συνεργασία των μαθητών και αναδείχθηκε από τις ανάγκες τους, την απουσία χώρου με πράσινο, την απουσία φυτών εντός του σχολικού χώρου, την άγνοια των μαθητών, καθώς και τις κακές διατροφικές τους συνήθειες. Προσπαθήσαμε να ξεπεράσουμε τα προβλήματα και καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος: α) πραγματοποιήσαμε επισκέψεις σε χωράφι όπου τα παιδιά σκάλισαν, φύτεψαν, πότισαν, β) έγινε στολισμός με γλάστρες στις τάξεις και στους άλλους χώρους, γ) οι μαθητές οδηγήθηκαν σταδιακά στη γνώση, διαβάζοντας βιβλία και αναζητώντας πληροφορίες, δ) απέκτησαν καλές διατροφικές συνήθειες μαγειρεύοντας και δημιουργώντας στην τάξη και κατ' επέκταση στο σπίτι. Ήταν μια διαδραστική διασχολική καινοτομία!

Το σχολείο μας βρίσκεται σε μια «καλή» περιοχή της πρωτεύουσας. Είναι ένα σχολείο που κρύβεται από τις πολυκατοικίες και από το οποίο απουσιάζει το πράσινο.

Όλοι οι μαθητές μας ζουν σε διαμερίσματα, σε πολυκατοικίες. Δεν έχουν ευκαιρίες να έρθουν σε επαφή με το χώμα, τα φυτά, δεν γνωρίζουν τα δέντρα, τα αρωματικά φυτά. Θεωρούν ότι τα προϊόντα είναι έτοιμα σε σακουλάκια ή τα αγοράζουμε από το σούπερ μάρκετ και δεν κατανοούσαν τον τρόπο προέλευσής τους.

Το σχολείο μας δεν έχει πολύ χώρο με χώμα, είναι όλο τσιμέντο. Υπάρχουν κάτι μικρά παρτέρια με λίγα δέντρα και θάμνους που δεν μεγαλώνουν (κακής ποιότητας χώμα, κακή περιποίηση). Ήταν μια ευκαιρία για τους μαθητές μας να συνεργαστούν, να φυτέψουν, να παρακολουθήσουν την ανάπτυξη των φυτών, να τα φροντίσουν και να καμαρώσουν το αποτέλεσμα, να συντελέσουν σε μια «δημιουργία».

Η κάθε τάξη μελέτησε τα είδη, τους τρόπους παραγωγής, τη διαδικασία φύτευσης, την ανάπτυξη, τις αλλαγές που πραγματοποιούνται στις τέσσερις εποχές του χρόνου.

Οι τάξεις όπου εφαρμόστηκε ήταν:

Α΄ τάξη: 16 μαθητές (Α΄ 1) και 16 μαθητές (Α΄ 2) – Λαχανικά

Β΄ τάξη: 20 μαθητές (Β΄ 1) και 20 μαθητές (Β΄ 2) – Φρούτα

Γ΄ τάξη: 18 μαθητές (Γ΄ 1) και 18 μαθητές (Γ΄ 2) – Αρωματικά φυτά

Ως **διδακτικό χρόνο** αξιοποιήσαμε ιδιαίτερα τις τρεις ώρες την εβδομάδα από την Ευέλικτη Ζώνη. Στο διάστημα αυτό δημιουργήσαμε και ασχοληθήκαμε κυρίως με Μαγειρική (σαλάτες, κομπόστα, σουβλάκια φρούτων, ροφήματα κλπ.). Στο μάθημα Μελέτη Περιβάλλοντος τα παιδιά συνέλεξαν πληροφορίες, γνώσεις (από εγκυκλοπαίδειες, βιβλία, Διαδίκτυο). Έμαθαν για εξωτικά προϊόντα (από ξένες χώρες) που χρησιμοποιούμε στην Ελλάδα και έφτιαξαν από ένα ατομικό φυτολόγιο. Στο μάθημα η Γλώσσα μου πήραν συνεντεύξεις από παππού/γιαγιά/μπαμπά/μαμά για τις θεραπευτικές ιδιότητες των αρωματικών φυτών. Ασχολήθηκαν με αναγνώσεις κειμένων (παραμυθιών, διηγημάτων, ποιημάτων). Αξιοποίησαν τη δημιουργική γραφή κειμένου ή ποιήματος. Βρήκαν, είπαν και ασχολήθηκαν με αινίγματα και παροιμίες. Στα Μαθηματικά μέτρησαν το ύψος, το πλάτος και το σχήμα των φυτών, και ασχολήθηκαν με προβλήματα. Στη Μουσική έμαθαν τραγούδια και λογοπαίγνια. Στη Γυμναστική ο γυμναστής μας αξιοποίησε τις μουσικοκινητικές ασκήσεις και τα παραδοσιακά παιχνίδια. Εμπλούτισαν τις εμπειρίες τους με παιχνίδια με μυρωδιές και χάρηκαν δημιουργικά την ομαδοσυνεργατική επικοινωνία. Στα Εικαστικά ζωγράρισαν, κατασκεύασαν, έπαιξαν θεατρικό παιχνίδι και έφτιαξαν αποκριάτικες μάσκες.

Η εμπλοκή του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων βοήθησε στις βαθύτερες διαπροσωπικές σχέσεις του σχολείου μας με την τοπική κοινωνία του Παλαιού Φαλήρου. Επιπλέον, στους στόχους μας ήταν και η επέκταση στο χώρο του σχολείου (οι Α΄ - Β΄ - Γ΄ τάξεις προς τις Δ΄ - Ε΄ - Στ΄) κατά τη λήξη του σχολικού έτους.

Οι Μαθησιακοί στόχοι ήταν οι μαθητές μας να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους, εξιτάρνοντας την περιέργειά τους και ενθαρρύνοντας την προσωπική τους άποψη για τα πράγματα· με τη συμμετοχή τους τα παιδιά μας να νιώσουν τη χαρά της ανακάλυψης, τη χαρά της γνώσης, τη χαρά της συνεργασίας, τη χαρά της δημιουργίας!

Για την **εφαρμογή** του προγράμματός μας δυσκολίες υπήρχαν όσον αφορά στη σπορά, τη φύτευση, τη φροντίδα των φυτών. Οι τάξεις γέμισαν γλάστρες (μία από κάθε παιδί). Βρήκαμε και ένα χωράφι-κήπο σε ένα χώρο πιο μακριά από το σχολείο, όπου οι μαθητές φύτεψαν, πότισαν, καλλιέργησαν λαχανικά και φρούτα. Υπήρχε δυσκολία κατά τη μεταφορά και την εφαρμογή. Παρατηρήσαμε τις αλλαγές που πραγματοποιούνται στις τέσσερις εποχές του χρόνου.

Η αίτησή μας προς το Δήμαρχο Π. Φαλήρου για δημιουργία κήπου έχει γίνει δεκτή από το Νοέμβριο του 2008. Όμως, ποτέ δεν υλοποιήθηκε η δημιουργία σχολικού κήπου, παρότι έγινε λεπτομερής μελέτη από την Τεχνική Υπηρεσία του Δήμου. Συγκεκριμένα, εγκρίθηκε ο χώρος, μελετήθηκε η κατασκευή περιφράξης, ζητήθηκαν πέντε τόνοι φρέσκο, μαλακό χώμα, 50 φυτά λαχανικά, 50 φυτά άνθη και 20 δεντράκια. Τελικά τον Απρίλιο του 2009 ενημερωθήκαμε ότι δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί τη φετινή σχολική χρονιά, γιατί ο Δήμος Π. Φαλήρου είχε άλλη προτεραιότητα στην εκτέλεση έργων.

Για την εφαρμογή της δραστηριότητας κοινή συνισταμένη ήταν καθημερινά είδη διατροφής των μαθητών μας, των δασκάλων και των γονέων, που αποτέλεσαν μια βάση για τη ζωή και τον τρόπο συμπεριφοράς. Στον προγραμματισμό μας περιλάβαμε και την κοινή δραστηριοποίηση σχολείου, οικογένειας και τοπικής κοινωνίας. Απώτερος στόχος μας ήταν η επαφή, η συνεργασία, το παιχνίδι, η επικοινωνία και η ποιοτικότερη επαφή γονέων και παιδιών μέσα από ένα μαθησιακό πρόγραμμα.

Κατά τον **εσωτερικό σχεδιασμό αποφασίστηκαν:**

- γνωριμία με τη θεματική ενότητα κάθε τάξης
- πληροφορίες, συλλογή υλικού και επεξεργασία
- δραστηριοποίηση, φροντίδα κήπου, φύτευση, καλλιέργεια
- φροντίδα φυτών, επεξεργασία αναμνηστικών συλλογών
- κοινή δημοσιοποίηση προς το ευρύτερο σχολικό περιβάλλον, κοινή γιορτή με συμμετοχή και παιχνίδια των γονέων.
- δραστηριότητες ενημέρωσης του Συλλόγου διδασκόντων (διάχυση της πρωτοβουλίας).

Από τον αρχικό σχεδιασμό μας ποιοι στόχοι επιτεύχθηκαν;

- Η ενδο-σχολική επικοινωνία και συνεργασία
- Η δικτύωση σχολείου κοινωνίας

- Η ανάπτυξη ικανοτήτων για τη γνώση, τη μάθηση και την κοινωνική συμμετοχή
- Η θεσμική (αναγνώριση της εναλλαγής ρόλων δασκάλων – μαθητών, με σκοπό το μαθησιακό αποτέλεσμα)
- Η κοινωνικοπολιτισμική (αναγνώριση και αξιοποίηση των προηγούμενων γνώσεων και εμπειριών)
- Η ψυχοκοινωνική ανάπτυξη και προσαρμογή των παιδιών

Οι μαθητές μας ωφελήθηκαν αφού εξοικειώθηκαν με τα είδη των λαχανικών, των φρούτων, των αρωματικών ιαματικών ανθών: 1) απέκτησαν γνώσεις, 2) ασκήθηκαν στην παρατήρηση, 3) γεύτηκαν, 4) μύρισαν, 5) δημιούργησαν, 6) μοιράστηκαν, 7) συνεργάστηκαν, 8) ζωγράρισαν, 9) μαγείρεψαν, 10) τραγούδησαν, 11) έφτιαξαν μάσκες, 12) έπαιξαν παραδοσιακά παιχνίδια στην αυλή, 13) έφτιαξαν δικά τους παιχνίδια με θέμα φρούτα/λαχανικά, 14) έκαναν συλλογές αρωματικών φυτών σε βαζάκια, 15) πήραν συνεντεύξεις από τους παππούδες και τις γιαγιάδες, 16) δημιούργησαν το καράβι των λαχανικών, 17) έφτιαξαν σχολική μαρμελάδα, 18) έφτιαξαν αναμνηστικό συλλεκτικό λεύκωμα με συνταγές η Α΄ με λαχανικά, η Β΄ με φρούτα η Γ΄ με ροφήματα και γιατρικά με τα αρωματικά άνθη, 19) σχεδίασαν και δημιούργησαν ατομικά σουπλά – φαγητού (λαχανικά/φρούτα).

Οι εκπαιδευτικοί μας ωφελήθηκαν ιδιαίτερα από τη δραστηριότητα αφού:

- αξιοποίησαν δημιουργικά και ευχάριστα το μάθημα της Ευέλικτης Ζώνης
- επικοινωνήσαν με τα παιδιά σε προσωπικό επίπεδο
- συνεργάστηκαν ευχάριστα μεταξύ τους
- έγιναν εφευρετικοί και δραστηριοποιήθηκαν
- επικοινωνήσαν φιλικά με τις οικογένειες των μαθητών.

Η δραστηριότητα αυτή αποτελεί καινοτόμο πρακτική για το σχολείο μας

Κατά την οργάνωση της διδακτικής διαδικασίας, το σχέδιό μας ως ομάδα αποτελεί οργανωτικό εργαλείο για το σχεδιασμό δραστηριοτήτων ή και μαθημάτων με καινοτόμο χαρακτήρα στη σχολική τάξη. Γεμίσαμε φυτά την τάξη, την αυλή, τον κήπο, το μπαλκόνι. Η καινοτομία εντοπίζεται αποκλειστικά για το συγκεκριμένοι σχολείο και το σύνολο των συγκεκριμένων μαθητών στα κάτωθι:

Τα παιδιά παρουσίασαν τις εργασίες τους (χειροτεχνίες, κατασκευές, ζωγραφίες).

Οι δάσκαλοι οργάνωσαν ελληνικό παραδοσιακό γλέντι με δημοτικά τραγούδια (Λεμονάκι, Νεραντζούλα, Βασιλικός θα γίνω κ.λπ.).

Οι γονείς και οι γιαγιάδες και οι παππούδες μαγείρεψαν συνταγές από τα βιβλία-λευκώματα των παιδιών τους. Όλοι μαζί συζητήσαμε, προβληματιστήκαμε, τραγουδήσαμε, χορέψαμε, παίξαμε, φάγαμε.

Στο συγκεκριμένο σχολείο για πρώτη φορά μια Δράση εσωτερική του σχολείου εξαπλώθηκε στην οικογένεια και στην ευρύτερη τοπική κοινωνία της περιοχής.

4/θέσιο Δημοτικό Σχολείο Άργους Καλύμνου

Στην αυλή των οικολογικών Σχολείων... Σαν στο σπίτι μας (κατασκευή κάδου ανακύκλωσης οργανικής ύλης)

Παύλος Τρικοίλης

Συντονίστρια: Θεοδώρα Τσιαγκάνη

Περίληψη

Η εκπαιδευτική τεχνική της αυτοκατευθυνόμενης μάθησης που εφαρμόστηκε στη δραστηριότητα αυτή έδωσε τη δυνατότητα στους μαθητές να μάθουν «πώς να μάθουν». Μέσα από την απλή κατασκευή και συντήρηση ενός κάδου ανακύκλωσης οργανικής ύλης οι μαθητές σιγά σιγά προχώρησαν στην κατανόηση του κύκλου της ζωής στη φύση, γνώρισαν τους μικροοργανισμούς που παίρνουν μέρος σε αυτή τη φυσική διαδικασία, αλλά και πώς μπορούν οι ίδιοι να γίνουν «βοηθοί» του κύκλου της ζωής.

Περιγραφή

Από τη Μελέτη Περιβάλλοντος οι μαθητές έχουν ήδη γνωρίσει πώς εργάζονται οι μικροοργανισμοί μέσα στη γη και πόσο ωφέλιμοι είναι. Μέσα από αυτή τη δραστηριότητα οι μαθητές της Α΄, Β΄, Γ΄ και Δ΄ τάξης παρατήρησαν πώς δουλεύουν πραγματικά, τι χρειάζονται για να επιβιώσουν και πώς οι ίδιοι θα τους βοηθήσουν να συνεχίσουν να ζουν και να εργάζονται. Αναλυτικότερα, στόχοι της δραστηριότητας ήταν:

- Να κατανοήσουν οι μαθητές τον κύκλο της ζωής στη φύση.
- Να διαπιστώσουν πώς τα σκουπίδια μας μπορούν να μειωθούν και να γίνουν πλούσιο και θρεπτικό λίπασμα για τον κήπο του σχολείου μας.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι όλοι μπορούμε να δώσουμε λύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος –ακόμη και τα μικρά παιδιά– και ότι μόνο αν εκείνοι δραστηριοποιηθούν, θα ανασάνει το περιβάλλον.
- Να μάθουν να συνεργάζονται, να ερευνούν και να ανακαλύπτουν.

Η δραστηριότητα εφαρμόστηκε στο πλαίσιο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης αλλά και ως μέρος της Μελέτης Περιβάλλοντος με τη συμμετοχή 29 μαθητών, ενώ οι δασκάλες των αντίστοιχων τμημάτων συνεργάστηκαν μεταξύ τους και ήταν υπεύθυνες για την πραγματοποίησή της. Σύμβουλος στην εκπόνηση των εργασιών ήταν ο Περιβαλλοντικός Σύλλογος Ύδνα, που δραστηριοποιείται στην Κάλυμνο.

Μέσα και υποδομές

Τα μέσα που χρησιμοποιήσαμε ήταν απλά υλικά (κουτιά γάλακτος, καλαμάκια, φίλτρα καφέ κ.ά.), τα οποία έφεραν τα ίδια τα παιδιά από το σπίτι τους. Κάθε δύο με τρεις μέρες έφερναν υπολείμματα λαχανικών (φλούδες από καρότα, πιπεριές, ντομάτες, μαρούλια κ.ά.), καθώς τα ίδια ήταν υπεύθυνα για τη συντήρηση του κάδου και των σκουληκιών. Στο σχολείο χρησιμοποιήσαμε και τους υπολογιστές, αλλά και το στερεοσκόπιο για να μελετήσουμε τους μικροοργανισμούς που παίρνουν μέρος στην αποδόμηση της οργανικής ύλης.

Εφαρμογή της δραστηριότητας

Η εκπαιδευτική τεχνική της αυτοκατευθυνόμενης μάθησης βοήθησε τους μαθητές «να μάθουν πώς να μάθουν». Οδήγησε τα παιδιά να καταλάβουν ότι όλοι αυτοί οι μικροοργανισμοί για να «δουλέψουν» χρειάζονται υγρασία. Έτσι έμαθαν ότι βασικό στοιχείο της αποδόμησης είναι το νερό που χάνουν οι οργανικές ουσίες όταν αποδομούνται. Τα παιδιά κατάλαβαν ότι «κάτω από τη μύτη τους» ζουν και δουλεύουν μικροοργανισμοί που υπάρχουν στο φυσικό περιβάλλον και πώς αυτή η διαδικασία συμβαίνει από μόνη της χωρίς την παρέμβαση του ανθρώπου από την αρχή του κόσμου. Η οργανική ύλη που υπάρχει στη φύση βρίσκεται σε ένα συνεχή κύκλο. Αυτός όμως διακόπτεται όταν εμείς πετάμε αυτή την ύλη στις χωματερές. Βοηθώντας την να αποδομηθεί με την κομποστοποίηση την ξαναβάζουμε μέσα στη φυσική συνεχή ροή της.

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα από τη μια αποτελεί καινοτομία για τη φύση της ως πείραμα, μέσα από το οποίο τα παιδιά μαθαίνουν πώς λειτουργεί ο κύκλος της ζωής στη φύση, και από την άλλη, φέρνοντας μέσα στην τάξη το ζήτημα της αειφορικής διαχείρισης των απορριμμάτων μας, διδάσκονται πώς να την πετύχουν και να διαδώσουν αυτή τη γνώση στο ευρύτερο περιβάλλον τους.

Οι συναδέλφισσες που πήραν μέρος, έπειτα από οδηγίες του συντονιστή, κατάφεραν να συντηρήσουν με τη βοήθεια των μαθητών τους κάδους τους, ώστε να περισυλλέξουμε στο τέλος το προϊόν: εδαφοβελτιωτικό άριστης ποιότητας.

Αποτίμηση και διάχυση της δραστηριότητας στη σχολική ζωή

Όλη η διαδικασία ήταν ισχυρή και ενδιαφέρουσα όχι μόνο για τα παιδιά, αλλά και για τις δασκάλες των τάξεων, που για πρώτη φορά έρχονταν σε επαφή με το αντικείμενο. Η παρατήρηση της ανάπτυξης των μικροοργανισμών που έπαιρναν μέρος στην αποδόμηση με το στερεοσκόπιο ήταν μια διαδικασία που τους γοήτευσε όλους. Ένα σημείο που χρειάζεται ανάπτυξη είναι αυτό της καθολικής συμμετοχής των μαθητών στη δραστηριότητα, η οποία περιορίστηκε από την «αποστροφή» που έλεγαν ότι ένιωθαν εξαιτίας της φύσης της αποσύνθεσης των

οργανικών υλικών. Είναι ένα σημείο στο οποίο θα δοθεί ξεχωριστή προτεραιότητα την επόμενη σχολική χρονιά.

Τα οφέλη πάντως από τη συμμετοχή στη δραστηριότητα είναι εμφανή: Οι μαθητές ξέρουν ότι δεν πετάμε τα αποφάγια μας και τα υπολείμματα του κήπου όπου βρούμε, αλλά μόνο μέσα στον κάδο. Το σχολείο διαθέτει άλλωστε εδώ και πέντε χρόνια κάδο κομποστοποίησης και δύο μαθητές κάθε εβδομάδα είναι πλέον υπεύθυνοι για να αδειάσουν τον κάδο περισυλλογής στον κάδο ανακύκλωσης, κάτι που μέχρι στιγμής το έκαναν μόνο μαθητές των μεγαλύτερων τάξεων. Κυρίως όμως καλλιεργήθηκε το ενδιαφέρον των παιδιών για τα κοινά και η διαπίστωση ότι αν θέλουν να αλλάξουν τις καταστάσεις που δεν τους αρέσουν πρέπει να πάρουν μέρος στη εξέλιξή τους. Για να εντάξουμε τη συγκεκριμένη δραστηριότητα στη σχολική ζωή με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη συμμετοχή πρέπει να αναθέσουμε αρμοδιότητες και σε μαθητές των μικρών τάξεων.

Η συνεργασία με τους υπόλοιπους δασκάλους αλλά και τους μαθητές ήταν πολύ καλή. Για τον επόμενο χρόνο σκοπεύουμε να ευαισθητοποιήσουμε τους καινούργιους συναδέλφους και να διευρύνουμε τη διάδοση αυτής της σωστής πρακτικής και σε άλλα σχολεία. Τη νέα σχολική χρονιά υπάρχει ήδη δέσμευση συνεργασίας με ένα άλλο ολιγοθέσιο σχολείο, αυτό στο Βαθύ της Καλύμνου. Επίσης, μέσω των ΜΜΕ σκοπεύουμε να διαδώσουμε την πρακτική αυτή και στην ευρύτερη κοινωνία της Καλύμνου.

Παράλληλη Συνεδρία

**Εκπαιδευτικός Σχεδιασμός
Μαθητικές Δραστηριότητες**

Παράλληλες συνεδρίες

Εκπαιδευτικός Σχεδιασμός

Μαθητικές Δραστηριότητες

Επισκόπηση: Μαρία Δρακοπούλου

Συντονιστής Συνεδρίας: Παντελής Αντωνίου

Δραστηριότητες που παρουσιάστηκαν

Εκπαιδευτικός Σχεδιασμός:

- «Συνοδοιόρογοι της Ιστορίας και της Τέχνης» – Φ. Βγόντζα, Δ. Μπλατσούκας, Δ. Μπαλιάμη (2ο Γυμνάσιο Αιγάλεω, 11ο Γυμνάσιο Νίκαιας)
- «Ομαλή μετάβαση από το Νηπιαγωγείο στο Δημοτικό» – Ε. Τραγάκη, Β. Κτιστόπουλος, Κ. Μαυροειδή, Α. Λιάκος (Εκπαιδευτήρια Αργύρη Λαιμού)
- «Διευκολύνοντας τη μετάβαση των μαθητών από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο» – Γ. Καβάζης (Δημοτικό Σχολείο Παναγιάς Θάσου)
- «Το κυνήγι στην εποχή του νόμου μου» – Α. Κατσαΐτου (Νηπιαγωγείο Κερίου, Ζακύνθου)

Μαθητικές Δραστηριότητες:

- «Κερδίζοντας το χαμένο χρόνο» (η συνέχεια) – Α. Κιουφεντζόγλου, Σ. Καραλαζάρου, Κ. Ντίνου, Α. Μοσχοπούλου, Χ. Τυροβούζης, Μ. Κολεσιώτου (2ο Γυμνάσιο Κιλκίς)
- Εφημερίδα «Χαμογελάω» – Ε. Νικολακοπούλου, Λ. Νικολακόπουλος, Γ. Καμαρινού (Δημοτικό Σχολείο Μερόπης)
- «Σχολικό Διαδικτυακό Ραδιόφωνο Εκάλης – School Web Radio Ekalis» – Η. Κουρκουλάκος, Κ. Οικονόμου, Α. Γούναρη, Α. Σπυροπούλου (Γυμνάσιο Εκάλης)
- «Έφηβοι δημοσιογράφοι» (ηλεκτρονικό περιοδικό) – Α. Τρίμη-Κύρου, Ε. Λαλιώτου, Μ. Νέζη, Α. Καϊρης, Ε. Παπά, Θ. Καμαρούδη, Δ. Λαμπρινίδης, Θ. Τριαντοπούλου, Χ. Πετροπούλου (Βαρβάκειο Γυμνάσιο)
- «Σχεδιασμός και δημιουργία διαφημιστικού βίντεο για τους Λειψούς» – Σ. Χάιτα, Γ. Σεΐτης, Α. Κούτσικου, Ι. Αναστασιάδης (Γυμνάσιο Λειψών)

Η επισκόπηση διεξήχθη με βάση τους παρακάτω άξονες:

- Α. Παιδαγωγική καινοτομία και επιμορφωτική στήριξη
- Β. Νέοι γραμματισμοί και «βασικές ικανότητες» τον 21ο αιώνα
- Γ. Αξιολόγηση εκπαιδευτικού έργου και ανάπτυξη σχολικής μονάδας
- Δ. Δίκτυα σχολείων και διαπολιτισμική εκπαίδευση

Τα εργαστήρια στα οποία είχα την τιμή να παραστώ αφορούσαν στον Εκπαιδευτικό Σχεδιασμό και τις Μαθητικές Δραστηριότητες.

A. Παιδαγωγική καινοτομία και επιμορφωτική στήριξη

- Σε όλες τις παρουσιάσεις ήταν φανερή η επιδίωξη των εκπαιδευτικών για κινητοποίηση και συμμετοχή των μαθητών με κάθε δυνατό τρόπο, σύμφωνα με τους προσωπικούς τους στόχους και τις επιδιώξεις τους.
- Η θεματολογία των προγραμμάτων αφορούσε σε όλα τα επίπεδα της εκπαιδευτικής δραστηριότητας. Στόχος δεν ήταν μόνο η ακαδημαϊκού τύπου γνώση, αλλά και οι μηχανισμοί μάθησης, η ανάπτυξη δεξιοτήτων, η επαγγελματική ανάπτυξη, η σύνδεση με την τοπική κοινωνία.
- Η μεθοδολογία υπήρξε άλλοτε συμβατική και άλλοτε εναλλακτική-ανατρεπτική για τα ελληνικά δεδομένα (π.χ., κερδίζοντας το χαμένο χρόνο).
- Ο παιγνιώδης τρόπος εμπλοκής των μαθητών σε όλες τις δραστηριότητες έδωσε και τα περιθώρια για ποικιλόμορφη πρόοδο των μαθητών και όλων των υπόλοιπων εμπλεκομένων.
- Στις περισσότερες περιπτώσεις οι μαθητές παρήγαγαν το εκπαιδευτικό υλικό μέσα από το οποίο βίωσαν τη μαθησιακή διαδικασία με ομαδικές κατά το πλείστον διαδικασίες.
- Οι περιγραφές των εκπροσώπων των σχολείων και το εποπτικό υλικό που παρείχαν στις παρουσιάσεις φανέρωναν την ικανοποίηση, τη χαρά της δημιουργίας και την όρεξη για τη συνέχεια. Άλλωστε οι μαθητές είναι οι πρωταγωνιστές και οι εκπαιδευτικοί οι σύμμαχοί τους στην προσπάθεια να κατακτήσουν το μέλλον.

B. Νέοι γραμματισμοί και «βασικές ικανότητες» τον 21ο αιώνα

- Τα περισσότερα προγράμματα περιείχαν τη διάσταση της ανάπτυξης του τεχνολογικού εγγραμματισμού μέσω της εκμάθησης και της αξιοποίησης των εργαλείων λογισμικού.
- Χρησιμοποιήθηκαν εργαλεία κοινωνικής δικτύωσης με τεχνολογία web 2.0 (blogs, wiki...), διαδικτυακή συνεργασία, μεγάλη ποικιλία ελεύθερου λογισμικού και, τέλος, επαγγελματικές ηλεκτρονικές πλατφόρμες (Ραδιόφωνο Εκάλης).
- Ανάπτυξη και κατάκτηση του γραπτού λόγου με τη βοήθεια των νέων τεχνολογιών.

Γ. Αξιολόγηση εκπαιδευτικού έργου και ανάπτυξη σχολικής μονάδας

- Η αξιολόγηση τόσο του εκπαιδευτικού έργου όσο και των εκπαιδευτικών και της σχολικής μονάδας χαρακτηρίζε με διαφορετικό τρόπο και ένταση κάθε πρόγραμμα. Η αυτοαξιολόγηση, η ετεροαξιολόγηση αλλά και η αλληλοαξιολόγηση με διάφορους τρόπους ήταν εμφανείς.
- Η ανάπτυξη μιας σχολικής μονάδας σημαίνει πολλά και διαφορετικά. Στα προ-

γράμματα που παρουσιάστηκαν διαπιστώσαμε βελτίωση στις κτιριακές εγκαταστάσεις, στην τεχνολογική υποδομή του σχολείου, στις σχέσεις εργασίας και συνεργασίας όλων των επιπέδων (μαθητές – εκπαιδευτικοί [διαφόρων βαθμίδων] – γονείς-φορείς ιδιωτικοί και δημόσιοι), στη βελτίωση του «κλίματος» εν γένει.

- Επιπλέον, παρατηρήσαμε την ασφάλεια που ένιωθαν οι εκπαιδευτικοί στο να θέσουν τον επόμενο στόχο, στο να εντοπίσουν αυτό που τους χρειάζεται άμεσα και να σχεδιάσουν τα επόμενα βήματα, γεγονός που σημαίνει προσωπική επαγγελματική ανάπτυξη.

Δ. Δίκτυα σχολείων και διαπολιτισμική εκπαίδευση

- Η δημιουργία δικτύων συνεργασίας μεταξύ των σχολείων (και διαφορετικών βαθμίδων), μεταξύ των εκπαιδευτικών που υπηρετούν είτε στο ίδιο είτε σε διαφορετικά σχολεία, μεταξύ σχολείου και κοινωνίας ήταν εμφανής σε όλα τα προγράμματα που παρουσιάστηκαν.
- Υπήρξε εμπλοκή σε κοινωνικά φόρα και δικτυακούς τόπους, πρακτικές (ηλεκτρονικές και μη) διάχυσης και ενημέρωσης εντός και εκτός του σχολείου.
- Υπήρξε άμεσο ενδιαφέρον για συνεργασία και περαιτέρω συνέχεια και επέκταση των προγραμμάτων από το ακροατήριο.

Εν κατακλείδι

Όλες οι εκπαιδευτικές μονάδες όλων των βαθμίδων (πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια) που συμμετείχαν μας μετέδωσαν αισθήματα ικανοποίησης, πληρότητας, δύναμης και αισιοδοξίας για το μέλλον της εκπαιδευτικής μας πραγματικότητας. Σε αυτό συνετέλεσε η **θέληση για πρόοδο** όλων όσοι μετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία. Αυτοί δεν είναι άλλοι από τους μαθητές, τους εκπαιδευτικούς, τους γονείς, τους φορείς της κοινωνίας μας. Αξίζει επίσης να σημειωθεί η **προσπάθεια** να ενταχθούν στη μαθησιακή διαδικασία όλες εκείνες οι νέες εκπαιδευτικές τεχνικές και τεχνολογίες, οι οποίες διευκολύνουν τη σχολική ζωή και το εκπαιδευτικό έργο με επίκεντρο το μαθητή. Η επιλογή των θεμάτων με τα οποία ασχολήθηκαν προέκυψε από την εκτίμηση των αναγκών της κάθε εκπαιδευτικής μονάδας μέσα από ομαδικές διαδικασίες συνεργασίας.

Εκπαιδευτήρια Αργύρη-Λαιμού

«Ομαλή μετάβαση από το Νηπιαγωγείο στο Δημοτικό. Ενιαίο πλαίσιο Νηπιαγωγείου, Α΄ και Β΄ Δημοτικού»

*Ευγενία Τραγάκη (Δασκάλα),
Βαγγέλης Κτιστόπουλος (Δάσκαλος),
Κατερίνα Μαυροειδή (Δασκάλα),
Αθανάσιος Λιάκος (Δάσκαλος)*

Συντονίστρια: Θεοδώρα Τσιαγκάνη

Περίληψη

Με στόχο την ομαλή μετάβαση από το Νηπιαγωγείο στο Δημοτικό, οργανώσαμε ως σχολείο ένα σχέδιο τριετούς δράσης που περιλάμβανε δραστηριότητες στους εξής τομείς: 1) Συνεργασία, ενημέρωση και υποστήριξη γονέων. 2) Γνωριμία των νηπίων με το περιβάλλον του Δημοτικού σχολείου. 3) Συνεργασίες ανάμεσα στα δύο εκπαιδευτικά περιβάλλοντα, Νηπιαγωγείο και Δημοτικό σχολείο. 4) Ενημέρωση, επικοινωνία, υποστήριξη των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών.

Περιγραφή

Η αφορμή του θέματος

Λόγω της ιστορίας των εκπαιδευτηρίων και καθώς το Δημοτικό σχολείο στο Γέρακα αποτέλεσε συνέχεια της πολύχρονης εκπαιδευτικής παράδοσης στην προσχολική εκπαίδευση, θεωρήσαμε απαραίτητο να οργανώσουμε ένα σχέδιο εργασίας που να συνδέει τις δύο εκπαιδευτικές βαθμίδες, ώστε να υπάρχει ομαλή μετάβαση των μαθητών που ολοκληρώνουν το Νηπιαγωγείο και ξεκινούν να φοιτούν στο Δημοτικό.

Η μετάβαση αυτή αποτελεί, για ένα μεγάλο αριθμό παιδιών, *ρήγμα* στη συνέχεια της διαδικασίας αγωγής και μάθησης, που μπορεί να έχει όχι μόνο *άμεσες αρνητικές συνέπειες στη συμπεριφορά και στις σχολικές επιδόσεις τα πρώτα σχολικά χρόνια*, αλλά και μακροπρόθεσμες αρνητικές επιπτώσεις στη διαμόρφωση χαρακτηριστικών της προσωπικότητας και, εμμέσως, στη διαμόρφωση της στάσης προς τη διά βίου μάθηση (Belsky & Mackinnon, 1994, Kienig, 2002, Fthenakis, 2003: 13).

Ο σχεδιασμός

Το σχέδιο τριετούς δράσης που οργανώσαμε περιλάμβανε δραστηριότητες στους τομείς:

- 1) Συνεργασία, ενημέρωση και υποστήριξη γονέων.
- 2) Γνωριμία των νηπίων με το περιβάλλον του Δημοτικού σχολείου πριν από την ένταξή τους σε αυτό.
- 3) Συνεργασία για τη συμβατότητα μεταξύ των δύο εκπαιδευτικών περιβαλλόντων, Νηπιαγωγείου και Δημοτικού σχολείου (οικεία πρόσωπα, επικοινωνιακό-διδακτικό στιλ εκπαιδευτικών, διαμόρφωση αναλυτικού προγράμματος-curriculum, ωρολόγιου προγράμματος και διευθέτηση χώρου).
- 4) Ενημέρωση, επικοινωνία, υποστήριξη των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών από το διευθυντή, τους σχολικούς συμβούλους και τη σχολική ψυχολόγο.

Οι τέσσερις αυτοί τομείς δράσης συνιστούν και τις καινοτόμους διαστάσεις του προγράμματος, ενώ σε κάθε τομέα τέθηκαν αναλυτικότεροι στόχοι που καθόρισαν και την πορεία των επιμέρους δράσεων.

Η υλοποίηση

Οι σχεδιασμένες δραστηριότητες για τα σχολικά έτη 2007-2008 και 2008-2009 εφαρμόστηκαν ως εξής:

1) Συνεργασία, ενημέρωση και υποστήριξη γονέων.

Στην αρχή της σχολικής χρονιάς ('08-'09) και κατά τη διάρκεια του πρώτου τριμήνου πραγματοποιήθηκαν συνολικά τέσσερις συναντήσεις με τους γονείς, τους εκπαιδευτικούς και τον παιδοψυχίατρο, καθώς και κατ' ιδίαν συναντήσεις με τους δασκάλους των τάξεων. Σκοπός της συχνής επικοινωνίας με τους γονείς ήταν να γίνουν κοινωνοί της νέας σχολικής ζωής των παιδιών τους, έχοντας μάλιστα την ευκαιρία να συμμετέχουν στη διδασκαλία με στοχευμένες δραστηριότητες που έχουν άμεση σχέση με τους στόχους των μαθημάτων.

2) Γνωριμία των νηπίων με το περιβάλλον του Δημοτικού σχολείου πριν από την ένταξή τους σε αυτό.

1. Αρχικά, το Μάιο του 2008 (σχ. έτος '07-'08) είχε πραγματοποιηθεί συνάντηση των νηπίων στο χώρο του Δημοτικού σχολείου. Τα περίπου σαράντα (40) νήπια χωρίστηκαν σε ομάδες, με ξεναγούς ένα δάσκαλο και πέντε παιδιά της Α' τάξης. Οι ομάδες συμμετείχαν σε τρεις διαφορετικές οργανωμένες δραστηριότητες, με σκοπό τη γνωριμία των παιδιών με το χώρο και τα πρόσωπα του σχολείου.

2. Στις 14 Μαΐου 2009 πραγματοποιήθηκε επίσκεψη των μαθητών της Α' τάξης στο Νηπιαγωγείο της οδού Κορυτσάς, όπου συμμετείχαν σε κοινές δραστηριότητες, έγινε μια πρώτη γνωριμία με τα νήπια και προετοιμασία για την επίσκεψή τους στο χώρο του Δημοτικού.

3. Στις 18 Μαΐου 2009, τα νήπια παρακολούθησαν και συμμετείχαν στο μάθημα της Α΄ τάξης. Η ομάδα των νηπίων χωρίστηκε σε δύο τμήματα της Α΄ τάξης, όπου παρακολούθησαν και συμμετείχαν παράλληλα σε ένα εικοσάλεπτο διδασκαλίας της Γλώσσας (στο Α2) και των Μαθηματικών (στο Α1).
4. Μέσα στη σχολική χρονιά 2008-2009 οργανώθηκαν και πραγματοποιήθηκαν κοινές δραστηριότητες του Δημοτικού (Α΄ και Β΄ τάξη) με το Νηπιαγωγείο του Γέρακα.
5. Κάθε πρώτο τρίμηνο ορίστηκε ως περίοδος προσαρμογής, κατά το οποίο όλες οι τάξεις διενεργούν προγράμματα Αγωγής Υγείας σχετικά με τη θετική ενίσχυση των αισθημάτων ασφάλειας, αυτοσυνείδησης, αυτοεκτίμησης και αποδοχής του άλλου στο πλαίσιο της συναισθηματικής προσέγγισης.
6. Τέλος, σε όλη τη σχολική χρονιά, διατηρείται ενεργή η συμμετοχή του Νηπιαγωγείου του Γέρακα στη σχολική ζωή του Δημοτικού μέσα από τις κοινές σχολικές γιορτές και λοιπές δραστηριότητες (π.χ., αγιασμός, εθνικές επετείαι).

3) Συνεργασία και κοινή φιλοσοφία-στοχοθεσία των εκπαιδευτικών των τριών τάξεων που εμπλέκονται (Νηπιαγωγείο, Α΄ τάξη, Β΄ τάξη).

1. Στην αρχή της σχολικής χρονιάς '08-'09 πραγματοποιήθηκε μια συνάντηση-σεμινάριο με τους δασκάλους της Α΄ και Β΄ Δημοτικού, με τους νηπιαγωγούς όλων των Νηπιαγωγείων των Εκπαιδευτηρίων Αργύρη-Λαιμού και με τη σύμβουλο Γλώσσας, όπου συζητήθηκε η κοινή φιλοσοφία, η μεθοδολογία και η στοχοθεσία προκειμένου να ενταχθούν ομαλά τα νήπια στο Δημοτικό.
2. Στα τέλη Απριλίου του 2009, οι δάσκαλοι της Α΄ και Β΄ τάξης πραγματοποίησαν συναντήσεις με τους νηπιαγωγούς της οδού Κορυτσάς, προκειμένου να οργανώσουν κοινές δραστηριότητες των νηπίων με την Α΄ Δημοτικού.
3. Στην αρχή και στο τέλος κάθε σχολικού έτους πραγματοποιήθηκαν συναντήσεις των δασκάλων με τους νηπιαγωγούς, προκειμένου να ενημερωθούν για τα νήπια που επρόκειτο να μεταβούν στο Δημοτικό.
4. Κάθε μήνα πραγματοποιούνται κοινές συναντήσεις των ομάδων τάξεων Α΄ και Β΄ μεταξύ των δασκάλων και των δασκάλων ειδικοτήτων για την οργάνωση της διαθεματικής σύνδεσης του προγράμματος σπουδών.

4) Ενημέρωση, επικοινωνία, υποστήριξη των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών από το διευθυντή, τη σχολική σύμβουλο και τη σχολική ψυχολόγο.

1. Οι εκπαιδευτικοί όλων των τάξεων συμμετέχουν σε σεμινάρια και συναντήσεις με τους συμβούλους μαθημάτων, όπου ορίζεται το θεωρητικό και πρακτικό πλαίσιο διδασκαλίας των μαθημάτων.
2. Επίσης, πραγματοποιούνται εβδομαδιαίες συναντήσεις με τους συναδέλφους τους, το διευθυντή, τη σχολική ψυχολόγο και μηνιαίες συναντήσεις με τον παιδοψυχίατρο.

3. Μέσα στη χρονιά διοργανώνονται συναντήσεις με την ολομέλεια των εκπαιδευτικών, της διεύθυνσης και των ιδιοκτητών του σχολείου, όπου γίνεται αποτίμηση της σχολικής διαδικασίας και λύνονται οργανωτικά θέματα.

5) Οργάνωση του χώρου της τάξης, της διδασκαλίας και αναδιαμόρφωση του αναλυτικού προγράμματος της Α΄ και Β΄ τάξης.

1. Από την αρχή του σχολικού έτους, ο χώρος της τάξης διαμορφώθηκε (διάταξη θρανίων και «γωνιών» δραστηριοτήτων) έτσι ώστε να εντάσσει σταδιακά τους μαθητές στην ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας.

2. Η διαθεματική σύνδεση των μαθημάτων, τα σχέδια εργασίας και η Ευέλικτη Ζώνη δημιουργούν ένα πιο ευέλικτο ωρολόγιο πρόγραμμα, σύμφωνα με το οποίο οι διδακτικές ώρες δεν είναι αυστηρά διαχωρισμένες σε γνωστικά αντικείμενα, με αποτέλεσμα να δημιουργείται μια αίσθηση συνοχής μεταξύ των μαθημάτων, όπως γινόταν στο Νηπιαγωγείο.

3. Από το πρώτο τρίμηνο (σχ. έτος '08-'09, '09-'10) δημιουργήθηκαν δραστηριότητες μέσα στο ωρολόγιο πρόγραμμα της Α΄ Δημοτικού, που ευνοούσαν την ελεύθερη επιλογή ενασχόλησης σε «γωνιές δραστηριοτήτων», όπως γίνεται συνήθως στο πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου.

Αποτίμηση

Ο σχεδιασμός του προγράμματος τηρήθηκε σε μεγάλο βαθμό και εμπλουτίστηκε κατά τη διάρκεια εφαρμογής του. Ενώ το 2007-2008 συμμετείχε ενεργά η Α΄ τάξη, το 2008-2009 προστέθηκαν δύο τμήματα του Νηπιαγωγείου, η Α1, 2 τάξη, η Β΄ τάξη και ενεπλάκησαν όλες οι υπόλοιπες τάξεις.

Η συχνότητα των κοινών δραστηριοτήτων του Νηπιαγωγείου Γέρακα με το Δημοτικό, η επίσκεψη στο Νηπιαγωγείο της οδού Κορυτσάς και η παρακολούθηση διδασκαλίας μέσα στην τάξη από τα νήπια είναι επιπρόσθετα στοιχεία, τα οποία προέκυψαν μέσα από τη συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους εκπαιδευτικούς.

Επίσης, καθώς το σχολικό έτος 2008-2009 το Δημοτικό ολοκλήρωνε για πρώτη φορά τον κύκλο του ως εξατάξιο σχολείο, αλλά και μέσα από το γενικότερο προβληματισμό της έννοιας της μετάβασης από μια σχολική βαθμίδα σε μια άλλη, το πρόγραμμα επεκτάθηκε στην οργάνωση δραστηριοτήτων που αφορούσαν στην «Ομαλή Μετάβαση των μαθητών της ΣΤ΄ τάξης στο Γυμνάσιο», εφόσον τα εκπαιδευτήρια περιορίζονται στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Οι δραστηριότητες περιλάμβαναν:

- Επικοινωνία του σχολείου μας με Γυμνάσια της ευρύτερης περιοχής και επίσκεψη των μαθητών σε αυτά, προκειμένου να αποφασίσουν σε ποιο θα ήθελαν να φοιτήσουν.
- Τμήμα μελέτης που οργανώθηκε από το δάσκαλο της ΣΤ΄ τάξης, με σκοπό την προετοιμασία των μαθητών που επιθυμούσαν να εισαχθούν σε ιδιωτικά Γυμνάσια που προαπαιτούν εισαγωγικές εξετάσεις.

- Ψυχολογική προετοιμασία των μαθητών για τον αποχωρισμό των συμμαθητών, του σχολείου και των δασκάλων τους.

Το μόνο σημείο που πιστεύουμε ότι χρειάζεται μεγαλύτερη προσπάθεια τον τρίτο χρόνο υλοποίησης του σχεδίου είναι η συχνότερη επικοινωνία μεταξύ των εκπαιδευτικών και των τριών σχολείων των εκπαιδευτηρίων Αργύρη-Λαιμού, ώστε να πραγματοποιούνται περισσότερες κοινές δραστηριότητες με το Δημοτικό κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους.

Γνωρίζουμε ότι κάτι τέτοιο είναι δύσκολο να πραγματοποιηθεί, καθώς η διαφορετική στέγη και το διαφορετικό πρόγραμμα των τριών σχολείων δημιουργούν εμπόδια στο να βρεθεί κοινή ώρα δράσεων.

Εκείνο που δεν μπορέσαμε να πραγματοποιήσουμε είναι οι δραστηριότητες προσομοίωσης της διδασκαλίας της Γλώσσας και των Μαθηματικών στους γονείς της Α' τάξης, για να κατορθώσουμε να τους δώσουμε πληρέστερη εικόνα της μεθοδολογίας της διδασκαλίας και να τους λύσουμε τις απορίες και τα άγχη τους με πιο διδραστικές δραστηριότητες σχετικά με την κατάκτηση συγκεκριμένων γνωστικών στόχων. Μέσα στους επόμενους μήνες του φετινού σχολικού έτους θα προσπαθήσουμε να δρομολογήσουμε αυτήν τη συνάντηση.

Τέλος, ένα σημείο που δεν λύσαμε είναι ένα ζήτημα που μας απασχόλησε σχετικά με τα νήπια που δεν θα συνεχίσουν στο συγκεκριμένο εκπαιδευτήριο.

Υπήρξε από τη διοίκηση το σκεπτικό της οργάνωσης επισκέψεων σύμφωνα με δική μας πρωτοβουλία στα σχολεία που πρόκειται να μεταβούν. Βέβαια, κάτι τέτοιο γνωρίζουμε ότι είναι δύσκολο να πραγματοποιηθεί, καθώς εμπλέκονται κι άλλοι παράγοντες. Το Νηπιαγωγείο της οδού Κορυτσάς, ωστόσο, κατάφερε να οργανώσει μια επίσκεψη σε δημόσιο Δημοτικό του Παπάγου, χωρίς όμως κάτι τέτοιο να γίνει πιο συντονισμένα με τα υπόλοιπα Νηπιαγωγεία των εκπαιδευτηρίων.

Περαιτέρω δράση

Το σχέδιο δράσης της «Ομαλής Μετάβασης στο Δημοτικό», έπειτα από την επιτυχή εφαρμογή του, προτείνεται να εφαρμόζεται κάθε χρόνο στο σχολείο μας, με περισσότερες κοινές δραστηριότητες του Δημοτικού με τα Νηπιαγωγεία της οδού Κορυτσάς και Κύπρου.

Επίσης, έπειτα από την πιλοτική εφαρμογή της «Ομαλής Μετάβασης στο Γυμνάσιο», που πραγματοποιήθηκε το σχολικό έτος 2008-2009, σχεδιάζεται η περαιτέρω οργάνωση και εφαρμογή της τις επόμενες σχολικές χρονιές.

Συμπέρασμα

Έπειτα από δύο χρόνια υλοποίησης του σχεδίου εργασίας, εντοπίσαμε ότι τα νήπια που προέρχονταν από το συστεγαζόμενο Νηπιαγωγείο με το Δημοτικό κατάφεραν

να προσαρμοστούν και να εξοικειωθούν με το χώρο και τα πρόσωπα του Δημοτικού πιο γρήγορα, σε αντίθεση με τα παιδιά που προέρχονται από άλλα Νηπιαγωγεία, τα οποία χρειάστηκαν τουλάχιστον δύο μήνες για να προσαρμοστούν στο περιβάλλον του σχολείου.

Όσον αφορά στην προσαρμογή στο πρόγραμμα του Δημοτικού, και στις δύο περιπτώσεις τα παιδιά προσαρμόστηκαν βαθμιαία καθ' όλη τη διάρκεια του πρώτου τριμήνου, χωρίς να παρατηρείται διαφορά ανάμεσα σε αυτά που προέρχονταν από το ίδιο σχολείο και σε εκείνα που έρχονταν από άλλα Νηπιαγωγεία. Η «Ελεύθερη Ώρα» αποτέλεσε συνδετικό κρίκο μεταξύ του προγράμματος του Νηπιαγωγείου και του Δημοτικού.

Οι γονείς, έπειτα από μια σειρά συναντήσεων, κατάφεραν να εξωτερικεύσουν και να απαλύνουν την αγωνία τους για την ομαλή μετάβαση των παιδιών τους από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο και να συμβάλουν σε αυτήν.

Επομένως, η συνεργασία με τους γονείς και η γνωριμία των νηπίων με το χώρο και τα πρόσωπα του σχολείου ήταν ιδιαίτερα ευνοϊκή, ενώ πιθανόν να χρειάζεται να οργανωθούν περισσότερες δραστηριότητες που να αφορούν στο πρόγραμμα του Δημοτικού, ώστε οι γονείς και τα παιδιά να έχουν καλύτερη εικόνα για το τι πρόκειται να συναντήσουν κατά τη μετάβασή τους σε αυτό.

Δημοτικό Σχολείο Παναγιάς Θάσου

Διευκολύνοντας τη μετάβαση των μαθητών από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο

Γιώργος Καβάζης (Διευθυντής)

Συντονίστρια: Θεοδώρα Τσιαγκάνη

Περίληψη

Η μετάβαση των μαθητών από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο αποτελεί μια σημαντική στιγμή για την εκπαιδευτική τους πορεία και εξέλιξη. Η αλλαγή του σχολικού περιβάλλοντος, η ένταση και οι απαιτήσεις των διδακτικών αντικειμένων, σε συνδυασμό με τις ιδιαιτερότητες της προεφηβικής ηλικίας και των εξελικτικών αλλαγών στην προσωπικότητα του μαθητή, αποτελούν παράγοντες με αρνητική επίδραση στον ίδιο, που πολλές φορές έχουν αποτέλεσμα τη σχολική αποτυχία και, σε ακραίες μορφές, τη σχολική εγκατάλειψη. Με την πρότασή μας θελήσαμε να εξετάσουμε τις δυνατότητες που υπάρχουν, μέσα από συγκεκριμένες δράσεις, για την άμβλυνση των αρνητικών συναισθημάτων για τη μετάβαση από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο.

Περιγραφή

Αντικείμενο της δραστηριότητάς μας ήταν η συνολική προσέγγιση των προβλημάτων που προκύπτουν από τη μετάβαση των παιδιών από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο. Θεωρητικά, δεν υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στις δύο βαθμίδες, αφού τόσο το Δημοτικό όσο και το Γυμνάσιο αποτελούν τη λογική συνέχεια της εκπαιδευτικής διαδρομής του μαθητή, η οποία μάλιστα έχει και το χαρακτήρα της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Επομένως, θα μπορούσαμε να πούμε ότι δεν πρόκειται για μετάβαση από μια βαθμίδα σε μια άλλη, αλλά για μια φυσιολογική πορεία σε μια ενιαία φάση εκπαίδευσης. Δυστυχώς, από τη φάση ακόμη του προγραμματισμού και του σχεδιασμού των δραστηριοτήτων, διαπιστώσαμε ότι υπήρχε ένα μεγάλο κενό, που πολλές φορές παραμένει αγεφύρωτο και σίγουρα, ακόμη και αν δεν επιδρά αρνητικά, δημιουργεί προβλήματα στην ομαλή εκπαιδευτική πορεία των μαθητών. Τα προβλήματα που διαπιστώσαμε ότι υπάρχουν και έπρεπε να τα προσεγγίσουμε ταξινομούνται ως εξής:

• Σε σχέση με τα διδακτικά αντικείμενα

Οι καθηγητές του Γυμνασίου δεν γνωρίζουν το γνωστικό υπόβαθρο των μαθητών, ενώ οι δάσκαλοι του Δημοτικού αγνοούν τις απαιτήσεις του Γυμνασίου. Διαπιστώσα-

με ότι υπάρχει η ανάγκη αμφίπλευρης ενημέρωσης ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς, προκειμένου να υπάρχει συνέχεια στη μεθοδολογία για την προσέγγιση της γνώσης.

- **Σε σχέση με τα προβλήματα της αλλαγής περιβάλλοντος**

- Αλλάζει ο ρυθμός του καθημερινού προγράμματος (μετακίνηση για τη μετάβαση στο Γυμνάσιο), ωρολόγιο πρόγραμμα, διδακτικό αντικείμενο και εκπαιδευτικός κ.λπ.
- Αλλάζουν οι προσωπικές σχέσεις και οι φιλίες.

- **Σε σχέση με τα ιδιαίτερα προβλήματα της ηλικίας**

Όλα τα προηγούμενα επιβαρύνονται και από τα ιδιαίτερα ζητήματα της εξελικτικής διαδικασίας της προσωπικότητας του μαθητή, ο οποίος μπαίνει πια στο προεφηβικό στάδιο, κατά το οποίο οι τάσεις για τη διεκδίκηση της αυτονομίας του και της επιβεβαίωσής του ως κοινωνικής οντότητας οδηγούν σε πράξεις και καταστάσεις που πολλές φορές υπερβαίνουν τα συμβατικά επιτρεπτά όρια.

1. Τάξη(-εις) και τμήματα στα οποία εφαρμόστηκε

Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε καταρχήν από τους μαθητές της ΣΤ΄ τάξης του Δημοτικού σχολείου, οι οποίοι, ως πρωταγωνιστές της διαδικασίας της μετάβασης, θα έπρεπε, μέσα από συγκεκριμένες πρακτικές, να βοηθηθούν και να υποστηριχθούν σε αυτήν τη διαδικασία. Στην αρχή θελήσαμε να διερευνήσουμε τις ανησυχίες των παιδιών για την αλλαγή που τους περίμενε. Στη φάση αυτή ζητήσαμε και τις απόψεις των μαθητών του Γυμνασίου σχετικά με το τι τους ανησυχούσε πριν πάνε στο Γυμνάσιο και ποια τελικά ήταν η διαπίστωσή τους μετά τις πρώτες ημέρες της φοίτησής τους σε σχέση πάντα με τους πρότερους φόβους. Έτσι, αρχίσαμε να εμπλέκουμε και τους μαθητές της Α΄ τάξης του Γυμνασίου στο πρόγραμμα. Η προσέγγιση προσπαθήσαμε να είναι διαθεματική, εμπλέκοντας όλα τα διδακτικά αντικείμενα του Δημοτικού με τα αντίστοιχα του Γυμνασίου. Επειδή όμως ήταν πολύ δύσκολο μέσα σε περιορισμένο χρόνο να προσεγγίσουμε διεξοδικά όλα τα διδακτικά αντικείμενα, αλλά και δεν ήταν στόχος μας να χρησιμοποιήσουμε το Δημοτικό σχολείο ως προθάλαμο του Γυμνασίου, επιλέξαμε να ασχοληθούμε με τη Γλώσσα ως κυρίαρχο διδακτικό αντικείμενο των θεωρητικών επιστημών, τα Μαθηματικά ως το αντίστοιχο των θετικών και την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση ως αντικείμενο ευχάριστο και εύκολα προσεγγίσιμο και από τις δύο βαθμίδες.

2. Εμπλεκόμενοι εκπαιδευτικοί

Στην αρχή συμμετείχαν οι εκπαιδευτικοί που εμπλέκονταν με οποιονδήποτε τρόπο στη διδασκαλία μαθημάτων στη ΣΤ΄ τάξη του Δημοτικού. Στη συνέχεια, επειδή ένας από τους πιο βασικούς μας στόχους ήταν να γεφυρώσουμε το χάσμα ανάμεσα στους δύο τύπους σχολείων, αναπτύξαμε συνεργασία με το Γυμνάσιο

της Θάσου, που αποτελεί και τον υποδοχέα των αποφοίτων του σχολείου μας. Η συνεργασία αυτή δεν ήταν εύκολη, αν λάβουμε υπόψη μας ότι οι εκπαιδευτικοί του συγκεκριμένου Γυμνασίου δεν δραστηριοποιούνται στο Εργαστήριο Σχολικής Καινοτομίας και επιπλέον θα έπρεπε να αναθεωρήσουν πολλά από τα στοιχεία της καθημερινής τους πρακτικής, τα οποία διαμορφώθηκαν έπειτα από πολύχρονη εμπειρία και παγιώθηκαν ως στοιχεία της επαγγελματικής και επιστημονικής τους προσωπικότητας. Οι εκπαιδευτικοί που δέχτηκαν να συμμετέχουν ήταν τρεις δάσκαλοι, τέσσερις φιλόλογοι, ένας μαθηματικός και ένας αγγλικής φιλολογίας.

3. Άλλοι συμμετέχοντες

Στη δραστηριότητά μας είχαμε και την υποστήριξη του ΚΕΔΔΥ Καβάλας και της κ. Στέλλας Παντέζου, όπως επίσης την επιστημονική και παιδαγωγική υποστήριξη του σχολικού συμβούλου κ. Ξ. Ξανθόπουλου. Η υποστήριξη αυτή αφορούσε κυρίως στην ενημέρωση των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στο πρόγραμμα για θέματα που σχετίζονταν με τη διδακτική προσέγγιση και την αντιμετώπιση προβλημάτων όσον αφορά στους μαθητές και τη συμπεριφορά τους. Επίσης, δεν θα πρέπει να παραλείψουμε και τη συμμετοχή των Συλλόγων Γονέων και Κηδεμόνων των δύο σχολείων, οι οποίοι αγκάλιασαν το πρόγραμμα και σε όλες τις φάσεις του υπήρχε, αν όχι η ενεργή συμμετοχή τους, τουλάχιστον η πλήρης αποδοχή του.

4. Μαθησιακοί στόχοι

Συγκεκριμένοι μαθησιακοί στόχοι δεν τέθηκαν, υπό την έννοια ότι η δραστηριότητά μας δεν αφορούσε στην προσέγγιση συγκεκριμένων γνωστικών αντικειμένων. Όμως, στο πλαίσιο των διδακτικών αντικειμένων που επιλέξαμε για το πρόγραμμά μας επιχειρήσαμε να επεκτείνουμε τη διδακτική μεθοδολογία, έστω και μέσα από περιορισμένες δειγματικές διδασκαλίες, έτσι ώστε να δώσουμε στους μαθητές την ευκαιρία να διαπιστώσουν και τη διαφορετική προσέγγιση της γνώσης στο Γυμνάσιο, και την προέκτασή της, και την πιο εξειδικευμένη και λεπτομερή προσέγγισή της. Μάλιστα, επαναλαμβάνουμε, χωρίς να μετατρέψουμε το Δημοτικό σε προθάλαμο του Γυμνασίου, ούτε τη ΣΤ' τάξη σε τάξη προετοιμασίας για το Γυμνάσιο, δείξαμε στους μαθητές κάποια στοιχεία από αυτά που θα συναντήσουν στο Γυμνάσιο, γιατί πιστεύουμε ότι ο φόβος για το άγνωστο μπορεί να αποδειχθεί μεγαλύτερος από το φόβο για μια πραγματικά δύσκολη κατάσταση.

5. Μέσα που αξιοποιήθηκαν

Το υλικό που χρησιμοποιήθηκε ήταν τα βιβλία του σχολείου, το Διαθεματικό Πλαίσιο Σπουδών και το Αναλυτικό Πρόγραμμα του Σχολείου, καθώς και η σχετική βιβλιογραφία. Στους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν διανεμήθηκε τόσο το υλικό του

Εργαστηρίου όσο και σχετική βιβλιογραφία από το Συντονιστή του Προγράμματος. Αξιοποιήθηκαν ακόμη και οι Νέες Τεχνολογίες, κυρίως για την ανταλλαγή απόψεων ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς, παρότι η απόσταση ανάμεσα στα δύο σχολεία είναι μικρή και υπήρχε συχνή προσωπική επαφή και άμεση ανταλλαγή απόψεων. Και τα δύο σχολεία διαθέτουν τις κατάλληλες υποδομές για συναντήσεις, παρουσιάσεις, διαλέξεις, καθώς και σχολικά εργαστήρια για χρήση από τους μαθητές.

6. Μέθοδοι που εφαρμόστηκαν

Ερωτήσεις και συζήτηση. Για τη διερεύνηση της στάσης των μαθητών για τη μετάβασή τους στο Γυμνάσιο.

Ιδεοθύελλα (brainstorming). Ελεύθερη έκφραση των απόψεων των μαθητών.

Μέθοδος project, διαθεματική διδασκαλία. Για την προσέγγιση κυρίως γνωστικών αντικειμένων.

Παιχνίδι ρόλων. Τα παιδιά ανέλαβαν ρόλους και δραματοποίησαν τις σκέψεις τους.

Μελέτη περίπτωσης. Χρησιμοποιήθηκε για τη μελέτη περιπτώσεων τις οποίες τα παιδιά μετέφεραν και αφορούσαν σε εμπειρίες αδερφών, συγγενών ή φίλων τους από τις πρώτες ημέρες τους στο Γυμνάσιο.

Με τους συναδέλφους υπήρχε **συνεργασία** σε όλες τις φάσεις της υλοποίησης της δραστηριότητάς μας, η οποία στηριζόταν στον αμοιβαίο σεβασμό για την προσωπικότητα του καθενός και στην επιστημονική του κατάρτιση, ανεξάρτητα από το είδος των σπουδών, την ηλικία, το φύλο ή τα χρόνια υπηρεσίας.

7. Εφαρμογή

Η δραστηριότητά μας κατά την εφαρμογή της είχε τα παρακάτω στάδια:

Ενημερωτικές συναντήσεις με τους εκπαιδευτικούς. Πραγματοποιήθηκε ανταλλαγή απόψεων για τις επιμέρους δράσεις, το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης, την κατανομή των αρμοδιοτήτων και των υποχρεώσεων, των εργαλείων αξιολόγησης κ.λπ. Συναντήσεις έγιναν και κατά τη διάρκεια της υλοποίησης του προγράμματος για την αποτίμηση της πορείας μας, την επίλυση προβλημάτων, τον επανακαθορισμό των στόχων κ.λπ.

Ενημέρωση των γονέων των μαθητών.

Έρευνα ανάμεσα στους μαθητές του Δημοτικού και του Γυμνασίου. Καταγράψαμε τις απόψεις τους, που συνδέονται με το γεγονός της μετάβασης από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο είτε ως εμπειρία είτε ως προσμονή.

Κοινά μαθήματα. Δοκιμαστική εφαρμογή στο μάθημα της γλώσσας με ασκήσεις των πρώτων μαθημάτων του Γυμνασίου στους μαθητές της ΣΤ΄ Δημοτικού, λίγο πριν από τη λήξη του σχολικού έτους.

Συναντήσεις με ειδικούς. Αφορούσαν κυρίως στη διδακτική των μαθημάτων και στην αντιμετώπιση συμπεριφορών των μαθητών.

Αξιολόγηση του προγράμματος – καταγραφή των αποτελεσμάτων.

8. Αποτίμηση

• Στόχοι που επιτεύχθηκαν

Δεν μπορούμε να αποτιμήσουμε πλήρως τα αποτελέσματα της δράσης μας αυτής, διότι πρέπει να δούμε τις επιπτώσεις της στην τροποποίηση της συμπεριφοράς εκπαιδευτικών και μαθητών την επόμενη χρονιά, όταν θα έχει συντελεστεί η μετάβαση. Παρ' όλα αυτά, μπορούμε να πούμε ότι επιτεύχθηκαν τουλάχιστον η προσέγγιση ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς, ο κοινός προβληματισμός και η διάθεσή τους να εργαστούν ώστε να γεφυρωθεί το χάσμα ανάμεσα στις δύο βαθμίδες.

Σίγουρα περιμέναμε περισσότερα όταν στον αρχικό μας προγραμματισμό θέταμε αρκετά υψηλούς στόχους για τη δραστηριότητά μας. Όμως, πολλά από αυτά που θέλαμε δεν κατορθώσαμε να τα πετύχουμε για τους παρακάτω λόγους:

- Ο χρόνος υλοποίησης του προγράμματος ήταν περιορισμένος. Για το μέγεθος της δραστηριότητάς μας πιστεύουμε ότι θα έπρεπε να διατεθούν περισσότερα του ενός σχολικά έτη, για να μπορούμε να σχεδιάζουμε, να υλοποιούμε και να αποτιμούμε όχι απλώς την πληρότητα των δράσεων που προγραμματίζουμε, αλλά –και κυρίως– τα πραγματικά οφέλη τους τόσο στους εκπαιδευτικούς όσο και στους μαθητές.
- Δεν μπορέσαμε να έρθουμε σε επαφή με ειδικούς για την επιστημονική υποστήριξη των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν, λόγω των γενικότερων προβλημάτων επικοινωνίας που έχουμε ως νησί.
- Δεν μπορέσαμε να εμπλέξουμε όλους τους εκπαιδευτικούς των δύο σχολείων λόγω σύνθετων υποχρεώσεων που έχουν, ειδικά οι εκπαιδευτικοί του Γυμνασίου που μετακινούνται σε περισσότερες από δύο σχολικές μονάδες.

• Υποδοχή της πρωτοβουλίας από τη μαθητική κοινότητα και τους συναδέλφους

Αν και στην αρχή η δραστηριότητά μας αυτή αντιμετωπίστηκε από τους συναδέλφους με επιφυλακτικότητα, κυρίως λόγω των ενδοιασμών που υπήρχαν σχετικά με τη δυνατότητα και το βαθμό συνεργασίας που θα μπορούσε να υπάρξει ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς διαφορετικών βαθμίδων, μπορούμε να πούμε ότι η αποδοχή του προγράμματος ξεπέρασε και την πιο φιλόδοξη προσδοκία μας. Ξαν να ήταν μια ανάγκη που ενυπήρχε στους εκπαιδευτικούς και του Δημοτικού και του Γυμνασίου, και απλώς αναζητούσε αφορμή να εκφραστεί. Οι μαθητές την αποδέχτηκαν με ανακούφιση, διότι τους δημιούργησε προσδοκίες για το Γυμνάσιο και λειτούργησε λυτρωτικά, αποφορτίζοντάς τους από ένα μεγάλο μέρος από το άγχος που τους διακατείχε για το άγνωστο.

Το πρόγραμμα αυτό, από τη φύση του, δεν αποτελεί μια δράση που λειτουργεί αυτοτελώς μέσα στα χρονικά πλαίσια ενός σχολικού έτους, ούτε η ολοκλήρωσή της συνιστά και τη φυσιολογική λήξη της. Είναι μια συνεχής διαδικασία, η οποία ενσωματώνεται στη λειτουργία των σχολικών μονάδων και επεκτείνεται ως πρα-

κτική σε όλους τους συναδέλφους των εμπλεκόμενων σχολείων. Το Γυμνάσιο, ως υποδοχέας, δέχεται μαθητές από διάφορα σχολεία της περιοχής και επομένως δεν είναι δυνατόν να αντιμετωπίζει διαφορετικά τους μαθητές ανάλογα με το σχολείο από το οποίο προέρχονται. Αναπόφευκτα, λοιπόν, θα πάρουν μέρος σε ανάλογες δραστηριότητες και τα άλλα όμορα σχολεία.

•Οφέλη για τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς

Τόσο εγώ όσο και οι υπόλοιποι συνάδελφοι νιώσαμε ότι ωφεληθήκαμε από αυτή τη δραστηριότητα, ακόμη και αν μέσα σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα δεν καλύψαμε το 100% από τους στόχους που θέσαμε. Άλλωστε, προγράμματα που αφορούν σε δύο διαφορετικές βαθμίδες δεν ολοκληρώνονται σε μία σχολική χρονιά, ούτε είναι εύκολη η αποτίμηση των αποτελεσμάτων μέσα σε λίγους μήνες, ειδικά για θέματα που αφορούν σε προβλήματα που άπτονται συμπεριφορών ή στοιχείων της προσωπικότητας των παιδιών. Όμως, ακόμη και η διαπίστωση ότι υπάρχει πρόβλημα και η προσπάθεια να περιγραφεί από εκπαιδευτικούς των δύο εκπαιδευτικών βαθμίδων που συμμετείχαν στο πρόγραμμα αποτελούν ένα πολύ θετικό στοιχείο για όλους τους εκπαιδευτικούς. Για τους μαθητές δεν είναι δυνατόν να αναφέρουμε αν υπήρξαν θετικά στοιχεία πέρα από την ενασχόλησή τους με ένα πρόγραμμα που τους ενδιέφερε άμεσα γιατί τους αφορούσε, διότι στόχος μας δεν είναι απλώς η καταγραφή του προβλήματος αλλά η πρόταση λύσεων. Συνεπώς, για να μπορέσουμε να έχουμε χειροπιαστά στοιχεία για την ωφέλεια των μαθητών, θα πρέπει να επανέλθουμε όταν αυτοί θα διανύουν τις πρώτες ημέρες τους στο Γυμνάσιο και να συγκρίνουμε τις τυχόν διαφορές τους από άλλους μαθητές που δεν συμμετείχαν σε ανάλογο πρόγραμμα. Τότε θα μπορέσουμε να αιτιολογήσουμε καλύτερα τη σχέση ανάμεσα στους αρχικούς μας στόχους και στη μεθοδολογία που ακολουθήσαμε.

9. Είναι καινοτόμος πρακτική;

Η καινοτομία της δραστηριότητάς μας πιστεύουμε ότι έγκειται στο γεγονός ότι ξεφεύγει από τα όρια μιας σχολικής μονάδας και επιχειρεί να εμπλέξει σχολεία διαφορετικών βαθμίδων στην από κοινού εκπόνηση ενός προγράμματος. Φυσικά, δεν θα ήταν κάτι καινοτόμο αν τα δύο σχολεία συνεργάζονταν απλώς πάνω σε ένα κοινό θέμα. Τέτοιες συνεργασίες έχουν συμβεί και συμβαίνουν πολλές κάθε χρόνο στο πλαίσιο προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Πολιτιστικών Θεμάτων, Αγωγής Υγείας κ.λπ. Η δραστηριότητά μας είχε τη διαφορετικότητα από ανάλογα τέτοια προγράμματα, επειδή ασχοληθήκαμε με το θέμα της μετάβασης από μια βαθμίδα σε μια άλλη και προσπαθήσαμε να προσεγγίσουμε συνολικά τα προβλήματα που δημιουργούνται από αυτήν, με στόχο την ομαλή και απρόσκοπτη συνέχεια στην εκπαιδευτική πορεία των μαθητών.

Νηπιαγωγείο Κερίου Ζακύνθου

«Το κυνήγι στην εποχή του νόνου μου»

Αλεξάνδρα Κατσαΐτου (Νηπιαγωγός)

Συντονίστρια: Σοφία Μώραλη

Περίληψη

Μέσα από τη διερεύνηση του παλιού τρόπου επιβίωσης των ανθρώπων του τόπου τους, οι μαθητές του Νηπιαγωγείου εξοικειώθηκαν με τα μέσα που χρησιμοποιούσαν οι παππούδες τους για την προστασία της φύσης και καλλιέργησαν δεξιότητες που συνδέονται με τη Γλώσσα, τα Μαθηματικά, τη δημιουργικότητα και την πρωτοβουλία έκφραση.

Περιγραφή

Η **αφορμή** για το συγκεκριμένο πρόγραμμα ήταν ότι το χωριό μας ήταν πάντα ένας αξιόλογος κυνηγότοπος και όλα τα παιδιά κάθε χρονιάς ήταν επηρεασμένα από αυτό το γεγονός. Κύριοι στόχοι της δραστηριότητας ήταν η βιωματική προσέγγιση του παλιού τρόπου κυνηγιού (ως μέσου επιβίωσης), η συνεργασία με την τρίτη ηλικία, αλλά και η ευαισθητοποίηση των παιδιών για τα μέσα που χρησιμοποιούσαν, προκειμένου να προστατεύσουν τη φύση, να ψυχαγωγηθούν και να δημιουργήσουν. Επιμέρους μαθησιακοί στόχοι ήταν οι εξής:

- Ανάπτυξη της αφαιρετικής σκέψης μέσα από την παρατήρηση, τη διατύπωση ερωτημάτων, προβλέψεων και λειτουργικών ορισμών (με στόχο ως προς τη γλωσσική ανάπτυξη τη συγκρότηση του γραπτού λόγου και ως προς τις φυσικές επιστήμες τη συσχέτιση εννοιών μεταξύ τους και τη σύνδεσή τους με την πράξη).
- Δημιουργία και έκφραση με τη βοήθεια του θεατρικού παιχνιδιού.
- Γλωσσική επεξεργασία και ανάλυση του τοπικού ιδιώματος, αναζήτηση σύνθετων λέξεων.
- Εξοικείωση με λογοτεχνικά κείμενα σχετικά με τα ζώα και τα προστατευόμενα είδη.

Η προσέγγιση του θέματος έγινε **διαθεματικά**. Υπήρξε **συνεργασία** με το σύλλογο γονέων και κηδεμόνων του σχολείου μας, καθώς και με τον πολιτιστικό σύλλογο του χωριού μας, αλλά και με το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου.

Α' φάση**Σχεδιασμός**

Στο σχολείο μας τα παιδιά μιλούσαν συνέχεια για το κυνήγι και τις καραμπίνες, οπότε πάντα είχα αυτή την ευκαιρία! Όταν, λοιπόν, αποφασίσαμε να πάμε όλοι για κυνήγι, ενθουσιάστηκαν!

Πρώτα συγκεντρώσαμε όλα αυτά που θα θέλαμε να μάθουμε για το κυνήγι, όπως:

- Γιατί πολύ παλιά δεν είχαμε πυρκαγιές;
- Πώς προστάτευαν τα δάση;
- Πώς κυνηγούσαν παλιά;
- Είχαν καραμπίνες;
- Τι κυνηγούσαν και πώς;
- Τι ρούχα φορούσαν;
- Είχαν σκυλιά;
- Πού έβαζαν τα πουλιά;
- Πώς τα μαγείρευαν;
- Να χορέψουμε τον «κυνηγό»
- Να πάμε εκδρομή στο λόγγο

Πώς θα παίρναμε όμως απαντήσεις σε όλα αυτά; Στην αρχή είπαμε να ρωτήσουμε τους μεγαλύτερους και να μας στείλουν γραπτώς τις πληροφορίες μέχρι τα τέλη Φεβρουαρίου (είχε προηγηθεί ενημέρωση των γονιών). Όμως, αυτό δεν έφερε αποτελέσματα, γιατί μία μόνο γιαγιά μάς έστειλε τις πληροφορίες που θέλαμε. Στη συνέχεια, είπαμε να τους καλέσουμε στο Νηπιαγωγείο, αλλά και να επισκεφτούμε και εμείς οι ίδιοι ένα λόγγο την άνοιξη.

Β' φάση**Στη Γλώσσα****• Αφήγηση-Πληροφορίες**

Τη Παρασκευή 28 Μαρτίου 2009 καλέσαμε στο σχολείο τους παππούδες αλλά και τις γιαγιάδες, γιατί και αυτές βοηθούσαν στο κυνήγι. Απάντησαν σε όλες τις ερωτήσεις μας και μας έδωσαν πολλές αξιόλογες πληροφορίες, όπως:

- Παλιά ο καθένας φρόντιζε και καθάριζε το λόγγο του, γι' αυτό και δεν υπήρχαν πυρκαγιές.
- Στα παλιά τα χρόνια για να ζήσουν εκμεταλλεύονταν το γεγονός ότι το χωριό μας είναι φυσικό πέρασμα. Όλοι βοηθούσαν σε αυτό, γυναίκες και παιδιά.
- Ακούσαμε για τη συντροφικότητα στο κυνήγι αλλά και στους λόγγους, οι οποίοι είναι όλοι ιδιόκτητοι.
- Μάθαμε για τα είδη πουλιών, για το κυνήγι του λαγού, για τη φροντίδα των σκυλιών, καθώς και για τις προκαταλήψεις των κυνηγών.
- Οι γιαγιάδες μας μας έδωσαν ωραίες συνταγές.

• Εμπλουτισμός του λεξιλογίου

1. Για μια ακόμα φορά μέσα από τα στιχάκια της γιαγιάς Τασίας (που έγραψε για μας για τη δραματοποίηση) μάθαμε καινούργιες-παλιές λέξεις, όπως φουσατό, βοσκάρες, μπαράκα, λαμνιά.

Σαν οι βοσκάρες κάθονταν
Να πιούνε και να φάνε
Έλεγε ο γέρος στο παιδί
«μην τα βαράς, διψάνε».

Ξένος διαβάτης έφτασα
Στη Λήμνο με μια βάρκα
Στάθηκα, ξεκουράστηκα
στ' Απελατιού «μπαράκα».

2. Μάθαμε από τον παππού Διονύση την παροιμία «ο λαγός θέλει λαό και στο πιάτο μοναχό».

• Γραφή

1. Γράψαμε αλλά και ζωγραφίσαμε τη λέξη ΒΡΟΧΙ και στη συνέχεια βρήκαμε και άλλες λέξεις που αρχίζουν από Β.
2. Παίξαμε με τις σύνθετες λέξεις ΤΡΥΓΟΝΟ-ΒΡΟΧΑ, ΤΣΙΡΟ-ΠΟΥΛΟ-ΒΡΟΧΑ, ΛΑΓΟ-ΣΚΥΛΟ.
3. Από τον πίνακα αναφοράς γράψαμε και άλλα ονόματα πουλιών, εκτός από τα τρυγόνια.

• Στα Μαθηματικά

1. Μιλήσαμε για τα προστατευόμενα είδη (σε συνεργασία με το ΕΘΠΖ) και τα ταξινομήσαμε.
2. Παίξαμε στην αυλή παιχνίδια, όπως «τα πουλιά και οι φωλιές», εμπλέκοντας τις έννοιες των ποσοτήτων (τόσα-όσα, πολλά-λίγα).
3. Κάναμε πρόσθεση και αφαίρεση με τους καρπούς και τα λουλούδια που μαζέψαμε από την επίσκεψη στο λόγγο.

• Στο Περιβάλλον

1. Στα τέλη Μαρτίου επισκεφτήκαμε το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας του Χέλμη και είδαμε από κοντά πολλά είδη πουλιών. Αρκετά από αυτά τα αναγνωρίσαμε, ενώ πήραμε πληροφορίες και για πολλά άλλα που τα βλέπαμε για πρώτη φορά.
2. Στις 9 Απριλίου επισκεφτήκαμε το λόγγο του Χανδρή, όπου ο κύριος Τιμόθεος

Καλαμβρέζας μας εξήγησε ότι η ανάγκη για το φαγητό έκανε τους προπαππούδες μας να φτιάξουν το βρόχι για να πιάσουν πουλιά, και ότι τα αντάλλασσαν με άλλα προϊόντα στη Χώρα. Επίσης, μας έδειξε την καλυβούρα (πέτρινο σπιτάκι στο λόγγο για την προσωρινή αποθήκευση των τρυγωνιών) και το σγόμπο (όνομα πεύκου). Μαζέψαμε λουλούδια και τα αποξηράναμε για να διακοσμήσουμε τις καρδούλες για τη γιορτή της μητέρας.

• **Στη Δημιουργία-Έκφραση**

1. Χορέψαμε και αναλύσαμε το κεριώτικο τραγούδι «Ο κυνηγός» (τα παιδιά το αγαπούν πολύ, καθώς το χορεύουν στο πανηγύρι μας).
2. Με την ευκαιρία της άνοιξης ζωγραφίσαμε πουλιά με το αποτύπωμα του χεριού μας αλλά και πεταλούδες και δένδρα.
3. Στη γιορτή της μητέρας διακοσμήσαμε τις καρδούλες με τα λουλούδια από το λόγγο του Χανδρή.
4. Εικονογραφήσαμε το παραμύθι με τίτλο «Το κυνήγι στα χρόνια του νόνου μου», το οποίο μαζί με τις σχετικές πληροφορίες το πήραμε ως αναμνηστικό της σχολικής χρονιάς 2008-09.
5. Αναπαραστήσαμε την πολλαπλή σημασία που είχε το κυνήγι στα παλιά τα χρόνια με τη βοήθεια του θεατρικού παιχνιδιού.

Σηκώθηκα χαράματα
Δεν είχε ακόμα φέξει
Την καλαμιά έμπασα
Που είχαμε μαζέψει.

Από τη στέρνα έφερα
Τρεις σίγλους, τρεις πιινιάτες
Για να 'χω μπόλικο νερό
Θα 'ρθούνε οι Πισινιάτες.

Ρόιδο, Ρομίρι, Λιθακιά
Μέχρι και Μαχαιράδο.
Όλοι έχουνε εις το Κερί
Συμπέθερο ή κουμπάρο.

Το πόστο εξασφαλίζουνε
Και ύπνο για το βράδυ
Έρχονται την Παρασκευή
Και φεύγουν την Τετράδη.

6. Όλες οι μαρτυρίες, σε συνδυασμό με τις παλιές φωτογραφίες αλλά και με τα στιχάκια που γράφτηκαν για τα παιδιά από τη χαρισματική γιαγιά Τασία, έγιναν μια ταινία, η οποία παρουσιάστηκε τον Ιούνιο (στη σχολική μας γιορτή) στην τοπική μας κοινωνία, και μοιράστηκε σε κάθε παιδί χωριστά ως ανάμνηση από τα χρόνια του παππού.

Αξιολόγηση

- Όλοι οι στόχοι επιτεύχθηκαν.
- Υπήρξε συγκίνηση των μεγαλύτερων, επειδή εμείς οι μικροί δέσαμε το παρελθόν με το παρόν.
- Πέρασαμε μηνύματα και στη νεότερη γενιά (η οποία είχε το κυνήγι για σπορ).
- Η προστασία του δάσους, αλλά και του πληθυσμού του, πέρασε με παιγνιώδη τρόπο.
- Κάθε φορά είχαμε να ασχοληθούμε με διαφορετικά πράγματα.
- Ο κόπος ήταν μεγάλος εκ μέρους των συνεργαζόμενων φορέων (προκειμένου να υλοποιηθεί η ταινία), αλλά η χαρά της δημιουργίας ήταν ακόμη μεγαλύτερη.

Το πρόγραμμά μας ήταν καινοτόμο, γιατί για πρώτη φορά έγινε:

- καταγραφή των πολιτισμικών εμπειριών, η οποία συνδέθηκε με το γνωστικό αντικείμενο
- και, τέλος, υπήρξε αναπαράσταση της γνώσης και του αποτελέσματος.

Σε αυτή τη δύσκολη για εμάς προσέγγιση βοήθησαν οι:

- ❖ ΤΑΣΙΑ ΚΟΚΟΡΗ ΜΠΡΑΤΗ
- ❖ ΤΙΜΟΘΕΟΣ ΚΑΛΑΜΒΡΕΖΑΣ Ή ΜΠΟΥΦΟΥΝΟΣ
- ❖ ΜΑΡΙΑ ΓΟΥΛΟΥ
- ❖ ΝΙΚΟΣ ΓΟΥΛΟΣ
- ❖ ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΚΑΛΑΜΒΡΕΖΑΣ
- ❖ ΑΝΤΖΟΥΛΑ ΚΙΟΥΡΚΑ

Και τους ευχαριστούμε πολύ!!

Τα κείμενα και τα στιχάκια έγραψε η νόνα Τασία Κόκορη Μπράτη με πολλή αγάπη για όλα τα παιδιά του Νηπιαγωγείου Κερίου Ζακύνθου, προκειμένου να γνωρίσουν και να μην ξεχάσουν τη ζωή των νόνων τους...

2ο Γυμνάσιο Κιλκίς

«Κερδίζοντας το χαμένο χρόνο» Διαχείριση του κενού διδακτικού χρόνου για δημιουργική μάθηση και προσωπική ανάπτυξη

*Κωνσταντίνος Ντίνου (καθ. Πληροφορικής),
Σοφία Καραλαζάρου (καθ. Μουσικής),
Μαρία Κολεσιώτου (καθ. Αγγλικής Γλώσσας),
Αθανάσιος Κιουφεντζόγλου (Φιλόλογος),
Αικατερίνη Μοσχοπούλου (Φιλόλογος)*

Συντονίστρια: Μαρία Καπετανίδου

Περίληψη

«Κενή ώρα» στην κοινή αντίληψη της σχολικής κοινότητας συνήθως σημαίνει «χάνω μάθημα». Στην περίπτωση της προγραμματισμένης ή έκτακτης απουσίας ενός καθηγητή, τα μαθήματα της ημέρας συχνά αναπρογραμματίζονται και οι μαθητές σχολούν πρόωρα ή «απασχολούνται» επιτόπου από τον πρώτο διαθέσιμο εκπαιδευτικό, ενώ πιο συχνά, όταν το ωρολόγιο πρόγραμμα δεν αλλάζει, οι μαθητές απλώς παραμένουν στην αυλή και στους σχολικούς διαδρόμους, περιμένοντας την επόμενη διδακτική ώρα. Το 2ο Γυμνάσιο Κιλκίς, στα δύο πρώτα χρόνια συμμετοχής στο Δίκτυο Σχολικής Καινοτομίας, σχεδίασε και υλοποίησε, πρώτα πιλοτικά και στη συνέχεια στοχευμένα, έναν εναλλακτικό τρόπο διαχείρισης του κενού διδακτικού χρόνου, με την ισότιμη συμμετοχή μαθητών και ομάδων εκπαιδευτικών στη διαμόρφωση και στην υλοποίηση προτάσεων για δημιουργική μάθηση και προσωπική ανάπτυξη. Με αυτό τον τρόπο επιχείρησαν και μερικώς πέτυχαν να επαναπροσδιορίσουν την έννοια της «κενής ώρας», μεταβαίνοντας από το «χάνω μάθημα» στο «επιλέγω ελεύθερα και μαθαίνω ό,τι και όπως μου αρέσει».

*«Μια διεργασία που μπορεί να προωθηθεί [...],
τουλάχιστον στο επίπεδο της μικροκλίμακας του σχολείου,
είναι να ανιχνεύουμε, να καταγράφουμε
και να επαναδιαπραγματευόμαστε
το νόημα που έχει ο «χαμένος» σχολικός χρόνος
για εκπαιδευτικούς και μαθητές/τριες*

*και να δώσουμε το χρόνο πίσω, στους ίδιους,
τόσο στην ποσοτική όσο και στην ποιοτική διάσταση,
να διευρύνουμε τη σχετική αυτονομία τους για ό,τι μπορούν να κάνουν
μέσα στο χρόνο τους».*

(Γ. Μαυρογιώργος, 2008)

Αποτύπωση της φυσιогνωμίας του σχολείου μας

Το 2ο Γυμνάσιο Κιλκίς ανήκει στα σχολεία που εκδήλωσαν ενδιαφέρον και επιλέχθηκαν για να συμμετάσχουν στο Δίκτυο Σχολικής Καινοτομίας ήδη από τον πρώτο χρόνο λειτουργίας του, το σχολικό έτος 2007-2008.

Είναι ένα από τα τρία Γυμνάσια του Κιλκίς, μιας πόλης περίπου 25.000 κατοίκων, 45 χλμ. βόρεια της Θεσσαλονίκης και 20 χλμ. νότια από τα σύνορα, στην πλειονότητά τους οικογένειες προσφύγων του Πόντου, της Μικράς Ασίας και της Ανατολικής Θράκης, και αρκετοί παλιννοστούντες και μετανάστες άλλων χωρών, όπως, π.χ., της Σοβιετικής Ένωσης, της Αλβανίας, του Ιράκ, της Αρμενίας, του Λιβάνου κ.λπ. Το 2ο Γυμνάσιο είναι το παλαιότερο σχολείο της πόλης, πρώην σχολείο θηλέων, και αρχικά στεγαζόταν σε ένα μικρό νεοκλασικό κτίριο, το οποίο σήμερα έχει μετατραπεί σε λαογραφικό μουσείο. Στον ίδιο χώρο χτίστηκε το 1953 το διώροφο κτίριο που φιλοξενεί έως σήμερα το σχολείο, με αύλειο χώρο και κλειστό γυμναστήριο, τα οποία μοιράζεται με το 2ο Λύκειο Κιλκίς. Οι μαθητές που φοιτούν σε αυτό υπολογίζονται κατά μέσο όρο στους 350, με μέσο όρο κατανομής περίπου 28-29 μαθητές ανά τμήμα και ποσοστό παιδιών αλλοδαπών και παλιννοστούντων περίπου 13% επί του συνόλου του μαθητικού δυναμικού. Οι εκπαιδευτικοί που το υπηρετούν είναι 39 στο σύνολο, εκ των οποίων οι περισσότεροι με οργανική θέση στο σχολείο και μόνιμοι κάτοικοι Κιλκίς, με συνολική διδακτική υπηρεσία άνω των 15-20 ετών.

Το 2ο Γυμνάσιο Κιλκίς υπήρξε σχολείο ΣΕΠΠΕ (Σχολείο Εφαρμογής Πειραματικών Προγραμμάτων Εκπαίδευσης) του Π.Ι. κατά την τριετία 1997-2000 και εξακολουθεί να λειτουργεί με το ίδιο καθεστώς διαρρύθμισης των χώρων του – οι αίθουσες είναι αίθουσες «διδασκαλίας» και όχι «τμημάτων», οι μαθητές έχουν προσωπικούς φορητούς και μεταφέρονται από αίθουσα σε αίθουσα σύμφωνα με το μάθημα που διδάσκονται την εκάστοτε ώρα. Το σχολείο μας είχε επίσης επιλεγεί ως σχολείο πιλοτικής εφαρμογής της «Ευέλικτης Ζώνης» στη Β/θμια Εκπαίδευση.

Το σχολείο διαθέτει 13 συμβατικές αίθουσες διδασκαλίας (οι δύο από αυτές ιδιαίτερα μικρές) με κάποιον επιπλέον υλικοτεχνικό εξοπλισμό, ο οποίος διαφέρει από τη μία στην άλλη, και δύο επιπλέον εργαστηριακές αίθουσες στο υπόγειο, δυναμικότητας 10-15 μαθητών η καθεμία, που φιλοξενούν το εργαστήριο Η/Υ και το μάθημα της Τεχνολογίας. Σήμερα οι αίθουσες διδασκαλίας δεν επαρκούν για να στεγάσουν

το μαθητικό πληθυσμό και, για να λειτουργήσει εύρυθμα το σχολείο, πρέπει ανά πάσα στιγμή να βρίσκονται ένα ή και δύο τμήματα μαθητών στην αυλή για Γυμναστική. Δεν υπάρχει αίθουσα Βιβλιοθήκης ούτε κάποια Αίθουσα Πολλαπλών Χρήσεων/Εκδηλώσεων/Συγκέντρωσης της Σχολικής Κοινότητας ούτε κατάλληλα εξοπλισμένες/διαμορφωμένες αίθουσες Καλλιτεχνικών και Μουσικής.

Από την άλλη, το 2ο Γυμνάσιο Κιλκίς είναι ένα ιδιαίτερα δραστήριο σχολείο. Υλοποιεί κάθε είδους εξωδιδασκτικά προγράμματα και εθελοντικές δράσεις, συμμετέχει σε δίκτυα εκπαίδευσης πανελλαδικά και σε ευρωπαϊκό επίπεδο (Eco-Schools, ENO, τριετές Comenius 1 με άλλα σχολεία από τη Μάλτα, την Πολωνία, την Αγγλία και τη Γαλλία κ.ά.) και έχει διακριθεί για τις εργασίες των μαθητών του τόσο στην περιβαλλοντική εκπαίδευση (δύο φορές βραβευμένο με την «οικολογική σημαία», από τα λίγα της Β/θμιας Εκπαίδευσης πανελλαδικά) όσο και στην πολιτιστική του δραστηριότητα (επανελημμένα Βραβεία Μουσικής και Βραβείο Χορού στους Μαθητικούς Καλλιτεχνικούς Αγώνες, τακτική θεατρική ομάδα, χορωδία και ορχήστρα) και την αθλητική του δραστηριότητα, ομαδικά και ατομικά (αναφέροντας μόνο ορισμένα από αυτά των τελευταίων χρόνων).

Το πρόβλημα

Παρατηρήσαμε μια δυσλειτουργία του σχολείου, όταν όλο και συχνότερα, παράλληλα με το επίσημο ωρολόγιο πρόγραμμα, ανακοινώνονταν μια σειρά από αλλαγές σε αίθουσες και ώρες μαθημάτων για τα τμήματα. Πτυχές της εν λόγω δυσλειτουργίας ήταν οι παρακάτω:

- Συχνά, λόγω της υπερδραστηριότητας του σχολείου, απουσίαζαν εκπαιδευτικοί ως συνοδοί εκπαιδευτικών επισκέψεων στο πλαίσιο Περιβ/κής Εκπ/σης και των άλλων προγραμμάτων ή ως συνοδοί των αποστολών-επισκεπτών προς/από τα συνεργαζόμενα ευρωπαϊκά σχολεία, ως επιμορφούμενοι σε επιμορφωτικές συναντήσεις σχολικών συμβούλων ή άλλα σεμινάρια κ.ά. Στις προγραμματισμένες απουσίες προσθέτονταν και οι έκτακτες, λόγω ασθένειας ή προσωπικών λόγων ή έκτακτων συνεδριάσεων κ.λπ.
- Οι μαθητές αποπροσανατολίζονταν μέσα στους διαδρόμους ψάχνοντας τη σωστή αίθουσα για να παρακολουθήσουν το μάθημα της επόμενης «αλλαγμένης» ώρας.
- Αρκετά τμήματα σχολούσαν πρόωρα, κάτι που αποθάρρυνε τους μαθητές από το να επιστρέψουν στο σχολείο για τις ομάδες στις οποίες δραστηριοποιούνταν μετά το σχόλασμα.
- Όταν ο διευθυντής αποφάσισε να διατηρούμε το ωρολόγιο πρόγραμμα χωρίς αλλαγές και να γίνεται «απασχόληση» των τμημάτων, συχνά ο πρώτος διαθέσιμος εκπαιδευτικός του γραφείου δεν δίδασκε καθόλου στο τμήμα και αυτοσχεδίαζε μόνος και απρόθυμα πώς θα «ροκανίσει» το χρόνο έως το κουδούνι με μαθητές που επίσης απρόθυμα υποχρεώνονταν να καθίσουν φρόνιμοι στην τάξη.

Σχεδιασμός Καινοτόμου Δράσης

Η δική μας πρόταση στηρίχθηκε στα εξής δύο:

- Σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο, κατά το χρόνο απουσίας του διδάσκοντος, ορίζεται είτε τροποποίηση του προγράμματος από το διευθυντή είτε «απασχόληση» του τμήματος από διαθέσιμο εκπαιδευτικό, χωρίς όμως να προσδιορίζεται «αναπλήρωση μαθήματος» ή άλλο περιεχόμενο για την απασχόληση (Ν.1566/85, «Φοίτηση Μαθητών», «Καθήκοντα Διευθυντή»).
- Ο σχολικός χρόνος είναι πολύτιμος για να σχολάμε πρόωρα.

Το σχέδιο περιλάμβανε:

- Συνάντηση του τμήματος των μαθητών με ομάδα δύο ή τριών διαθέσιμων εκπαιδευτικών αντί για έναν (περισσότερες ιδέες, δυνατότητα επιλογής για τους μαθητές με ποιον θα συμπράξουν στην κενή ώρα).
- Κατάθεση προτάσεων τόσο από εκπαιδευτικούς όσο και από μαθητές για το πώς θα περάσουν δημιουργικά στο χρόνο αυτό. Οι προτάσεις στηρίζονταν στα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα των μαθητών του κάθε τμήματος, τυχόν συμμετοχή τους σε ομάδες περιβ/κής αγωγής, αγωγής υγείας, θεάτρου, μουσικής, αθλητισμού κ.λπ., δραστηριότητες εξωσχολικές/ελεύθερου χρόνου, συμμετοχή σε ευρωπαϊκά προ-

γράμματα, διαγωνισμούς, ανάγκη για συναναστροφή, παιχνίδι, διασκέδαση κ.λπ. καθώς και ιδιαίτερες μαθησιακές ανάγκες, ιδιαίτερες συγκυρίες, όπως επικείμενα τεστ/διαγωνίσματα σε μαθήματα κ.λπ.

- Οι μαθητές γίνονταν ομάδες σύμφωνα με την επιλογή τους και μαζί με τους εκπαιδευτικούς αναζητούσαν τον κατάλληλο χώρο για να υλοποιήσουν τη δράση τους.
- Στο τέλος της ώρας γίνονταν μια σύντομη αποτίμηση και ανανέωση της συνάντησης, όταν προέκυπταν ενδιαφέρουσες δραστηριότητες προς ολοκλήρωση.

Μεταξύ των στόχων της εναλλακτικής «κενής ώρας» και συνάμα των καινοτόμων διαστάσεων του σχεδιασμού περιλαμβάνονταν:

- Η λειτουργική διασύνδεση του ημερήσιου προγράμματος της σχολικής μονάδας με τις δραστηριότητές της.
- Η εσωτερική δικτύωση – ενδοσχολική επικοινωνία και συνεργασία.
- Η ανάπτυξη θετικού κλίματος στο σχολικό περιβάλλον.
- Η ανάπτυξη ικανοτήτων για τη γνώση, τη μάθηση και την κοινωνική συμμετοχή.
- Η διεύρυνση της θεσμικής διάστασης της απασχόλησης.
- Η αναπτυξιακή διάσταση – οδεύοντας προς το «ανοικτό σχολείο».

Η υλοποίηση

Α. Πιλοτική εφαρμογή σχολικού έτους 2007-2008

Στο χρονικό διάστημα πιλοτικής εφαρμογής του σχεδίου, από 4/3 έως 18/4/2008 –μιας περιόδου ιδιαίτερα δραστήριας για το σχολείο, καθώς δεχτήκαμε για μία εβδομάδα την επίσκεψη μαθητών και εκπαιδευτικών από δύο συνεργαζόμενα με εμάς σχολεία, της Μάλτας και της Αγγλίας, συμμετείχαμε σε αγώνες, υλοποιήσαμε εκπαιδευτικές επισκέψεις και παραστάσεις-, καταγράφηκαν συνολικά 49 «χαμένες» διδακτικές ώρες. Από αυτές καταφέραμε να αξιοποιήσουμε τελικά τις 12, υλοποιώντας το σχέδιό μας χάρη στη συνεργασία πέντε εκπαιδευτικών και μαθητών πέντε τμημάτων. Με τις ομάδες μαθητών που σχηματίστηκαν επιμέρους σε κάθε τμήμα και δραστηριοποιήθηκαν στον κενό χρόνο υλοποιήθηκαν συνοπτικά οι παρακάτω δράσεις:

- Περιποίηση κήπου και περιβάλλοντος χώρου του σχολείου.
- Εντοπισμός σημείων βελτίωσης του σχολικού περιβάλλοντος.
- Ευκαιρίες ενημέρωσης και συμμετοχής μαθητών σε δραστηριότητες Comenius 1.
- Παιχνίδια στην αυλή – παράδοση.
- Αυτοβελτίωση – προσωπική ανάπτυξη μέσω μελέτης και ολοκλήρωσης εργασιών.
- Διαπολιτισμική εκπαίδευση – το Δέντρο της Αγάπης.
- Μουσικές-Θεατρικές Ομάδες/Προετοιμασία σχολικών γιορτών.
- Ελεύθερη ζωγραφική.

Β. Στοχευμένη εφαρμογή σχολικού έτους 2008-2009

Στη διάρκεια του δεύτερου έτους επιδιώξαμε μια πιο συστηματική εφαρμογή της ιδέας, δίνοντας έμφαση στα παρακάτω:

- Καλύτερη συνεργασία με τη διοίκηση του σχολείου και διευθέτηση των κενών ωρών με τέτοιο τρόπο, ώστε να υπάρχουν διαθέσιμοι εκπαιδευτικοί της ομάδας που δραστηριοποιείται στο Δίκτυο Σχολικής Καινοτομίας. Επίσης, επιδιώξαμε να εξοικειώσουμε τους άλλους συναδέλφους με τη νέα μορφή «κενής ώρας».
- Συστηματική διερεύνηση, μέσω ερωτηματολογίων, των απόψεων των μαθητών για την κενή ώρα και πώς θέλουν να την αξιοποιούν, την ιδανική αίθουσα «ελεύθερου χρόνου» όπως την οραματίζονται, τα θέματα πάνω στα οποία θα ήθελαν να ενημερωθούν κ.ά.

Θα αναφέρουμε σύντομα ορισμένα συμπεράσματα από την έρευνα για τις απόψεις των μαθητών γύρω από τον ελεύθερο χρόνο:

Οι μαθητές, στην πλειονότητά τους, έδειξαν ότι προτιμούν να σχολάνε νωρίτερα και ελάχιστοι ήταν αυτοί που θα επέλεγαν να παραμείνουν στο χώρο του σχολείου για να κάνουν «κενό». Στην ερώτηση αν προτιμούν να απασχοληθούν από καθηγητή που τους διδάσκει ή από κάποιον που δεν διδάσκει στο τμήμα τους, προτιμούν τον δεύτερο(!), ίσως επειδή φοβούνται ότι η απασχόληση από κάποιον που τους διδάσκει πιθανώς να καταλήξει σε άλλο ένα μάθημα. Στην ερώτηση «πώς θα ήταν η ιδανική αίθουσα “κενού χρόνου”» οι μαθητές απάντησαν πως θα είχε στερεοφωνικό, μια θεατρική σκηνή, μουσικά όργανα, ένα τουλάχιστον τραπέζι πινγκ πονγκ, υπολογιστές και προτζέκτορες για βίντεο, γρήγορη σύνδεση στο Διαδίκτυο, βιβλία, επιτραπέζια παιχνίδια, μπογιές.

Στη διάρκεια του δεύτερου έτους (σχ. έτος 2008-2009) επαναλάβαμε αρκετές από τις δραστηριότητες του πρώτου χρόνου πιλοτικής εφαρμογής. Επιπλέον, εξαιτίας των σοβαρών προβλημάτων στέγασης των διαφόρων ιδεών μαθητών και εκπαιδευτικών (η μόνη διαθέσιμη αίθουσα ήταν αυτή που τύχαινε να φιλοξενεί το μάθημα της κενής ώρας) στραφήκαμε στον ψηφιακό χώρο με τη δημιουργία μαθητικού μουσικού blog (<http://musicstorytelling.blogspot.com>), όπου οι μαθητές συνέθεταν τις δικές τους μουσικές αφηγήσεις στο εργαστήριο της Πληροφορικής και συνέχιζαν αργότερα από το σπίτι, και παίξαμε αρκετά στην αυλή όταν δεν έβρεχε.

Αποτίμηση και προβληματισμοί

Συνοπτικά διαπιστώθηκαν τα παρακάτω:

- Μια ισχυρή κουλτούρα «φυγής» από το χώρο του σχολείου, τόσο από την πλευρά των μαθητών όσο και από εκείνη των εκπαιδευτικών. Ωστόσο, με την ευκαιρία της συνεργασίας, μαθητές και εκπαιδευτικοί εκτός του επίσημου πλαισίου διδασκαλίας

ας της διδακτέας ύλης, κατ' επιλογήν και ελεύθερα, φάνηκαν να απολαμβάνουν το χρόνο τους μαζί και σε αρκετές περιπτώσεις να επιδιώκουν να ξανασυναντηθούν για να συνεχίσουν την εργασία τους και να την ολοκληρώσουν στο σχολάσμα.

- Σοβαρές ελλείψεις σε σχολικούς χώρους και υποδομή· ποια «προσωπική ανάπτυξη» να επιδιώξει ο μαθητής μελετώντας το βιβλίο της επιλογής του, όταν το σχολείο δεν διαθέτει χώρο βιβλιοθήκης και θα πρέπει να το κάνει όρθιος στο διάδρομο μπροστά από το φοριαμό; Ποια πρόβα ορχήστρας/χορωδίας/θεατρικής ομάδας να γίνει ελλείψει αίθουσας εκδηλώσεων ή έστω κάποιου χώρου χωρίς την πολιορκία τριών ατελείωτων σειρών θρανίων; Σε ποιο χώρο να πλοηγηθούν στο Διαδίκτυο όταν το μόνο εργαστήριο Η/Υ είναι δυναμικότητας του μισού τμήματος και κατειλημμένο για τη διδασκαλία του μαθήματος της Πληροφορικής κ.ο.κ.;

Με τη συνδρομή και των μαθητών, καταγράφηκαν προτάσεις για την περαιτέρω ανάπτυξη της καινοτόμου δράσης μας, οι οποίες αφορούν σε συγκεκριμένες υποδομές που κρίνονται απαραίτητες και παρουσιάστηκαν αναλυτικά στην Επιστημονική Συνάντηση του Δικτύου.

Αν η σχολική κοινότητα είναι πρόθυμη να αναδιαπραγματευτεί την έννοια της «κενής ώρας», να την εννοιοδοτήσει εκ νέου ως μια ώρα για «δημιουργική μάθηση και προσωπική ανάπτυξη», και να προχωρήσει σε μια αλλαγή στάσεων και αξιών, το σχολείο ως κτιριακός χώρος δομών και υποδομών είναι έτοιμο για διαχείριση του «χαμένου» σχολικού χρόνου που θα ξεφεύγει από το παραδοσιακό πρότυπο «δάσκαλος στον πίνακα – παιδιά ακίνητο πίσω από το θρανίο» και θα προσφέρει τη μάθηση συνυφασμένη με τη δημιουργία, την εκπαίδευση μέσα από την ψυχαγωγία και συνάμα τη διασκέδαση;

Σχεδιασμός για την εμπέδωση της καινοτόμου δράσης

Στη διάρκεια των δύο πρώτων χρόνων συμμετοχής μας στο Δίκτυο Σχολικής Καινοτομίας, σχεδιάσαμε και υλοποιήσαμε κατά το δυνατόν μια «καινοτόμο» προσέγγιση στη διαχείριση της «κενής» ώρας, όπως αυτή προκύπτει για τους μαθητές κατά την απουσία κάποιου εκπαιδευτικού. Συνεχίζοντας στο σχολικό έτος 2009-2010, η καινοτόμος «ματιά» μας εστιάζει τώρα και στον κενό χρόνο των εκπαιδευτικών, αυτόν της παραμονής τους μεταξύ των διδακτικών ωρών τους στο χώρο του σχολείου. Παράλληλα, ερευνά τρόπους αξιοποίησής του για την εμπέδωση και τη χρήση των νέων τεχνολογιών, της υλικοτεχνικής υποδομής που προσφέρουν οι αίθουσες διδασκαλίας και επιπλέον οι φορητοί Η/Υ των μαθητών από περισσότερους συναδέλφους, μέσα από την οργανωμένη ανταλλαγή ιδεών και καλών πρακτικών – ένα «μοίρασμα» γνώσεων αναμεταξύ μας, ως μια συστηματική «ενδοσχολική» επιμόρφωση του συναδέλφου από το συνάδελφο, σύμφωνα με τις ίδιες τις ανάγκες και τις δυνατότητες της σχολικής μας μονάδας.

Βιβλιογραφία

Μαυρογιώργος, Γ. (2008), *Εκπαίδευση και Χρόνος*, στο Αθανασούλα-Ρέππα, Α. κ.α. Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων, Τόμος Α΄, ΕΑΠ, σσ. 213-238, Πάτρα.

(Αν και το κείμενο αναφέρεται στο θέμα του σχολικού χρόνου και της οργάνωσής του συνολικά, όχι στην προκειμένη περίπτωση ειδικά στο θέμα της διαχείρισης του κενού χρόνου, το κείμενο ενέπνευσε τη σκέψη γύρω από το χρόνο και άνοιξε για εμάς τη ματιά προς έναν άλλο «κενό» χρόνο.)

Δημοτικό Σχολείο Μερόπης

Εφημερίδα «Χαμογελάω!»

Ευσταθία Νικολακοπούλου (Δασκάλα)

Συντονίστρια: Καλλιόπη Κύρδη

Περίληψη

Χάρη στη δημιουργία μηνιαίας εφημερίδας, οι μαθητές της Ε΄ και Στ΄ τάξης ήρθαν σε επαφή με την τοπική και την ευρύτερη κοινωνία, αλλά και εκφράστηκαν με το δικό τους τρόπο μέσα στον κόσμο των μεγάλων για θέματα που συνδέονταν με τα ενδιαφέροντά τους και με γνωστικά αντικείμενα που διδάσκονταν.

Α. Χαρακτηριστικά

Τάξη ή τάξεις: Ε΄ και Στ΄

Συμμετέχοντες: Νικολακοπούλου Ευσταθία (ΠΕ70)

Συμμέτοχοι: Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων, τοπική κοινωνία

Μαθήματα όπου εφαρμόστηκε: Γλώσσα, Κείμενα νεοελληνικής λογοτεχνίας, Ιστορία, Θρησκευτικά, Φυσική, Κοινωνική πολιτική αγωγή. (Πλήρης διαθεματικότητα προς όλα τα γνωστικά αντικείμενα.)

Διάστημα εφαρμογής: Σεπτέμβριος 2009 – Μάιος 2010

Τεχνικές ή άλλες απαιτήσεις: Διαδίκτυο, εγκυκλοπαίδειες, συνέντευξη από δημοσιογράφο, επίσκεψη σε εφημερίδα, σχολική και τοπική κοινότητα, ευρύτερα κοινωνικά θέματα.

Καινοτόμες διαστάσεις

Η καινοτόμος διάσταση της εργασίας μας έγκειται στο γεγονός ότι πρώτη φορά το σχολείο έρχεται σε επαφή με την τοπική κοινωνία σχετικά με εκπαιδευτικά θέματα. Το σχολείο μπαίνει στο τοπικό σύνολο και μαθαίνει ουσιαστικά από αυτό. Η απήχηση που είχε η προσπάθειά μας στους κατοίκους της περιοχής και η παρότρυνση για τη συνέχισή της ήταν κάτι το πρωτόγνωρο για όλους μας.

1. Κοινωνικοπολιτισμική. Λαμβάνονται υπόψη και διευρύνονται οι γνώσεις των παιδιών στη χρήση του Διαδικτύου. Συνδέονται οι αντιλήψεις και οι στάσεις ζωής της τοπικής κοινωνίας με την κοινωνική πραγματικότητα. Αναδεικνύονται οι ιδιαίτερες κλίσεις των μαθητών, ώστε καθένας να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες και να δοκιμάζει καινούργια πράγματα.

2. Δι-υποκειμενική. Γίνεται ανταλλαγή απόψεων ανάμεσα σε μαθητές και δασκάλους για τον τρόπο οργάνωσης και υλοποίησης του προγράμματος με βάση τους στόχους που τίθενται.

3. Θεσμική. Ο ρόλος του δασκάλου γίνεται παραινετικός και συμβουλευτικός, ενώ πρωταγωνιστές είναι τα παιδιά.

4. Επιστημολογική. Επιτυγχάνεται σύνδεση με τη διαθεματικότητα και τα διδακτικά αντικείμενα. Μέσα από τον προβληματισμό και την προσωπική αναζήτηση του καθενός φτάνουμε στην κατάκτηση της προσωπικής γνώσης και την καταγραφή της σε άρθρο.

5. Δικτύωση σχολείου – κοινωνίας. Επιτυγχάνεται επικοινωνία με την τοπική κοινωνία και συνεργασία με το σύλλογο διδασκόντων. Το σχολείο ανοίγει δίαυλο επικοινωνίας με την κοινωνία, μέσω της οποίας αποκτά γνώση.

6. Ενδοσχολική επικοινωνία και συνεργασία. Αναπτύσσεται η συνεργασία ανάμεσα σε μαθητές διαφορετικών ηλικιών και συμπεριφορών.

7. Ψυχοκοινωνική ανάπτυξη και προσαρμογή – Καλλιέργεια θετικού κλίματος στο σχολικό περιβάλλον. Τα παιδιά μέσω όλων αυτών μαθαίνουν να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες, να δίνουν λύσεις στα θέματά τους, να ανοίγουν τους ορίζοντές τους, να αναπτύσσουν υπευθυνότητα, να σέβονται τον εαυτό τους και τους γύρω τους, να συνεργάζονται ομαλά.

B. Στόχοι (μαθησιακοί, γνωστικοί, ψυχοκοινωνικοί, ειδικοί, άλλοι)

Μαθησιακοί

- Ανάπτυξη προφορικού και γραπτού λόγου
- Ανάπτυξη κριτικής σκέψης
- Επίλυση προβλημάτων
- Εφαρμογή γραμματικών φαινομένων με βάση το αναλυτικό πρόγραμμα
- Συνειδητοποίηση σχέσης «παιδί – ΜΜΕ»
- Επαφή και εξοικείωση με διάφορα είδη κειμένων
- Αποδέσμευση από τη στεία γνώση
- Καλλιέργεια ευγενούς άμιλλας
- Εμπλουτισμός λεξιλογίου
- Ανταλλαγή απόψεων
- Ομαδικό πνεύμα

Συναισθηματικοί – κοινωνικοί

- Ανάπτυξη κοινωνικότητας
- Καλλιέργεια συνεργασίας

- Ανάπτυξη σκέψης και έκφρασης
- Αυτοαντίληψη

Γνωστικοί

- Διεύρυνση πνευματικών οριζόντων
- Επαφή με την κοινωνική πραγματικότητα

Ψυχοκινητικοί/Ηθικοί

- Εφαρμογή κανόνων σωστής συμπεριφοράς
- Ένταξη μαθητών με διαφορετική κουλτούρα στην ομάδα

Γ. Προγραμματισμός για την αποτίμηση της επίτευξης των στόχων που τίθενται

Η αποτίμηση του έργου γίνεται καθ' όλη τη διάρκεια της εργασίας, αποδεικνύοντας έτσι την πορεία και την ολοκλήρωσή της.

Δ. Περιγραφή

Αρχικά, καταλήξαμε στην απόφαση για την έκδοση μηνιαίας εφημερίδας και κάθε μήνα μπαίναμε στη διαδικασία να επιλέγουμε θεματικές ενότητες για το τεύχος: Περιβάλλον και Παιδί, Επίκαιρα, Σχολικά θέματα και Παιχνίδια. Τα άρθρα μας, λοιπόν, κινήθηκαν σε αυτούς τους τομείς. Τα παιδιά επέλεξαν ελεύθερα ανάλογα με το τι ήθελαν να ασχοληθούν και, αφού γινόταν καταμερισμός θεμάτων, καθένα αναζητούσε το άρθρο που θα ανέπτυσσε. Τα άρθρα προέρχονταν από τα σχολικά κείμενα, από τα ενδιαφέροντα του μαθητή, από τη σχολική ή την κοινωνική ζωή. Ακολουθούσε συζήτηση γύρω από τα θέματα με τα οποία ασχολήθηκε κάθε παιδί στην τάξη με την υπόλοιπη ομάδα και τον εκπαιδευτικό στο γενικό πλαίσιο και στη συνέχεια το παιδί αναζητούσε τον τρόπο ανεύρεσης της πηγής πληροφόρησης. Αφού το άρθρο ετοιμαζόταν, γινόταν και πάλι συζήτηση μέσα στην τάξη από την ομάδα, προχωρούσαμε στην καταχώρισή του στο αντίστοιχο φύλλο, ενώ ο ίδιος ο μαθητής επιμελούσαν τη μορφή, την εικονογράφηση, την καταγραφή και την παρουσίασή του στην εφημερίδα. Αυτή η διαδικασία ακολουθείται με όλα τα άρθρα των μαθητών. Μετά την ανεύρεση των θεμάτων, φτιάχτηκε ένα πρόχειρο πλαίσιο για τη μορφή της εφημερίδας, προκειμένου να υπάρχει μια σωστή σειρά και καταχώριση των κειμένων.

Γυμνάσιο Εκάλης

«Σχολικό Διαδικτυακό Ραδιόφωνο Εκάλης – School Web Radio Ekalis»

*Ηλίας Κουρκουλάκος (Φιλόλογος,
Διευθυντής του Γυμνασίου Εκάλης),
Καλλιόπη Οικονόμου (Φιλόλογος),
Αικατερίνη Γούναρη (Κοινωνιολόγος),
Αικατερίνη Σπυροπούλου*

Συντονίστρια: Χριστίνα Μπενέκη

Περίληψη

Η δημοσιογραφική ομάδα του Γυμνασίου Εκάλης δημιουργήθηκε για να εξοικειώσει τους μαθητές με το δημοσιογραφικό επάγγελμα, για να καλύψει όλα τα γεγονότα της σχολικής ζωής (εκδηλώσεις, δραστηριότητες, προγράμματα, επισκέψεις, εκδρομές κ.ά.), αλλά και για αναπτυχθεί τόσο μεταξύ των μαθητών όσο και μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών ένα κλίμα συνεργασίας. Παράλληλα, μέσα από διάφορες δραστηριότητες επιδιώχθηκαν η διαθεματική προσέγγιση των γνωστικών αντικειμένων του Αναλυτικού Προγράμματος και η σύνδεση των γνώσεων, των εμπειριών, των δεξιοτήτων και των στάσεων των μαθητών με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.

Περιγραφή

Α. Χαρακτηριστικά

Η δραστηριότητα που σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του Δικτύου Σχολικής Καινοτομίας αφορούσε στη δημιουργία και τη λειτουργία διαδικτυακού ραδιοφωνικού σταθμού. Η ιδέα γεννήθηκε όταν αναζητήθηκε ένα πιο δυναμικό και άμεσο μέσο επαφής με το ευρύτερο περιβάλλον. Οι νέοι, ως γνωστόν, επιδεικνύουν μεγάλο ενδιαφέρον για τις νέες τεχνολογίες. Το διαδικτυακό ραδιόφωνο υπάρχει ήδη και αναπτύσσεται δίνοντας τη δυνατότητα να δημιουργηθούν πολλά νέα ραδιοφωνικά προγράμματα, καθώς η δημιουργία ενός διαδικτυακού ραδιοφώνου κοστίζει πολύ λιγότερο από την εκπομπή μέσω επίγειου δικτύου ή δορυφόρου. Γίνεται μάλιστα ιδιαίτερα ελκυστικό, καθώς δεν καθίσταται δυνατή η ακρόαση μέσω συσκευών Wi-Fi (παιχνιδομηχανές, PDA ή ακόμα κινητά τηλέφωνα), εκτός από τον Η/Υ.

Πολύ ευτυχής συγκυρία υπήρξε ο εντοπισμός του μη κερδοσκοπικού οργανισμού

Enterbrussels ASBL, ο οποίος δραστηριοποιείται σε αυτό τον τομέα και αποφάσισε να προσφέρει τις υπηρεσίες του υπό μορφή χορηγίας, ενώ όλο το προσωπικό εργάστηκε εθελοντικά για τη λειτουργία του Web-radio του Γυμνασίου Εκάλης.

Ενδεικτικός στόχος αυτής της δράσης είναι η ανάπτυξη ενός κόμβου συνεργασίας και αλληλεπίδρασης χωρίς σύνορα, μεταξύ των μαθητών/τριών αλλά και μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών, καθώς και η σύνδεση του σχολείου με την τοπική και την ευρύτερη κοινότητα. Πιο αναλυτικά, οι μαθησιακοί, γνωστικοί, ψυχοκοινωνικοί, ειδικοί στόχοι μέσα από αυτή την ομαδική δραστηριότητα είναι να μπορούν τα παιδιά:

- Να αναπτύξουν συνεργατικές και διαλογικές δεξιότητες.
- Να αυξηθεί η συνεκτικότητα μεταξύ των μελών της ομάδας.
- Να αναπτύξουν κριτική σκέψη, ώστε να είναι σε θέση να κρίνουν τις πληροφορίες που δέχονται.
- Να βελτιώσουν την επικοινωνία τους με τους άλλους. Στην ομάδα συμμετέχουν παιδιά όλων των τάξεων του Γυμνασίου.

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ

Εμπλεκόμενα μέλη της σχολικής κοινότητας:

Α. Οι τέσσερις εκπαιδευτικοί που ασχολούνται με αυτή τη δράση, αλλά και έμμεσα οι υπόλοιποι καθηγητές του σχολείου.

Β. Όλοι οι μαθητές του σχολείου (34 μαθητές).

Γ. Άλλοι εμπλεκόμενοι: κ. Χριστίνα Μπενέκη (συντονίστρια ΔΣΚ), κ. Γρηγόρης Βερροιώτης (πρόεδρος της Enterbrussels ASBL) και οι συνεργάτες του.

Εκδόσεις ΑΜΜΟΣ (κ. Μεγαπάνος Νικόλαος)

Δήμος Εκάλης

Β. Εφαρμογή

Από την αυλή του Γυμνασίου της Εκάλης ξεκίνησε η πρώτη διαδικτυακή ραδιοφωνική πλατεία των παιδιών της Ευρώπης, το Μάρτιο του 2009, χρονιά ορόσημο για τα 70 χρόνια της ελληνικής ραδιοφωνίας.

Αναλυτικά οι δραστηριότητες στο πλαίσιο του προγράμματος ήταν:

- Ιανουάριος 2009: Επίσκεψη στο Ζάππειο στην έκθεση για τα 70 χρόνια της ελληνικής ραδιοφωνίας. Οι μαθητές πραγματοποίησαν ραδιοφωνικές ηχογραφήσεις σε μικρές ομάδες.

- Φεβρουάριος 2009: Σεμινάρια δημοσιογραφίας και ραδιοφώνου από τον κ. Βερροιώτη Γρηγόρη, πρόεδρο της Enterbrussels ASBL. Έγιναν όλες οι τεχνικές προετοιμασίες για τη δημιουργία του ραδιοφωνικού σταθμού. Οι μαθητές χωρίστηκαν σε ομάδες ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους (περιβάλλον, υγεία, πολιτισμός, εκπαίδευση, υγεία κ.ά.) και υπήρξε προετοιμασία και σύνθεση κειμένων και υλικού για τις πρώτες ηχογραφήσεις. Παράλληλα, έγιναν συναντήσεις και σεμινάρια για

τη σύνθεση της σχολικής εφημερίδας από τον κ. Μεγαπάνο Νικόλαο, εκδότη και διευθυντή των εκδόσεων ΑΜΜΟΣ.

- Μάρτιος 2009: Πραγματοποιήθηκε η έκδοση της σχολικής εφημερίδας με άρθρα και υλικό που συγκέντρωσαν και επεξεργάστηκαν οι ίδιοι οι μαθητές. Επίσης, ξεκίνησε η λειτουργία του διαδικτυακού ραδιοφωνικού σταθμού σε παγκόσμια πρωτοτυπία από το Γυμνάσιο Εκάλης. Ταυτόχρονα κατασκευάστηκε η ιστοσελίδα του σχολείου και ένα blog, τα οποία εμπλουτίζονται από υλικό που συγκεντρώνουν οι ίδιοι οι μαθητές.

Μέσα από την ιστοσελίδα και από το εργαστήριο πληροφορικής του σχολείου έγιναν αρκετές τηλεδιασκέψεις των μαθητών με τα στελέχη του ραδιοφωνικού σταθμού στη Θεσσαλονίκη που αφορούσαν στην οργάνωση του υλικού και του προγράμματος του ραδιοφωνικού σταθμού.

- Απρίλιος 2009: Στις 8/4/09 και 9/4/09, στο πλαίσιο εκδηλώσεων για την προβολή του σχολείου και την παρουσίαση των προγραμμάτων που υλοποιήθηκαν, έγιναν στο σχολείο τηλεδιασκέψεις με την έδρα του σταθμού στη Θεσσαλονίκη στην πρωινή ζώνη για τους μαθητές του σχολείου, αλλά και επισκέπτες μαθητές από Δημοτικά σχολεία της περιοχής και στην απογευματινή ζώνη για γονείς. Στις τηλεδιασκέψεις αυτές έγιναν μικρά σεμινάρια μουσικής και πολιτισμού από τον κ. Γ. Βερροιώτη και τους συνεργάτες του. Οι εκπομπές του ραδιοφωνικού σταθμού συνεχίστηκαν κανονικά σε 24ωρη βάση.

- Μάιος 2009: Προετοιμάστηκαν η έκδοση περιοδικού-λευκώματος με επιλεγμένα άρθρα και φωτογραφικό υλικό, καθώς και η δημιουργία συλλεκτικού CD με τις καλύτερες ραδιοφωνικές ηχογραφήσεις ως ενθύμιο.

Στις 8/5/09, στο πλαίσιο του προγράμματος «Η ΑΝΟΙΞΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ», έλαβε χώρα εκδήλωση στο σχολείο αφιερωμένη στον εορτασμό της ΗΜΕΡΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ, όπου παρευρέθηκε ο Έλληνας ευρωβουλευτής κ. Κων/νος Μποτόπουλος, ο οποίος συζήτησε με τους μαθητές για θέματα και προβλήματα της ΕΕ. Η εκδήλωση αναμεταδόθηκε σε ζωντανή σύνδεση από το ραδιοφωνικό σταθμό του σχολείου μας, ενώ ομάδα μαθητών πήρε συνέντευξη από τον κ. Μποτόπουλο, η οποία επίσης μεταδόθηκε ζωντανά από το ραδιοφωνικό σταθμό σε παγκόσμια πρωτοτυπία από μαθητές Γυμνασίου.

Γ. Αποτίμηση

Β1. Εκπαιδευτική Δραστηριότητα

Με τη δραστηριότητα αυτή δόθηκε η ευκαιρία σε μαθητές και εκπαιδευτικούς να προσεγγίσουν τη γνώση και την πληροφορία με ένα νέο και πολύ ενδιαφέροντα τρόπο, αναπτύσσοντας έναν κόμβο επικοινωνίας, συνεργασίας και αλληλεπίδρασης χωρίς σύνορα μεταξύ μαθητών/τριών αλλά και μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών. Το πιο ενδιαφέρον είναι ότι με τη δραστηριότητα αυτή είχαμε την ευκαιρία να

επιτύχουμε τη σύνδεση του σχολείου με την τοπική και την ευρύτερη κοινότητα. Οι παρεκκλίσεις από τον αρχικό σχεδιασμό (ακύρωση επίσκεψης σε ραδιοφωνικό σταθμό και μικρή καθυστέρηση στην έκδοση του περιοδικού) ήταν πολύ λίγες και δεν προξένησαν κανένα πρόβλημα στην επιτυχή ολοκλήρωση του προγράμματος. Όσον αφορά στην επίτευξη των στόχων που αρχικά είχαμε θέσει, θα θέλαμε να σημειώσουμε τα εξής:

- Επιτεύχθηκαν σε μεγάλο βαθμό οι κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι του προγράμματος, καθώς και η σύνδεση του σχολείου με την τοπική και την ευρύτερη κοινότητα. Ακόμη, πραγματοποιήθηκε και η σύνδεση των γνώσεων, των εμπειριών, των δεξιοτήτων και των στάσεων των μαθητών με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.
- Αναπτύχθηκε πνεύμα συνεργασίας και κοινής προσπάθειας για την υλοποίηση κοινών στόχων, υπήρξε ευαισθητοποίηση των μαθητών σε θέματα περιβάλλοντος, αγωγής υγείας, πολιτισμού, τέχνης, λαογραφίας κ.ά.
- Επιτεύχθηκε η γνωριμία των μαθητών με το χώρο των ΜΜΕ, με το δημοσιογραφικό επάγγελμα και ιδιαίτερα με το ραδιόφωνο.
- Επήλθε εξοικείωση των μαθητών με διαφορετικούς τρόπους επικοινωνίας, έκφρασης, σύλληψης και ερμηνείας της πραγματικότητας, καθώς και εξοικείωση με τις νέες τεχνολογίες.
- Δόθηκε η ευκαιρία να δημιουργηθούν σχολικά έντυπα, που συνέβαλαν στην προβολή του σχολείου, αλλά και να κατασκευαστούν η ιστοσελίδα του σχολείου και το blog.
- Αναπτύχθηκε η συνεργασία μεταξύ των μαθητών αλλά και μεταξύ μαθητών και καθηγητών.
- Οι μαθητές απέκτησαν συνεργατικές και διαλογικές δεξιότητες.
- Αναπτύχθηκε η συνεκτικότητα μεταξύ των μελών της ομάδας.
- Οι μαθητές είχαν την ευκαιρία να αναπτύξουν κριτική σκέψη και να είναι σε θέση να κρίνουν τις πληροφορίες που δέχονται.
- Δόθηκε η ευκαιρία σε όλους να βελτιώσουν την επικοινωνία τους με τους άλλους.
- Παρουσιάστηκε η ευκαιρία να συνδεθούν τα διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα και να συνεργαστούν οι καθηγητές μεταξύ τους και με τους μαθητές στο πλαίσιο της διαθεματικότητας.

Η αποτίμηση για την επίτευξη των στόχων έγινε με διαλογική συζήτηση και με τη συμπλήρωση σχετικών ερωτηματολογίων κατά την ημερίδα παρουσίασης των προγραμμάτων.

Περιγραφή της συνεργασίας

Η συνεργασία ήταν πολύ καλή και το κλίμα στις σχέσεις μεταξύ των καθηγητών, αλλά και μεταξύ καθηγητών και μαθητών ήταν ενθουσιώδες. Ο καθένας πρόσφερε στο μέτρο των δυνατοτήτων του και με πολύ καλή επικοινωνία και συνεργασία. Αυτό που πρέπει να τονιστεί εδώ είναι η μέγιστη βοήθεια και η υποστήριξη από τα

συνεργαζόμενα μέλη του προγράμματος και ιδιαίτερα των κ. Γρ. Βερροιώτη και κ. Ν. Μεγαπάνου.

Οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στη δράση ξεπέρασαν τον εαυτό τους και τις δυνάμεις τους αφιερώνοντας πολύ χρόνο για τη συμμετοχή στο πρόγραμμα και το ίδιο και ορισμένοι μαθητές.

Δυσκολίες και προβλήματα

Αναμφίβολα, υπήρξαν δυσκολίες και προβλήματα, όπως συμβαίνει κάθε φορά σε όλα τα προγράμματα και τις δραστηριότητες. Λόγω έλλειψης χρόνου από την πλευρά των μαθητών, δεν ήταν πάντα διασφαλισμένη η τήρηση των χρονοδιαγραμμάτων. Συχνά, επίσης, ορισμένοι μαθητές δεν λειτουργούσαν υπεύθυνα σχετικά με τις αρμοδιότητες και τις ευθύνες που τους αναλογούσαν. Χρειάστηκαν, λοιπόν, η παρέμβαση και η συζήτηση από τη μεριά των καθηγητών και των συνεργαζόμενων στελεχών για τη συνέχιση του προγράμματος.

Μια άλλη δυσκολία ήταν ότι και τα συνεργαζόμενα στελέχη δεν είχαν πάντα τον απαιτούμενο ελεύθερο χρόνο για συναντήσεις και συνεργασίες και γι' αυτό χρειάστηκε να αξιοποιηθούν κάποιοι αργίες προκειμένου να πραγματοποιηθούν. Τέλος, σοβαρό πρόβλημα ήταν και η ελλιπής χρηματοδότηση για την κάλυψη λειτουργικών αναγκών, που δεν ήταν πάντοτε εφικτό να καλυφθούν. Μια άλλη πρόταση θα ήταν να ενταχθούν τα προγράμματα αυτά στο σχολικό πρόγραμμα, όπως συμβαίνει με τα προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπ/σης, Αγωγής Υγείας κ.ά., ώστε να υπάρχει και κάποια αμοιβή των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών ως κίνητρο.

B2. Ανάπτυξη και ένταξη στη σχολική ζωή

Η διάχυση της δραστηριότητας στη σχολική μονάδα υπήρξε επαρκής, ενώ υψηλός ήταν και ο βαθμός συμμετοχής των μαθητών και των καθηγητών. Επίσης, έντονο υπήρξε και το ενδιαφέρον των γονέων για συνεργασία και υποστήριξη της δραστηριότητας.

Για καλύτερη ένταξη της δραστηριότητας στη σχολική ζωή θα μπορούσε να εισαχθεί στο σχολικό πρόγραμμα και να λειτουργήσει όπως και τα υπόλοιπα προγράμματα, προκειμένου να διασφαλιστεί η απρόσκοπτη συμμετοχή των μαθητών με τη συγκατάθεση των γονέων τους. Οι υποδομές θα μπορούσαν να βελτιωθούν με την παροχή χρηματοδότησης ή ακόμη με τη χορήγηση του απαραίτητου εξοπλισμού. Προς την κατεύθυνση αυτή ήταν πολύ σημαντική η χορήγηση εκπαιδευτικού και μορφωτικού υλικού από το ΔΣΚ για τον εμπλουτισμό της σχολικής βιβλιοθήκης.

Οι προοπτικές για τη δραστηριότητα είναι πολύ θετικές, καθώς έχει ήδη δρομολογηθεί η συνέχιση του διαδικτυακού ραδιοφωνικού σταθμού και για τη θερινή περίοδο, αλλά και για την επόμενη σχολική χρονιά. Παράλληλα διαμορφώνονται προοπτικές για τη δημιουργία εκπαιδευτικής και ενημερωτικής πλατφόρμας για

την επόμενη χρονιά με τη συμμετοχή ελληνικών και ευρωπαϊκών σχολείων, πιθανότατα υπό την αιγίδα του ΥΠΕΠΘ. Μια άλλη προοπτική είναι η δημιουργία ηλεκτρονικού παρατηρητηρίου για την απασχόληση και την επιχειρηματικότητα με τη συνεργασία τμημάτων ΑΕΙ και ΤΕΙ και υπό την αιγίδα της Enterbrussels ASBL τα επόμενα σχολικά έτη.

Λαμβάνοντας υπόψη τα χαρακτηριστικά της σχολικής μας μονάδας, όπως αποτυπώθηκαν στην πρώτη εργασία του ΔΣΚ, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η δραστηριότητα αυτή εντάχθηκε απόλυτα και δημιουργικά στο πλαίσιο των αναγκών του σχολείου μας και –κυρίως– συνέβαλε στην προβολή του στην τοπική και την ευρύτερη κοινότητα.

Βαρβάκειο Πειραματικό Γυμνάσιο

«Έφηβοι δημοσιογράφοι» (ηλεκτρονικό περιοδικό)

*Αικατερίνη Τρίμη – Κύρου (Φιλολόγος),
Ευσταθία Λαλιώτου (Φιλολόγος),
Μαρία Νέζη (Φιλολόγος),
Αλέξανδρος Καϊρης (Φιλολόγος),
Ευαγγελία Παπά (Αγγλικής Φιλολογίας),
Θεοδώρα Καμαρούδη (Φιλολόγος),
Διονύσιος Λαμπρινίδης (Μαθηματικός),
Θεοδώρα Τριαντοπούλου (Φιλολόγος),
Χριστίνα Πετροπούλου*

Συντονίστρια: Πόλυ Χατζημανωλάκη

Περίληψη

Η δραστηριότητα σχεδιάστηκε και εφαρμόστηκε από την ομάδα του Βαρβακείου Πειραματικού Γυμνασίου και αφορούσε στη δημιουργία ενός ηλεκτρονικού μαθητικού περιοδικού. Για το στήσιμό του αξιοποιήθηκε το περιβάλλον του Web 2.0, συγκεκριμένα η εφαρμογή wiki, με στόχο την αλληλεπίδραση μαθητών/τριών και εκπαιδευτικών σε περιβάλλον ασύγχρονης επικοινωνίας, τη συνεργατική παραγωγή λόγου και την ταυτόχρονη ανάδειξη της ατομικής συμβολής των μαθητών/τριών στην παραγωγή του συλλογικού προϊόντος.

Εισαγωγή

Η εισήγησή μας έχει επίκεντρο την πρωτοβουλία που υλοποιήθηκε στο Βαρβάκειο Πειραματικό Γυμνάσιο κατά το σχολικό έτος 2008-2009, στο πλαίσιο της αξιοποίησης των δυνατοτήτων του Διαδικτύου (Web 2.0) στην εκπαίδευση και γενικότερα της εφαρμογής της καινοτομίας. Αφού παρουσιαστεί ο σχετικός θεωρητικός προβληματισμός (για τις μη τυπικές μορφές γραμματισμού), θα συνεχίσουμε με όσα σχεδιάστηκαν και υλοποιήθηκαν προς την κατεύθυνση αυτή, με τα προσδοκώμενα αποτελέσματα (τα οποία αποβλέπουν τελικά στη βελτίωση της αυτενέργειας, της συνεργατικότητας, της ευελιξίας, της αλληλεπίδρασης μεταξύ των μαθητών) αλλά και τα συμπεράσματά μας για τις επιδράσεις αυτής της πρωτοβουλίας στους εκπαιδευτικούς.

1. Θεωρητικά

1.1. Καινοτομία και Νέος Γραμματισμός

Η πρωτοβουλία μας αφορά στην καινοτομία (την *τομή*, τη *νέα αρχή*) στο επίπεδο της σχολικής μονάδας, όπου δεν είμαστε συνηθισμένοι για παρόμοιες ενέργειες, αφού στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα συνήθως περιμένουμε άνωθεν την εισαγωγή ή και την επιβολή της καινοτομίας (από την κεντρική διοίκηση ή την περιφέρεια-τοπική αυτοδιοίκηση). Παρά την ομοιομορφία και το συγκεντρωτισμό που κυριαρχεί, φαίνεται ότι ο Έλληνας εκπαιδευτικός έχει –αν θέλει– τη δυνατότητα να καινοτομήσει και να ασκήσει τους μαθητές του σε νέες μορφές γραμματισμού. Οι όροι καινοτομία και νέος γραμματισμός στην εκπαίδευση δεν ταυτίζονται, αλλά βέβαια ένα μεγάλο μέρος των καινοτομιών αφορά στις μορφές του νέου γραμματισμού (τυπικού, ημιτυπικού ή άτυπου), που αποβλέπουν κυρίως στην απόκτηση νέων δεξιοτήτων: την επαφή των μαθητών με διαφορετικά κειμενικά είδη, την άσκησή τους σε κοινωνικές πρακτικές, την ενεργοποίησή τους στη διαδικασία κατασκευής και διαπραγμάτευσης του νοήματος κατά την κοινωνική αλληλεπίδρασή τους, τη διαμόρφωση της κοινωνικής τους ταυτότητας. Μαθαίνουν επίσης να δοκιμάζουν επικοινωνιακά και ερμηνευτικά εργαλεία, να εξοικειώνονται με τη χρήση τους και να διαπιστώνουν την αποτελεσματικότητά τους σε διαφορετικές περιστάσεις. Έτσι οι μαθητές μας θα μπορούν να κατανοήσουν καλύτερα την πραγματικότητα, να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του κοινωνικού πολυγραμματισμού και στις αλλαγές στην αγορά εργασίας.

1.2. Το Web 2.0 στο ελληνικό σχολείο

Το περιβάλλον wiki αποτελεί μια χαρακτηριστική (και προσιτή) νέα δυνατότητα του Διαδικτύου, ένα συνεργατικό περιβάλλον που συμβάλλει τα μέγιστα στην ουσιαστική επικοινωνία και αλληλεπίδραση διδασκόντων και διδασκομένων, με αναδιαμόρφωση των παραδοσιακών τους ρόλων. Οι μαθητές γράφουν ένα κείμενο που δεν οριστικό (αλλά γίνεται αντικείμενο συνεχούς αναδιαμόρφωσης) και είναι συνεχώς «εκτεθειμένο» στο σύνολο της εκάστοτε μαθησιακής κοινότητας. Χάρη στο δυναμικό αυτό περιβάλλον όπου δημοσιεύουν τα κείμενά τους, τα παιδιά, πέρα από τις γνωστικές και νοητικές επιτεύξεις τους, εξελίσσονται ως άτομα, επικοινωνιακά και κοινωνικά, ως ολοκληρωμένες προσωπικότητες μέσα στη σχολική κοινότητα.

2. Η δραστηριότητα του σχολείου μας

2.1. Η φυσιογνωμία του σχολείου – επιλογή της δραστηριότητας

Η συγκεκριμένη καινοτομία επιλέχθηκε, διότι θεωρήσαμε ότι θα κάλυπτε κάποιες αδυναμίες της σχολικής μας κοινότητας, θα ήταν πραγματικά *καινοτομία* γι' αυτό το σχολικό περιβάλλον, στο οποίο, αν και εκδίδονται εδώ και αρκετά χρόνια

δύο ετήσια μαθητικά έντυπα και υπάρχει παράδοση αρκετών δραστηριοτήτων-εκδηλώσεων εκτός μαθημάτων, λείπει ωστόσο ένα πραγματικό βήμα ελεύθερης έκφρασης και επικοινωνίας των μαθητών, με όσα θετικά αυτό συνεπάγεται. Έτσι, από το ηλεκτρονικό περιοδικό, εκτός βέβαια από τη δραστηριοποίηση των μαθητών που θεωρούμε αναγκαία για το συγκεκριμένο σχολείο, αναμένονται όλες οι θετικές επιδράσεις ενός σχολικού ηλεκτρονικού συμμετοχικού περιοδικού: διεύρυνση του ορίζοντα των μαθητών, των αξιών, των στόχων και των στάσεων τους, ενεργοποίηση και διεύρυνση των εξωσχολικών γνώσεων και ενδιαφερόντων τους, ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων. Επίσης, προβλέπονται η βελτίωση της επικοινωνίας των μελών της σχολικής κοινότητας, το άνοιγμά της στο περιβάλλον, η εναλλαγή ρόλων των διδασκόντων-διδασκομένων, και μακροπρόθεσμα η γενικότερη βελτίωση του κλίματος της σχολικής μονάδας και η εξέλιξή της προς το καλύτερο (αυτονόητη και η ατομική βελτίωση των διδασκόντων μέσω των ερεθισμάτων που παρέχει η δράση αυτή).

2.2. Περιγραφή της δραστηριότητας

Κατά την πρώτη εφαρμογή της (Ιανουάριος-Ιούνιος 2009) ξεκινήσαμε με την πρόσκληση των μαθητών για συμμετοχή και τον ορισμό των τομέων στους οποίους θα επιθυμούσαν να συμμετάσχουν. Διαμορφώθηκαν αρχικά οι θεματικές ενότητες: α) εφηβικοί προβληματισμοί, β) σχολική ζωή, γ) οικολογία, δ) επιστήμη, ε) καλλιτεχνικές δημιουργίες, στ) προτάσεις για βιβλία, θέατρο, κινηματογράφο, μουσική, εκθέσεις, ζ) ψυχαγωγία, η) forum-επικοινωνία. Έπειτα ξεκίνησε το «στήσιμο» του περιοδικού, επιλέγοντας την εφαρμογή pbwiki.com, που δίνει στους εκπαιδευτικούς τη δυνατότητα να δημιουργήσουν δωρεάν ένα wiki, ενώ παράλληλα είναι εύχρηστη. Ορίστηκε ως administrator ένας συνάδελφος με μεγαλύτερη εμπειρία και οι παραπάνω ενότητες μπήκαν στην αρχική σελίδα του περιοδικού. Οι εκπαιδευτικοί ανέλαβαν το ρόλο του εκδότη (editor) και οι μαθητές αυτόν του (αρχι)συντάκτη (writer). Έτσι τα παιδιά ανέβαζαν τα κείμενά τους ή άλλο υλικό και σχολίαζαν αυτό των συμμαθητών τους, με φανερό κάθε φορά την ταυτότητά τους (αφού τους δόθηκαν usernames και passwords), ενώ οι εκπαιδευτικοί συνήθως σχολίαζαν την προσπάθεια και διευκόλυναν τη διαδικασία με τις παρεμβάσεις τους. Οι μαθητές μπορούν να εισέλθουν χωρίς περιορισμό στο περιοδικό για να δουν τη δουλειά που δημοσιεύεται ως απλοί αναγνώστες (readers). Για την εξασφάλιση της καλής λειτουργίας και την αποφυγή πιθανών παρενεργειών, προηγήθηκε η υπογραφή «συμφώνου συνεργασίας» καθηγητών και μαθητών, με αναφορά στους κανόνες δεοντολογίας που πρέπει να τηρηθούν και στις αμοιβαίες δεσμεύσεις. Μέσω του συμφώνου αυτού οι γονείς τους έλαβαν γνώση και αποδέχτηκαν τη συμμετοχή των παιδιών στη δράση. Οι σελίδες του περιοδικού αποτέλεσαν εξαρχής αντικείμενο διαρκούς αναδιαμόρφωσης σε κάθε επίπεδο:

άρθρων, που τροποποιούνται, σχολιάζονται, βελτιώνονται, συμπληρώνονται συνεχώς, θεματικών ενοτήτων (οι παραπάνω διαφοροποιήθηκαν και νέες προστέθηκαν, όπως, για παράδειγμα, αθλητισμός, μόδα, αγγελίες κ.λπ.), ακόμα και ο τίτλος του είναι πάντα υπό αίρεση.

2.3. Προσδοκίες από τη δραστηριότητα

Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα αφορούν τόσο στο ζεύγος μαθητές-διδάσκοντες όσο και σε αυτό του περιεχομένου-φορέα της σε συνεχή αλληλεξάρτηση μεταξύ τους.

2.3.1. Μαθητές

Το ηλεκτρονικό περιοδικό πιστεύουμε ότι θα ωφελήσει τους μαθητές, ειδικά αυτούς που θα συμμετάσχουν ενεργά και συνειδητά σε αυτό, στους τομείς της παραγωγής λόγου και γενικά πρωτότυπου έργου, στην ελεύθερη έκφραση και την καλλιέργεια των κλίσεών τους, στην επικοινωνία τόσο εντός όσο και εκτός της σχολικής κοινότητας κ.λπ., κάποια από τα οποία θίξαμε ήδη σε παραπάνω ενότητες. Θεωρούμε όλα αυτά εφικτά, αφού ο φορέας του περιοδικού (νέες τεχνολογίες-Διαδίκτυο) είναι οικείος αλλά και ελκυστικός για τους μαθητές, ικανός ακόμη και να τους ενεργοποιήσει στο σχολείο για το οποίο αδιαφορούν. Επίσης, όλη η διαδικασία διακρίνεται για την ταχύτητα και την αμεσότητά της στη δημοσίευση, την κριτική, την αναπροσαρμογή του υλικού, ενθαρρύνοντας τους μαθητές να συμμετέχουν (αφού βλέπουν άμεσα τη δουλειά τους αλλά και την απήχηση που έχει) και να αναπτύσσουν έτσι δεξιότητες για επικοινωνία σε πραγματικές συνθήκες.

2.3.2. Καθηγητές

Αποτελεί επίσης αφετηρία προβληματισμού των εκπαιδευτικών για την αποστολή τους και για τη γενικότερη αλλαγή της στάσης τους. Τους διευκολύνει να γνωρίσουν καλύτερα και να λάβουν υπόψη τους το σύνολο της προσωπικότητας των παιδιών, να επικοινωνήσουν μαζί τους πιο ουσιαστικά, κυρίως εκτός τάξης (το ίδιο ισχύει και για τους εκπαιδευτικούς μεταξύ τους), να έρθουν σε επαφή με μη οικεία αντικείμενα και να αντιμετωπίσουν τη γνώση ως ολότητα, με μια διαφορετική οπτική από το αναλυτικό πρόγραμμα.

3. Συμπερασματικά

Η έναρξη και η επιτυχής από ό,τι φαίνεται λειτουργία της καινοτομίας αυτής φανερώνουν ότι μια ομάδα εκπαιδευτικών, με ελάχιστα μέσα αλλά με κοινές αντιλήψεις, συνεργασία και διάθεση να ξεφύγουν από τα τετριμμένα, μπορεί να συνδιαμορφώσει μια νησίδα διαφορετικού παιδαγωγικού κλίματος εντός της σχολικής μονάδας, που θα επεκταθεί αργότερα στο σύνολό της, παρά τη διατήρηση πλήθος παραδοσιακών στοιχείων και αντιλήψεων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα που πιθανόν να εμποδίζουν τέτοιες πρωτοβουλίες.

Σύντομα βιογραφικά σημειώματα των εισηγητών σε Ολομέλεια

Ο **Βαγγέλης Ιντζίδης** είναι εκπαιδευτικός γλωσσολόγος. Σπούδασε στην Παιδαγωγική Ακαδημία Θεσσαλονίκης και τη Φιλοσοφική Σχολή - Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Συνέχισε την επαγγελματική του εξέλιξη με σπουδές (εκπαίδευση και κατάρτιση) στα ιδρύματα: Columbia University, RMIT - University of Melbourne, Institute of Education - University of London, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Ο **Γεώργιος Θεοφ. Καλκάνης** είναι καθηγητής του Τομέα Φυσικών Επιστημών, Τεχνολογίας και Περιβάλλοντος του Παιδαγωγικού Τμήματος Δ.Ε. του Πανεπιστημίου Αθηνών. Από το 1993 είναι διευθυντής του ομώνυμου εργαστηρίου και από το 1995 καθηγητής (με ανάθεση) στο Τμήμα Φυσικής του ΕΚΠΑ. Διετέλεσε καθηγητής (με ανάθεση) στο Τμήμα Μεθοδολογίας, Ιστορίας και Θεωρίας της Επιστήμης του ΕΚΠΑ (1996-2002), βοηθός/λέκτορας/επίκουρος καθηγητής του Τμήματος Φυσικής του ΕΚΠΑ (1976-1993), Corresponding Fellow, CERN (1990, 1991, 1992), Associate Fellow, CERN (1986-87), Scientific Associate, CERN (1984, 1985, 1988), Researcher, University of Wisconsin/Madison (1982-83), Research Assistant, Harvard University (1981-82) και Research Assistant, FermiLab (1980-81). Αποφοίτησε από το Φυσικό Τμήμα του ΕΚΠΑ το 1972 και είναι κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος στον Ενδεικτικό Ηλεκτρονικό Αυτοματισμό (ΕΚΠΑ, 1976-1980) και στη Μετεωρολογία (1974-1976). Εκπόνησε διδακτορική διατριβή στην Πειραματική Φυσική Στοιχειωδών Σωματιδίων, με θέμα «Κατασκευή, βαθμονόμηση και πρώτα αποτελέσματα του ανιχνευτή HARVARD - PURDUE - WISCONCIN για τη διάσπαση του πρωτονίου» (1980-1984).

Το διοικητικό του έργο περιλαμβάνει τη διοίκηση και την επιστημονική υπευθυνότητα σε ένα ευρωπαϊκό ερευνητικό πρόγραμμα (leader), τέσσερα ευρωπαϊκά ερευνητικά προγράμματα (partner), 15 εθνικά/ευρωπαϊκά ερευνητικά προγράμματα (leader), δέκα εθνικά/ευρωπαϊκά προγράμματα δημιουργίας εκπαιδευτικού λογισμικού (leader).

Στις ερευνητικές του δραστηριότητες περιλαμβάνεται η επιστημονική υπευθυνότητα ή/και συμμετοχή σε τρία διεθνή ερευνητικά επιστημονικά προγράμματα, πέντε διεθνή ερευνητικά εκπαιδευτικά προγράμματα και δέκα ελληνικά ερευνητικά εκπαιδευτικά προγράμματα.

Η εκπαιδευτική του δραστηριότητα περιλαμβάνει την επιστημονική υπευθυνότητα ή/και συμμετοχή σε τέσσερα ελληνικά εκπαιδευτικά/επιμορφωτικά προγράμματα, την επιστημονική υπευθυνότητα/ διδασκαλία/εργαστηριακή πρακτική πανεπιστημιακών μαθημάτων (προπτυχιακών, μεταπτυχιακών, επιμορφωτικών, μετεκπαιδευτικών).

Στο ερευνητικό, εκπαιδευτικό και συγγραφικό του έργο συγκαταλέγονται 17 βιβλία, 25 πακέτα εκπαιδευτικού υλικού/λογισμικού, 36 προσκεκλημένες ομιλίες σε διεθνή και ελληνικά συνέδρια/συναντήσεις, 71 ανακοινώσεις/δημοσιεύσεις «Φυσικής Στοιχειωδών Σωματιδίων» σε διεθνή επιστημονικά περιοδικά και πρακτικά διεθνών επιστημονικών συνεδρίων, με σύστημα ανώνυμης κρίσης (εκ των οποίων 31 σε περιοδικά με παράγοντα επίδρασης/impact factor μεγαλύτερο από 4.370), 117 ανακοινώσεις/δημοσιεύσεις «Εκπαίδευσης στις Φυσικές Επιστήμες» και «Εκπαιδευτικών Τεχνολογιών» σε διεθνή επιστημονικά περιοδικά και πρακτικά διεθνών και εθνικών επιστημονικών συνεδρίων, με σύστημα ανώνυμης κρίσης και 1.700 διεθνείς ετεροαναφορές.

Ο δρ **Νικήτας Καστής** είναι διευθυντής του Ιδρύματος Λαμπράκη (Ι.Λ.) και έχει την ευθύνη για το σύνολο του έργου, των ερευνητικών και μελετητικών δραστηριοτήτων του Ιδρύματος. Είναι διπλωματούχος μηχανικός και διδάκτωρ του Ε.Μ.Π. σε θέματα χρηματοοικονομικής διοίκησης και αξιολόγησης επενδύσεων. Η συνεργασία του με το Ι.Λ. ξεκίνησε το 1992, με αρμοδιότητες υπεύθυνου έργων συνεργασίας σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, για την ανάπτυξη και την εφαρμογή καινοτόμων λύσεων στην εκπαίδευση και τον πολιτισμό.

Ο Ν. Καστής είχε και συνεχίζει να έχει την ευθύνη της συνεχούς επέκτασης της ευρωπαϊκής-διεθνούς ερευνητικής και μελετητικής δραστηριότητας του Ι.Λ., με αντικείμενο τις εξελίξεις στην εκπαίδευση και την τεχνολογία, τις αλλαγές στην παραγωγή και τη διακίνηση πολιτιστικών αγαθών («περιεχομένου») καθώς και την αξιοποίηση των νέων Τ.Π., στο πλαίσιο της διά βίου εκπαίδευσης και της επαγγελματικής ανάπτυξης. Έτσι, συνεργάζεται με μεγάλο αριθμό πανεπιστημιακών φορέων, ερευνητικών κέντρων, καθώς και ευρωπαϊκών και διεθνών ενώσεων-δικτύων κ.ά., συντονίζοντας τη δυνατότητα του Ι.Λ. να επικαιροποιεί την εικόνα της διεθνούς πραγματικότητας και των εξελίξεων στον τομέα των τεχνολογιών και της σχέσης τους με το «Ανθρώπινο» (Κοινωνικό) Κεφάλαιο.

Παράλληλα, ο Ν. Καστής είναι πρόεδρος του Δ.Σ. του Ευρωπαϊκού Ομίλου (European Economic Interest Group) «Δίκτυο ΜΕΝΩΝ» (www.menon.org), που έχει συσταθεί από ευρωπαϊκούς ερευνητικούς φορείς, με αντικείμενο την καινοτομία στην εκπαίδευση. Το Δίκτυο ειδικεύεται στην παρακολούθηση και ανάλυση των τάσεων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, στην υποστήριξη της Ε.Ε. στη διαμόρφωση των σχεδίων δράσεων για τους τομείς αυτούς και αναλαμβάνει έργα για τη μελέτη των απαιτούμενων πολιτικών αλλά και για την πιλοτική ανάπτυξη και εφαρμογή λύσεων.

Τέλος, ο Ν. Καστής είναι συντονιστής της διεθνούς ομάδας εργασίας για την *Ανοικτή Τάξη* (Open Classroom Working Group, EDEN). Παράλληλα, έχει διατελέσει μέλος επιστημονικών επιτροπών διεθνών συνεδρίων, όπως το Open Classroom II (Κρήτη, Σεπτέμβριος 1997), το Open Classroom III (Ουγγαρία, Μάρτιος 1999) και το Open

Classroom IV (Βαρκελώνη, Νοέμβριος 2000), του συνεδρίου *Learning without Limits* (Στοκχόλμη, Ιούνιος 2001) και του ετήσιου συνεδρίου *ONLINE EDUCA* στο Βερολίνο, για τα έτη από το 2001 έως και το 2009.

Η **Γεωργία Κατσιφαράκη** είναι εν ενεργεία εκπαιδευτικός Πληροφορικής Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και υποψήφια διδάκτωρ στο τμήμα Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών του ΕΚΠΑ. Αποφοίτησε από το ίδιο τμήμα και έλαβε μεταπτυχιακό δίπλωμα από το τμήμα Ηλεκτρονικού Αυτοματισμού και Πληροφορικής με ειδίκευση στα Πληροφοριακά Συστήματα του ΕΚΠΑ (έπαινος άριστης επίδοσης). Γνωρίζει αγγλικά (άριστα) και γερμανικά (πολύ καλά). Από το 2002 εργάζεται ως εκπαιδευτικός Πληροφορικής Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Από το Σεπτέμβριο του 2004 έως και το Δεκέμβριο του 2009 δραστηριοποιήθηκε ως μέλος της Εθνικής Υπηρεσίας Υποστήριξης για τη δράση eTwinning του προγράμματος για τη Διά Βίου Μάθηση της Ε.Ε. με αρμοδιότητες: Υπεύθυνη ομάδας εργασίας (Σεπ. 2007 – Δεκ. 2008), σύνδεσμος με την Κεντρική Υπηρεσία Υποστήριξης, σχεδίαση, παρακολούθηση και αποτίμηση έργου, παιδαγωγική σύμβουλος, συντονίστρια διοργάνωσης περί των 180 ενημερωτικών ημερίδων, υπεύθυνη διοργάνωσης εθνικών και πανευρωπαϊκών συνεδρίων eTwinning, συντονίστρια της παιδαγωγικής ομάδας eTwinning για την ανάπτυξη ηλεκτρονικών μαθημάτων κ.ά. Την περίοδο 2004-2008 εργάστηκε ως στέλεχος του γραφείου για την Κοινωνία της Πληροφορίας του ΥΠΕΠΘ με κύριες αρμοδιότητες τον έλεγχο και την επίβλεψη έργων που αφορούν στην Εκπαίδευση και στην Τεχνολογία του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Κοινωνία της Πληροφορίας», τη μελέτη προδιαγραφών, την προώθηση ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών προγραμμάτων που κάνουν χρήση ΤΠΕ και τη συμμετοχή στη διοργάνωση σχετικών συνεδρίων. Την περίοδο 2001-2003 εργάστηκε ως μέλος ερευνητικής ομάδας Web Development και εργαστηριακή συνεργάτης στο τμήμα Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών του ΕΚΠΑ.

Από το 2006 είναι μέλος του κύριου διδακτικού προσωπικού του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης – ΕΚΔΔΑ και δραστηριοποιείται ως επιμορφώτρια σε επιμορφώσεις Νέων Τεχνολογιών του φορέα.

Έχει δράσει ως επιμορφώτρια/εισηγήτρια σε πολλές ενημερωτικές/επιμορφωτικές ημερίδες/συνέδρια για τη δράση eTwinning και την αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών. Έχει συμμετάσχει σε ομάδες εργασίας για τη δημιουργία εκπαιδευτικού/παιδαγωγικού υλικού για τα επιμορφωτικά προγράμματα του ΕΚΔΔΑ και για τη δράση eTwinning.

Ο **Γεώργιος Μαυρογιώργος** είναι καθηγητής Παιδαγωγικής στο τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής Ιωαννίνων. Από το 2008 είναι μέλος του επιστημονικού συμβουλίου του ΥΠΠ Κύπρου. Τα ερευνητικά/

επιστημονικά του ενδιαφέροντα επικεντρώνονται στην πολιτική κοινωνιολογία της εκπαίδευσης, με έμφαση στην εκπαίδευση και επιμόρφωση εκπαιδευτικών, την εκπαιδευτική πολιτική, την οργάνωση-διοίκηση της εκπαίδευσης, τη συμβουλευτική και το σχολικό επαγγελματικό προσανατολισμό και τη διά βίου εκπαίδευση. Είναι συγγραφέας των βιβλίων:

- Μαυρογιώργος, Γ., κ.α. (1986), *Κριτική Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική Πράξη*, Σύγχρονη Εκπαίδευση, Αθήνα.
- Μαυρογιώργος, Γ. (1992), *Εκπαιδευτικοί και Διδασκαλία: Για μια Αντί(-παλη) Πρόταση*, εκδόσεις Σύγχρονη Εκπαίδευση, Αθήνα.
- Μαυρογιώργος, Γ. (1993), *Εκπαιδευτικοί και Αξιολόγηση*, εκδόσεις Σύγχρονη Εκπαίδευση, Αθήνα.
- Μαυρογιώργος, Γ. (2000), *Εκπαιδευτική Πολιτική και Στρατηγικές Νομιμοποίησης*, Τυπογραφείο Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Ιωάννινα.
- Μαυρογιώργος, Γ. (2008), *Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών και Επιμορφωτική Πολιτική*, Τυπογραφείο Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Ιωάννινα.

Έχει λάβει μέρος ως εισηγητής σε συνέδρια/ημερίδες και έχει συμμετάσχει ως προσκεκλημένος ομιλητής σε συνέδρια της ΟΛΜΕ ΟΕΛΜΕΚ, ΔΟΕ, ΠΟΕΔ και πολλών συνδικαλιστικών παρατάξεων. Αρθρογραφεί στον *Πολίτη της Κυριακής*.

